9. 7. 89.

8 C. 6

STINI
ISTORIAR
Trogo
Lib. XLIV.
Editio cæteris Emendatior
et variantibus lectioni-
bus auctior.
AMSTELÆDAMI,
Apud JANSSONIO WAESBERGIOS. 1706

PVB·FÜR·KATHAR·BIBLIOTH

P R Æ F A T I O
J U S T I N I.

QVum multi ex Romanis, etiam Conſularis dignitatis viri, res Romanas Græco peregrinoque ſermone a) *in hiſtoriam contuliſſent: ſive æmulatione gloriæ, ſive varietate & novitate operis* b) *delectatus, vir priſcæ eloquentiæ Trogus Pompeius, Græcas, & totius orbis hiſtorias Latino ſermone compoſuit: ut, cum noſtra Græce, Græca quoque noſtra lingua legi poſſent: prorſus* c) *rem magni & animi, & corporis aggreſſus. Nam cum pleriſque auctoribus, ſingulorum regum vel populorum res geſtas ſcribentibus, opus ſuum ardui laboris videatur: nonne nobis Pompejus, Herculea audacia orbem terrarum aggreſſus* d) *videri debet: cujus libris omnium ſeculorum, regum, nationum, populorumque res geſtæ continentur? Et quæ hiſtorici Græcorum, prout commodum cuique fuit, inter ſe* e) *ſegregati* f) *occupaverunt, omiſſis quæ ſine fructu erant, ea omnia Pompejus diviſa temporibus, & ſerie rerum* g) *digeſta compoſuit. Horum igitur quatuor & quadraginta voluminum (nam totidem edidit) per otium, quo in Urbe* h) *verſabamur, cognitione quæque digniſſima excerpſi: & omiſſis quæ nec cognoſcendi voluptate jucunda, nec exemplo erant neceſſaria, breve veluti florum corpuſculum feci: ut haberent & qui* i) *Græca didiciſſent; quo admonerentur, & qui non didiciſſent, quo inſtruerentur. Quod ad te,* k) *non tam cognoſcendi, quam emendandi cauſa tranſmiſi: ſimul ut & otii mei, cujus & Cato reddendam* l) *operam putat; apud te ratio conſtet. Sufficit enim mihi in* m) *tempore judicium tuum, apud*

poſte-

a Ms. Hiſtoriæ. *b* al. delectati. *c* al. imperii & corporis. *d* al. videtur. *e* al. gregatim. al. congregati. al. ceſtatim. *f* Ms. occupaverint. I. occupaverant. *g* I. congeſta. *h* al. verſabar. *i* Ms. Græcè. *k* ad te Imperator Antonine non tam. *l* al. rationem. *m* al. addunt in hoc.

JUSTINI HISTORIARUM, EX TROGO POMPEIO, LIBER I.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Aſſyriorum prima Monarchia ſub Nino.*
2. *Semiramidis à filio tandem interfectæ imperium.*
3. *Poſtremus Aſſyriorum rex Sardanapalus.*
4. *Medorum Monarchia ſub Aſtyage Cyri avo.*
5. *Cyri pueritia, adoleſcentia; & Harpagi ad Cyrum admonitio, &c.*
6. *Sybarem belli comitem Cyrus nobili præmio donat, & Aſtyagem regno ſpoliat.*
7. *Crœſum vincit & Lydos debellat ac ſub jugo aſtute retinet. Candaulis tragœdia.*
8. *Bellum Scythicum, in quo initia Cyro felicia: finis autem luctuoſiſſimus.*
9. *Cambyſes Cyro ſuccedit & ſuomet gladio conficitur. Legitimo hærede Mergide ſublato, Magi rerum potiuntur. Oſtanes, aliorum principum opera adjutus, Magos de medio tollit.*
10. *Darius ex equi hinnitu ſervuli induſtria fit tertius Perſarum Rex, &c.*

CAP. I.

PRINCIPIO rerum, gentium nationumque imperium penes reges erat: quos ad faſtigium (a) hujus majeſtatis non ambitio popularis, ſed ſpectata inter bonos moderatio provehebat. Populus nullis legibus tenebatur: arbitria principum pro legibus erant. Fines imperii tueri magis, quam proferre, mos erat: intra ſuam cuique patriam regna finiebantur. Primus omnium Ninus, rex Aſſyriorum, veterem & quaſi avitum gentibus morem novâ imperii cupiditate mutavit. Hic primus intulit bella

(a) *Al. tantæ.*

bella finitimis, & rudes adhuc ad reſiſtendum populos, terminos uſque Libyæ perdomuit. Fuere quidem temporibus *b*) antiquiores, *c*) Vexoris Ægypti, & Scythiæ rex Tanaus: quorum alter in Pontum, alter uſque Ægyptum exceſſit. Sed longinqua, non finitima bella gerebant: nec imperium ſibi, ſed populis ſuis gloriam quærebant, contentique victoria, imperio abſtinebant: Ninus magnitudinem quæſitæ dominationis continua poſſeſſione firmavit. Domitis igitur proximis, cum acceſſione virium fortior ad alios tranſiret, & proxima quæque victoria inſtrumentum ſequentis eſſet, totius Orientis populos ſubegit. Poſtremum illi bellum cum *d*) Zoroaſtre, rege Bactrianorum, fuit qui primus dicitur artes magicas inveniſſe, & mundi principia, ſiderumque motus diligentiſſime ſpectaſſe. Hoc occiſo, & ipſe deceſſit, relicto impubere adhuc filio Ninya, & uxore Semiramide.

CAP. II. Hæc nec immaturo auſa tradere *e*) imperium, nec ipſa palam tractare, tot ac tantis gentibus *f*) vix patienter uni viro, nedum feminæ parituris, ſimulat ſe pro uxore Nini, filium; pro femina, puerum. Nam & ſtatura utrique mediocris, & vox pariter gracilis, & lineamentorum qualitas matri ac filio ſimilis. Igitur brachia ac crura *g*) velamentis, caput tiara tegit: & ne novo habitu aliquid occultare videretur, eodem ornatu & populum veſtiri jubet: quem morem veſtis, exinde gens univerſa tenet. Sic primis initiis ſexum mentita, puer eſſe credita eſt. Magnas deinde res geſſit: quarum amplitudine, ubi invidiam ſuperatam putat, quæ ſit fatetur, quemve ſimulaſſet. Nec hoc illi dignitatem regni ademit, ſed admirationem auxit; quod mulier non feminas modo virtute, ſed etiam viros anteiret.

Hæc

b *Al. antiquis.* c *al. Vexeſis. al. Veſeſis. al. Seſoſtris.* d *al. Oxyartis.* e *in Mſ. additur, puero.* f *al. vix parentibus viro.* g *al. calceamentis.*

Hæc Babyloniam condidit, murumque urbi coćto latere circumdedit, harenæ *h*) vice, bitumine interſtrato: quæ materia in illis locis paſſim è terra exæſtuat. *i*) Multa & alia præclara hujus reginæ fuere. Siquidem non contenta acquiſitos viro regni terminos tueri, Æthiopiam quoque *k*) imperio adjecit. Sed & Indiæ bellum intulit; quo præter illam & Alexandrum Magnum nemo intravit. Ad poſtremum, cum concubitum filii petiſſet, ab eodem interfecta eſt, *l*) duos & quadraginta annos poſt Ninum regno potita. Filius ejus *m*) Ninya contentus elaborato *n*) à parentibus imperio, belli ſtudia depoſuit, & veluti ſexum cum matre mutaſſet raro à viris viſus, in feminarum turba conſenuit. Poſteri quoque ejus, id exemplum ſequuti, reſponſa gentibus per internuntios dabant. Imperium Aſſyrii, qui poſtea Syri dicti ſunt, mille trecentis annis tenuere.

CAP. III. Poſtremum apud eos regnavit *o*) Sardanapalus, vir muliere corruptior. Ad hunc videndum (quod nemini ante eum permiſſum fuerat) præfectus ipſius, Medis præpoſitus, nomine *p*) Arbactus, cum admitti magna ambitione ægre obtinuiſſet: invenit eum inter ſcortorum greges purpuram colo nentem, & muliebri habitu, cum mollitia corporis & oculorum laſcivia omnes feminas anteiret, penſa inter virgines partientem. quibus viſis, indignatus tali feminæ *q*) tantum virorum ſubjectum, tractantique lanam, ferrum & arma *r*) portantes parere; progreſſus ad ſocios, quid viderit refert: Negat ſe ei parere poſſe, qui ſe feminam malit eſſe, quam virum. Fit igitur conjuratio, bellum Sarda-

h *al. addunt, & calcis vice.* i *al. multa alia.* k *al. regno ſuo.* l *al. triginta duos annos regnavit Semiramis.* m *al. Ninus.* n *al. omittunt.* o *Mſ. alias Thonos Concoleros dictus.* p *al. Arbaces & Arbatus.* q *al. tantorum virorum.* r. *al. habentes. Mſ. tractantes.*

napalo infertur. Quo ille audito, non ut vir regnum defenſurus, ſed ut metu mortis mulieres ſolent, primo latebras circumſpicit: mox deinde cum paucis & incompoſitis, in bellum progreditur. Victus in regiam ſe recipit; *ſ*) & extructa incenſaque pyra, & ſe & divitias ſuas in incendium mittit: hoc ſolo imitatus virum. Poſt hunc rex conſtituitur interfector ejus Arbactus, qui præfectus Medorum fuerat. Is imperium ab Aſſyriis ad Medos transfert.

CAP. IV. Poſt multos deinde reges, per ordinem ſucceſſionis, regnum ad Aſtyagen deſcendit. Hic per *t*) ſomnum vidit ex naturalibus *u*) filiæ, quam unicam habebat, vitem enatam, cujus palmite omnis Aſia obumbraretur. Conſulti harioli, ex eadem filia nepotem ei futurum, cujus magnitudo prænuntietur, regnique ei amiſſionem portendi, reſponderunt. Hoc reſponſo *x*) exterritus, neque claro viro, neque civi filiam, ne paterna maternaque nobilitas nepoti animos extolleret; ſed ex gente, obſcura tunc temporis, Perſarum, Cambyſi, mediocri viro, in matrimonium *y*) tradidit. Ac ne ſic quidem ſomni metu depoſito, gravidam ad ſe filiam arceſſit, ut *z*) ſub avi potiſſimum oculis partus necaretur. Natus infans datur occidendus Harpago, *a*) regis arcanorum participi. Is veritus, ſi ad filiam mortuo rege veniſſet imperium, quia nullum Aſtyages virilis ſexus genuerat, ne illa necati infantis ultionem, quam à patre non potuiſſet, à miniſtro exigeret: paſtori regii pecoris puerum exponendum tradidit. Forte eodem tempore & ipſi paſtori filius natus erat. Ejus igitur uxor, audita regii infantis expoſitione, ſummis precibus rogat, ſibi afferri oſtendique puerum, cujus precibus fatigatus paſtor, reverſus in ſilvam, invenit juxta infantem canem

ſ *Al. ubi extructa.* t *al. Somnium.* u *al. addunt pube.* x *al. perterritus.* y *al. tradit.* z *al. Mſ. ſolius avi* a *Mſ. Regis amico & arc. part. al. regis omnium conſiliorum participi.*

nem feminam, parvulo ubera præbentem, & à feris alitibuſque defendentem. Motus & ipſe miſericordia, qua motam etiam canem viderat, puerum defert ad ſtabula, eadem cane anxie proſequente. Quem ubi in manus mulier accepit, veluti ad notam *b*) puer alluſit: tantuſq; in illo vigor, & dulcis quidam blandientis infantis riſus apparuit: ut paſtorem *c*) uxor ultro rogaret, [quo ſuum partum pro illo exponeret] permitteret [que] ſibi, ſive fortunæ ipſius, ſive ſpei ſuæ puerum nutrire. Atq; ita permutata ſorte parvulorum, hic pro filio paſtoris educatur: ille pro nepote regis exponitur. Nutrici *d*] Spaco poſtea nomen fuit, quia canem Perſæ ſic vocant.

CAP. V. Puer deinde *e*) cum inter paſtores eſſet, Cyri nomen accepit. Mox rex inter ludentes ſorte delectus, cum per laſciviam contumaces flagellis cecidiſſet, à parentibus puerorum querela eſt regi delata, indignantibus à ſervo regio ingenuos homines ſervilibus verberibus affectos. Ille, arceſſito puero, & interrogato, cum, nihil mutato vultu, feciſſe ſe ut regem reſpondiſſet; admiratus conſtantiam, in memoriam ſomnii reſponſique revocatur. Atque ita cum & vultus ſimilitudo, & expoſitionis tempora, & paſtoris confeſſio convenirent, nepotem agnovit. Et quoniam defunctus ſibi ſomnio videretur, agitato inter paſtores regno, animum minacem duntaxat in illo fregit. Cæterum Harpago amico ſuo infeſtus, in ultionem ſervati nepotis, filium ejus interfecit, epulandumque patri tradidit. Sed Harpagus in præſens tempus diſſimulato dolore, odium regis in vindictæ occaſionem diſtulit. Interjecto deinde tempore, cum adoleviſſet Cyrus, dolore orbitatis admonitus, ſcribit ei, ut *f*] ablegatus in *g*] Perſas ab

b *Al. omittunt, puer.* c *al. multum.* d *al. Spargos: Addit Mſ. Bod. imperio uſus eſt C. Imperioſum.* f *Al. legatus.* g *ab avo in Perſas.*

ab avo fuerit : ut occidi eum parvulum avus juſſerit : ut beneficio ſuo ſervatus ſit : ut regem offenderit : ut filium amiſerit. *h*) Hortatur, exercitum paret, & pronam ad regnum viam ingrediatur, Medorum tranſitionem pollicitus. Epiſtola, quia palam ferri nequibat, regis cuſtodibus omnes aditus obſidentibus, *i*) exinterato lepori inſeritur, lepuſque in Perſas Cyro ferendus, fido ſervo traditur: addita retia, ut ſub ſpecie *k*) venatoris dolus lateret.

CAP. VI. Lectis ille epiſtolis, eadem ſomnio aggredi juſſus eſt; ſed præmonitus, ut quem primum poſtero die obvium habuiſſet, ſocium cœptis aſſumeret. Igitur antelucano tempore ruri iter ingreſſus, obvium habuit ſervum de ergaſtulo cujuſdam Medi, nomine *l*) Sybarem. Hujus requiſita origine, ut in Perſis genitum audivit, demptis compedibus, aſſumptoque comite, *m*) Perſepolim *n*) regreditur. Ibi convocato populo, jubet omnes præſto cum ſecuribus *o*) adeſſe, & *p*) ſilvam viæ circumdatam excidere. Quod cum ſtrenue *q*) feciſſent, eoſdem poſtera die *r*) apparatis epulis invitat: Deinde cum alacriores ipſo convivio factos videret, *ſ*) rogat, ſi conditio *t*) proponatur, utrius vitæ ſortem legant, heſterni laboris, an præſentium epularum: præſentium, ut acclamavere omnes; ait, Heſterno ſimilem labori omnem vitam acturos, quoad Medis pareant: *u*) ſe ſecutos, hodiernis epulis. Lætis omnibus; Medis bellum infert. Aſtyages meriti ſui *x*) in Harpagum oblitus, ſummam belli eidem committit: qui exercitum acce-

h *Mſ. Hortatus.* i. *al. exenterato.* k *al. venationis.* l *Mſ. Sebarem, legendum, Sabarem.* m *Mſ. Perſipolin.* n *al. egreditur vel ingreditur.* o *Mſ. eſſe.* p *Mſ. & in ſilvam.* q *al. effeciſſent.* r *Mſ. ad paratas epulas.* ſ *al. rogat ut.* t *Mſ. ponatur.* u *Mſ. ſi ſe ſecuti ſint.* x *al. in Harpago.*

ceptum ſtatim Cyro per *y*) deditionem tradidit, regiſque crudelitatem perfidia defectionis ulciſcitur. Quod ubi Aſtyages audivit, contractis undique auxiliis, ipſe in Perſas proficiſcitur: & repetito alacrius certamine, pugnantibus ſuis, partem exercitus à tergo ponit, *z*) & tergiverſantes, ferro agi in hoſtes jubet: ac denuntiat ſuis, ni *a*) vincerent, non minus fortes etiam poſt terga inventuros, quam à frontibus, viros proinde videant, fugientibus hæc, an illa pugnantibus acies rumpenda ſit. Ingens, poſt neceſſitatem pugnandi, animus *b*) exercitui ejus acceſſit. Pulſa itaq; cum Perſarum acies paulatim cederet, matres & uxores eorum obviam *c*) occurrunt: orant in prælium revertantur: cunctantibus, ſublata veſte, obſcœna corporis oſtendunt, rogantes num in uteros matrum vel uxorum velint refugere. Hac repreſſi caſtigatione, in prælium *d*) redeunt: & facta impreſſione, quos fugiebant, fugere compellunt. In eo prælio Aſtyages capitur: cui Cyrus nihil aliud quam regnum abſtulit: nepotemque in illo magis, quam victorem egit: *e*) eumque maximæ genti Hyrcanorum præpoſuit. Nam in Medos reverti ipſe noluit. Hic finis Medorum imperii fuit. Regnaverunt annos CCCL.

CAP. VII. *f*) Initio regni, Cyrus Sybarem cœptorum ſocium, quem juxta nocturnum viſum ergaſtulo liberaverat, *g*) comitemque in omnibus rebus habuerat, Perſis præpoſuit, ſororemque ſuam ei in matrimonium dedit. Sed civitates, quæ Medorum tributariæ fuerant mutato imperio, etiam conditionem ſuam mutatam arbitrantes, à Cyro defecerunt: quæ res multorum bellorum Cyro cauſa & origo fuit.

y *Per proditionem.* z *al. in tergiverſantes ferro agi, ut in hoſtes.* a *al. vicerint.* b *al. exercitui & vis.* c *al. occurrerunt.* d *Mſ. receperunt.* e *Mſ. eumq; decimum. al. Ducem.* f *al. in initio.* g *al. Comitemq; cœptorum.*

fuit. Domitis demum pleriſque, cum adverſus Babylonios bellum gereret, Babyloniis rex Lydorum Crœſus, cujus opes & divitiæ inſignes ea tempeſtate erant, in auxilium venit; *h*) victuſque *i*) jam de ſe ſolicitus, in regnum refugit. Cyrus quoque poſt victoriam compoſitis in Babylonia rebus, bellum transfert in Lydiam. Ibi fortuna prioris prælii *k*) perculſum jam Crœſi exercitum, nullo negotio fundit: Crœſus ipſe capitur. Sed quanto bellum minoris periculi, tanto & mitior victoria fuit, Crœſo & vita, & patrimonii partes, & urbs *l*) Barce*m*) conceſſa ſunt: in qua etſi non regiam vitam, proximam tamen majeſtati regiæ degeret. Hæc clementia non minus victori quam victo utilis fuit. Quippe ex univerſa Græcia, cognito quod illatum Crœſo bellum eſſet, auxilia velut ad commune extinguendum incendium confluebant. Tantus Crœſi amor apud omnes urbes erat: *n*] paſſuruſque Cyrus grave bellum Græciæ fuit, ſi quid in Crœſum crudelius conſuluiſſet. Interjecto deinde tempore, occupato in aliis bellis Cyro, Lydi rebellavere: quibus iterum victis, arma & equi adempti, juſſiq; cauponas, & ludicras artes, & lenocinia exercere. Et ſic gens induſtria quondam potens, & manu ſtrenua; effeminata mollitie luxuriaque, virtutem priſtinam perdidit; & quos ante Cyrum invictos bella præſtiterant, in luxuriam lapſos otium ac deſidia ſuperavit. Fuere Lydis multi ante Crœſum reges, variis caſibus memorabiles; nullus tamen *o*] fortunæ *p*] Candauli comparandus. *q*] Hic uxorem, quam propter formæ pulchritudinem deperibat, præ-

h Al. victis. i *al. legunt , ac.* k *al. percuſſum.* l *B. legit Baſazon. al. Baragonceſſa.* m *al. conceſſ.æ.* n *al. ut paſſurus fuerit.* o *al. fortunâ.* p *Mſ Candali vel Candaulis.* q *al. Qui cum uxorem ſuam , quam propter pulchritudinem nimium diligebat , omnibus prædicaret.*

prædicare omnibus ſolebat, non contentus r] voluptatum ſuarum tacita conſcientia, niſi etiam matrimonii reticenda publicaret: ſ] prorſus quaſi ſilentium damnum pulchritudinis eſſet. Ad Poſtremum ut t] affirmationi ſuæ fidem faceret, nudam ſodali ſuo Gygi oſtendit. Quo facto, & amicum in adulterium uxoris u] ſolicitatum, hoſtem ſibi fecit: & uxorem, veluti tradito alii amore, à ſe alienavit. Namque brevi poſt tempore cædes Candauli, nuptiarum præmium fuit, & x] uxor mariti ſanguine dotata, regnum viri & ſe pariter adultero tradidit.

CAP. VIII. Cyrus, ſubacta Aſia, & univerſo Oriente in poteſtatem redacto, Scythis bellum y] infert. Erat eo tempore Scytharum regina z] Tamyris, quæ non muliebriter adventu hoſtium territa, a] cum prohibere eos tranſitu Araxis fluminis poſſet, tranſire permiſit, & ſibi b] faciliorem pugnam intra regni ſui terminos rata, & hoſtibus objectu fluminis fugam difficiliorem. Itaque Cyrus trajectis copiis, cum aliquantiſper c] in Scythiam proceſſiſſet, caſtrametatus eſt. Dein poſtera die, d] ſimulato metu, quaſi refugiens caſtra deſeruiſſet, e] ita vini affatim, & ea quæ epulis erant neceſſaria, reliquit. Quod cum nuntiatum reginæ eſſet, adoleſcentulum filium, ad inſequendum eum cum tertia parte copiarum mittit. Cum ventum ad Cyri caſtra eſſet, ignarus rei militaris adoleſcens, veluti ad epulas, non ad prælium veniſſet, omiſſis hoſtibus, inſuetos barbaros vino ſe onerare patitur: priuſque Scythæ ebrietate, quam f] bello vincuntur. Nam cognitis his, Cyrus reverſus per noctem, g] ſau-

r *Al. voluntatum.* ſ *al. Prohibita quaſi.* t *al. affirmatione ſua.* u *al. illectum.* x *Mſ. & uxore.* y *al. intulit.* z *al. Tomyris vel Tomiris.* a *al. eos poſſet vadum Ar. fl. transire permiſit.* b *al. feliciorem.* c *al. per Scythiam.* d *al. cum ſimili metu & quaſi.* e *al. ita omittunt.* f *al. bello aut ferro.*

g) ſaucios opprimit, omneſque Scythas cum reginæ filio interficit. Amiſſo tanto exercitu, &, quod gravius *h*) dolendum, unico filio, Tamyris orbitatis dolorem non in lacrymas effudit, ſed in ultionis ſolatia intendit: hoſteſque recenti victoria exultantes, pari inſidiarum fraude circumvenit. Quippe ſimulata diffidentia propter vulnus acceptum, refugiens, Cyrum *i*) ad anguſtias uſque perduxit. Ibi compoſitis in montibus inſidiis, ducenta millia Perſarum cum ipſo rege trucidavit. In qua victoria etiam illud memorabile fuit, quod ne nuntius quidem tantæ cladis ſuperfuit. Caput Cyri amputatum, in utrem humano ſanguine repletum conjici regina jubet, cum hac exprobratione crudelitatis: Satia te, inquit, ſanguine quem ſitiſti, cujuſque inſatiabilis ſemper fuiſti. Cyrus regnavit annos xxx non initio tantum regni, ſed continuo totius temporis ſucceſſu, admirabiliter inſignis.

CAP. IX. Huic ſucceſſit filius Cambyſes, qui imperio patris Ægyptum adjecit: ſed offenſus ſuperſtitionibus Ægyptiorum, Apis, cæterorumque deorum ædes dirui jubet. Ad Ammonis quoq; nobiliſſimum templum expugnandum, exercitum mittit: qui tempeſtatibus & harenarum molibus oppreſſus, interiit. Poſt hæc per quietem vidit fratrem ſuum *k*) Mergim regnaturum. Quo ſomnio exterritus, non dubitavit poſt ſacrilegia etiam parricidium facere. Erat enim difficile ut parceret ſuis qui cum contemptu religionis, graſſatus etiam adverſus deos fuerat. Ad hoc tam crudele miniſterium, magum quendam ex amicis delegit, nomine Cometem. Interim ipſe, gladio ſua ſponte evaginato, in *l*) femore graviter vulneratus, occubuit; pœnaſque luit, ſeu imperati parricidii, ſeu ſacrilegii perpetrati. Quo nun-

g *Al. ſecuros. alii mero addunt.* h *al. dolet* i *al. Anguſtias uſque.* k *Mſ. Smergim vel Smerdim & Merdim,* l *al. femur.*

nuntio accepto, magus ante famam amiſſi regis occupat facinus; proſtratoque Mergide, cui regnum debebatur, fratrem ſuum ſubjecit *m*) Oropaſten. Erat enim & oris, & corporis lineamentis perſimilis; ac nemine ſubeſſe dolum arbitrante, pro Mergide rex Oropaſta conſtituitur. Quæ res eo occultior fuit, quod apud Perſas perſona regis ſub ſpecie majeſtatis occulitur. Igitur magi, ad favorem populi conciliandum, *n*) tributa & militiæ vacationem in triennium *o*) permittunt, ut regnum, quod fraude quæſierant. *p*) indulgentia & largitionibus confirmarent. Quæ res ſuſpecta primo Oſtani viro nobili, & in conjecturis ſagaciſſimo, fuit. Itaque per internuntios quærit de filia, quæ inter regias pellices erat, an Cyri regis filius rex eſſet. Illa nec ſe ipſam ſcire ait, nec ex alia poſſe cognoſcere: quia ſingulæ ſeparatim *q*) recludantur. Tum pertractare dormienti caput jubet. nam mago Cambyſes aures utraſque *r*) præciderat. Factus deinde per filiam certior, ſine auribus eſſe regem, optimatibus Perſarum rem indicat; & in cædem falſi regis *ſ*) impulſos, *t*] ſacramenti religione obſtringit. Septem tantum conſcii fuere hujus conjurationis, qui ex continenti; ne dato in pœnitentiam ſpatio, res per quenquam narraretur, occultato ſub veſte ferro, ad regiam pergunt. Ibi obviis interfectis, ad magos perveniunt: quibus ne ipſis quidem animus in auxilium ſui defuit, ſiquidem ſtricto ferro duos de conjuratis interficiunt. Ipſi tamen corripiuntur à pluribus: quorum alterum Gobryas *u*] medium amplexus, cunctantibus ſociis, ne ipſum pro mago transfoderent, quia res obſcuro loco gerebatur, vel per

m. *Al. Oropoſten, Oropaſton, Horopaſtem & Smerdim* n *al. tributi* o *in Mſ. N. & W. legunt, remittunt.* p *al. indulgentia largitionibus.* q *al. recludebantur.* r *al. præſciderat.* ſ *al. impulſus.* t *Mſ. Sacramento religionia.* u *al. magum amplexus.*

per ſuum corpus adigi mago ferrum juſſit: fortuna tamen ita regente, illo incolumi magus interficitur.

CAP. X. Occiſis magis, magna quidem gloria recepti regni principium fuit: ſed multo major in eo, quod cum de regno ambigerent, concordare potuerunt. Erant enim virtute & nobilitate ita pares, ut difficilem ex his populo electionem æqualitas faceret. Ipſi igitur viam invenerunt, qua de ſe judicium religioni & fortunæ committerent: pactique inter ſe ſunt, ut die ſtatuta omnes equos ante regiam primo mane perducerent: & cujus equus inter Solis ortum hinnitum primus edidiſſet, is rex eſſet. Nam & Solem Perſæ unum Deum eſſe credunt; & equos eidem Deo ſacratos ferunt. Erat inter conjuratos Darius Hyſtaſpis filius, cui de regno ſolicito equi cuſtos ait, ſi ea res victoriam moraretur, nihil negotii ſupereſſe: per noctem deinde equum pridie conſtitutum diem ad eundem locum ducit, ibique x] equæ admittit, ratus ex voluptate Veneris futurum quod y] evenit. Poſtera die itaque, cum ad ſtatutam horam omnes conveniſſent, Darii equus, cognito loco, ex deſiderio feminæ hinnitum ſtatim z] edidit: &, ſegnibus aliis, felix auſpicium domino primus emiſit. Tanta moderatio cæteris fuit, audito auſpicio, ut confeſtim equis deſilierint, & Darium regem ſalutaverint. Populus quoque univerſus, ſecutus judicium principum, eundem regem conſtituit. Sic regnum Perſarum, ſeptem nobiliſſimorum virorum virtute quæſitum, tam levi momento in unum collatum eſt. Incredibile prorſus a] tanta patientia ceſſiſſe eo, quod ut eriperent magis, mori non recuſaverint. Quanquam præter formam, virtutemque hoc imperio dignam, etiam cognatio Dario juncta cum priſtinis regibus fuit.

x *Mſ. equa equum admittit.* y *Mſ. evenit poſtera die.* z *Mſ. dedit.* a *Al. tanta pietate geſſiſſe eos.*

fuit. Principio igitur regni, Cyri regis filiam in matrimonium recepit, regalibus nuptiis regnum firmaturus; ut non tam in extraneum tranſlatum, quam in familiam Cyri reverſum videretur. Interjecto deinde tempore, cum Aſſyrii deſciviſſent, & *b*) Babyloniam occupaſſent, difficiliſque urbis expugnatio eſſet; æſtuante rege, unus de interfectoribus magorum, *c*) Zopyrus domi ſe verberibus lacerari toto corpore jubet: naſum, aures, & labia ſibi præcidi: atque ita regi *d*) inopinanti ſe offert. Attonitum, & quærentem Darium cauſas, auctoremque tam fœdæ lacerationis, tacitus quo propoſito fecerit, edocet; formatoque in futura conſilio, transfugæ titulo Babyloniam proficiſcitur. Ibi oſtendit populo laniatum corpus: queritur crudelitatem regis, à quo in regni *e*) petitione, non virtute, ſed auſpicio, non judicio hominum, ſed hinnitu equi ſuperatus. Jubet illos ex amicis exemplum capere, quid hoſtibus cavendum ſit: Hortatur, non mœnibus magis quam armis *f*) confidant, patianturque ſe commune bellum recentiore ira gerere. Nota nobilitas viri pariter & virtus omnibus erat: nec de fide timebant, cujus veluti pignora, vulnera corporis, & injuriæ notas habebant. Conſtituitur ergo dux omnium ſuffragio: & accepta parva manu, ſemel atque iterum cedentibus conſulto Perſis, ſecunda prælia facit: *g*) Ad poſtremo, univerſum ſibi creditum exercitum *h*) Dario prodit, urbemque ipſam in poteſtatem ejus redigit. Poſt hæc Darius *i*) bellum Scythis infert, quod ſequenti volumine *k*) referetur.

B. L I-

b *Al. Babylonem.* b *Mſ. Zophyrus.* d *Mſ. inopinato.* c *Mſ. ſortitione, al. portione al. partitione.* f *Mſ. confidere.* g *al. ad poſtremum.* h *al. regi prodit.* i *al. addunt rex.* k *al. referam.*

LIBER II.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Scytharum origo & antiquitas, de qua cum Ægyptiis contendunt.*
2. *Deſcriptio Scythiæ, & morum gentis, quæ in plauſtris degens juſtitiam colit & continentiam.*
3. *Scytharum fortitudo bellica: Ægyptios fugant, Aſiamque reddunt tributariam.*
4. *Amazonum à Scythis origo, reginæ, res geſtæ.*
5. *Bellum Scytharum adverſus ſervos, quos lepido ſtratagemate reprimunt. Darius Scythis, deinde Ionibus & Athenienſibus* 1] *arma infert.*
6. *Athenienſium origo, gloriatio, induſtria, artes, reges.*
7. *Reſpublica Athenienſis Solonis legibus & publico ſtratagemate firmata.*
8. *Piſiſtratus poſt fortiter geſta in Megarenſes tyrannidem per* 33. *annos occupat.*
9. *Ejuſdem filius Hippias patria pulſus Perſarum exercitum in Græciam adduxit. Inde nobilis illa Marathonia pugna in qua victi Perſæ. Athenienſes victores duce Miltiade.*
10. *Diſſidium fraternum de regno inter Darii filios. Xerxes bellum adverſus Græcos inſtaurat validiſſimo exercitu.*
11. *Fortitudine Spartanorum, quorum rex Leonidas, Perſæ ad Thermopylas maxima clade afficiuntur.*
12. *Themiſtoclis induſtria Perſarum claſſis ad Salaminium fretum navali prælio victa, poſt multam ſtragem fuga ſibi conſulit.*
13. *Mardonio terreſtris exercitus commiſſus. Xerxes vix evadit piſcatoria ſcapha, ejuſdem pedeſtris exercitus fame obruitur: unde nova clades.*
14. *Mardonius in Bœotia ad Platæas, cum Perſis à Græcorum copiis victus, cum paucis profugit. Eodem fere momento adverſus Perſas in Aſia feliciter dimicatum eſt.*
15. *Athenienſes Spartanis deluſis, urbem ex integro reſtaurant,*

1 *al. bellum.*

rant, Spartani Perſarum fines depopulantur. Pauſanias defectionis reus damnatur. Ariſtides proditoris conſilia diſcutit. Xerxes iterum arma movet infeliciter, à Cimone navali terreſtrique prælio ſuperatus.

CAP. I.

IN relatione rerum ab Scythis geſtarum, quæ ſatis amplæ magnificæque fuerunt, principium ab origine repetendum eſt. Non enim minus illuſtria initia, quam imperium habuere: nec virorum imperio magis, quam feminarum virtutibus claruere. Quippe cum ipſi Parthos Bactrianoſque, feminæ autem eorum Amazonum regna condiderint: prorſus ut res geſtas virorum mulierumque conſiderantibus incertum ſit, uter apud eos ſexus illuſtrior fuerit. Scytharum gens antiquiſſima ſemper habita: quanquam inter Scythas & Ægyptios diu contentio de generis vetuſtate *a*] fuerit: Ægyptiis prædicantibus, initio rerum cum aliæ terræ nimio fervore ſolis arderent, aliæ rigerent frigoris immanitate, ita ut non modo primæ generare homines, ſed ne advenas quidem recipere aut tueri poſſent, priuſquam adverſus calorem vel frigus velamenta corporis invenirentur, vel locorum vitia quæſitis arte remediis mollirentur: Ægyptum ita temperatam ſemper fuiſſe, ut neque hyberna frigora, nec æſtivi ſolis *b*] ardores incolas ejus premerent, ſolum ita fœcundum ut alimentorum in uſum hominum nulla terra feracior fuerit. Jure igitur ibi primum homines natos videri debere, ubi educari *c*] facillime poſſent. Contra, Scythæ cæli temperamentum nullum eſſe vetuſtatis argumentum putabant: quippe naturam, *d*) cum primum incrementa caloris ac frigoris, regionibus *e*) diſtinxit, ſtatim ad locorum patien-

a *Al. fuit.* b *Mſ. ardor.* c *al. facillimi. al. omittunt.* d *al. addunt hominum.* e *al. diſtinxerit.*

tientiam, animalia *f*] quoque generaſſe: ſed & arborum atque frugum pro regionum conditione, apte genera variata. Et quanto Scythis ſit cœlum aſperius quam Ægyptiis, tanto & corpora & ingenia eſſe duriora. Cæterum ſi mundi, quæ nunc partes ſunt, aliquando unitas fuit: ſive illuvies aquarum principio rerum terras obrutas tenuit: ſive ignis, qui & mundum genuit, cuncta poſſedit: utriuſque primordii Scythas origine præſtare. Nam ſi ignis prima poſſeſſio rerum fuit, qui paulatim *g*] extinctus, ſedem terris dedit: *h*] nullam prius quam Septentrionalem partem, hyemis rigore ab igne ſecretam; adeo ut nunc quoque nulla magis rigeat frigoribus. Ægyptum vero, & totum Orientem, tardiſſime temperatum: Quippe qui etiam nunc torrenti calore ſolis exæſtuet. Quod ſi omnes quondam terræ ſubmerſæ profundo fuerunt; profecto editiſſimam quamque partem decurrentibus aquis primum detectam: humillimo autem ſolo eandem aquam diutiſſime immoratam; & quanto prior quæque pars terrarum ſiccata ſit, tanto prius animalia generare cœpiſſe. Porro Scythiam adeo editiorem omnibus terris eſſe, ut cuncta flumina ibi nata, in Mæotim, tum deinde in Ponticum & Ægyptium mare decurrant. Ægyptum autem, quæ tot regum, tot ſeculorum cura impenſaque munita ſit, & adverſum vim incurrentium aquarum tantis ſtructa molibus, tot foſſis conſciſſa, ut cum his arceantur, illis recipiantur aquæ, nihilominus coli, niſi excluſo Nilo, non potuerit, non poſſe videri hominum vetuſtate ultimam, quæ ſive ex *i*] aggerationibus regum, ſive Nili *k*] trahentis limum, terrarum recentiſſima videatur. His igitur argumentis

f *Al. quaque.* g *al. ſe idem.* h *al. nullam ſeptentrionali parte prius ab igne cretam, W. legit, nullam plusquam ſeptentrionalem plagam &c.* i *Mſ. generationibus.*

mentis ſuperatis Ægyptiis, *l*] antiquiores ſemper ythæ viſi.

CAP. II. Scythia *m*] autem in Orientem porcta, includitur ab uno latere Ponto, & ab altero ontibus Riphaeis: à tergo Aſia & *n*] Phaſi flumi:. Multum in longitudinem & latitudinem patet, ominibus inter ſe nulli fines, neque enim agrum :ercent: nec domus illis ulla, aut tectum, aut ſe:s eſt, armenta & pecora ſemper paſcentibus, & er incultas ſolitudines errare ſolitis. Uxores libe)ſque ſecum in plauſtris vehunt: quibus, *o*] cois imbrium hyemiſque cauſa tectis, pro domibus tuntur. Juſtitia gentis ingeniis culta, non legius. Nullum ſcelus apud eos furto gravius: quipe *p*] ſine tecti munimento pecora & armenta ha)entibus, quid ſalvum *q*] eſſet, ſi furari liceret? ·] Aurum & argentum non perinde ac reliqui morales appetunt. Lacte & melle veſcuntur. Lanæ iis uſus ac *ſ*] veſtium ignotus, & quanquam continuis frigoribus urantur, pellibus *t*] tamen *u*] ferinis aut murinis utuntur. Hæc continentia illis morum quoque juſtitiam *x*] edidit, nihil alienum concupiſcentibus. Quippe ibidem divitiarum cupido eſt, ubi & uſus. Atque utinam reliquis mortalibus ſimilis moderatio, & abſtinentia alieni foret: profecto non tantum bellorum per omnia ſecula terris omnibus continuaretur; neque plus hominum ferrum & arma, quam naturalis fatorum conditio raperet, Prorſus ut admirabile videatur, hoc illis naturam dare, quod Græci longa ſapientium do-

 ctrina,

k *Mſ. trahens.* l *Mſ. antiquior eſt ſemper Scythæ vis.* m *al. omittunt autem.* n *Mſ. Ithaſi, al. Tanai.* o *Mſ. curribus, al. corticibus.* p *al. ſine tecto munimentoque.* q *al. inter ſilvas ſupereſſet.* r *al. Aurum & argentum perinde aſpernantur, ac reliqui mortales appetunt.* ſ. *al. ad veſtitum.* t *al. tantum.* u *al. felinis.* x *al. addidit vel dedit.*

ctrina, præceptiſque philoſophorum conſequi nequeunt; cultoſque mores incultæ *y*) barbariæ collatione ſuperari. Tanto plus in illis *z*) proficit vitiorum ignoratio, quam in his cognitio virtutis.

C A P. III. Imperium Aſiæ ter quæſivere, ipſi perpetuo ab alieno imperio aut intacti, aut invicti manſere. Darium regem Perſarum, turpi ab Scythia ſummoverunt fuga: Cyrum cum omni exercitu trucidaverunt: Alexandri Magni ducem *a*] Sopyriona pari ratione cum copiis univerſis deleverunt: Romanorum audivere, non ſenſere arma, Parthicum & Bactrianum imperium ipſi condiderunt. Gens laboribus & bellis aſpera; vires corporum immenſæ: Nihil *b*) parare quod amittere timeant: Nihil victores præter gloriam concupiſcunt. Primus Scythis bellum *c*) indixit Vexoris, rex Ægyptius, miſſis primo *d*] lenonibus, qui hoſtibus parendi legem dicerent. Sed Scythæ jam ante de adventu regis à finitimis certiores facti, legatis reſpondent: tam opulenti populi ducem ſtolide adverſus inopes occupaſſe bellum, quod magis domi fuerit illi timendum: quod belli certamen anceps, præmia victoriæ nulla, damna manifeſta ſint. Igitur non exſpectaturos Scythas dum ad ſe veniatur, cum tanto ſibi plura in hoſte concupiſcenda ſint; ultroque prædæ ituros obviam. Nec dicta res morata: quos cum tanta celeritate venire rex addidiciſſet, in fugam vertitur, exercituque cum omni apparatu belli relicto, in regnum *e*] ſe recepit. Scythas ab Ægypto paludes prohibuere: inde reverſi, Aſiam perdomitam vectigalem fecere, modico tributo, magis in titulum imperii, quam in victoriæ præmium impoſito. Quindecim annis pacandæ Aſiæ *f*] immorati, uxorum flagitatione revocan-

y [illegible] *Barbariei.* z *al. profecit.* a *Mſ. Zaphyriona. al. Zepyronam vel Zepyronem.* b *al. paravere.* c *al. intuit.* d *al. legatis. al. leonibus.* e *al. addunt trepidus.*

ocantur, per legatos *g*) denuntiantibus ni re-
eant, ſubolem ſe ex finitimis quæſituras, nec paſ-
uras ut *h*) in poſteritatem Scytharum genus per
eminas intercidat. His igitur Aſia per mille quin-
entos annos vectigalis fuit. Pendendi tributi fi-
em Ninus Rex Aſſyriorum impoſuit.

CAP. IV. Sed apud Scythas medio tempore
uo regii juvenes, *i*) Ylinos & *k*) Scolopitus, per
ctionem optimatum, domo pulſi, ingentem ju-
entutem ſecum traxere; & in Cappadociæ ora,
xta amnem Thermodonta conſederunt, ſubje-
toſque *l*) Themiſcyreos campos occupavere. Ibi
er multos annos ſpoliare finitimos aſſueti, con-
piratione populorum per inſidias trucidantur. Ho-
um uxores, cum viderent exſilio additam orbi-
atem, arma ſumunt: fineſque ſuos, ſummoven-
es primo, mox etiam inferentes bella, defendunt.
Nubendi quoque finitimis animum omiſere, ſervi-
utem, non matrimonium appellantes. Singulare
mnium ſeculorum exemplum auſæ. *m*) auxere
empublicam ſine viris: jam etiam cum contem-
tu *n*) virorum ſe tuentur. Et ne feliciores aliæ
liis viderentur; viros qui domi remanſerant, in-
erficiunt. Ultionem quoque cæſorum conjugum,
xcidio finitimorum conſequuntur. Tum pace ar-
nis quæſita, ne *o*) genus interiret, *p*) concubi-
um finitimorum ineunt. Si qui mares naſceren-
ur, *q*) interficiebant. Virgines in eundem *r*] ipſis
norem, non otio, neque lanificio; ſed armis, equis,
enationibus exercebant, inuſtis infantum dexte-
ioribus mammis, ne ſagittarum jactus impedire-

g *Al. denunciantium.* h *al. in poſterum.* i *al. Ulinos, mſ. Phyros. al. Hylinos.* k *al. Scolopitos, mſ. Scolapitus.* l *Mſ. Themiſcirios.* m *Mſ. auſæ ſemper agere ſine viris. al. auſa temp. augere.* n *Mſ. virorum tuentur.* o *Al. gens.* p *al. concubitus.* q *al. interficiebantur,* r *al. ipſum.*

tur: unde Amazones dictæ ſunt. ſ] Duæ his reginæ fuere, t] Marthesia & Lampeto, quæ in duas partes agmine diviſo, inclytæ jam opibus, vicibus gerebant bella, u] ſolæ terminos alternis defendentes: & ne ſucceſſibus deeſſet auctoritas, genitas ſe Marte prædicabant. Itaque majore parte Europæ ſubacta, Aſiæ quoque nonnullas civitates occupavere. Ibi Epheſo, multiſque aliis urbibus conditis, partem exercitus cum ingenti præda domum dimittunt. Reliquæ, quæ ad tuendum Aſiæ imperium remanſerant, concurſu barbarorum cum Marthesia regina interficiuntur. In hujus locum filia ejus x] Orithya regno ſuccedit: cui, præter ſingularem belli ſcientiam, eximia ſervatæ in omne ævum virginitatis admiratio fuit. Hujus virtute tantum additum gloriæ & famæ y] Amazonum eſt, ut Herculi rex, cui XII ſtipendia debebat, quaſi impoſſibile, imperaverit, ut arma reginæ Amazonum ſibi afferret. Eo igitur profectûs longis novem navibus, comitante principum Græciæ juventute, inopinantes aggreditur. z] Duæ tum ſorores Amazonum regna tractabant, Antiope & Orithya: ſed Orithya foris bellum gerebat. Igitur cum Hercules ad littus Amazonum a] applicuit: infrequens multitudo cum Antiope regina, nihil hoſtile metuente, erat. Quare effectum eſt, ut paucæ repentino tumultu excitæ, arma ſumerent, facilemque victoriam hoſtibus darent. Multæ itaque cæſæ captæque. In his duæ Antiopæ ſorores captæ ſunt, Menalippe ab Hercule, Hippolyte à Theſeo. Sed Theſeus obtenta in præmium captiva, eandem in matrimonium aſſumpſit, & ex ea genuit Hippolytum, Hercules poſt victoriam, Menalippen captivam ſorori reddidit, & pretium arma reginæ accepit.

ſ *al. Duces iis fuere.* t *mſ. Marpeſia & Lampedo.* u *al. Soli.* x *al. Otrera vel Oretria. alii Synope.* y *al. Amazonibus.* z *Mſ. duæ ex quatuor tum ſorores.* a *al. applicuiſſet.*

pit. Atque ita functus imperio, ad regem revertitur. Sed Orithya, ubi comperit bellum ſororibus illatum, & raptorem eſſe Athenienſium principem; hortatur *b*] comites, fruſtraque & Ponti ſinum, & Aſiam edomitam eſſe dicit, ſi Græcorum non tam bellis, quam rapinis pateant. Auxilium deinde à *c*] Sagillo, rege Scythiæ petit: Genus ſe Scytharum eſſe: cladem virorum, neceſſitatem armorum; belli cauſas oſtendit; aſſecutaſque *d*] virtute, ne ſegniores viris feminas habere Scythæ viderentur. Motus ille domeſtica gloria, mittit cum ingenti equitatu filium Panaſagorum in auxilium. Sed ante prælium diſſenſione orta, ab auxiliis deſertæ bello ab Athenienſibus vincuntur: receptaculum tamen habuere caſtra ſociorum, quorum auxilio intactæ ab aliis gentibus, in regnum revertuntur. Poſt Orithyam, Pentheſilea regno potita eſt, cujus Trojano bello inter fortiſſimos viros,* cum auxilium adverſus Græcos ferret, magna virtutis documenta extitere. Interfecta *e*] demum Pentheſilea, exercituque ejus abſumpto, paucæ, quæ in regno remanſerant, ægre ſe adverſus finitimos defendentes, uſque *f*] tempora Alexandri Magni duraverunt. Harum Midithya, ſive Thaleſtris regina, concubitu Alexandri per dies XIII ad ſobolem ex eo generandam obtento, reverſa in regnum, brevi *g*] tempore cum omni Amazonum nomine intercidit.

CAP. V. Scythæ autem tertia expeditione Aſiana cum annis octo à conjugibus & liberis *h*) abfuiſſent, ſervili bello domi excipiuntur. Quippe conjuges eorum, longa expectatione virorum feſſæ, nec jam teneri bello, ſed deletos ratæ, ſervis ad cuſtodiam pecorum relictis nubunt: qui reverſos cum victoria dominos, velut advenas, arma-

B 5 ti

b *Al. omittunt.* c *Mſ. Sagilo. al. Sagino, Sigilla.* d *al. per virtutem.* e *al. deinde.* f *al. addunt, ad.* g *al. omittunt.* h *mſ. longe fuiſſent.*

per ſuum corpus adigi mago ferrum juſſit: fortuna tamen ita regente, illo incolumi magus interficitur.

CAP. X. Occiſis magis, magna quidem gloria recepti regni principium fuit: ſed multo major in eo, quod cum de regno ambigerent, concordare potuerunt. Erant enim virtute & nobilitate ita pares, ut difficilem ex his populo electionem æqualitas faceret. Ipſi igitur viam invenerunt, qua de ſe judicium religioni & fortunæ committerent: pactique inter ſe ſunt, ut die ſtatuta omnes equos ante regiam primo mane perducerent: & cujus equus inter Solis ortum hinnitum primus edidiſſet, is rex eſſet. Nam & Solem Perſæ unum Deum eſſe credunt; & equos eidem Deo ſacratos ferunt. Erat inter conjuratos Darius Hyſtaſpis filius, cui de regno ſolicito equi cuſtos ait, ſi ea res victoriam moraretur, nihil negotii ſupereſſe: per noctem deinde equum pridie conſtitutum diem ad eundem locum ducit, ibique *x*] equæ admittit, ratus ex voluptate Veneris futurum quod *y*] evenit. Poſtera die itaque, cum ad ſtatutam horam omnes conveniſſent, Darii equus, cognito loco, ex deſiderio feminæ hinnitum ſtatim *z*] edidit: &, ſegnibus aliis, felix auſpicium domino primus emiſit. Tanta moderatio cæteris fuit, audito auſpicio, ut confeſtim equis deſilierint, & Darium regem ſalutaverint. Populus quoque univerſus, ſecutus judicium principum, eundem regem conſtituit. Sic regnum Perſarum, ſeptem nobiliſſimorum virorum virtute quæſitum, tam levi momento in unum collatum eſt. Incredibile prorſus *a*] tanta patientia ceſſiſſe eo, quod ut eriperent magis, mori non recuſaverint. Quanquam præter formam, virtutemque hoc imperio dignam, etiam cognatio Dario juncta cum priſtinis regibus fuit.

x *Mſ. equa equum admittit.* y *Mſ. evenit poſtera die.* z *Mſ. dedit.* a *Al. tanta pietate geſſiſſe eos.*

fuit. Principio igitur regni, Cyri regis filiam in matrimonium recepit, regalibus nuptiis regnum firmaturus; ut non tam in extraneum tranſlatum, quam in familiam Cyri reverſum videretur. Interjecto deinde tempore, cum Aſſyrii deſciviſſent, & *b*) Babyloniam occupaſſent, difficiliſque urbis expugnatio eſſet; æſtuante rege, unus de interfectoribus magorum, *c*) Zopyrus domi ſe verberibus lacerari toto corpore jubet: naſum, aures, & labia ſibi præcidi: atque ita regi *d*) inopinanti ſe offert. Attonitum, & quærentem Darium cauſas, auctoremque tam fœdæ lacerationis, tacitus quo propoſito fecerit, edocet; formatoque in futura conſilio, transfugæ titulo Babyloniam proficiſcitur. Ibi oſtendit populo laniatum corpus: queritur crudelitatem regis, à quo in regni *e*) petitione, non virtute, ſed auſpicio, non judicio hominum, ſed hinnitu equi ſuperatus. Jubet illos ex amicis exemplum capere, quid hoſtibus cavendum ſit: Hortatur, non mœnibus magis quam armis *f*) confidant, patianturque ſe commune bellum recentiore ira gerere. Nota nobilitas viri pariter & virtus omnibus erat: nec de fide timebant, cujus veluti pignora, vulnera corporis, & injuriæ notas habebant. Conſtituitur ergo dux omnium ſuffragio: & accepta parva manu, ſemel atque iterum cedentibus conſulto Perſis, ſecunda prælia facit: *g*) Ad poſtremo, univerſum ſibi creditum exercitum *h*) Dario prodit, urbemque ipſam in poteſtatem ejus redigit. Poſt hæc Darius *i*) bellum Scythis infert, quod ſequenti volumine *k*) referetur.

b *Al. Babylonem.* b *Mſ. Zophyrus.* d *Mſ. inopinato.* e *Mſ. ſortitione, al. portione al. partitione.* f *Mſ. confidere.* g *al. ad poſtremum.* h *al. regi prodit.* i *al. addunt rex.* k *al. referam.*

LIBER II.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Scytharum origo & antiquitas, de qua cum Ægyptiis contendunt.*
2. *Deſcriptio Scythiæ, & morum gentis, quæ in plauſtris degens juſtitiam colit & continentiam.*
3. *Scytharum fortitudo bellica: Ægyptios fugant, Aſiamque reddunt tributariam.*
4. *Amazonum à Scythis origo, reginæ, res geſtæ.*
5. *Bellum Scytharum adverſus ſervos, quos lepido ſtratagemate repriment. Darius Scythis, deinde Ionibus & Athenienſibus* 1] *arma infert.*
6. *Athenienſium origo, gloriatio, induſtria, artes, reges.*
7. *Reſpublica Athenienſis Solonis legibus & publico ſtratagemate firmata.*
8. *Piſiſtratus poſt fortiter geſta in Megarenſes tyrannidem per* 33. *annos occupat.*
9. *Ejuſdem filius Hippias patria pulſus Perſarum exercitum in Græciam adduxit. Inde nobilis illa Marathonia pugna in qua victi Perſæ. Athenienſes victores duce Miltiade.*
10. *Diſſidium fraternum de regno inter Darii filios. Xerxes bellum adverſus Græcos inſtaurat validiſſimo exercitu.*
11. *Fortitudine Spartanorum, quorum rex Leonidas, Perſæ ad Thermopylas maxima clade afficiuntur.*
12. *Themiſtoclis induſtria Perſarum claſſis ad Salaminium fretum navali prælio victa, poſt multam ſtragem fuga ſibi conſulit.*
13. *Mardonio terreſtris exercitus commiſſus. Xerxes vix evadit piſcatoria ſcapha, ejuſdem pedeſtris exercitus fame obruitur: unde nova clades.*
14. *Mardonius in Bœotia ad Plataas, cum Perſis à Græcorum copiis victus, cum paucis profugit. Eodem fere momento adverſus Perſas in Aſia feliciter dimicatum eſt.*
15. *Athenienſes Spartanis deluſis, urbem ex integro reſtaurant,*

1 *al. bellum.*

rant, Spartani Perſarum fines depopulantur. Pauſanias defectionis reus damnatur. Ariſtides proditoris conſilia diſcutit. Xerxes iterum arma movet infeliciter, à Cimone navali terreſtrique prælio ſuperatus.

C A P. I.

IN relatione rerum ab Scythis geſtarum, quæ ſatis amplæ magnificæque fuerunt, principium ab origine repetendum eſt. Non enim minus illuſtria initia, quam imperium habuere: nec virorum imperio magis, quam feminarum virtutibus claruere. Quippe cum ipſi Parthos Bactrianoſque, feminæ autem eorum Amazonum regna condiderint: prorſus ut res geſtas virorum mulierumque conſiderantibus incertum ſit, uter apud eos ſexus illuſtrior fuerit. Scytharum gens antiquiſſima ſemper habita: quanquam inter Scythas & Ægyptios diu contentio de generis vetuſtate a] fuerit: Ægyptiis prædicantibus, initio rerum cum aliæ terræ nimio fervore ſolis arderent, aliæ rigerent frigoris immanitate, ita ut non modo primæ generare homines, ſed ne advenas quidem recipere aut tueri poſſent, priuſquam adverſus calorem vel frigus velamenta corporis invenirentur, vel locorum vitia quæſitis arte remediis mollirentur: Ægyptum ita temperatam ſemper fuiſſe, ut neque hyberna frigora, nec æſtivi ſolis *b*) ardores incolas ejus premerent, ſolum ita fœcundum ut alimentorum in uſum hominum nulla terra feracior fuerit. Jure igitur ibi primum homines natos videri debere, ubi educari *c*] facillime poſſent. Contra, Scythæ cæli temperamentum nullum eſſe vetuſtatis argumentum putabant: quippe naturam, *d*) cum primum incrementa caloris ac frigoris, regionibus *e*) diſtinxit, ſtatim ad locorum patien-

a *Al. fuit.* b *Mſ. ardor.* c *al. facillimi. al. omittunt.* d *al. addunt hominum.* e *al. diſtinxerit.*

tientiam, animalia *f*] quoque generaſſe: ſed & arborum atque frugum pro regionum conditione, apte genera variata. Et quanto Scythis ſit cœlum aſperius quam Ægyptiis, tanto & corpora & ingenia eſſe duriora. Cæterum ſi mundi, quæ nunc partes ſunt, aliquando unitas fuit: ſive illuvies aquarum principio rerum terras obrutas tenuit: ſive ignis, qui & mundum genuit, cuncta poſſedit: utriuſque primordii Scythas origine præſtare. Nam ſi ignis prima poſſeſſio rerum fuit, qui paulatim *g*] extinctus, ſedem terris dedit: *h*] nullam prius quam Septentrionalem partem, hyemis rigore ab igne ſecretam; adeo ut nunc quoque nulla magis rigeat frigoribus. Ægyptum vero, & totum Orientem, tardiſſime temperatum: Quippe qui etiam nunc torrenti calore ſolis exæſtuet. Quod ſi omnes quondam terræ ſubmerſæ profundo fuerunt; profecto editiſſimam quamque partem decurrentibus aquis primum detectam: humillimo autem ſolo eandem aquam diutiſſime immoratam; & quanto prior quæque pars terrarum ſiccata ſit, tanto prius animalia generare cœpiſſe. Porro Scythiam adeo editiorem omnibus terris eſſe, ut cuncta flumina ibi nata, in Mæotim, tum deinde in Ponticum & Ægyptium mare decurrant. Ægyptum autem, quæ tot regum, tot ſeculorum cura impenſaque munita ſit, & adverſum vim incurrentium aquarum tantis ſtructa molibus, tot foſſis conſciſſa, ut cum his arceantur, illis recipiantur aquæ, nihilominus coli, niſi excluſo Nilo, non potuerit, non poſſe videri hominum vetuſtate ultimam, quæ ſive ex *i*] aggerationibus regum, ſive Nili *k*] trahentis limum, terrarum recentiſſima videatur. His igitur argumentis

f *Al. quaque.* g *al. ſe idem.* h *al. nullam ſeptentrionali parte prius ab igne cretam, W. legit, nullam plusquam ſeptentrionalem plagam &c.* i *Mſ. generationibus.*

gumentis ſuperatis Ægyptiis, *l*] antiquiores ſemper Scythæ viſi.

CAP. II. Scythia *m*] autem in Orientem porrecta, includitur ab uno latere Ponto, & ab altero montibus Riphaeis: à tergo Aſia & *n*] Phaſi flumine. Multum in longitudinem & latitudinem patet, Hominibus inter ſe nulli fines, neque enim agrum exercent: nec domus illis ulla, aut tectum, aut ſedes eſt, armenta & pecora ſemper paſcentibus, & per incultas ſolitudines errare ſolitis. Uxores liberoſque ſecum in plauſtris vehunt: quibus, *o*] coriis imbrium hyemiſque cauſa tectis, pro domibus utuntur. Juſtitia gentis ingeniis culta, non legibus. Nullum ſcelus apud eos furto gravius: quippe *p*] ſine tecti munimento pecora & armenta habentibus, quid ſalvum *q*] eſſet, ſi furari liceret? *r*] Aurum & argentum non perinde ac reliqui mortales appetunt. Lacte & melle veſcuntur. Lanæ iis uſus ac *ſ*] veſtium ignotus, & quanquam continuis frigoribus urantur, pellibus *t*] tamen *u*] ferinis aut murinis utuntur. Hæc continentia illis morum quoque juſtitiam *x*] edidit, nihil alienum concupiſcentibus. Quippe ibidem divitiarum cupido eſt, ubi & uſus. Atque utinam reliquis mortalibus ſimilis moderatio, & abſtinentia alieni foret: profecto non tantum bellorum per omnia ſecula tertis omnibus continuaretur; neque plus hominum ferrum & arma, quam naturalis fatorum conditio raperet, Prorſus ut admirabile videatur, hoc illis naturam dare, quod Græci longa ſapientium do-

k *Mſ. trahens.* l *Mſ. antiquior eſt ſemper Scytha vis.* m *al. omittunt autem.* n *Mſ. Ithaſi, al. Tanai.* o *Mſ. curribus, al. corticibus.* p *al. ſine tecto munimentoque.* q *al. inter ſilvas ſupereſſet.* r *al. Aurum & argentum perinde aſpernantur, ac reliqui mortales appetunt.* ſ. *al. ad veſtitum.* t *al. tantum.* u *al. felinis.* x *al. addidit vel dedit.*

ctrina, præceptiſque philoſophorum conſequi nequeunt; cultoſque mores incultæ *y*) barbariæ collatione ſuperari. Tanto plus in illis *z*) proficit vitiorum ignoratio, quam in his cognitio virtutis.

CAP. III. Imperium Aſiæ ter quæſivere, ipſi perpetuo ab alieno imperio aut intacti, aut invicti manſere. Darium regem Perſarum, turpi ab Scythia ſummoverunt fuga: Cyrum cum omni exercitu trucidaverunt: Alexandri Magni ducem *a*] Sopyriona pari ratione cum copiis univerſis deleverunt: Romanorum audivere, non ſenſere arma, Parthicum & Bactrianum imperium ipſi condiderunt. Gens laboribus & bellis aſpera; vires corporum immenſæ: Nihil *b*) parare quod amittere timeant: Nihil victores præter gloriam concupiſcunt. Primus Scythis bellum *c*) indixit Vexoris, rex Ægyptius, miſſis primo *d*] lenonibus, qui hoſtibus parendi legem dicerent. Sed Scythæ jam ante de adventu regis à finitimis certiores facti, legatis reſpondent: tam opulenti populi ducem ſtolide adverſus inopes occupaſſe bellum, quod magis domi fuerit illi timendum: quod belli certamen anceps, præmia victoriæ nulla, damna manifeſta ſint. Igitur non exſpectaturos Scythas dum ad ſe veniatur, cum tanto ſibi plura in hoſte concupiſcenda ſint; ultroque prædæ ituros obviam. Nec dicta res morata: quos cum tanta celeritate venire rex addidiciſſet, in fugam vertitur, exercituque cum omni apparatu belli relicto, in regnum *e*] ſe recepit. Scythas ab Ægypto paludes prohibuere: inde reverſi, Aſiam perdomitam vectigalem fecere, modico tributo, magis in titulum imperii, quam in victoriæ præmium impoſito. Quindecim annis pacandæ Aſiæ *f*] immorati, uxorum flagitatione revocan-

y *Al. Barbariei.* z *al. profecit.* a *Mſ. Zaphyriona. al. Zepyronam vel Zepyronem.* b *al. paravere.* c *al. intulit.* d *al. legatis. al. leonibus.* e *al. addunt trepidus.*

vocantur, per legatos *g*) denuntiantibus ni redeant, ſubolem ſe ex finitimis quæſituras, nec paſſuras ut *h*) in poſteritatem Scytharum genus per feminas intercidat. His igitur Aſia per mille quingentos annos vectigalis fuit. Pendendi tributi finem Ninus Rex Aſſyriorum impoſuit.

CAP. IV. Sed apud Scythas medio tempore duo regii juvenes, *i*) Ylinos & *k*) Scolopitus, per factionem optimatum, domo pulſi, ingentem juventutem ſecum traxere; & in Cappadociæ ora, juxta amnem Thermodonta conſederunt, ſubjectoſque *l*) Themiſcyreos campos occupavere. Ibi per multos annos ſpoliare finitimos aſſueti, conſpiratione populorum per inſidias trucidantur. Horum uxores, cum viderent exſilio additam orbitatem, arma ſumunt: fineſque ſuos, ſummoventes primo, mox etiam inferentes bella, defendunt. Nubendi quoque finitimis animum omiſere, ſervitutem, non matrimonium appellantes. Singulare omnium ſeculorum exemplum auſæ. *m*) auxere rempublicam ſine viris: jam etiam cum contemptu *n*) virorum ſe tuentur. Et ne feliciores aliæ aliis viderentur; viros qui domi remanſerant, interficiunt. Ultionem quoque cæſorum conjugum, excidio finitimorum conſequuntur. Tum pace armis quæſita, ne *o*) genus interiret, *p*) concubitum finitimorum ineunt. Si qui mares naſcerentur, *q*) interficiebant. Virgines in eundem *r*] ipſis morem, non otio, neque lanificio; ſed armis, equis, venationibus exercebant, inuſtis infantum dexterioribus mammis, ne ſagittarum jactus impedire-

 tur

g *Al. denunciantium.* h *al. in poſterum.* i *al. Ulinos, mſ. Phyros. al. Hylinos.* k *al. Scolopitos, mſ. Scolapitus.* l *Mſ. Themiſcirios.* m *Mſ. auſa ſemper agere ſine viris. al. auſa temp. augere.* n *Mſ. virorum tuentur.* o *Al. gens.* p *al. concubitus.* q *al. interficiebantur,* r *al. ipſum.*

tur: unde Amazones dictæ ſunt. ſ] Duæ his reginæ fuere, t] Martheſia & Lampeto, quæ in duas partes agmine diviſo, inclytæ jam opibus, vicibus gerebant bella, u] ſolæ terminos alternis defendentes: & ne ſucceſſibus deeſſet auctoritas, genitas ſe Marte prædicabant. Itaque majore parte Europæ ſubacta, Aſiæ quoque nonnullas civitates occupavere. Ibi Epheſo, multiſque aliis urbibus conditis, partem exercitus cum ingenti præda domum dimittunt. Reliquæ, quæ ad tuendum Aſiæ imperium remanſerant, concurſu barbarorum cum Martheſia regina interficiuntur. In hujus locum filia ejus x] Orithya regno ſuccedit: cui, præter ſingularem belli ſcientiam, eximia ſervatæ in omne ævum virginitatis admiratio fuit. Hujus virtute tantum additum gloriæ & famæ y] Amazonum eſt, ut Herculi rex, cui XII ſtipendia debebat, quaſi impoſſibile, imperaverit, ut arma reginæ Amazonum ſibi afferret. Eo igitur profectus longis novem navibus, comitante principum Græciæ juventute, inopinantes aggreditur. z] Duæ tum ſorores Amazonum regna tractabant, Antiope & Orithya: ſed Orithya foris bellum gerebat. Igitur cum Hercules ad littus Amazonum a] applicuit: infrequens multitudo cum Antiope regina, nihil hoſtile metuente, erat. Quare effectum eſt, ut paucæ repentino tumultu excitæ, arma ſumerent, facilemque victoriam hoſtibus darent. Multæ itaque cæſæ captæque. In his duæ Antiopæ ſorores captæ ſunt, Menalippe ab Hercule, Hippolyte à Theſeo. Sed Theſeus obtenta in præmium captiva, eandem in matrimonium aſſumpſit, & ex ea genuit Hippolytum, Hercules poſt victoriam, Menalippen captivam ſorori reddidit, & pretium arma reginæ accepit.

ſ *al. Duces iis fuere.* t *mſ. Marpeſia & Lampedo.* u *al. Soli.* x *al. Otrera vel Oretria. alii Synope.* y *al. Amazonibus.* z *Mſ. duæ ex quatuor tum ſorores.* a *al. applicuiſſet.*

pit. Atque ita functus imperio, ad regem revertitur. Sed Orithya, ubi comperit bellum ſororibus illatum, & raptorem eſſe Athenienſium principem; hortatur *b*] comites, fruſtraque & Ponti ſinum, & Aſiam edomitam eſſe dicit, ſi Græcorum non tam bellis, quam rapinis pateant. Auxilium deinde à *c*] Sagillo, rege Scythiæ petit: Genus ſe Scytharum eſſe: cladem virorum, neceſſitatem armorum; belli cauſas oſtendit; aſſecutaſque *d*] virtute, ne ſegniores viris feminas habere Scythæ viderentur. Motus ille domeſtica gloria, mittit cum ingenti equitatu filium Panaſagorum in auxilium. Sed ante prælium diſſenſione orta, ab auxiliis deſertæ bello ab Athenienſibus vincuntur: receptaculum tamen habuere caſtra ſociorum, quorum auxilio intactæ ab aliis gentibus, in regnum revertuntur. Poſt Orithyam, Pentheſilea regno potita eſt, cujus Trojano bello inter fortiſſimos viros,* cum auxilium adverſus Græcos ferret, magna virtutis documenta extitere. Interfecta *e*] demum Pentheſilea, exercituque ejus abſumpto, paucæ, quæ in regno remanſerant, ægre ſe adverſus finitimos defendentes, uſque *f*] tempora Alexandri Magni duraverunt. Harum Midithya, ſive Thaleſtris regina, concubitu Alexandri per dies XIII ad ſobolem ex eo generandam obtento, reverſa in regnum, brevi *g*] tempore cum omni Amazonum nomine intercidit.

CAP. V. Scythæ autem tertia expeditione Aſiana cum annis octo à conjugibus & liberis *h*) abfuiſſent, ſervili bello domi excipiuntur. Quippe conjuges eorum, longa expectatione virorum feſſæ, nec jam teneri bello, ſed deletos ratæ, ſervis ad cuſtodiam pecorum relictis nubunt: qui reverſos cum victoria dominos, velut advenas, arma-

 ti

b *Al. omittunt.* c *Mſ. Sagilo. al. Sagino, Sigilla.* d *al. per virtutem.* e *al. deinde.* f *al. addunt, ad.* g *al. omittunt.* h *mſ. longe fuiſſent.*

ti finibus prohibent. Quibus cum varia victoria fuiſſet, *i*] admonentur Scythæ mutare genus pugnæ, memores non cum hoſtibus, ſed cum ſervis præliandum; nec armorum, ſed dominorum jure vincendos; verbera in aciem, non arma, adferenda; omiſſoque ferro, virgas ac flagella, cæteraque ſervilis metus paranda inſtrumenta. Probato omnes conſilio, inſtructi ſicut præceptum erat, poſtquam ad hoſtem acceſſere, inopinantibus verbera *k*] intentant: adeoque illos perculerunt, ut quos ferro non poterant, metu verberum vincerent, fugamque non ut hoſtes victi, ſed ut fugitivi ſervi capeſſerent. Quicunque capi potuerunt, ſupplicia crucibus luerunt. Mulieres quoque male ſibi conſciæ, partim ferro partim ſuſpendio vitam finierunt. Poſt hæc pax apud Scythas fuit, uſq; tempora *l*] Jancyri regis. Huic Darius rex Perſarum, ſicut ſupra dictum eſt, cum filiæ ejus nuptias non obtinuiſſet, bellum intulit: & armatis ſeptingentis millibus hominum Scythiam ingreſſus, non facientibus hoſtibus pugnæ poteſtatem, metuens, ne interrupto ponte Iſtri, reditus ſibi intercluderetur, amiſſis octoginta millibus hominum *m*] trepidus refugit: quæ jactura, abundante multitudine, inter damna numerata non eſt. Inde Aſiam & Macedoniam domuit: Ionas quoque navali prælio ſuperat. Deinde cognito quod Athenienſes Ioniis auxilium contra ſe tuliſſent, omnem impetum belli in eos convertit.

CAP. VI. Nunc, quoniam ad bella Athenienſium ventum eſt, quæ non modo ultra ſpem gerendi, verum etiam ultra geſti fidem *n*] patrata ſunt; operaque Athenienſium effectu majora quam voto fuere: paucis *o*] urbis origo repetenda eſt; quia non, ut cætera gentes, à ſordidis initiis ad ſumma cre-

i *Al. monent.* k *al. intenta vel intenta ſunt.* l *Janthyri. al Jandathyri vel Idanthyrſum.* m *al. trepidè*, n *al. peracta.* o *mſ. verbis.*

crevere. Soli enim, præterquam incremento, etiam origine gloriantur. Quippe non advenæ, neque paſſim collecta populi colluvies originem urbi dedit: ſed p] eodem innati ſolo, quod incolunt; & quæ illis ſedes, eadem origo eſt. Primi, lanificii, & olei, & vini uſum docuere. Arare quoque, & ſerere frumenta, q) glandem veſcentibus monſtrarunt. Literæ certe ac facundia, & hic civilis ordo diſciplinæ, veluti templum Athenas habent. Ante Deucalionis tempora regem habuere Cecropem: quem, ut omnis antiquitas fabuloſa eſt, biformem tradidere; quia primus marem fœminæ matrimonio junxit. Huic ſucceſſit r] Cranaus, cujus filia Athis regioni nomen dedit. Poſt hunc ſ] Amphictyon regnavit, qui primus Minervæ urbem ſacravit, & nomen civitati Athenas dedit. Hujus temporibus, aquarum illuvies majorem partem populorum Græciæ abſumpſit. Superfuerunt quos refugia montium receperunt, aut ad regem Theſſaliæ Deucalionem ratibus evecti ſunt; à quo propterea genus hominum conditum dicitur. Per ordinem deinde ſucceſſionis regnum ad Erichtheum deſcendit, ſub quo frumenti ſatio apud Eleuſin à t] Triptolemo reperta eſt, in cujus muneris honorem noctes initiorum ſacratæ. Tenuit & Ægeus, Theſei pater, Athenis regnum, a quo per divortium decedens Medea, propter adultam privigni ætatem, Colchos cum Medio filio ex Ægeo ſuſcepto, conceſſit. Poſt Ægeum Theſeus, ac deinceps Theſei filius Demophoon, qui auxilium Græcis adverſus Trojanos tulit, regnum poſſedit. Erant inter Athenienſes & u] Dorienſes ſimultatium veteres offenſæ, quas vindicaturi bello Dorienſes, de eventu x] prælii oracula conſuluerunt. Reſponſum, Superiores fore, ni regem Athenien-

p *In eodem nati ſolo.* q *al. glande.* r *al. Attis vel Actis.* ſ *mſ. Amphyctionides. al. Amphytrion.* t *al. Neptolemo.* u *mſ. Dorenſes.* x *mſ. belli.*

nienſium occidiſſent. Cum ventum eſſet in bellum, militibus ante omnia cuſtodia regis præcipitur. Athenienſibus eo tempore rex Codrus erat; qui & reſponſo Dei, & præceptis hoſtium cognitis, permutato regis habitu, pannoſus, ſarmenta collo gerens, caſtra hoſtium ingreditur; ibi in turba obſiſtentium, à milite, quem falce *y*] aſtu convulneraverat, interficitur. *z*) Cognito regis corpore, Dorienſes ſine prælio diſcedunt. Atque ita Athenienſes virtute ducis, pro ſalute patriæ morti ſe offerentis, bello liberantur.

CAP. VII. Poſt Codrum nemo Athenis regnavit: quod memoriæ nominis ejus tributum eſt. Adminiſtratio reipublicæ *a*) annuis magiſtratibus permiſſa. Sed civitati nullæ tunc leges erant: quia libido regum pro legibus habebatur *b*] Legitur itaque Solon vir *c*] juſtitiæ inſignis, qui velut novam civitatem legibus conderet; qui tanto temperamento inter plebem ſenatumque egit (cum, ſi quid pro altero ordine tuliſſet, alteri diſpliciturum videretur) ut ab utriſque parem gratiam traheret. Hujus viri inter multa egregia, illud memorabile fuit: Inter Athenienſes & Megarenſes de proprietate Salaminæ inſulæ, prope uſque interitum armis dimicatum fuerat. Poſt clades multas *d*] capital eſſe apud Athenienſes cœpit, ſi quis legem de vindicanda inſula tuliſſet. Solicitus igitur Solon, ne aut tacendo, parum reipublicæ conſuleret; aut *e*) cenſendo, ſibi, ſubitam dementiam ſimulat, cujus venia non dicturus modo prohibita, ſed & facturus erat. Deformis habitu, more vecordium in publicum evolat; factoque concurſu hominum, quo magis conſilium diſſimularet, inſolitis ſibi verſibus ſuadere populo cœpit, quod vetabatur: omniumque animos ita cepit,

y *Al. ictu.* z *al. agnito.* a *Mſ. annua.* b *al. eligitur.* c *al. Juſtitia.* d *Mſ. capitale, al. capitalis.* e *al. cenſendo periculum ſibi aſſerret.*

pit, ut extemplo bellum adverſus Megarenſes decerneretur, inſulaque, devictis hoſtibus, Athenienſium fieret.

CAP. VIII. Interea Megarenſes, memores illati Athenienſibus belli, & *f*) deſerti, ne fruſtra arma moviſſe viderentur, matronas Athenienſium in Eleuſiniis ſacris noctu oppreſſuri, naves conſcendunt. Qua re cognita, dux Athenienſium Piſiſtratus juventutem in inſidiis *g*) locat, juſſis matronis ſolito clamore ac ſtrepitu, etiam in acceſſu hoſtium, ne intellectos ſe ſentiant, ſacra celebrare; egreſſoſque navibus Megarenſes inopinantes aggreſſus, delevit: ac protinus claſſe captiva intermixtis mulieribus, ut ſpeciem captarum matronarum præberent, Megaram contendit. Illi cum & navium formam, & petitam prædam cognoſcerent, obvii ad portum procedunt: quibus cæſis Piſiſtratus *h*] paulum à capienda urbe abſuit. Ita *i*] Megarenſes ſuis dolis hoſti victoriam dedere. Sed Piſiſtratus, quaſi ſibi, non patriæ viciſſet, tyrannidem per dolum occupat: quippe voluntariis verberibus domi affectus, laceratoque corpore, in publicum progreditur: *k*) advocata concione, vulnera populo oſtendit: de crudelitate principum, à quibus hæc ſe paſſum ſimulabat, queritur: adduntur vocibus lacrymæ, & invidioſa oratione multitudo credula accenditur: amore plebis inviſum ſe ſenatui *l*) affirmat: obtinet ad cuſtodiam corporis ſui ſatellitum auxilium; per quos occupata tyrannide per annos XXXIII regnavit.

CAP. IX. Poſt ejus mortem Diocles, alter ex filiis, per vim ſtuprata virgine, à fratre puellæ interficitur. Alter, Hippias nomine, cum imperium paternum teneret, interfectorem fratris comprehendi jubet: qui, cum per tormenta conſcios cædis no-

f *Al. veriti.* g *al. locari juſſit.* h *al. paululum.* i *Mſ. Dorienſes.* k *vocataque.* l *Mſ. ſimulat.*

ctrina, præceptiſque philoſophorum conſequi nequeunt; cultoſque mores incultæ *y*) barbariæ collatione ſuperari. Tanto plus in illis *z*) proficit vitiorum ignoratio, quam in his cognitio virtutis.

CAP. III. Imperium Aſiæ ter quæſivere, ipſi perpetuo ab alieno imperio aut intacti, aut invicti manſere. Darium regem Perſarum, turpi ab Scythia ſummoverunt fuga: Cyrum cum omni exercitu trucidaverunt: Alexandri Magni ducem *a*] Sopyriona pari ratione cum copiis univerſis deleverunt: Romanorum audivere, non ſenſere arma, Parthicum & Bactrianum imperium ipſi condiderunt. Gens laboribus & bellis aſpera; vires corporum immenſæ: Nihil *b*) parare quod amittere timeant: Nihil victores præter gloriam concupiſcunt. Primus Scythis bellum *c*) indixit Vexoris, rex Ægyptius, miſſis primo *d*] lenonibus, qui hoſtibus parendi legem dicerent. Sed Scythæ jam ante de adventu regis à finitimis certiores facti, legatis reſpondent: tam opulenti populi ducem ſtolide adverſus inopes occupaſſe bellum, quod magis domi fuerit illi timendum: quod belli certamen anceps, præmia victoriæ nulla, damna manifeſta ſint. Igitur non exſpectaturos Scythas dum ad ſe veniatur, cum tanto ſibi plura in hoſte concupiſcenda ſint; ultroque prædæ ituros obviam. Nec dicta res morata: quos cum tanta celeritate venire rex addidiciſſet, in fugam vertitur, exercituque cum omni apparatu belli relicto, in regnum *e*] ſe recepit. Scythas ab Ægypto paludes prohibuere: inde reverſi, Aſiam perdomitam vectigalem fecere, modico tributo, magis in titulum imperii, quam in victoriæ præmium impoſito. Quindecim annis pacandæ Aſiæ *f*] immorati, uxorum flagitatione revocan-

y *Al. Barbariei.* z *al. profecit.* a *Mſ. Zaphyriona. al. Zepyronam vel Zepyronem.* b *al. paravere.* c *al. intulit.* d *al. legatis. al. lenonibus.* e *al. addunt trepidus.*

vocantur, per legatos *g*) denuntiantibus ni releant, ſubolem ſe ex finitimis quæſituras, nec paſſuras ut *h*) in poſteritatem Scytharum genus per feminas intercidat. His igitur Aſia per mille quingentos annos vectigalis fuit. Pendendi tributi finem Ninus Rex Aſſyriorum impoſuit.

CAP. IV. Sed apud Scythas medio tempore duo regii juvenes, *i*) Ylinos & *k*) Scolopitus, per factionem optimatum, domo pulſi, ingentem juventutem ſecum traxere; & in Cappadociæ ora, juxta amnem Thermodonta conſederunt, ſubjectoſque *l*) Themiſcyreos campos occupavere. Ibi per multos annos ſpoliare finitimos aſſueti, conſpiratione populorum per inſidias trucidantur. Horum uxores, cum viderent exſilio additam orbitatem, arma ſumunt: fineſque ſuos, ſummoventes primo, mox etiam inferentes bella, defenduntt. Nubendi quoque finitimis animum omiſere, ſervitutem, non matrimonium appellantes. Singulare omnium ſeculorum exemplum auſæ. *m*) auxere rempublicam ſine viris: jam etiam cum contemptu *n*) virorum ſe tuentur. Et ne feliciores aliæ aliis viderentur; viros qui domi remanſerant, interficiunt. Ultionem quoque cæſorum conjugum, excidio finitimorum conſequuntur. Tum pace armis quæſita, ne *o*) genus interiret, *p*) concubitum finitimorum ineunt. Si qui mares naſcerentur, *q*) interficiebant. Virgines in eundem *r*] ipſis morem, non otio, neque lanificio; ſed armis, equis, venationibus exercebant, inuſtis infantum dexterioribus mammis, ne ſagittarum jactus impedire-

 tur

g *Al. denunciantium.* h *al. in poſterum.* i *al. Ulinos, mſ. Phyros. al. Hylinos.* k *al. Scolopitos, mſ. Scolapitus.* l *Mſ. Themiſcirios.* m *Mſ. auſæ ſemper agere ſine viris. al. auſæ remp. augere.* n *Mſ. virorum tuentur.* o *Al. gens.* p *al. concubitus.* q *al. interficiebantur,* r *al. ipſum.*

tur: unde Amazones dictæ ſunt. ſ] Duæ his reginæ fuere, t] Marthesia & Lampeto, quæ in duas partes agmine diviſo, inclytæ jam opibus, vicibus gerebant bella, u] ſolæ terminos alternis defendentes: & ne ſucceſſibus deeſſet auctoritas, genitas ſe Marte prædicabant. Itaque majore parte Europæ ſubacta, Aſiæ quoque nonnullas civitates occupavere. Ibi Epheſo, multiſque aliis urbibus conditis, partem exercitus cum ingenti præda domum dimittunt. Reliquæ, quæ ad tuendum Aſiæ imperium remanſerant, concurſu barbarorum cum Marthesia regina interficiuntur. In hujus locum filia ejus x] Orithya regno ſuccedit: cui, præter ſingularem belli ſcientiam, eximia ſervatæ in omne ævum virginitatis admiratio fuit. Hujus virtute tantum additum gloriæ & famæ y] Amazonum eſt, ut Herculi rex, cui XII ſtipendia debebat, quaſi impoſſibile, imperaverit, ut arma reginæ Amazonum ſibi afferret. Eo igitur profectus longis novem navibus, comitante principum Græciæ juventute, inopinantes aggreditur. z] Duæ tum ſorores Amazonum regna tractabant, Antiope & Orithya: ſed Orithya foris bellum gerebat. Igitur cum Hercules ad littus Amazonum a] applicuit: infrequens multitudo cum Antiope regina, nihil hoſtile metuente, erat. Quare effectum eſt, ut paucæ repentino tumultu excitæ, arma ſumerent, facilemque victoriam hoſtibus darent. Multæ itaque cæſæ captæque. In his duæ Antiopæ ſorores captæ ſunt, Menalippe ab Hercule, Hippolyte à Theſeo. Sed Theſeus obtenta in præmium captiva, eandem in matrimonium aſſumpſit, & ex ea genuit Hippolytum, Hercules poſt victoriam, Menalippen captivam ſorori reddidit, & pretium arma reginæ accepit.

ſ *al. Duces iis fuere.* t *mſ. Marpeſia & Lampedo.* u *al. Soli.* x *al. Otrera vel Oretria. alii Synope.* y *al. Amazonibus.* z *Mſ. duæ ex quatuor tum ſorores.* a *al. applicuiſſet.*

pit. Atque ita functus imperio, ad regem revertitur. Sed Orithya, ubi comperit bellum ſororibus illatum, & raptorem eſſe Athenienſium principem; hortatur *b*] comites, fruſtraque & Ponti ſinum, & Aſiam edomitam eſſe dicit, ſi Græcorum non tam bellis, quam rapinis pateant. Auxilium deinde à *c*] Sagillo, rege Scythiæ petit: Genus ſe Scytharum eſſe: cladem virorum, neceſſitatem armorum; belli cauſas oſtendit; aſſecutaſque *d*] virtute, ne ſegniores viris feminas habere Scythæ viderentur. Motus ille domeſtica gloria, mittit cum ingenti equitatu filium Panaſagorum in auxilium. Sed ante prælium diſſenſione orta, ab auxiliis deſertæ bello ab Athenienſibus vincuntur: receptaculum tamen habuere caſtra ſociorum, quorum auxilio intactæ ab aliis gentibus, in regnum revertuntur. Poſt Orithyam, Pentheſilea regno potita eſt, cujus Trojano bello inter fortiſſimos viros,* cum auxilium adverſus Græcos ferret, magna virtutis documenta extitere. Interfecta *e*] demum Pentheſilea, exercituque ejus abſumpto, paucæ, quæ in regno remanſerant, ægre ſe adverſus finitimos defendentes, uſque *f*] tempora Alexandri Magni duraverunt. Harum Midithya, ſive Thaleſtris regina, concubitu Alexandri per dies XIII ad ſobolem ex eo generandam obtento, reverſa in regnum, brevi *g*] tempore cum omni Amazonum nomine intercidit.

CAP. V. Scythæ autem tertia expeditione Aſiana cum annis octo à conjugibus & liberis *h*) abfuiſſent, ſervili bello domi excipiuntur. Quippe conjuges eorum. longa expectatione virorum feſſæ, nec jam teneri bello, ſed deletos ratæ, ſervis ad cuſtodiam pecorum relictis nubunt: qui reverſos cum victoria dominos, velut advenas, arma-

b *Al. omittunt.* c *Mſ. Sagilo. al. Sagino, Sigilla.* d *al. per virtutem.* e *al. deinde.* f *al. addunt, ad.* g *al. omittunt.* h *mſ. longe fuiſſent.*

ti finibus prohibent. Quibus cum varia victoria fuiſſet, i] admonentur Scythæ mutare genus pugnæ, memores non cum hoſtibus, ſed cum ſervis præliandum; nec armorum, ſed dominorum jure vincendos; verbera in aciem, non arma, adferenda; omiſſoque ferro, virgas ac flagella, cæteraque ſervilis metus paranda inſtrumenta. Probato omnes conſilio, inſtructi ſicut præceptum erat, poſtquam ad hoſtem acceſſere, inopinantibus verbera k] intentant: adeoque illos perculerunt, ut quos ferro non poterant, metu verberum vincerent, fugamque non ut hoſtes victi, ſed ut fugitivi ſervi capeſſerent. Quicunque capi potuerunt, ſupplicia crucibus luerunt. Mulieres quoque male ſibi conſciæ, partim ferro partim ſuſpendio vitam finierunt. Poſt hæc pax apud Scythas fuit, uſq; tempora l] Jancyri regis. Huic Darius rex Perſarum, ſicut ſupra dictum eſt, cum filiæ ejus nuptias non obtinuiſſet, bellum intulit: & armatis ſeptingentis millibus hominum Scythiam ingreſſus, non facientibus hoſtibus pugnæ poteſtatem, metuens, ne interrupto ponte Iſtri, reditus ſibi intercluderetur, amiſſis octoginta millibus hominum m] trepidus refugit: quæ jactura, abundante multitudine, inter damna numerata non eſt. Inde Aſiam & Macedoniam domuit: Ionas quoque navali prælio ſuperat. Deinde cognito quod Athenienſes Ioniis auxilium contra ſe tuliſſent, omnem impetum belli in eos convertit.

CAP. VI. Nunc, quoniam ad bella Athenienſium ventum eſt, quæ non modo ultra ſpem gerendi, verum etiam ultra geſti fidem n] patrata ſunt; operaque Athenienſium effectu majora quam voto fuere: paucis o] urbis origo repetenda eſt; quia non, ut cæteræ gentes, à ſordidis initiis ad ſumma cre-

i *Al. monent.* k *al. intenta vel intenta ſunt.* l *Janthyri. al Jandathyri vel Idanthyrſum.* m *al. trepidè,* n *al. acta.* o *mſ. verbis.*

crevere. Soli enim, præterquam incremento, etiam origine gloriantur. Quippe non advenæ, neque paſſim collecta populi colluvies originem urbi dedit: ſed p] eodem innati ſolo, quod incolunt; & quæ illis ſedes, eadem origo eſt. Primi, lanificii, & olei, & vini uſum docuere. Arare quoque, & ſerere frumenta, q) glandem veſcentibus monſtrarunt. Literæ certe ac facundia, & hic civilis ordo diſciplinæ, veluti templum Athenas habent. Ante Deucalionis tempora regem habuere Cecropem: quem, ut omnis antiquitas fabuloſa eſt, biformem tradidere, quia primus marem fœminæ matrimonio junxit. Huic ſucceſſit r] Cranaus, cujus filia Athis regioni nomen dedit. Poſt hunc ſ] Amphictyon regnavit, qui primus Minervæ urbem ſacravit, & nomen civitati Athenas dedit. Hujus temporibus, aquarum illuvies majorem partem populorum Græciæ abſumpſit. Superfuerunt quos refugia montium receperunt, aut ad regem Theſſaliæ Deucalionem ratibus evecti ſunt; à quo propterea genus hominum conditum dicitur. Per ordinem deinde ſucceſſionis regnum ad Erichtheum deſcendit, ſub quo frumenti ſatio apud Eleuſin à t] Triptolemo reperta eſt, in cujus muneris honorem noctes initiorum ſacratæ. Tenuit & Ægeus, Theſei pater, Athenis regnum, a quo per divortium decedens Medea, propter adultam privigni ætatem, Colchos cum Medio filio ex Ægeo ſuſcepto, conceſſit. Poſt Ægeum Theſeus, ac deinceps Theſei filius Demophoon, qui auxilium Græcis adverſus Trojanos tulit, regnum poſſedit. Erant inter Athenienſes & u] Dorienſes ſimultatium veteres offenſæ, quas vindicaturi bello Dorienſes, de eventu x] prælii oracula conſuluerunt. Reſponſum, Superiores fore, ni regem Athenien-

p *In eodem nati ſolo.* q *al. glande.* r *al. Attis vel Actis.* ſ *mſ. Amphyctionides. al. Amphytrion.* t *al. Neptolemo.* u *mſ. Dorenſes.* x *mſ. belli.*

nienſium occidiſſent. Cum ventum eſſet in bellum, militibus ante omnia cuſtodia regis præcipitur. Athenienſibus eo tempore rex Codrus erat; qui & reſponſo Dei, & præceptis hoſtium cognitis, permutato regis habitu, pannoſus, ſarmenta collo gerens, caſtra hoſtium ingreditur; ibi in turba obſiſtentium, à milite, quem falce *y*] aſtu convulneraverat, interficitur. z) Cognito regis corpore, Dorienſes ſine prælio diſcedunt. Atque ita Athenienſes virtute ducis, pro ſalute patriæ morti ſe offerentis, bello liberantur.

CAP. VII. Poſt Codrum nemo Athenis regnavit: quod memoriæ nominis ejus tributum eſt. Adminiſtratio reipublicæ *a*) annuis magiſtratibus permiſſa. Sed civitati nullæ tunc leges erant: quia libido regum pro legibus habebatur *b*] Legitur itaque Solon vir *c*] juſtitiæ inſignis, qui velut novam civitatem legibus conderet; qui tanto temperamento inter plebem ſenatumque egit (cum, ſi quid pro altero ordine tuliſſet, alteri diſpliciturum videretur) ut ab utriſque parem gratiam traheret. Hujus viri inter multa egregia, illud memorabile fuit: Inter Athenienſes & Megarenſes de proprietate Salaminæ inſulæ, prope uſque interitum armis dimicatum fuerat. Poſt clades multas *d*] capital eſſe apud Athenienſes cœpit, ſi quis legem de vindicanda inſula tuliſſet. Solicitus igitur Solon, ne aut tacendo, parum reipublicæ conſuleret; aut *e*) cenſendo, ſibi, ſubitam dementiam ſimulat, cujus venia non dicturus modo prohibita, ſed & facturus erat. Deformis habitu, more vecordium in publicum evolat; factoque concurſu hominum, quo magis conſilium diſſimularet, inſolitis ſibi verſibus ſuadere populo cœpit, quod vetabatur: omniumque animos ita cepit,

y *Al. ictu.* z *al. agnito.* a *Mſ. annua.* b *al. eligitur.* c *al. Juſtitia.* d *Mſ. capitale, al. capitalis.* e *al. cenſendo periculum ſibi aſſerret.*

pit, ut extemplo bellum adverſus Megarenſes decerneretur, inſulaque, devictis hoſtibus, Athenienſium fieret.

CAP. VIII. Interea Megarenſes, memores illati Athenienſibus belli, & *f*) deſerti, ne fruſtra arma moviſſe viderentur, matronas Athenienſium in Eleuſiniis ſacris noctu oppreſſuri, naves conſcendunt. Qua re cognita, dux Athenienſium Piſiſtratus juventutem in inſidiis *g*) locat, juſſis matronis ſolito clamore ac ſtrepitu, etiam in acceſſu hoſtium, ne intellectos ſe ſentiant, ſacra celebrare; egreſſoſque navibus Megarenſes inopinantes aggreſſus, delevit: ac protinus claſſe captiva intermixtis mulieribus, ut ſpeciem captarum matronarum præberent, Megaram contendit. Illi cum & navium formam, & petitam prædam cognoſcerent, obvii ad portum procedunt: quibus cæſis Piſiſtratus *h*] paulum à capienda urbe abfuit. Ita *i*] Megarenſes ſuis dolis hoſti victoriam dedere. Sed Piſiſtratus, quaſi ſibi, non patriæ viciſſet, tyrannidem per dolum occupat: quippe voluntariis verberibus domi affectus, laceratoque corpore, in publicum progreditur: *k*) advocata concione, vulnera populo oſtendit: de crudelitate principum, à quibus hæc ſe paſſum ſimulabat, queritur: adduntur vocibus lacrymæ, & invidioſa oratione multitudo credula accenditur: amore plebis inviſum ſe ſenatui *l*) affirmat: obtinet ad cuſtodiam corporis ſui ſatellitum auxilium; per quos occupata tyrannide per annos XXXIII regnavit.

CAP. IX. Poſt ejus mortem Diocles, alter ex filiis, per vim ſtuprata virgine, à fratre puellæ interficitur. Alter, Hippias nomine, cum imperium paternum teneret, interfectorem fratris comprehendi jubet: qui, cum per tormenta conſcios cædis no-

f *Al. veriti.* g *al. locari juſſit.* h *al. paululum.* i *Mſ. Dorienſes.* k *vocataque.* l *Mſ. ſimulat.*

nominare cogeretur, omnes amicos tyranni nominavit: quibus interfectis, quærenti tyranno, an adhuc aliqui conſcii eſſent; neminem ait ſupereſſe, quem amplius mori geſtiat, *m*] quam ipſum tyrannum. qua voce ejuſdem ſe tyranni victorem, poſt *n*] vindictam pudicitiæ ſororis oſtendit. Hujus virtute cum admonita civitas libertatis eſſet, tandem Hippias regno pulſus, in exilium agitur: qui profectus in Perſas, ducem ſe Dario inferenti Athenienſibus bellum, ſicuti ſupra ſignificatum eſt, adverſus patriam ſuam offert. Igitur Athenienſes, audito Darii adventu, auxilium à Lacedæmoniis, ſocia tum civitate, petiverunt. Quos ubi viderunt quatridui teneri religione, non exſpectato auxilio, inſtructis decem millibus civium, & *o*] Platæenſibus auxiliaribus mille, adverſus ſexcenta millia hoſtium, in campos *p*] Marathonios in prælium egrediuntur. Miltiades & dux belli erat, & auctor non expectandi auxilli: quem tanta fiducia ceperat, ut plus præſidii in celeritate, quam in ſociis duceret. Magna igitur in pugnam *q*] euntibus alacritas animorum fuit, adeo ut cum mille paſſus inter duas acies eſſent, citato curſu ante jactum ſagittarum ad hoſtem venerint: nec audaciæ *r*] ejus eventus defuit. Pugnatum eſt enim tanta virtute, ut hinc viros, inde pecudes putares. Victi Perſæ in naves confugerunt; ex quibus multæ *ſ*] ſuppreſſæ, multæ captæ ſunt. In eo prælio tanta virtus ſingulorum fuit, ut cujus laus prima eſſet, difficile judicium videretur. Inter cæteros tamen Themiſtoclis adoleſcentis gloria emicuit, in quo jam tunc indoles futuræ imperatoriæ dignitatis apparuit. Cynægiri quoque militis Athenienſis gloria, magnis ſcriptorum laudibus celebrata eſt; qui poſt prælii innumeras cædes, cum fugientes hoſtes ad naves egiſ-

m *Mſ. niſi.* n *N. vindicatam pudicitiam.* o *al. Platenſibus.* p *mſ. campis Marathoniis.* q *currentibus.* r *al. ejus omittunt.* ſ *al. ſubmerſa.*

egiſſet, onuſtam navem dextra manu tenuit, nec prius dimiſit, quam [manum] amitteret: tum quoque amputata dextra, navem ſiniſtra comprehendit; quam & ipſam cum amiſiſſet, ad poſtremum morſu navem detinuit. Tantam in eo virtutem fuiſſe, ut non tot cædibus fatigatus; non duabus manibus amiſſis victus; truncus ad poſtremum, & veluti rabida fera, dentibus dimicaverit. Ducenta millia Perſæ eo prælio, t] ſive naufragio amiſere. Cecidit & Hippias, tyrannus Athenienſis, auctor & u] concitor ejus belli, diis patriæ ultoribus pœnas repetentibus.

CAP. X. Interea & Darius, cum bellum x] reſtauraret, in ipſo apparatu decedit, relictis multis filiis, & in regno, & ante regnum ſuſceptis. Ex his y] Artemenes maximus natu, ætatis privilegio, regnum ſibi vindicabat; quod jus, & ordo naſcendi, & natura ipſa gentibus [dedit.] Porro Xerxes controverſiam non de ordine, ſed de naſcendi felicitate referebat. Namque Artemenem primum quidem Dario, ſed privato proveniſſe: ſe regi primum natum. Fratres itaque ſuos, qui ante geniti eſſent, privatum patrimonium, quod eo tempore Darius habuiſſet, non regnum ſibi vindicare poſſe: ſe eſſe quem primum in regno jam rex pater ſuſtulerit. Huc accedere, quod Artemenes non patre tantum, ſed & matre privatæ adhuc fortunæ, avo quoque materno privato, procreatus ſit: ſe vero & matre regina natum; & patrem non niſi regem vidiſſe; avum quoque maternum Cyrum ſe regem habuiſſe, non hæredem, ſed conditorem tanti regni: & ſi in æquo jure utrumque fratrem pater reliquiſſet, materno tamen ſe jure & avito vincere. Hoc certamen concordi animo ad patruum ſuum z] Artaphernem, veluti ad domeſticum judicem, deferunt; qui domi cognita cauſa Xer-

t *Al. fine.* u *mſ. conditor, al. concitator.* x *al. inſtaurarct.* y *mſ. Artemenis, al. Ariamenes, al. Artabazanes.* z *mſ. Ariaphernem vel Tiſaphernem.*

Xerxem præpoſuit; adeoque fraterna contentio fuit, ut nec victor inſultaverit, nec victus doluerit; ipſoque litis tempore invicem munera miſerint; jucunda quoque inter ſe non ſolum; ſed a) credula convivia habuerint: judicium quoque ipſum ſine arbitris, ſine convitio fuerit. Tanto moderatius tum fratres inter ſe regna maxima dividebant, b) quam nunc exigua patrimonia partiuntur. Igitur Xerxes bellum à patre cœptum adverſus Græciam, c] quinquennium inſtruxit. Quod ubi primum didicit d) Demaratus, rex Lacedæmoniorum, qui apud Xerxem exulabat, amicior patriæ poſt fugam, quam regi poſt beneficia; ne inopinato bello opprimerentur, omnia in tabellis ligneis e] magiſtratui perſcribit, eaſdemque cera ſuperinducta delet: ne aut ſcriptura ſine tegmine indicium daret, aut recens cera dolum proderet: fido deinde ſervo perferendas tradit, juſſo, magiſtratui Spartanorum tradere. Quibus perlatis, Lacedæmone quæſtioni res diu fuit, quod neque ſcriptum aliquid viderent, nec fruſtra miſſas ſuſpicarentur, tantoque rem majorem, quanto ſit occultior, putabant: Hærentibus in conjectura viris, ſoror regis Leonidæ conſilium ſcribentis invenit. Eraſa igitur cera, belli conſilia deteguntur. Jam Xerxes ſeptingenta millia de regno armaverat, & trecenta millia de auxiliis: ut non immerito proditum ſit, flumina ab exercitu ejus ſiccata, Græciamque omnem vix capere exercitum ejus potuiſſe. f) Naves quoque mille ducentas numero habuiſſe dicitur. Huic tanto agmini dux defuit. Cæterum, ſi regem ſpectes, divitias, non ducem laudes: quarum tanta copia in regno ejus fuit, ut cum flumina multitudine conſumerentur, opes tamen

a *Al. crebra.* b *al. quanto.* c *al. addunt per.* d *Mſ. Demoritus.* e *al. magiſtratibus ſcribit.* f *al. decies centum millia numero.*

men regiæ ſupereſſent. Ipſe autem primus in fuga, poſtremus in prælio ſemper viſus eſt; in periculis timidus; ſicubi metus abeſſet, inflatus; denique ante experimentum belli, fiducia virium, veluti naturæ ipſius dominus, & montes in planum *g*) ducebat; & convexa vallium æquabat, & quædam maria pontibus ſternebat: quædam ad navigationis commodum per compendium ducebat.

CAP. XI. Cujus introitus in Græciam quam terribilis, tam turpis ac fœdus diſceſſus fuit. Nam, cum *h*) Leonida rex Spartanorum cum quatuor millibus militum anguſtias Thermopylarum occupaſſet, Xerxes, contemptu paucitatis, eos pugnam capeſſere jubet, quorum cognati Marathonia pugna interfecti fuerant; qui, dum ulciſci ſuos quærunt, principium cladis fuere: ſuccedente deinde inutili turba, major cædes editur. Triduo ibi cum dolore & indignatione Perſarum dimicatum: quarta die, quum nuntiatum eſſet Leonidæ, à xx millibus hoſtium ſummum cacumen teneri, tunc hortatur ſocios: recedant, & ſe ad meliora patriæ tempora reſervent: ſibi cum Spartanis fortunam experiendam; plura ſe patriæ quam vitæ debere: cæteros ad præſidia Græciæ ſervandos. Audito regis imperio diſceſſere cæteri, ſoli Lacedæmonii remanſerunt. Initio hujus belli ſciſcitantibus Delphis oracula, *i*) reſponſum fuerat, aut regi Spartanorum, aut urbi cadendum. Et idcirco rex Leonida cum in bellum proficiſceretur, ita ſuos firmaverat, ut ire ſe parato ad moriendum animo ſcirent. Anguſtias propterea occupaverat, ut cum paucis aut majore gloria vinceret; aut minore damno reipublicæ caderet. Dimiſſis igitur ſociis, hortatur Spartanos: Meminerint

g *Al. deducebat.* h *Lonides.* i *al. reſponſum regi Spartanorum fuerat, aut urbi aut regi cladem imminere.*

rint, qualitercunque *k*] prœliantibus, *l*] cadendum eſſe: caverent, ne fortius manſiſſe, quam dimicaſſe videantur, nec exſpectandum ut ab hoſte circumvenirentur, ſed dum nox occaſionem daret, ſecuris & lætis ſuperveniendum: nuſquam victores honeſtius, quam in caſtris hoſtium perituros. Nihil erat difficile perſuadere perſuaſis mori: *m* ſtatim arma capiunt; & ſexcenti viri, *n*) caſtra quingentorum millium irrumpunt; ſtatimque regis prætorium petunt, aut cum illo, aut ſi ipſi oppreſſi eſſent, in ipſius potiſſimum ſede morituri. Tumultus totis caſtris oritur. Spartani, poſteaquam regem non inveniunt, per omnia caſtra victores vagantur; cædunt, ſternuntque omnia: ut qui ſciant ſe pugnare non ſpe victoriæ, ſed in mortis *o*] ultionem. Prælium à principio noctis in majorem partem *p* diei tractum. ad poſtremum non victi, ſed vincendo fatigati, inter ingentes ſtratorum hoſtium catervas occiderunt. Xerxes duobus vulneribus terreſtri prælio acceptis, experiri maris fortunam ſtatuit.

CAP. XII. Sed Athenienſium dux Themiſtocles cum animadvertiſſet, Ionas, propter quos bellum Perſarum ſuſceperant, in auxilium regis claſſe veniſſe: ſolicitare eos in partes ſuas ſtatuit. Et cum colloquendi copiam non haberet, quo applicituri erant, ſymbolos proponi, & *q*] ſaxis proſcribi curat: Quæ vos, Iones, dementia tenet? quod facinus agitatis? bellum inferre olim conditoribus veſtris, nuper etiam vindicibus, cogitatis? An ideo mœnia veſtra condidimus, ut eſſent qui noſtra delerent? quid ſi non hæc & Dario prius, & nunc Xerxi, belli cauſa nobiſcum foret, quod vos rebellantes non deſtituimus? Quin vos in hæc noſtra caſtra ex iſta obſidione

k *Al. præliarentur.* l *cedendum.* m *al. raptim.* n *al. in caſtra.* o *al. ultione.* p *m. die antiqui pro diei.* q *al. in axis perſcribi.*

ne tranſitis? Aut ſi hoc parum tutum r) extat, vos commiſſo prælio ite ceſſim, inhibete remos, & à bello diſcedite. Ante navalis prælii congreſſionem miſerat Xerxes quatuor millia armatorum Delphos, ad templum Apollinis diripiendum: prorſus, quaſi non cum Græcis tantum, ſed & cum diis immortalibus bellum gereret: quæ manus tota imbribus & fulminibus deleta eſt; ut intelligeret, Quam nullæ eſſent hominum adverſus deos vires. Poſt hæc ſ) Theſpias, & Platæas, & Athenas vacuas hominibus incendit: & quoniam ferro in homines non poterat, in ædificia igne graſſatur. Namque Athenienſes poſt pugnam Marathoniam præmonente Themiſtocle, victoriam illam de Perſis, non finem, ſed cauſam majoris belli fore, CC. naves fabricaverant, Adventante igitur Xerxe, conſulentibus Delphis oraculum, reſponſum fuerat; Salutem muris ligneis tuerentur. Themiſtocles navium præſidium demonſtratum ratus, perſuadet omnibus, Patriam municipes eſſe, non mœnia; civitatemque non in ædificiis, ſed in civibus poſitam. Melius itaque ſalutem navibus, quam urbi t] commiſſuros. Hujus ſententiæ etiam Deum auctorem eſſe. Probato conſilio, conjuges liberoſque cum pretioſiſſimis rebus, abditis inſulis, relicta urbe, demandant: ipſi naves armati conſcendunt. Exemplum Athenienſium & aliæ urbes imitatæ. Itaque cum adunata omnis ſociorum claſſis, & intenta in bellum navale eſſet; anguſtiaſque Salaminii freti, ne circumveniri à multitudine u] poſſet, occupaſſent; diſſenſio inter civitatum principes oritur: qui cum deſerto bello x] ad ſua tuenda delabi vellent, y] timens Themiſtocles, ne diſceſſu ſociorum vires minuerentur, per ſervum fidum Xerxi nuntiat, uno in loco eum contractam Græciam capere facillime poſſe. Quod ſi civitates,

 z] quæ

r *Al. eſt.* ſ *Theſpiadas.* t *commiſſum iri.* u *al. poſſent.*
x *al. ad ſtatuenda.* y *al. veritus.*

z quæ jam abire vellent, diſſipentur; majore labore ei ſingulas conſectandas. Hoc dolo impellit regem ſignum pugnæ dare. Græci quoque adventu hoſtium occupati, prælium collatis viribus capeſſunt. Interea rex, velut *a*] ſpectator pugnæ, cum parte navium in littore remanet. Artemiſia *b*] autem regina Halicarnaſſi, quæ in auxilium Xerxi venerat, inter primos duces bellum acerrime ciebat, Quippe ut in viro muliebrem timorem, ita in muliere virilem audaciam cerneres. Cum anceps prælium eſſet, Iones juxta præceptum Themiſtoclis, pugnæ ſe paulatim ſubtrahere cœperunt, quorum defectio animos cæterorum fregit. Itaque circumſpicientes fugam pelluntur Perſæ, & mox prælio victi, in fugam vertuntur. In qua trepidatione multæ captæ naves, multæ *c*) merſæ; plures tamen, non minus ſævitiam regis, quam hoſtem timentes, domum dilabuntur.

CAP. XIII. Hac clade perculſum, & dubium conſilii Xerxem Mardonius aggreditur. Hortatur in regnum abeat, ne quid ſeditionis moveat fama adverſi belli, in majus, ſicuti mos eſt, omnia extollens: ſibi ccc millia armatorum lecta ex omnibus copiis relinquat; qua manu aut cum gloria ejus perdomiturum ſe Græciam: aut, ſi aliter eventus *d* ferat, ſine ejuſdem infamia hoſtibus ceſſurum. Probato conſilio, Mardonio exercitus traditur: reliquas copias rex ipſe *e* reducere in regnum parat. Sed Græci audita regis fuga, conſilium ineunt pontis interrumpendi, quem ille Abydo veluti victor maris fecerat; ut intercluſo reditu, aut cum exercitu deleretur: aut deſperatione rerum, pacem victus petere cogeretur. Sed Themiſtocles timens, ne intercluſi hoſtes deſperationem in vir-

tu-

z *Mſ. quas jam capere vellet.* a *Mſ. expectata.* b *al. Artemidora.* c *al. ſubmerſa.* d *al. fuerit.* e *al. deſere.*

tutem verterent, & iter, quod aliter non pateret, ferro patefacerent; ſatis multos hoſtes in Græcia remanere dictitans, nec augeri numerum retinendo oportere; cum vincere conſilio cæteros non poſſet, eundem ſervum ad Xerxem mittit, certioremque conſilii facit; & occupare tranſitum *f* maturata fuga jubet. Ille perculſus nuntio, tradit ducibus milites *g* perducendos; ipſe cum paucis Abydon contendit. Ubi cum ſolutum pontem hybernis tempeſtatibus offendiſſet, piſcatoria ſcapha trepidus trajecit. Erat res ſpectaculo digna, & æſtimatione ſortis humanæ, rerum varietate miranda, in exiguo latentem videre navigio, quem paulo ante vix æquor omne capiebat; carentem etiam omni ſervorum miniſterio, cujus exercitus, propter multitudinem, terris graves erant. Nec pedeſtribus copiis, quas ducibus aſſignaverat, felicius iter fuit; ſiquidem quotidiano labori; (neque enim ulla eſt metuentibus quies] etiam fames acceſſerat. Multorum deinde dierum inopia contraxerat & peſtem, tantaque fœditas morientium fuit, ut viæ cadaveribus implerentur, aliteſque & beſtiæ, *h*] illecebris ſolicitatæ exercitum ſequerentur.

CAP. XIV. Interim Mardonius in Græcia Olynthum expugnat. Athenienſes quoque in ſpem pacis, amicitiamque regis ſolicitat, ſpondens incenſæ eorum urbis etiam in majus reſtitutionem. Poſteaquam nullo pretio libertatem videt his venalem, incenſis quæ *i*) ædificare cœperant, copias in Bœotiam transfert. Eo & Græcorum exercitus, qui centum millium fuit, ſequutus eſt: ibique prælium commiſſum. Sed Fortuna regis cum duce mutata non eſt. Nam victus Mardonius, veluti ex naufragio cum paucis profugit. Caſtra referta

f *Al. matura.* *g* *al. deducendos.* *h* *al. addunt, eſca* *i* *readificare.*

k] regalis opulentiæ l] capta. Unde primum Græcos, diviſo inter ſe auro Perſico; divitiarum luxuria cepit. Eodem forte die quo mardonii copiæ deletæ ſunt, etiam navali prælio in Aſia ſub monte m] Mycale, adverſus Perſas dimicatum eſt. Ibi ante congreſſionem, cum claſſes ex adverſo ſtarent, fama ad utrumque exercitum venit, viciſſe Græcos, & Mardonii copias occidione n] occidiſſe. Tantam famæ velocitatem fuiſſe, ut cum matutino tempore prælium in Bœotia commiſſum ſit, meridianis horis in Aſiam, per tot maria, & tantum ſpatii, tam brevi horarum momento, de victoria nuntiatum ſit. Confecto bello, cum de præmiis civitatum ageretur, omnium judicio, Athenienſium virtus cæteris prælata. Inter duces quoque Themiſtocles princeps, civitatum teſtimonio judicatus, gloriam patriæ ſuæ auxit.

CAP. XV. Igitur Athenienſes aucti, & præmiis belli, & gloria, urbem ex integro condere moliuntur. Cum mœnia majora complexi fuiſſent, ſuſpecti eſſe Lacedæmoniis cœpere, o] recte reputantibus, quibus ruina urbis tantum incrementi dediſſet, quantum ſit datura munita civitas. Mittunt ergo legatos, qui monerent, ne p] munimenta hoſtibus & receptacula futuri belli exſtruant. Themiſtocles, ut vidit ſpei urbis invideri, non exiſtimans abrupte agendum, reſpondit legatis, ituros Lacedæmonem, qui de ea re pariter cum illis q] conſulant. Sic dimiſſis Spartanis, hortatur ſuos, r] opus maturent. Dein ipſe interjecto tempore in legationem proficiſcitur, & nunc in itinere infirmitate ſimulata, nunc tarditatem collegarum accuſans, ſine quibus agi jure nihil poſſit, diem de die pro-

k *Al. regali opulentia.* l *al. capta ſunt.* m *mſ. Meſiæ, al. Maſiæ, Miſiæ. al.* n *al. cecidiſſe.* o *mſ. recte putantibus.* p *al. Mun. hoſt. in receptaculum.* q *al. conſultent.* r *al. ut opus.*

proferendo, ſpatium conſummando operi quærebat; cum interim nuntiatur Spartanis, opus ſ] Athenis maturari: propter quod denuo legatos mittunt ad inſpiciendam rem. Tum Themiſtocles per ſervum magiſtratibus ſcribit Athenienſium, legatos vinciant, pignuſque teneant, ne in ſe gravius conſulatur. Adiit deinde concionem Lacedæmoniorum; indicat permunitas Athenas eſſe, & poſſe jam illatum bellum non armis tantum, ſed etiam muris ſuſtinere: ſi quod ob eam rem de ſe crudelius ſtatuerent, legatos eorum in hoc pignus Athenis retentos. Graviter deinde t] caſtigat eos, quod non virtute ſed imbecillitate ſociorum, potentiam quærerent. Sic dimiſſus, veluti triumpharis Spartanis, à civibus excipitur. Poſt hæc Spartani, ne vires otio corrumperent, & ut bis illatum à Perſis Græciæ bellum ulciſcerentur, ultro fines eorum depopulantur. Ducem ſuo, ſociorumque exercitui deligunt Pauſaniam, qui, pro ducatu, regnum Græciæ affectans, proditionis præmium cum Xerxe, nuptias filiæ ejus, paciſcitur, redditis captivis, ut fides regis aliquo beneficio obſtringeretur. Scribit præterea Xerxi, quoſcunque ad ſe u) nuntios miſiſſet, interficeret; ne res loquacitate hominum proderetur. Sed dux Athenienſium Ariſtides, belli ſocius, x] collegæ conatibus obviam eundo ſimul & in rem ſapienter conſulendo, proditionis conſilia diſcuſſit. Nec multo poſt accuſatus Pauſanias, damnatur. Igitur Xerxes, cum proditionis dolum publicatum videret, ex integro bellum inſtituit. Græci quoque ducem conſtituunt Cimonem Athenienſem, filium Miltiadis, quo duce apud Marathonem pugnatum eſt, juvenem, cujus magnitudinem futuram pietatis documenta prodiderunt. Quippe patrem ob crimen peculatus in carcerem con-

ſ *Al. Athenienſium.* t *al. caſtigavit.* u *al. pontios, mſ. potios.* x *al. addunt electus.*

conjectum, ibique defunctum, tranſlatis in ſe vinculis ad ſepulturam redemit. Nec in bello judicium deligentium fefellit: ſiquidem non inferior virtutibus patris, Xerxem terreſtri navalique bello ſuperatum, trepidum recipere ſe in regnum coëgit.

LIB. III.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Xerxis & Artabani præfecti perfidi tragicus interitus.*
2. *Bellorum inter Lacedæmonios & Athenienſes origo. Spartæ reſpublica, & legiſlator.*
3. *Leges à Lycurgo Spartanis latæ, quomodo ratæ fiant & habeantur.*
4. *Bellum Meſſeniis illatum ob ſtupratas virgines: & ſpuriorum Spartanorum in Italiam migratio.*
5. *Meſſenii ſcelerum ſuorum luunt pœnas; & bellum inſtaurant, ac tandem ſuperantur.*
6. *Tertium bellum Meſſenium. Peloponneſiacum item, in quo multæ eventuum variorum facies.*
7. *Pacis fœdus ruptum. Spartani premuntur Periclis virtute, cujus egregia in rempublicam merita deſcribuntur. Iterum pax ſancita & violata: unde bellum Siculum.*

CAP. I.

XErxes rex Perſarum, terror antea gentium, bello in *a* Græciam infeliciter geſto, etiam ſuis contemptui eſſe cœpit. Quippe Artabanus præfectus ejus, deficiente quotidie regis majeſtate, in ſpem regni adductus, cum ſeptem robuſtiſſimis filiis regiam veſperi ingreditur, nam amicitiæ jure ſemper illi patebat: trucidatoque rege, voto ſuo obſiſtentes filios ejus dolo aggreditur. Securior de Artaxerxe, puero admodum, fingit regem à Dario, qui erat adoleſcens, quo maturius regno potiretur, occiſum; impellit Artaxerxem partici-

a *Mſ. in Græcia.*

ricidium parricidio vindicare. Cum ventum ad domum Darii eſſet, dormiens inventus, quaſi ſomnum fingeret, interficitur. Dein cum unum ex regis filiis ſceleri ſuo ſupereſſe Artabanus videret, metueretque de regno certamina principum, aſſumit in ſocietatem conſilii *b*) Bacabaſum, qui præſenti ſtatu contentus, rem *c*] prodit Artaxerxi, ut pater ejus occiſus; ut frater falſa parricidii ſuſpicione oppreſſus; ut denique ipſi pararentur inſidiæ. His cognitis Artaxerxes, verens Artabani numerum filiorum, in poſterum diem paratum eſſe armatum exercitum jubet, recogniturus & numerum militum, & in armis induſtriam ſingulorum. Itaque cum inter cæteros & ipſe Artabanus armatus aſſiſteret, rex ſimulat ſe breviorem loricam habere: jubet Artabanum ſecum commutare, exuentem ſe ac nudatum gladio trajicit: tum & filios ejus corripi jubet. Atque ita egregius adoleſcens, & cædem patris, *d*] & ſe ab inſidiis Artabani vindicavit.

CAP. II. Dum hæc in Perſis geruntur, interea Græcia omnis, ducibus Lacedæmoniis & Athenienſibus, in duas diviſa partes, ab externis bellis, velut in viſcera ſua, arma convertit. Fiunt igitur de uno populo duo corpora; & eorundem caſtrorum homines, in duos hoſtiles exercitus dividuntur. Hinc Lacedæmonii communia quondam civitatum auxilia, ad vires ſuas trahebant: inde Athenienſes & vetuſtate *e*] gentis, & geſtis rebus illuſtres, propriis viribus confidebant. Atque ita duo potentiſſimi Græciæ populi, inſtitutis Solonis, & Lycurgi legibus pares, ex æmulatione virium in bellum ruebant. Namque Lycurgus cum fratri ſuo *f*] Polybitæ, Spartanorum regi, ſucceſſiſſet, regnumque ſibi vindicare potuiſſet, *g*] Charillo, filio *h*] ejus, qui natus

b *Al. Bacabaſſum, & Begabaſſum, & Magabyzum.* c *al. prodidit.* d *Al. addunt, & necem fratris.* e *al. generis.* f *al. Polydecta.* g *al. Charilao.* h *Mſ. filio Polybitæ.*

tus poſthumus fuerat, cum ad ætatem adultam perveniſſet, regnum ſumma fide reſtituit: ut intelligerent omnes quanto plus apud bonos pietatis jura, quam *i*] omnes opes valerent. Medio igitur tempore dum infans convaleſcit, tutelamque ejus adminiſtrat, non habentibus Spartanis leges inſtituit, non inventione earum magis, quam exemplo clarior: Siquidem nihil lege ulla in alios ſanxit, cujus non ipſe primus in ſe documenta daret. Populum in obſequia principum, principes ad juſtitiam imperiorum *k*] formavit. Parcimoniam omnibus ſuaſit, *l*] exiſtimans laborem militiæ *m*] aſſidua frugalitatis conſuetudine faciliorem fore. Emi ſingula non pecunia, ſed compenſatione mercium juſſit. Auri argentique uſum, velut omnium ſcelerum materiam, ſuſtulit.

CAP. III. Adminiſtrationem reipublicæ per ordines diviſit: regibus poteſtatem bellorum, *n*] magiſtratibus judicia per *o*] annuas ſucceſſiones; ſenatui cuſtodiam legum; populo ſublegendi ſenatum, vel creandi quos vellet magiſtratus poteſtatem permiſit. Fundos omnium æqualiter inter omnes diviſit, ut æquata patrimonia neminem potentiorem *p*] altero redderent. Convivari omnes publice juſſit, ne cujus divitiæ vel luxuria in occulto eſſent. Juvenibus non amplius una veſte uti toto anno permiſit: nec quemquam cultius quam alterum progredi, nec epulari opulentius, ne imitatio in luxuriam verteretur. Pueros puberes non in forum, ſed in agrum deduci præcepit, ut primos annos non in luxuria, ſed *q*] in opere, & laboribus agerent. Nihil eos ſomni cauſa ſubſternere, & vitam ſine pulmento degere, neque prius in urbem redire, quam viri facti eſſent, ſtatuit. Virgines ſine dote

i *Al. omittunt, omnes.* k *al. firmavit.* l *mſ. item exiſtimans.* m *al. aſſidue.* n *al. magiſtratui.* o *al. annuos ſucceſſores.* p *mſ. alteri.* q *al. inopia.*

ꝺte nubere juſſit, ut uxores eligerentur, non r] ꝺcuniæ; ſeveriuſque matrimonia ſua viri coërce-ꝺnt, cum nullis dotis frænis tenerentur. Maximum ꝺnorem non divitum & potentium, ſed pro gradu ꝺtatis ſenum eſſe voluit: Nec ſane uſquam terrarum ꝺcum honoratiorem ſenectus habet. Hæc quoniam ꝺimo, ſolutis antea moribus, dura ſ] videbat eſſe, ꝺctorem eorum Apollinem Delphicum fingit, & ꝺde ſe ea ex præcepto numinis detuliſſe, ut conſue-ꝺendi tædium metus religionis vincat. Dein ut æ-ꝺrnitatem legibus ſuis daret, jurejurando obligat ꝺvitatem, nihil eos de ejus legibus mutaturos, ꝺriuſquam reverteretur: & ſimulat ſe ad oracu-ꝺm Delphicum proficiſci, conſulturum: quid ad-ꝺendum mutandumque legibus videretur. Pro-ꝺciſcitur autem Cretam, ibique perpetuum exili-ꝺm egit, abjicique in mare oſſa ſua moriens juſſit, ne ꝺelatis Lacedæmonem, ſolutos ſe Spartani religi-ꝺne jurisjurandi in diſſolvendis legibus arbitraren-ꝺur.

CAP. IV. His igitur moribus ita brevi civitas ꝺ] convaluit, ut, cum u] Meſſeniis propter ſtupra-ꝺas virgines ſuas, in ſolenni Meſſeniorum ſacrificio, ꝺellum intuliſſent graviſſima ſe exſecratione ob-ꝺtrinxerint, non prius, quam x] Meſſeniam expu-ꝺgnaſſent, reverſuros: tantum ſibi vel de viribus ſuis, ꝺvel de fortuna ſpondentes. Quæ res initium diſſen-ꝺſionis Græciæ, & inteſtini belli cauſa & origo fuit. ꝺtaque cum contra præſumptionem ſuam annis de-ꝺcem in obſidione urbis tenerentur, & querelis uxo-ꝺrum poſt tam longam viduitatem revocarentur: ve-ꝺriti, ne hac perſeverantia belli, gravius ſibi quam Meſſeniis nocerent: quippe illis quantum juventutis ꝺbello intercidat, mulierum fœcunditate ſuppleri; ſibi & belli damna aſſidua, & fœcunditatem uxorum, abſen-

r *Al. pecunia.* ſ *al. videbantur.* t *al. coaluit.* u *mſ. Meſſenis.* x *al. Moſſenam vel Melſenem.*

abſentibus viris, nullam eſſe: itaque legunt juvenes ex eo genere militum, qui poſt jusjurandum in ſupplementum venerant; quibus Spartam remiſſis promiſcuos omnium fœminarum concubitus permiſere: maturiorem futuram conceptionem rati, ſi eam ſingulæ per plures viros experirentur. Ex his nati, ob notam materni pudoris, y] Partheniæ vocati: qui cum ad annos xxx perveniſſent, metu inopiæ; (nulli enim pater exiſtebat, cujus in patrimonium ſucceſſio ſperaretur) ducem z. Palantum aſſumunt, filium Araci, qui auctor Spartanis fuerat, juventutis ad generandam ſobolem domum remittendæ: ut, ſicut dudum patrem ejus naſcendi auctorem habuiſſent, ſic ipſum ſpei ac dignitatis ſuæ haberent. Itaque nec ſalutatis matribus, è quarum adulterio infamiam collegiſſe videbantur, ad ſedes inquirendas proficiſcuntur: denique & per varios caſus jactati, tandem in Italiam deferuntur, & occupata arce Tarentinorum, expugnatis veteribus incolis, ſedes a] ibi conſtituunt. Sed poſt annos plurimos dux eorum Palantus, per ſeditionem in exilium proturbatus, Brunduſium ſe contulit, b) quo expulſi ſedibus ſuis veteres Tarentini conceſſerant. His moriens perſuadet, ut oſſa ſua, poſt remaſque reliquias conterant, & tacite ſpargi in foro Tarentinorum curent. Hoc enim modo recuperare illos patriam ſuam poſſe, Apollinem Delphis ceciniſſe. Illi, arbitrantes eum, in ultionem ſui civium fata prodidiſſe, præceptis paruere: ſed oraculi diverſa ſententia fuerat: perpetuitatem enim urbis, non amiſſionem hoc facto promiſerat. c] Ita ducis exulis conſilio, & hoſtium miniſterio, poſſeſſio Tarentina Partheniis in æternum fundata, ob cujus beneficii memoriam Palanto divinos honores decrevere.

CAP.

y *Al. Parthenii.* z *al. Phalantum.* a *al. ſibi.* b *in quo.* c *Alii addunt Deus.*

CAP. V. Interea Meſſenii, cum virtute non poſ- ent, per inſidias expugnantur. Dein cum per anos LXXX. gravia ſervitutis verbera *d*] plerumque vincula, cæteraque captivitatis mala perpeſſi eſent, poſt longam pœnarum patientiam, bellum *e*] eſtaurant. Lacedæmonii quoque eo *f*] conſpiratius d arma concurrunt, quo adverſus ſervos dimicaturi idebantur. Itaque cum hinc injuria, inde indignias animos acueret; Lacedæmonii de belli eventu raculo Delphis conſulto, jubentur ducem belli ab Athenienſibus petere. Porro Athenienſes, cum reponſum cognoviſſent, in contemptum Spartanoum Tyrtæum poëtam claudum pede miſere: qui ribus præliis *g*] fuſus, eo uſque deſperationis Sparanos adduxit, ut, ad ſupplementum exercitus, ſeros ſuos manumitterent, hiſque interfectorum marimonia pollicerentur: ut non numero tantum aniſſorum civium, ſed & dignitati ſuccederent. Sed eges Lacedæmoniorum, ne contra fortunam pugnando, majora detrimenta civitati *h*] infligerent, educere exercitum voluerunt; ni interveniſſet Tyræus, qui compoſita carmina exercitui pro concione recitavit; in quibus hortamenta virtutis, damnorum ſolatia, belli conſilia conſcripſerat. Itaque antum ardorem militibus injecit, ut non de ſalute, ed de ſepultura ſoliciti, teſſeras, inſculptis ſuis & atrum nominibus, dextro brachio deligarent; ut, i omnes adverſum prælium conſumpſiſſet, & temoris ſpatio confuſa corporum lineamenta eſſent, x indicio titulorum tradi ſepulturæ poſſent. Cum ic animatum reges exercitum viderent, curant rem oſtibus nuntiari. Meſſeniis autem non timorem es, ſed æmulationem mutuam dedit. Itaque tantis nimis concurſum eſt, ut raro unquam cruentius prælium fuerit. Ad poſtremum tamen victoria Lacedæ-

d *Al. plerique.* e *al. inſtaurant.* f *confirmatius ſe bis.* g *Al. fuſos,* h *infunderent.*

cedæmoniorum fuit.

CAP. VI. Interjecto tempore, tertium quoque bellum Meſſenii reparavere: in cujus auxilium Lacedæmonii, inter reliquos ſocios etiam Athenienſes adhibuere: quorum fidem cum ſuſpectam haberent, ſupervacaneos ſimulantes, à bello eoſdem dimiſerunt. Hanc rem Athenienſes graviter ferentes, pecuniam quæ erat in ſtipendium Perſici belli ab univerſa Græcia collata, à Delo Athenas transferunt, ne deficientibus à fide ſocietatis Lacedæmoniis, i] prædæ ac rapinæ eſſet. Sed nec Lacedæmonii quievere: qui, cum Meſſeniorum bello occupati eſſent, Peloponnenſes immiſere, qui bellum Athenienſibus facerent. Parvæ, tunc temporis claſſe in Ægyptum miſſa, vires Athenienſibus erant. Itaque navali prælio dimicantes, facile ſuperantur. Interjecto deinde tempore, poſt reditum k] ſuorum aucti & claſſis & militum robore prælium l] reparavere. Jam & Lacedæmonii, omiſſis Meſſeniis, adverſus Athenienſes arma verterant. Diu varia victoria fuit: ad poſtremum æquo Marte utrinque diſceſſum. Inde revocati Lacedæmonii ad Meſſeniorum bellum, ne medium tempus otioſum Athenienſibus relinquerent, cum Thebanis paciſcuntur, ut Bœotiorum imperium his reſtituerent, quod temporibus Perſici belli amiſerant, ut illi Athenienſium bella ſuſciperent. Tantus furor Spartanorum erat, ut duobus bellis impliciti, ſuſcipere tertium non recuſarent, dummodo inimicis ſuis hoſtes acquirerent. Igitur Athenienſes, adverſus tantam tempeſtatem belli, duos duces deligunt, Periclem ſpectatæ virtutis virum, & Sophoclem ſcriptorem tragœdiarum: qui diviſo exercitu & Spartanorum agros vaſtaverunt, & multas Achaiæ civitates Athenienſium imperio adjecerunt.

CAP.

i *Al. præda ac rapina eſſet.* k *ſociorum.* l *al. præparavere.*

CAP. VII. His malis fracti Lacedæmonii, in annos xxx pepigerunt pacem: ſed tam longum otium inimicitiæ non tulerunt. Ita quintodecimo anno, rupto fœdere, cum contemptu deorum hominumque, fines Atticos populantur: Et ne prædam potius, quam pugnam expetiſſe viderentur, hoſtes ad prælium provocant. Sed Athenienſes, conſilio Periclis ducis, populationis injuriam differunt in tempus ultionis; Supervacuam pugnam *m*] exiſtimantes, cum ulciſci hoſtem ſine periculo poſſent. Deinde interjectis diebus, naves conſcendunt, & nihil ſentientibus Lacedæmoniis, totam Spartam deprædantur, multoque plura auferunt, quam amiſerant. Prorſus ut in comparatione damnorum, longe *n*] pluris fuerit ultio, quam *o*] injuria. Clara quidem hæc Periclis expeditio habita: ſed multo clarior privati patrimonii contemptus fuit. Hujus agros, in populatione cæterorum intactos, hoſtes reliquerant, ſperantes acquirere ſe illi poſſe, aut periculum ex invidia, aut ex ſuſpicione proditionis infamiam. Quod ante proſpiciens Pericles, & futurum populo prædixerat; & ad invidiæ impetum declinandum, agros ipſos dono reipublicæ dederat: Atque ita, unde periculum quæſitum fuerat, ibi maximam gloriam invenit. Poſt hæc interjectis diebus, navali prælio dimicatum eſt: victi Lacedæmonii fugerunt. Nec collatum deinceps eſt, quin aut terra, aut mari, varia præliorum fortuna invicem ſe trucidarent. Denique feſſi tot malis, pacem in annos quinquaginta fecere, quam non niſi ſex annis ſervaverunt. Nam inducias quas proprio nomine condixerant, ex ſociorum perſona *p*] rumpebant: quippe quaſi minus perjurii contraherent, ſi ferentes ſociis auxilia, potius quam ſi *q* aperto prælio dimicaſſent. Hinc bellum in

m *Al. æſtimantes.* n *al. plurimi.* o *ira.* p *al. rupere.* q *al. addunt ipſi.*

in Siciliam tranſlatum: quod priuſquam r] expono, de Siciliæ ſitu pauca dicenda ſunt.

LIBER IV.
BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Siciliæ inſulæ ſitus, ſoli natura. Ætnæ item montis ac Scyllæ & Charybdis miraculum.*
2. *Nomina, incolæ veteres, Tyranni Siciliæ, cui Charthaginenſes inhiant.*
3. *Rheginenſes ab Himeranis oppreſſi. Athenienſes imperium Siciliæ ambiunt, & proſpere agunt initio.*
4. *In incepto pergentes, Syracuſani Lacedæmonios accerſunt. Græcorum concurſus fit, & bellum in Siciliam transfertur.*
5. *Athenienſes à Gylippo Lacedæmoniorum duce terra marique franguntur: ducibus Demoſthene & Nicia indecoro fato ſublatis.*

CAP. I.

SIciliam ferunt anguſtis quondam faucibus Italiæ adhæſiſſe; a] direptamque velut à corpore, majore impetu, b] ſuperi maris, quod toto undarum onere illuc vehitur. Eſt autem ipſa terra tenuis ac fragilis; & cavernis quibuſdam fiſtuliſque ita penetrabilis, ut ventorum tota ferme flatibus pateat; nec non & ignibus c) generandis nutriendiſque ſoli ipſius naturalis materia; quippe intrinſecus ſtratum ſulphure & bitumine traditur: quæ res facit, ut ſpiritu cum igne inter d) interiora luctante, frequenter & e] compluribus locis nunc flammas, nunc vaporem, nunc fumum eructet. Inde denique Ætnæ montis per tot ſecula durat incendium. Et ubi acrior per ſpiramenta cavernarum ventus incubuit, harenarum

r *Al. exponam.* a *al. diremptamque.* b *al. ſuperiori.* c *mſ. gignendis.* d *al. interiora vel introrſus Iſid. inter, intra. Voſs.* e *in pluribus.*

rum moles egeruntur. Proximum Italiæ promonto-
:ium Rhegium dicitur, ideo, quia Græce abrupta
hoc nomine pronuntiantur. Nec mirum ſi fabulo-
ſa eſt loci hujus antiquitas, in quem res tot coiere
miræ. Primum quod nuſquam alias tam torrens
fretum, nec ſolum citato impetu, verum etiam ſæ-
vo; neque experientibus modo terribile, verum
etiam procul videntibus. Undarum porro in ſe con-
currentium tanta pugna eſt, ut alias veluti terga
dantes in imum *f*) deſidere, alias quaſi victrices in
ſublime ferri videas: nunc hic fremitum ferventis
exaudias. Accedunt vicini, & perpetui Ætnæ mon-
tis ignes, & inſularum Æolidum, veluti ipſis undis
alatur incendium. Neque enim in tam anguſtis ter-
minis aliter durare tot *g*] ſeculis tantus ignis potuiſ-
ſet, niſi humoris nutrimentis aleretur. Hinc igitur
fabulæ Scyllam & Charybdin *h*) peperere; hinc *i*] la-
tratus auditus; hinc monſtri credita ſimulacra, dum
navigantes magnis vorticibus pelagi *k*] deſidentis
exterriti, latrare putant undas, quas ſorbentis æſtus
vorago conlidit. Eadem cauſa etiam Ætnæ montis
perpetuos ignes facit. Nam aquarum ille concur-
ſus, raptum ſecum ſpiritum in imum fundum tra-
hit; atque ibi ſuffocatum tamdiu tenet, donec per
ſpiramenta (terræ diffuſus, nutrimenta] Ignis in-
cendat. Jam ipſa Italiæ, Siciliæque vicinitas, [jam]
promontoriorum altitudo ipſa ita ſimilis eſt, ut
quantum nunc admirationis, tantum antiquis terro-
ris dederit; credentibus, coëuntibus in ſe promon-
toriis, ac rurſum diſcedentibus, ſolida intercipi ab-
ſumique navigia. Neque hoc ab antiquis in dulce-
dinem fabulæ compoſitum, ſed metu & admiratio-
ne tranſeuntium. Ea eſt enim procul inſpicientibus
natura loci, ut ſinum maris, non tranſitum putes;
quo cum acceſſeris, diſcedere ac ſejungi promon-
D toria,

f *Al. decedere.* g *al. Secula.* h *al. reperere.* i *al. latra-
tum.* k *al. deſcendente.*

toria, quæ antea juncta fuerant, arbitrere.

CAP. II. Siciliæ Primo Trinacriæ nomen fuit, poſtea Sicania cognominata eſt. Hæc à principio patria Cyclopum fuit: quibus extinctis, *l*) Cocalus regnum inſulæ occupavit: poſt quem ſingulæ civitates in tyrannorum imperium conceſſerunt, quorum nulla terra feracior fuit. Horum ex numero *m*) Anaxilaus juſtitia cum cæterorum crudelitate certabat; cujus *n*) moderationis haud mediocrem fructum tulit: Quippe decedens cum filios parvulos reliquiſſet, tutelamque eorum *o*) Micalo, ſpectatæ fidei ſervo, commiſiſſet: tantus amor memoriæ ejus apud omnes fuit, ut, parêre ſervo, quam deſerere regis filios mallent, principeſque civitatis obliti dignitatis ſuæ, regni majeſtatem adminiſtrari per ſervum paterentur. Imperium Siciliæ etiam *p*) Carthaginienſes tentavere; diuque varia victoria cum tyrannis dimicatum. Ad poſtremum amiſſo Hamilcare imperatore cum exercitu, aliquantiſper quievere victi.

CAP. III. Medio tempore cum *q*) Rhegini diſcordia laborarent, civitaſque per diſſenſionem diviſa in duas partes eſſet; veterani *r*) ex altera parte ab *ſ*) Himera in auxilium vocati, pulſis civitate, contra quos implorati fuerant; & mox cæſis, quibus tulerant auxilium, urbem cum conjugibus & liberis ſociorum occupavere, auſi facinus nulli tyranno comparandum: quippe ut Rheginis melius fuerit vinci, quam viciſſe. Nam ſive *t*] victoribus captivitatis jure ſerviſſent, ſive amiſſa patria exulare neceſſe habuiſſent; non tamen inter aras & patrios lares trucidati, crudeliſſimis tyrannis patriam cum

l *Al. Cotalus.* m *al. Anaxilàs vel Ananxilaus & Maxilaus.* n *al. moderatio.* o *al. Micitho. mſ. Miclado* p *mſ. Charthaginenſes.* q *mſ. regni.* r *al. ab alia.* ſ *al. inſerunt urbe.* t *al. auctoribus.*

cum conjugibus ac liberis prædam reliquiſſent. *u*) Catinienſes quoque, cum Syracuſanos graves paterentur, diffiſi viribus ſuis, auxilium ab Athenienſibus *x*) petivere: qui, ſeu ſtudio majoris imperii, quo Aſiam Græciamque penitus *y*) occuparent; ſeu metu factæ pridem à Syracuſanis claſſis, ne Lacedæmoniis illæ vires accederent; Lamponium ducem cum claſſe in Siciliam miſere, ut ſub ſpecie ferendi Catinienſibus auxilii *z*] tentarent Siciliæ imperium. Et quoniam prima initia, frequenter cæſis hoſtibus, proſpera fuerant; majore denuo claſſe, & robuſtiore exercitu *a*) Lachete & Cariade ducibus, Siciliam petivere: ſed Catinienſes ſive metu Athenienſium, ſive tædio belli, pacem cum Syracuſanis, remiſſis Athenienſium auxiliis, fecerunt.

CAP. IV. Interjecto deinde tempore, cum fides pacis à Syracuſanis non ſervaretur, denuo legatos Athenas mittunt, qui ſordida veſte, capillo barbaque *b*) promiſſis, & omni ſqualoris habitu ad miſericordiam commovendam acquiſito, concionem deformes adeunt: adduntur precibus lacrymæ: & ita miſericordem populum ſupplices movent, ut damnarentur duces, qui ab his auxilia deduxerant. Igitur claſſis ingens decernitur: creantur duces Nicias, & Alcibiades, & Lamachus; tantiſque viribus Sicilia repetitur, ut ipſis terrori eſſent, in quorum auxilia mittebantur. Brevi poſt tempore, revocato ad reatum Alcibiade, duo prælia pedeſtria ſecunda Nicias & Lamachus faciunt: munitionibus deinde circumdatis, hoſtes etiam marinis commeatibus in urbe clauſos intercludunt: Quibus rebus *c*] fracti Syracuſani, auxilium à Lacedæmoniis petiverunt. Ab his mittitur Gylippus, *d*] ſolus,

 ſed

u *Mſ. Catanenſes. vel Cathenienſes.* x *al. petiere.* y *al. occupaverant.* z *al. tentaret.* a *mſ. Lacethea & Chariathe. al. Lachea &c.* b *al. prolixis,* c *al. factis aut fauſtis.* d *al. addunt quidem.*

ſed *e*) in quo inſtar omnium auxiliorum erat. Is audito *f*] genere belli, jam inclinato ſtatu auxiliis partim in Græcia, partim in Sicilia contractis, *g*] opportuna bello loca occupat. Duobus deinde præliis victus, congreſſus tertio, occiſo Lamacho, & hoſtes in fugam compulit, & ſocios obſidione liberavit. Sed cum Athenienſes à bello terreſtri in navale ſe tranſtuliſſent, Gylippus claſſem *h*] Lacedæmone cum auxiliis arceſſit: quo cognito, & ipſi Athenienſes in locum amiſſi ducis Demoſthenem & Eurymedonta, cum ſupplemento copiarum mittunt: Peloponneſii quoque, communi civitatum decreto, ingentia Syracuſanis auxilia miſere, & quaſi Græciæ bellum in Siciliam tranſlatum eſſet, ita ex utraque parte ſummis viribus dimicabatur.

CAP. V. Prima igitur congreſſione navalis certaminis, Athenienſes vincuntur. Caſtra quoque cum omni publica ac privata pecunia amittunt. Super hæc mala, cum etiam terreſtri prælio victi eſſent, tunc Demoſthenes *i*] cenſere cœpit, ut abirent Sicilia, dum res, quamvis afflictæ, nondum tamen perditæ forent: neque in bello male auſpicato amplius perſeverandum eſſe; domi graviora, & forſitan infeliciora bella, in quæ ſervare hos urbis apparatus oporteat. Nicias ſeu pudore male actæ rei, ſeu metu deſtitutæ ſpei civium, ſeu impellente fato, manere contendit. Reparatur igitur navale bellum, & *k*) animi à prioris fortunæ procella, ad ſpem certaminis revocantur: ſed inſcitia ducum, qui inter anguſtias maris tuentes ſe Syracuſanos aggreſſi fuerant, facile vincuntur, *l*] Eurymedon dux in prima acie fortiſſime dimicans, primus cadit: triginta naves quibus præfuerat, incenduntur. Demo-

e *ſed quo & ſub quo.* f *al. in itinere.* g *al. opportuno.* h *al. à Laced. vel Lacedæmonicam.* i *al. conſulere.* k *It. animata. mſ. animia.* l *mſ. Eurilogus. Eurilocus.*

moſthenes & Nicias, & ipſi victi, exercitum in terram deponunt, tutiorem fugam rati *m*] itinere terreſtri. Ab his relictas centum triginta naves Gylippus invaſit, ipſos deinde inſequitur, fugientes partim capit, partim cædit Demoſthenes, amiſſo exercitu, à captivitate, gladio & voluntaria morte ſe vindicat: *n*] Nicias autem, ne Demoſthenis quidem exemplo, ut ſibi conſuleret, admonitus, cladem ſuorum auxit dedecore captivitatis.

LIBER V.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Alcibiades Siculi belli concitor in exilium conjectus, Lacedæmonios ad bellum Athenienſibus inferendum impellit. Huic bello Darius Rex Perſarum accedit ſocius Lacedæmoniis.*
2. *Alcibiadis res geſta in patriam. Lacedæmoniis ſuſpectus negotium illis faceſſit Tiſſafernis opera.*
3. *Alcibiades ſtatum reip. mutat, deinde claſſe inſtructa in bellum pergit adverſus Lacedæmonios.*
4. *Navalis pugna & præclara de Lacedæmoniis victis ab Alcibiade reportata victoria. Is deſideratus civibus ſuis Athenas reverſus ſumma cum omnium lætitia excipitur.*
5. *Lacedæmonii Perſarum freti auxilio exercitum Athenienſium in Aſia ſparſum opprimunt. Alcibiades ob rem male geſtam veritus populi impetum denuo in voluntarium exilium proficiſcitur.*
6. *Conon Alcibiadis ſucceſſor invalidos & novos milites nactus infeliciter remgerit, & navali prælio ſuperatus concedit ad Evagoram.*
7. *Athenienſium tot cladibus fractorum puſillanimitas.*

m *Al. in itinere.* n *Niciıs vero etiam Demoſt. ut ſibi conſuleret admonitus exemplo, cladem ſuorum, captivitatis dedecore cumulavit.*

8. *Lacedæmonii victores urbe Athenarum deditione potiuntur. Lyſander ſtatum reip. mutat: inde* XXX *tyranni, & cædes Alcibiadis.*

9. *Theramenes tyrannorum unus, vir moderatus, à collegis trucidatur. Thraſybulus remp. collapſam reſtituit, & prælio commiſſo,* XXX *tyrannorum ſæviſſimos Critiam & Hippolochum mactat.*

10. *Thraſybulus populares fugientes placide revocat: ſuperſtites tyrannos urbe pellit, qui, dum bellum reparare ſtudent, comprehenſi trucidantur, ἀμνηςία, id eſt, diſcordiarum oblivione, inter cives ſancita.*

11. *Darii mors; inter cujus filios Artaxerxem & Cyrum lis de regno, quæ prius in occultum, deinde vero in apertum bellum erumpente; Artaxerxes demum, fratre occiſo, victoria & regno potitur.*

CAP. I.

DUm Athenienſes in Sicilia bellum per biennium cupidius, quam felicius gerunt, interim *a*) concitor & dux ejus Alcibiades abſens Athenis inſimulatur, *b*] myſteria Cereris Initiorum ſacra nullo magis quam ſilentio ſolennia, enuntiaviſſe. Revocatuſque à bello ad judicium, ſive conſcientiam, ſive indignitatem rei non ferens, tacitus in exilium Elidem profectus eſt. Inde, ubi non damnatum ſe tantum, verum etiam diris, per omnium ſacerdotum religiones devotum cognovit, Lacedæmona ſe contulit: ibique regem Lacedæmoniorum impellit, turbatis Athenienſibus adverſo Siciliæ prælio, ultro bellum inferre. Quo facto, *c*] omnia Græciæ regna, velut ad extinguendum commune incendium, concurrunt. Tantum odium Athenienſes immoderati imperii *d*) crudelitate contraxerant. Darius quoque rex Perſarum, memor paterni avitique in hanc urbem odii, facta cum Lace-

ce-

a *Al. Concitator*, b *al. omittunt.* c *al. omnis Græciæ multitudo.* d *al. cupiditate.*

cedæmoniis per Tiſſafernem præfectum Lydiæ ſocietate, omnem ſumptum belli pollicetur. Et erat hic quidem titulus cum Græcis coëundi: re autem vera timebat, ne victis Athenienſibus ad ſe Lacedæmonii arma transferrent. Quis igitur miretur, tam florentes Athenienſium opes ruiſſe, cum ad opprimendam unam urbem totius Orientis vires concurrerent? Non tamen inerti, neque incruento cecidere bello: ſed præliati ad ultimum, victores etiam interdum, conſumpti magis fortunæ varietate, quam *e*) victi ſunt. Principio belli omnes ab his etiam ſocii deſciverant, ut fit: Quo *f*] ſe fortuna, eodem etiam favor hominum inclinat.

CAP. II. Alcibiades quoque motum adverſus patriam bellum, non gregarii militis opera, ſed *g*] imperatoriis virtutibus *h*] adjuvat. Quippe acceptis quinque navibus in Aſiam contendit, & tributarias Athenienſium civitates, auctoritate nominis ſui, ad defectionem compellit. Sciebant enim domi clarum, nec exilio videbant factum minorem; nec tam ablatum Athenienſibus ducem, quam Lacedæmoniis traditum; partaque cum amiſſis imperia penſabant. Sed apud Lacedæmonios virtus Alcibiadis plus invidiæ quam gratiæ contraxit. Itaque cum principes velut æmulum gloriæ ſuæ interficiendum inſidiis mandaſſent, cognita re Alcibiades per uxorem Agidis regis, quam adulterio cognoverat, ad Tiſſafernem præfectum Darii regis profugit; cui ſe celeriter officii comitate & obſequendi gratia inſinuavit. Erat enim & ætatis flore, & formæ veneratione, nec minus eloquentia, etiam inter Athenienſes, inſignis: ſed in conciliandis amicitiarum ſtudiis, quam in retinendis, vir melior: quia *i*] morum vitia ſub umbra eloquentiæ primo latebant. Igitur perſuadet Tiſſaferni ne tan-

e *Alii addunt vi.* f *al. fortunæ.* g *al. imperatoris.* h *al. adjuvabat.* i *Al. morum vita.*

ta ſtipendia claſſi Lacedæmoniorum præberet. Vocandos enim in portionem *k*] muneris Jonios, quorum pro libertate; cum tributa Athenienſibus penderent, bellum ſuſceptum ſit. Sed nec auxiliis nimis enixe Lacedæmonios juvando: Quippe memorem eſſe debere, alienam ſe victoriam, non ſuam inſtruere: Et eatenus bellum ſuſtinendum, ne inopia deſeratur. Nam regem Perſarum, *l*] diſſentientibus Græcis, arbitrum pacis ac belli fore: & quos ſuis non poſſit, ipſorum armis victurum. Perfecto autem bello, ſtatim ei cum victoribus dimicandum. Domeſticis itaque bellis Græciam *m*) obterendam, ne externis vacet: exæquandaſque vires partium, & inferiores auxilio levandos. Non enim quieturos poſt hanc victoriam Spartanos, qui vindices ſe libertatis Græciæ profeſſi ſint. Grata oratio Tiſſaferni fuit. Itaque commeatus maligne præbere; claſſem regiam non totam mittere; ne aut victoriam totam daret, aut neceſſitatem deponendi belli imponeret.

CAP. III. Interea Alcibiades hanc operam civibus *n*] venditabat: ad quem cum legati Athenienſium veniſſent, pollicetur his amicitiam regis, ſi reſpub. à populo tranſlata ad ſenatum foret: ſperans, ut aut concordante civitate, dux belli ab omnibus legeretur: aut diſcordia inter ordines facta, ab altera parte in auxilium vocaretur. Sed Athenienſibus, imminente periculo belli, major ſalutis quam dignitatis cura fuit. Itaque, permittente populo, imperium ad ſenatum transfertur. Qui cum inſita genti ſuperbia crudeliter in plebem *o*] conſuleret, ſingulis tyrannidis ſibi *p*] impotentiam vindicantibus, ab exercitu Alcibiades exul revocatur, duxque *q*) claſſi conſtituitur. Statim igitur Athenas

k *Al. oneris.* l *al. diſſidentibus.* m *al. atterendam Mſ. exercendam.* n *al. vendicabat.* o *al. conſulerent.* p *al. potentiam.* q *al. claſſis.*

henas *r*) mittit, ex continenti ſe cum exercitu venturum, recepturumque à quadringentis jura populi, ni ipſi redderent. Hac denuntiatione optimates territi, primo urbem prodere Lacedæmoniis tentavere: dein cum id nequiſſent, in exilium profecti ſunt. Igitur Alcibiades, inteſtino malo patria liberata, ſumma cura claſſem inſtruit: atque ita in bellum adverſus Lacedæmonios pergit.

CAP. IV. Jam *ſ*] Mindarus & Pharnabazus, Lacedæmoniorum duces, inſtructis navibus exſpectabant. Prælio commiſſo, victoria penes Athenienſes fuit. In eo bello major pars exercitus, & omnes ferme hoſtium duces cæſi: naves LXXX captæ. Interjectis quoque diebus, cum bellum Lacedæmonii mari in terram tranſtuliſſent, iterato vincuntur. His malis fracti, pacem petiere: Quam ne acciperent, opera eorum effectum eſt, quibus ea res quæſtum *t*] præſtabat. Interea & Syracuſanorum auxilia, illatum à Carthaginienſibus Siciliæ bellum, domum *u*) revocavit: quibus rebus deſtitutis Lacedæmoniis, Alcibiades cum claſſe victrici *x*) Aſiam vaſtat: multis locis prælia facit: ubique victor recipit civitates, quæ defecerant: nonnullas capit, & imperio Athenienſium *y*) adjicit: atque ita priſca navali gloria vindicata, adjecta etiam laude terreſtris belli, deſideratus civibus ſuis Athenas revertitur. His omnibus præliis ducentæ naves hoſtium, & Præda ingens capta. Ad hunc redeuntis exercitus triumphum, effuſa omnis multitudo obviam procedit: & univerſos quidem milites, præcipue tamen Alcibiadem mirantur: in hunc oculos civitas univerſa, in hunc ſuſpenſa ora convertit: hunc quaſi *z*] de cœlo miſſum, & ut ipſam Victoriam contuentur: laudant quæ pro patria, nec mi-

 nus

r *Mſ. ſcribit.* ſ *Al. Seſto Mindarus. Mſ. Zeſtromindarus.* t *al. prabebat.* u *revocantur.* x *Mſ. plurimas civitates.* y *adicit,* z *alii addunt, Deum.*

nus admirantur quæ exul contra geſſerit, excuſantes ipſi, iratum provocatumque feciſſe. Enimvero tantum in uno viro fuiſſe momenti, ut maximi imperii ſubverſi, & rurſum recepti auctor eſſet; & unde ſtetiſſet, eo ſe victoria transferret: fieretque cum eo mira quædam Fortunæ inclinatio. Igitur omnibus non humanis tantum: verum & divinis eum honoribus *a*) onerant: certant ſecum ipſi, utrum contumelioſius eum expulerint, an revocaverint honoratius. *b*) Ipſos illi deos gratulantes tulere obviam quorum exſecrationibus erat devotus. Et cui paulo ante omnem humanam opem interdixerant, eum, ſi queant, in cælo poſuiſſe cupiunt. Explent contumelias honoribus, detrimenta muneribus, exſecrationes precibus. Non Siciliæ illis adverſa pugna in ore eſt ſed Græciæ victoria: non claſſes per illum amiſſæ, ſed acquiſitæ: nec Syracuſarum, ſed Ioniæ, Helleſpontique meminerunt. Sic Alcibiades nunquam mediocribus, nec in *c*) offenſa, nec in *d*) favore ſtudiis ſuorum exceptus eſt.

CAP. V. Dum hæc aguntur à Lacedæmoniis, Lyſander claſſi belloque præficitur, & in locum Tiſſafernis, Darius rex Perſarum filium ſuum Cyrum Ioniæ Lydiæque præpoſuit: qui Lacedæmonios auxiliis opibuſque ad ſpem fortunæ prioris erexit. Aucti igitur viribus, Alcibiadem cum centum navibus in Aſiam profectum, dum agros longa pace divites, *e*] ſecurius populatur, & prædæ dulcedine ſine inſidiarum metu ſparſos milites habet, repentino adventu oppreſſere: tantaque cædes palantium fuit, ut plus vulneris eo prælio Athenienſes acciperent, quam ſuperioribus dederant: & tanta deſperatio apud Athenienſes erat, ut ex continenti Alcibiadem *f*) ducem Conone mutarent; arbitrantes victos ſe non fortuna belli, ſed fraude imperatoris: apud

a *Al. honorant.* b *al. illos ipſos.* c *offenſam,* d *favorem.* e *al. ſecurus.* f *Mſ. Conone duce.*

apud quem plus prior offenſa valuiſſet, quam recentia beneficia. Viciſſe autem eum priore bello ideo tantum, ut oſtenderet hoſtibus, quem ducem ſpreviſſent, & ut carius eis ipſam victoriam venderet. Omnia enim credibilia in Alcibiade, vigor ingenii, & morum luxuria faciebat. Veritus itaque multitudinis impetum, denuo in voluntarium exilium proficiſcitur.

CAP. VI. Itaque Conon Alcibiadi ſuffectus, g] habens ante oculos cui duci ſucceſſiſſet, claſſem maxima induſtria exornat: ſed navibus exercitus deerat, fortiſſimis quibuſque in Aſiæ populatione amiſſis. Armantur tamen ſenes, aut impuberes pueri, & numerus militum ſine exercitus robore expletur. Sed non magnam bello moram ætas fecit imbellis: cæduntur paſſim, aut fugientes capiuntur: tantaque ſtrages, aut occiſorum, aut captivorum fuit, ut Athenienſium deletum non imperium tantum, verum etiam nomen videretur. Quo prælio perditis & deſperatis rebus, ad tantam inopiam rediguntur, ut conſumpta militari ætate, peregrinis civitatem, ſervis libertatem, damnatis impunitatem darent. *h*) Ex qua colluvione hominum, conſcripto exercitu, domini antea Græciæ, vix libertatem tuebantur. Iterum tamen fortunam maris experiendam decernunt. tanta virtus animorum erat, ut, *i*) cum paulo ante ſalutem deſperaverint, nunc non deſperent victoriam. Sed *k*) neque is miles erat, qui nomen Athenienſium tueretur; neque eæ vires, *l*) quibus vincere *m*] conſuerant; neque ea ſcientia militaris in his, quos vincula, non caſtra *n*) continuerant. Itaque omnes aut capti, aut occiſi. Cum dux Conon eo prælio ſuperfuiſſet ſolus, crudelitatem civium metuens, cum octo navibus ad regem Cy-

g *Habet.* h *Mſ. eaque.* i *ut paulo ante ſalutem poſt ſperaverint victoriam.* k *Mſ. nequis it, neque his.* l *qua.* m *al. conſueverunt.* n *conſtituerant.*

Cyprium *o*) concedit Evagoram.

CAP. VII. At dux Lacedæmoniorum, rebus feliciter geſtis, fortunæ hoſtium inſultat: captivas naves cum præda bellica, in triumphi modum ornatas, mittit Lacedæmona: ac tributarias Athenienſium civitates, quas metus dubiæ belli fortunæ in fide tenuerat, voluntarias *p*] recepit; nec aliud *q*] ditionis Athenienſium præter urbem ipſam *r*] reliquit. Quæ cuncta cum Athenis nuntiata eſſent, omnes relictis domibus, per urbem diſcurrere pavidi: alius alium ſciſcitari: auctorem nuntii requirere: non pueros imprudentia; non ſenes debilitas; non mulieres ſexus imbecillitas domi tenet: adeo ad omnem ætatem tanti mali ſenſus penetraverat. In foro deinde coëunt, atque ibi perpeti nocte fortunam publicam queſtibus *ſ*) iterant. Alii fratres, aut filios, aut parentes deflent, cognatos alii, alii amicos cognatis cariores, & cum privatis caſibus querelam publicam miſcent: jam ſe ipſos, jam ipſam patriam perituram, miſerioremque incolumium, quam amiſſorum fortunam judicantes: ſibi quiſque ante oculos obſidionem, famem, & ſuperbum victoremque hoſtem proponentes: jam ruinam urbis & incendia, jam omnium captivitatem & miſerrimam ſervitutem recordantes: feliciores prorſus *t*] priores urbis ruinas *u*] ducentes, quæ incolumibus filiis parentibuſque, tectorum tantum ruina taxatæ ſint. Nunc autem non claſſem, in quam, ſicuti pridem, confugiant, ſupereſſe; non exercitum, cujus virtute ſervati pulchriora poſſent mœnia extruere.

CAP. VIII. Sic defletæ ac prope perditæ urbi hoſtes ſuperveniunt, & obſidione circumdata obſeſſos fame urgent. Sciebant enim neque ex advectis co-

o *Contendit.* p *al. recipit.* q *al. ditioni.* r *relinquit*, ſ *al. onerant.* t *prioris.* u *judicantes*, *al. dicentes.*

copiis multum ſupereſſe, &, ne novæ advehi poſſent providerant: quibus x] malis Athenienſes fracti, poſt longam famem, & aſſidua ſuorum funera, pacem petivere: quæ an dari deberet, diu inter Spartanos, ſocioſque y] deliberatum. Cum multi delendum Athenienſium nomen, urbemque incendio conſumendam cenſerent: negarunt ſe Spartani, ex duobus Græciæ oculis alterum eruturos: pacem polliciti, ſi demiſſa Piræum verſus muri brachia dejicerent, naveſque quæ reliquæ forent traderent; reſque publica ex ſemetipſis xxx rectores acciperet. In has leges traditam ſibi urbem Lacedæmonii formandam Lyſandro tradiderunt. Inſignis hic annus & expugnatione Athenarum, & morte Darii regis Perſarum, & exilio Dionyſii Siciliæ tyranni fuit. Mutato ſtatu Athenarum, etiam civium conditio mutatur. Triginta rectores reipublicæ conſtituuntur, qui fiunt tyranni: quippe à principio tria millia ſibi ſatellitum ſtatuunt, quantum ex tot cladibus prope nec civium ſuperfuerat: & quaſi parvus hic ad continendam civitatem exercitus eſſet, ſeptingentos milites à victoribus accipiunt. Cædes deinde civium ab Alcibiade auſpicantur, ne iterum rempublicam ſub obtentu liberationis invaderet. Quem cum profectum ad Artaxerxem, Perſarum regem, comperiſſent, citato itinere miſerunt, qui eum interciperent: à quibus occupatus, cum occidi aperte non poſſet, vivus in cubiculo in quo dormiebat, crematus eſt.

CAP. IX. Liberati z] hoc ultoris metu tyranni, miſeras urbis reliquias cædibus & rapinis exhauriunt. Quod cum diſplicere uni ex numero ſuo Therameni didiciſſent, ipſum quoque a] ad terrorem omnium interficiunt. Fit igitur ex urbe paſſim omnium fuga; repleturque Græcia Athenienſium exu-

x *Al. malis rebus.* y *deliberatum eſt.* z *al. hujus.* a *al. addunt ad documentum cæterorum.*

exulibus: quod etiam ipſum auxilium cum miſeris eriperetur, (nam Lacedæmoniorum edicto, civitates, exules recipere prohibebantur;) omnes ſe Argos & Thebas contulere: ibi non ſolum tutum exilium egerunt, verum etiam ſpem recuperandæ patriæ receperunt. Erat inter exules Thraſybulus, vir ſtrenuus, & domi nobilis, qui audendum aliquid pro patria & pro ſalute communi, etiam cum periculo, ratus adunatis exulibus, caſtellum *z*) Phylen Atticorum finium occupat: nec deerat quarundam civitatum, tam *a*] crudeles caſus miſerantium, favor. Itaque Iſmenias, Thebanorum princeps, etſi publicis non poterat, privatis tamen viribus adjuvabat: & Lyſias Syracuſanus orator, exul tunc, quingentos milites ſtipendio ſuo inſtructos, in auxilium patriæ communis eloquentiæ miſit. Fuit itaque aſperum prælium: ſed cum hinc pro patria ſummis viribus, inde pro aliena dominatione *b*) ſecurius pugnaretur, tyranni vincuntur: victi in urbem *c*] refugerunt, quam exhauſtam cædibus ſuis, etiam armis ſpoliant. Deinde cum omnes Athenienſes proditionis ſuſpectos haberent, demigrare eos ex urbe jubent; & in brachiis muri, quæ diruta fuerant, habitare, extraneis militibus imperium tuentes. Poſt hæc Thraſybulum corrumpere, imperii ſocietatem pollicentes, conantur: quod cum non contigiſſet, auxilia à Lacedæmoniis petivere: quibus *d*] accitis, iterato præliantur. In eo bello Critias & *e*) Hippolochus, omnium tyrannorum ſæviſſimi, cadunt.

CAP. X. Ceteris victis, cum exercitus eorum, ex quibus major pars Athenienſium erat, fugeret, magna voce Thraſybulus exclamat: Cur ſe *f*] victorem fugiant, potius quam ut vindicem communis

z *Filen, al. Synen.* a *al. crude.* b *al. incurius vel incurioſius.* c *al. refugiunt.* d *al. acceptis.* e *al. Hippomachus.* f *al. victore.*

nis libertatis adjuvent? Civium illam meminerint aciem, non hoſtium eſſe: nec ſe ideo arma cepiſſe, ut aliqua victis adimat, ſed ut adempta reſtituat; xxx ſe dominis, non civitati bellum inferre. Admonet deinde cognationis, legum, ſacrorum communium; tum vetuſti per tot bella commilitii: orat, miſereantur exulum civium, ſi tam patienter ipſi ſerviant; reddant ſibi patriam, accipiant libertatem. His vocibus tantum promotum eſt, ut reverſus in urbem exercitus xxx tyrannos emigrare Eleuſina juberet, ſubſtitutis decem qui rempubl. regerent: qui, nihil exemplo prioris dominationis territi, eandem viam crudelitatis aggreſſi ſunt. Dum hæc aguntur, nuntiatur Lacedæmone *g*] in bellum Athenienſes exarſiſſe: ad quod comprimendum, Pauſanias rex mittitur: qui miſericordia exulis populi permotus, patriam miſeris civibus reſtituit, & decem tyrannos ex urbe Eleuſina migrare ad ceteros jubet. Quibus rebus cum pax ſtatuta eſſet, interjectis diebus, repente tyranni non minus reſtitutos exules, quam ſe in exilium actos indignantes, quaſi vero aliorum libertas, ſua ſervitus eſſet: bellum Athenienſibus inferunt: ſed ad colloquium, veluti dominationem recepturi, progreſſi: per inſidias comprehenſi, ut pacis victimæ trucidantur: populus, quem emigrare juſſerant, in urbem revocatur. Atque ita per multa membra civitas diſſipata, in unum *h*] tantum corpus redigitur, & ne qua diſſenſio ex ante actis naſceretur, omnes jurejurando obſtringuntur, diſcordiarum oblivionem fore. Interea Thebani Corinthiique legatos ad Lacedæmonios mittunt: qui ex manubiis portionem prædæ communis belli periculique peterent, quibus negatis, non quidem aperte bellum adverſus Lacedæmonios decernunt: ſed tacitis animis tantum iram concipiunt, ut ſubeſſe bellum intelligi poſſet.

CAP.

g *Al. bellum Athenis exarſiſſe.* h *al. tantum.*

CAP. XI. Eodem fere tempore Darius rex Perſarum moritur, Artaxerxe & Cyro filiis relictis. Regnum Artaxerxi, Cyro civitates, quarum præfectus erat, teſtamento legavit. Sed Cyro judicium patris injuria videbatur. Itaque occulte adverſus fratrem bellum parabat: quod cum nuntiatum Artaxerxi eſſet, accerſitum ad ſe fratrem, & innocentiam diſſimulatione belli ſimulantem, compedibus aureis vinxit; interfeciſſetque, ni mater prohibuiſſet. Dimiſſus igitur Cyrus jam non *i*) occultè bellum, ſed palam; nec per diſſimulationem, ſed aperta profeſſione parare cœpit: *k*) auxilia undique contrahit. Lacedæmonii memores Athenienſi bello enixe ſe ejus opera adjutos, velut ignorantes contra quem bellum pararetur, decernunt auxilia Cyro mittenda, ubi res ejus exegiſſet: quærentes apud Cyrum gratiam, & apud Artaxerxem, ſi viciſſet, veniæ patrocinia, cum nihil adverſus eum aperte decreviſſent. Sed cum in bello ſors prælii utrumque fratrem pugnæ obtuliſſet, prior Artaxerxes à fratre vulneratur: quem cum equi fuga periculo ſubtraxiſſet, Cyrus à cohorte regia oppreſſus, interficitur. Sic victor Artaxerxes, & præda fraterni belli, & exercitu potitur. In eo prælio decem millia Græcorum in auxilio Cyri fuere: quæ & in cornu, in quo ſteterant, vicerunt; & poſt mortem Cyri, neque armis à tanto exercitu vinci, neque dolo capi potuerunt; revertenteſque inter tot indomitas nationes, & barbaras gentes, per tanta itineris ſpatia virtute ſe uſque terminos patriæ defenderunt.

LIBER VI.

BREVIARIUM CAPITUM.

I. *Lacedæmonii Aſiæ imperium affectantes bellum movent.*

i *Occultò.* k *al. auxiliis undique contractis.*

vent. Rex Perſarum Athenienſibus per Cononem auxilium concedit.

2. *Lacedæmonii ducem exercitus Ageſilaum præficiunt. Cononis prudenter & fortiter geſta.*

3. *Piſandri & Cononis pugna, in qua Lacedæmonii victi.*

4. *Inclinatio fortunæ Lacedæmoniorum, quam Ageſilai fortitudo ſuſtentat.*

5. *Athenienſes Iphicratem & Cononem Lacedæmoniis opponunt. Athenæ ex Lacedæmoniorum ſpoliis inſtaurantur.*

6. *Græciæ pax a rege Perſarum indicta, quam Lacedæmonii magno ſuo malo turbant.*

7. *Thebani Lacedæmonios laceſſunt, unde dubia Martis alea, & pugna ad Mantineam.*

8. *Epaminondæ fortiſſimi Thebanorum ducis interitus, & l] elogium.*

9. *Totius Græciæ labes poſt Epaminondæ* m] *exceſſum.*

CAP. I.

Lacedæmonii, more ingenii humani, quo plura habent, eo ampliora cupientes, non contenti acceſſione Athenienſium opum vires ſibi duplicatas, totius Aſiæ imperium affectare cœperunt; ſed major pars ſub regno Perſarum erat. Itaque *n*) Hercyllides dux in hanc militiam electus, cum videret ſibi adverſus duos præfectos Artaxerxis *o*) regis, Pharnabazum & Tiſſafernem, maximarum gentium viribus ſuccinctos, dimicandum, *p*] pacificari cum altero ſtatuit. Aptior viſus Tiſſafernes, vir & induſtria potior, & militibus Cyri quondam regis inſtructior, in colloquium vocatur, & ſtatutis conditionibus, ab armis dimittitur. Hanc rem Pharnabazus apud communem regem criminatur, ut Lacedæmonios Aſiam ingreſſos non repulerit armis, ſed impenſis regiis *q*] aluerit; mer-

E cetur-

l *Al. laus.* m *al. obitum.* n *Mſ. Herculides, al. Dercillidas.* o *al. omittunt.* p *al. pacificandum.* q *in N. adjuverit.*

ceturque ab his ut differant bella, r] quam gerant tanquam non ad unius ſummam imperii detrimentum omne perveniat. Indignum ait, bella non perfici, ſed redimi, hoſtem pretio, non armis ſummoveri. His vocibus regem ſ] Tiſſaferni alienatum hortatur, ut in locum ejus, navalis belli ducem t] eligat Conona Athenienſem, qui amiſſa bello patria Cypri exulabat: quippe Athenienſibus, etſi fractæ ſint u] opes, manere tamen navalem uſum; nec, ſi eligendus ſit ex univerſis, meliorem alium eſſe. Acceptis igitur quingentis talentis, juſſus eſt Conona claſſi præficere.

CAP. II. His cognitis, Lacedæmonii & ipſi à rege Ægypti x) Hercynione auxilia navalis belli per legatos petunt, à quo centum triremes, & ſexcenta millia modiorum frumenti miſſa: à ceteris quoque ſociis ingentia auxilia contracta ſunt. Sed tanto exercitui, & contra tantum ducem, deerat dignus imperator. Itaque poſtulantibus ſociis Ageſilaum ducem, regem tunc Lacedæmoniorum: propter reſponſum oraculi Delphici, diu Lacedæmonii, an eum ſummæ rei præponerent, y] deliberaverunt: quibus futurus imperii finis denuntiabatur, cum z] regium claudicaſſet imperium: erat enim pede claudus. Ad poſtremum ſtatuerunt, melius eſſe inceſſu regem, quam a] imperio regnum claudicare. Poſteaquam Ageſilaum cum ingentibus copiis in Aſiam miſere: non facile dixerim quod aliud par ducum tam bene comparatum fuerit: quippe ætas, virtus, conſilium, ſapientia utrique prope una: gloria quoque rerum geſtarum eadem: quibus cum paria omnia fortuna dederit; invictum ta-

r *Al. addunt potius, al. quæ differant bella, quæ gerant.* ſ *al. à Tiſſaferne.* t *al. eligant.* u *al. addunt, res &c.* x *al. Mertinioni. al. Mercimoni & Inercinioni.* y *al. diſtulerunt.* z *al. Regum Mſ. rege.* a *al. imperatore.*

tamen ab altero *b*) utrumque ſervavit. Magnus igitur amborum apparatus belli, magnæ res geſtæ fuerunt. Sed Cononem ſeditio militum invadit, quos præfecti regis fraudare ſtipendio ſoliti erant, eo *c*) inſtantius debita poſcentibus, *d*) quo graviorem ſub magno duce militiam præſumebant. Itaque Conon diu rege per epiſtolas fruſtra fatigato, ad poſtremum ipſe ad eum pergit: *e*) à cujus aſpectu & colloquio prohibitus eſt, quod eum more Perſarum adorare *f*) nollet: agit tamen cum eo per internuntios, & queritur opulentiſſimi regis bella inopia *g*) dilabi, & qui exercitum parem hoſtibus habeat, pecunia vinci, qua præſtet; inferioremque eum ea parte virium inveniri, qua longe ſuperior ſit. Poſtulat dari ſibi *h*) miniſtrum impenſæ, quia pluribus id *i*) mandare perniciofum ſit. Dato ſtipendio, ad claſſem remittitur: nec moram agendis rebus facit: multa fortiter, multa feliciter agit: agros hoſtiles vaſtat: urbes expugnat: & quaſi tempeſtas quædam cuncta proſternit. Quibus rebus territi Lacedæmonii, ad patriæ ſubſidium, revocandum ab Aſia Ageſilaum decernunt.

CAP. III. Interim *k*) Piſandrus, ab Ageſilao proficiſcente dux patriæ relictus, ingentem claſſem ſummis viribus inſtruit, fortunam belli tentaturus. Nec non & Conon tunc primum cum hoſtium exercitu concurſurus, *l*) magna cura ordinat ſuos. *m*) Summa igitur non tam ducum in eo prælio, quam militum æmulatio fuit. *n*) Nam & ipſe dux Conon non tam Perſis, quam patriæ ſtudebat; & ſicut afflictis Athenienſium rebus, auctor amiſſæ dominationis fuerat: ſic volebat idem haberi redditæ, pa-

E 2 triam-

b *Al. verumque.* c *al. conſtantius.* d *al. quod.* e *al. cujus.* f *al. nolit.* g *al. delabi.* h *al. miniſterium.* i *al. mandari.* k *al. Piſander & Lyſander.* l *al. ex magna.* m *al. ſumma igitur in eo prælio tam ducum quam militum æmulatio fuit.* n *nam ipſe.*

triamque vincendo recipere, quam victus amiſerat: eo ſpecioſius, quod ne ipſorum quidem Athenienſium, ſed alieni *o*) imperii viribus dimicet, pugnaturus periculo regis, victurus præmio patriæ; gloriamque diverſis artibus, quam priores civitatis ſuæ duces conſecuturus: quippe illos vincendo Perſas, patriam defendiſſe; ſe Perſas victores faciendo, reſtituturum patriam eſſe. Porro Piſandrus *p*) pro conjunctione Ageſilai, etiam virtutum æmulator erat; contendebatque ne à rebus geſtis ejus, & gloriæ ſplendore decederet: neve tot bellis ac ſeculis quæſitum imperium brevis momenti culpa ſubverteret. Eadem militum & omnium *q*] regum cura erat, quos major ſolicitudo cruciabat, non tam ne ipſi quæſitas opes amitterent, *r*) quam ne priſtinas Athenienſes reciperent. Sed quanto majus Prælium fuit, tanto & clarior victoria Cononis. Victi Lacedæmonii fugam capeſſunt, præſidia hoſtium Athenis deducuntur: populo reſtituta dignitate conditio ſervilis eripitur: multæ quoque civitates recipiuntur.

CAP. IV. Hoc initium Athenienſibus reſumendæ potentiæ, & Lacedæmoniis habendæ finis fuit. Namque, velut cum imperio etiam virtutem perdidiſſent, contemni à finitimis cœpere. Primi igitur Thebani, auxiliantibus Athenienſibus, bellum his intulere: quæ civitas ex *ſ*] infimis incrementis, virtute Epaminondæ ducis, ad ſpem imperii Græciæ erecta eſt. Fit itaque terreſtre prælium, eadem Lacedæmoniorum fortuna, qua pugnatum adverſus Conona navali prælio fuerat. In eo *t*] bello Lyſander, quo duce Athenienſes victi à Lacedæmoniis fuerant, interficitur. Pauſanias quoque, alter dux Lacedæmoniorum, proditionis accuſatus, in exilium

; o *Al. prælii.* p *præter conjunctionem.* q *al. civium.* r. *remigum.* r *quam ut.* ſ *al. finitimis.* t *al. omittunt bello.*

lium abiit. Igitur Thebani potiti *u*) victoriam, univerſum exercitum ad urbem Lacedæmoniorum ducunt, facilem expugnationem rati, quoniam deſerti à ſociis omnibus erant: quod metuentes Lacedæmonii, regem ſuum Ageſilaum ex Aſia, qui ibi magnas res gerebat, ad defenſionem patriæ arceſſunt. Occiſo enim Lyſandro, nullius alterius fiduciam ducis habebant. Cujus quoniam ſerus adventus erat, conſcripto exercitu, obviam hoſti procedunt. Sed victis, adverſus paulo ante victores, nec *x*] animus, neque vires pares fuere. Prima igitur congreſſione funduntur. Deletis jam ſuorum copiis, ſupervenit rex Ageſilaus, qui reſtituto prælio, non difficulter, recenti & multis expeditionibus indurato milite, hoſtibus victoriam eripuit; ipſe tamen graviter ſauciatur.

CAP. V. Quibus rebus cognitis, Athenienſes, verentes ne iterum Lacedæmoniis victoribus, in priſtinam ſortem ſervitutis redigerentur, exercitum contrahunt, eumque in auxilium Bœotiorum per *y*] Iphicratem, viginti quidem annos natum, ſed magnæ indolis juvenem, duci jubent. Hujus adoleſcentis ſupra ætatem virtus admirabilis fuit, nec unquam ante eum Athenienſes, inter tot tantoſque duces, aut ſpei majoris, aut indolis maturioris imperatorem habuerunt; in quo non imperatoriæ tantum *z*) verum & oratoriæ artes fuere. Conon quoque, audito reditu Ageſilai, & ipſe ex Aſia ad *a*] depopulandos Lacedæmoniorum agros revertitur: atque ita, undique belli formidinie circumſtrepente, clauſi Spartani ad ſummam deſperationem rediguntur. Sed Conon, vaſtatis hoſtium terris, Athenas pergit: ubi magno civium gaudio exceptus, plus tamen triſtitiæ ipſe ex incenſa, & diruta à Lacedæmoniis patria, quam lætitiæ ex recuperata poſt tantum

u *Al. victoria.* y *al. Ipicratem.* z *al. verum etiam.* a *al. popul andos.*

tum temporis, cœpit. Itaque quæ incenſa fuerant, *b*] prædarum ſumptu & exercitu Perſarum reſtituit: quæ *c*] diruta, reficit. Fatum illud Athenarum fuit, ut ante à Perſis crematæ, manibus eorum: & nunc à Lacedæmoniis dirutæ, ex ſpoliis Lacedæmoniorum reſtituerentur: *d*] verſa quoque vice, nunc haberent ſocios, quos tunc hoſtes habuerant; & hoſtes nunc paterentur, cum quibus juncti tunc *e*) arctiſſimis ſocietatis vinculis fuerant.

CAP. VI. Dum hæc *f*) geruntur, Artaxerxes rex Perſarum, legatos in Græciam mittit, per quos jubet omnes ab armis diſcedere: qui aliter feciſſet, eum ſe pro hoſte habiturum: civitatibus libertatem ſuaque omnia reſtituit: quod non Græciæ laboribus, aſſiduiſque bellorum *g*) internecinis odiis conſulens fecit, ſed *h*] ne occupato ſibi Ægyptio bello, quod propter auxilia, adverſus præfectos ſuos Lacedæmoniis miſſa, ſuſceperat, exercitus ſui in Græcia detinerentur. Feſſi igitur tot bellis Græci, cupido paruere. Hic annus non eo tantum inſignis fuit, quod repente pax *i*) tota Græcia facta eſt: ſed etiam eo quod eodem tempore urbs Romana à Gallis capta eſt. Sed *k*) Lacedæmonii ſecuris inſidiantes, abſentiam Arcadum ſpeculati, caſtellum eorum expugnant, occupatoque præſidium imponunt, Itaque armato inſtructoque exercitu, Arcades adhibitis in auxilium Thebanis, amiſſa bello repetunt. In eo prælio Archidamus dux Lacedæmoniorum vulneratur; qui cum cædi ſuos jam *l*) ut victos videret, per præconem corpora interfectorum ad ſepulturam poſcit. Hoc eſt enim ſignum apud Græcos victoriæ traditæ. Qua confeſſione contenti Thebani ſignum parcendi dedêre.

CAP.

b *Al. præda ſumpta ab exercitu.* c *al. diruta fuerant reficit.* d *MS. verſaque.* e *MS. cariſſimis.* f *al. aguntur.* g *al. inter cives vel internecivis.* h *al. ne occupationis ibi.* i *al. in tota.* k *MS. Lacedæmoniis.* l *al. & victos.*

CAP. VII. *m*) Paucis deinde poſt diebus, neutris quicquam hoſtile facientibus, cum quaſi *n*) tacito conſenſu induciæ eſſent, Lacedæmoniis alia bella adverſus finitimos gerentibus. Thebani Epaminonda duce, occupandæ urbis eorum ſpem ceperunt. Igitur principio noctis, taciti Lacedæmona proficiſcuntur: non tamen aggredi incautos potuerunt. Quippe ſenes, & cetera imbellis ætas, cum adventum hoſtium præſenſiſſent, in ipſis portarum anguſtiis armati occurrunt, & adverſus quindecim millia militum, non amplius centum jam effœtæ ætatis viri, pugnæ ſe offerunt. Tantum animorum viriumque patriæ & penatium conſpectus ſubminiſtrat; tantoque præſentia, quam recordatione ſui, majores ſpiritus largiuntur. Nam ut videre, inter quæ, & pro quibus ſtarent; aut vincendum ſibi, aut moriendum cenſuerunt. Pauci igitur ſuſtinuere ſenes aciem, cui par ante *o*) diem univerſa juventus eſſe non potuit. In eo prælio duo duces hoſtium cecidere. Cum interim, Ageſilai *p*) adventu nuntiato, Thebani receſſere; nec bellum diu dilatum: ſiquidem Spartanorum juventus, ſenum virtute & gloria incenſa, teneri non potuit, quin ex continenti acie decerneret. Cum victoria Thebanorum eſſet, Epaminondas, dum non ducis tantum, verum etiam fortiſſimi militis officio fungitur, graviter vulneratur. Quo audito, his ex dolore metus, & illis ex gaudio ſtupor injicitur; atque ita veluti ex *q*) placito conſenſu à prælio diſceditur.

CAP. VIII. Poſt paucos deinde dies Epaminondas decedit, cum quo vires quoque reipubl. ceciderunt. Nam ſicuti telo ſi primam aciem *r*) præfregeris, reliquo ferro vim nocendi ſuſtuleris: ſic illo, *ſ*) velut mucrone teli, ablato duce Thebanorum,

m *Al. paucis poſt diebus.* n *al. addunt ex.* o *al. dies.* p *al. adventus nuntiatur.* q *al. tacito.* r *al. perfregeris.* ſ *Faber omittit.*

rum, *t*) rei quoque publicæ vires hebetatæ ſunt: ut non tam illum amiſiſſe, quam cum illo interiiſſe omnes viderentur. Nam neque *u*] hunc ante ducem ullum memorabile bellum geſſere, nec poſtea virtutibus, ſed cladibus inſignes fuere: ut manifeſtum ſit, patriæ gloriam & natam & extinctam cum eo fuiſſe. Fuit autem incertum, vir melior, an dux eſſet. Nam & imperium *x*] non ſibi ſemper, ſed patriæ quæſivit, & pecuniæ adeo parcus fuit, ut ſumptus *y*] funeri defuerit. Gloriæ quoque non cupidior quam pecuniæ: quippe recuſanti omnia imperia ingeſta ſunt: honoreſque ita geſſit, ut ornamentum non accipere, ſed dare *z*] ipſi dignitati videretur. Jam literarum ſtudium, jam philoſophiæ doctrina tanta, ut mirabile videretur, unde tam inſignis militiæ ſcientia homini inter literas nato. Neque ab hoc vitæ propoſito mortis ratio diſſenſit. Nam ut relatus in caſtra *a*) ſemianimis, vocem ſpiritumque collegit, ad unum à circumſtantibus requiſivit, num cedenti ſibi ſcutum ademiſſet hoſtis. Quod ut ſervatum audivit, allatumque, velut laborum gloriæque ſocium oſculatus eſt. Iterum quæſivit, *b*) utri viciſſent. Ut audivit Thebanos, Bene habere ſe rem, dixit: atque ita, velut gratulabundus patriæ, exſpiravit.

CAP. IX. Hujus morte etiam Athenienſium virtus intercidit. *c*) Siquidem amiſſo cui æmulari conſueverant, in ſegnitiam torporemque reſoluti, non ut olim in claſſem exercituſque, ſed in dies feſtos apparatuſque ludorum, reditus publicos effundunt; & cum *d*] auctoribus nobiliſſimis poëtiſque theatra celebrant, frequentius ſcenam quam caſtra viſentes; *e*) verſificatoreſque meliores, quam duces

t *Al. reipubl.* u *al. ante hunc ducem.* x *al. non ſibi ſed patriæ ſemper.* y *al. funeris.* z *al. ipſis dignitatem.* a *al. ſemianimus.* b *al. utrum.* c *al. ut ſiquidem.* d *al. actoribus. al. verſificatores, oratoreſque.*

ces laudantes. Tunc vectigal publicum, quo antea milites & remiges alebantur, cum urbano populo dividi *f*) cœptum eſt. Quibus rebus effectum eſt, ut inter *g*] otia Græcorum ſordidum & obſcurum antea, Macedonum nomen emergeret: & Philippus obſes triennio Thebis habitus, Epaminondæ & *h*) Pelopidæ virtutibus eruditus, regnum Macedoniæ, Græciæ & Aſiæ cervicibus, velut jugum ſervitutis imponeret.

f *Al. eſt omittunt.* g *al. vitia.* h *Pelopide.*

L I B E R VII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Macedoniæ vetus nomen, populus, primi reges.*
2. *Perdiccæ regis familia illuſtris & infantis Europi nobile fatum.*
3. *Legati Perſarum ad Amyntam petulantiæ ſuæ dant pœnas.*
4. *Pax Macedoniæ Bubaris, Reguli Perſæ, opera conciliatur. Tragœdiæ in familia Amyntæ, Alexandri Macedonis avi.*
5. *Philippi Macedonis varii caſus, fratribus dolo materno vita ſublatis, à populo compulſus regnum ſuſcipit.*
6. *Initia regni Philippici laude & obſervatione digniſſima, bella, conjugium, vitia, & virtutes ejuſdem.*

C A P. I.

MAcedonia *a*) ante nomine Emathionis regis, cujus prima virtutis experimenta in illis locis extant, *b*) Emathia cognominata eſt. Hujus ſicuti incrementa modica, ita termini peranguſti fuere. *c*) Populus Pelaſgi regio Bœotia dicebatur. Sed poſtea virtute regum, & gentis induſtria, ſubactis primo finitimis, mox populis nationibuſque, imperium uſque extremos Orientis terminos pro-

a *Al. antea.* b *al. Emattia.* c *al. populi Pelasgi.*

prolatum. In regione Pæonia, quæ nunc portio eſt Macedoniæ, regnaſſe fertur *d*) Pelegon, pater *e*) Aſteropæi, cujus Trojano bello, inter clariſſimos vindices urbis, nomen accepimus. Ex alio latere in Europa regnum Europus nomine tenuit. Sed & *f*) Caranus cum magna multitudine Græcorum, ſedes in Macedonia reſponſo oraculi juſſus quærere, cum *g*) in Emathiam veniſſet, urbem *h*) Ædeſſam, non ſentientibus oppidanis, propter imbrium & nebulæ magnitudinem, gregem caprarum, imbrem fugientium, ſecutus, occupavit; revocatuſque in memoriam oraculi, quo juſſus erat, ducibus capris imperium quærere, regni ſedem ſtatuit: religioſeque poſtea obſervavit, quocunque agmen moveret, ante ſigna eaſdem capras habere, cœptorum duces habiturus, quas regni habuerat auctores. Urbem Ædeſſam ob memoriam muneris *i*) Ægeas populum *k*] Ægeatas, vocavit. Pulſo deinde Mida (nam is quoque portionem Macedoniæ tenuit) aliiſque regibus *l*] pulſis, in locum omnium ſolus ſucceſſit; primuſque adunatis gentibus variorum populorum, veluti unum corpus Macedoniæ fecit; creſcentique regno, valida incrementorum fundamenta conſtituit.

CAP. II. Poſt hunc *m*] Perdicca regnavit, cujus *n*] & vita illuſtris, & mortis poſtrema, veluti ex oraculo præcepta, memorabilia fuere: ſiquidem ſenex moriens, *o*] Argæo filio monſtravit locum, quo condi vellet, ibique non ſua tantum, *p*] ſed & ſuccedentium ſibi regum oſſa poni juſſit; præfatus, quoad ibi conditæ poſterorum reliquiæ forent *q*] regnum

d *Al. Pelegonus. MS. Telegonus.* e *al. Aſſeropai.* f *MS. Ceranus, it. Ceraunus, al. Cramaus.* g *al. omittunt, in* h *MS. Edeſſen, al. Ediſſan it. Edyſſam.* i *al. Ægeam.* k *MS. Ægeadas.* l *al. omittunt, pulſis.* m *al. Perdiccas.* n *al. omittunt,* & o *Euſeb. Archaus. Herod. Araus.* p *al. ſed etiam.* q *MS. regum.*

gnum in familia manſurum: creduntque *r*] hac ſuperſtitione extinctam *ſ*) in Alexandro ſtirpem, quia locum ſepulturæ mutaverit. Argæus moderate & cum amore popularium adminiſtrato regno ſucceſſorem filium Philippum reliquit: qui immatura morte raptus, Europum, parvulum admodum, inſtituit heredem. Sed Macedonibus aſſidua certamina cum Thracibus & Illyriis fuere: quorum armis velut quotidiano exercitio indurati, gloria bellicæ laudis finitimos terrebant. Igitur Illyrii infantiam regis pupilli contemnentes, bello Macedonas aggrediuntur: qui prælio pulſi, rege ſuo in cunis prolato, & pone aciem poſito, acrius certamen repetivere: tanquam ideo victi fuiſſent antea, quod bellantibus *t*) ſibi regis ſui auſpicia defuiſſent: futuri vel propterea victores, quod ex ſuperſtitione animum vincendi ceperant: ſimul & miſeratio eos infantis tenebat, quem, ſi victi forent, captivum de rege facturi videbantur. Conſerto itaque prælio, magna cæde Illyrios fudere, oſtenderuntque hoſtibus ſuis, priore bello regem Macedonibus, non virtutem defuiſſe. Huic Amyntas ſuccedit, & propria virtute, & Alexandri filii egregia indole inſigniter clarus: cui Alexandro tanta omnium virtutum natura ornamenta extitere, ut etiam Olympio certamine, vario ludicrorum genere *u*] contenderit.

CAP. III. Cum interim Darius, rex Perſarum, turpi ab Scythia fuga *x*] ſummotus, ne ubique deformis militiæ damnis haberetur, mittit cum parte copiarum *y*] Megabazum ad *z*] ſubigendam Thraciam, ceteraque ejus tractus regna: quibus pro ignobili momento erat acceſſura Macedonia. Qui brevi tempore exſecuto regis imperio, legatis ad Amyntam regem Macedoniæ miſſis, obſides in pi-

r *MS. hanc ſuperſtitionem.* ſ *MS. in Alex. ſtirpe.* t *al. omittunt ſibi.* u *al. victor contenderit.* x *MS. remotus.* y *MS. Magabaſum. al. Megabarum.* z *MS. ſubjiciendam.*

pignus futuræ pacis dari ſibi poſtulabat. Sed legati benigne excepti, inter epulas ebrietate creſcente, rogant Amyntam, ut apparatui epularum adjiciat jus familiaritatis, a] adhibitis in convivium ſuis ac filii uxoribus: id apud Perſas haberi pignus ac fœdus hoſpitii. Quæ ut venerunt, petulantius Perſis eas contrectantibus, filius Amyntæ Alexander rogat patrem, reſpectu ætatis ac gravitatis ſuæ abiret convivio, pollicitus hoſpitum temperaturum jocos. Quo digreſſo, mulieres quoque paululum é convivio evocat, cultius b] exornaturus, gratioreſque reducturus. In quarum locum matronali habitu exornatos juvenes ſupponit; eoſque petulantiam legatorum, ferro, quod ſub veſte gerebant, compeſcere jubet. Atque ita interfectis omnibus, ignarus rei Megabazus, cum legati non redirent, mittit eo cum exercitus parte Bubarem, ut in bellum facile & mediocre: dedignatus ipſe ire, ne dehoneſtaretur prælio tam fœdæ gentis. Sed c] Bubares ante bellum, amore filiæ Amyntæ captus, omiſſo bello nuptias facit, depoſitiſque hoſtilibus animis, in affinitatis jura ſuccedit.

CAP. IV. Poſt diſceſſum à Macedonia Bubaris, Amyntas rex decedit, cujus filio & ſucceſſori Alexandro, cognatio Bubaris non Darii tantum temporibus pacem præſtitit: verum etiam Xerxem adeo conciliavit, ut, cum Græciam veluti tempeſtas quædam occupaſſet, inter Olympum Hæmumque montes totius regionis eum imperio donaverit. Sed nec virtute minus, quam Perſarum liberalitate regnum ampliavit. Per ordinem deinde ſucceſſionis, regnum Macedoniæ ad Amyntam, fratris ejus d] Menelai filium, pervenit. Hic quoque inſignis induſtria, & omnibus imperatoriis virtuti-

a *Adhibitiſque in convivium ſuum filiis & uxoribus.*
b *al. exornatas gratioreſque redituras.* c *MS. Bularis.*
d *Archilai. Euſeb.*

tutibus inſtructus fuit: qui ex Eurydice tres filios ſuſtulit, Alexandrum, Perdiccam, & Philippum Alexandri Magni Macedonis patrem, & filiam Euryonem: Ex e] Cygnæa autem Archelaum, f] Archideum, Menelaum. Cum Illyriis deinde, & cum Olynthiis gravia bella geſſit. Inſidiis autem Eurydices uxoris, quæ nuptias g] generi pacta, occidendum virum, regnumque adultero tradendum ſuſceperat: occupatus fuiſſet, ni filia pellicatum matris, & ſceleris conſilia prodidiſſet. Functus itaque tot periculis, ſenex h] deceſſit, regno maximo ex filiis Alexandro tradito.

CAP. V. Igitur Alexander inter prima initia regni, bellum ab Illyriis pacta mercede, & Philippo fratre dato obſide, redemit. Interjecto quoque tempore per eundem obſidem cum Thebanis gratiam pacis reconciliat: quæ res Philippo i] maxima incrementa egregiæ indolis k) dedit. Siquidem Thebis triennio obſes habitus, prima pueritiæ rudimenta in urbe ſeveritatis antiquæ, & in domo Epaminondæ, ſummi & philoſophi & imperatoris, depoſuit. Nec multo poſt Alexander inſidiis Eurydices matris appetitus occumbit: cui Amynthas in ſcelere deprehenſæ propter communes liberos, ignarus eiſdem quandoque exitioſam fore, pepercerat. Frater quoque ejus Perdicca pari inſidiarum fraude decipitur. Indignum prorſus, libidinis cauſa liberos à matre vita privatos, quam l) ſcelerum ſuorum ſuppliciis liberorum contemplatio vindicaverat. Perdiccæ hoc m] indignior cædes videbatur, quod ei apud matrem miſericordiam nec parvulus quidem filius conciliaverat. Itaque Philippus diu non regem, ſed tutorem pupilli egit. At ubi graviora bella imminebant, ſerumque auxilium in expectatione

e *Al. Cygea. MS. Arcidaum. al. Aridaum.* g *MS. generis.* h *receſſit.* i *al. ad maxima.* k *al. fuit.* l *al. addunt, à* m *inſignior.*

tione infantis erat, compulſus à populo regnum ſuſcepit.

CAP. VI. Ut eſt ingreſſus imperium, magna de illo ſpes omnibus fuit; & propter ipſius ingenium, quod magnum ſpondebat virum; & propter veteris Macedoniæ fata, quæ cecinerant, uni ex Amyntæ filiis regnanti, florentiſſimum fore Macedoniæ ſtatum: cui ſpei ſcelus matris hunc reſiduum fecerat. Principio regni, cum hinc cædes fratrum indigne peremptorum, inde hoſtium multitudo, hinc inſidiarum metus, inde inopia continuis bellis exhauſti regni, immaturam ætatem tironis urgerent, bella, quæ velut conſpiratione quadam ad opprimendam Macedoniam, multarum gentium ex diverſis locis uno tempore confluebant, quoniam omnibus par eſſe non poterat, diſpenſanda ratus: alia interpoſita pactione componit, alia redimit, facilimis quibuſque aggreſſis, quorum victoria & militum trepidos animos firmaret, & *n*) contemptum ſibi hoſtium demeret. Primum illi cum Athenienſibus certamen fuit: quibus per inſidias victis, metu belli gravioris, cum interficere omnes poſſet, incolumes ſine pretio dimiſit. Poſt hæc bello in Illyrios tranſlato, multa millia hoſtium cædit, Urbem nobiliſſimam *o*) Lariſſam capit. Hinc Theſſaliam, non prædæ cupiditate, ſed quod exercitui ſuo robur Theſſalorum equitum adjungere geſtiebat, nihil minus quam bellum metuentem, improviſus expugnat; unumque corpus equitum pedeſtriumque copiarum invicti exercitus fecit. Quibus rebus feliciter provenientibus, Olympiadem, *p*] Neoptolemi regis Moloſſorum filiam uxorem ducit; conciliante nuptias fratre patruele *q*) altore virginis *r*] Arruba rege Moloſſorum; qui ſororem Olympiadis Tro-

n *Al. contemptum ſui hoſtibus demeret.* o *al. Liſſum.* p *Furuchæ Oros.* q *MS. auctore, al. antore.* r *al. Arryba. Arymba. Aryſba.*

Troadam in matrimonium habebat: quæ cauſa illi exitii, malorumque omnium initium fuit. Nam dum regni incrementa affinitate Philippi acquiſiturum ſperat, proprio regno ab eodem privatur, in exilio conſenuit. His ita geſtis, Philippus jam non contentus ſummovere bella, ultro etiam quietos laceſſit. Cum *f*) Methonam urbem oppugnaret, in prætereuntem de muris ſagitta jacta, dextrum oculum regis effodit. Quo vulnere nec ſegnior in bellum, nec iracundior adverſus hoſtes factus eſt; adeo ut interjectis diebus pacem deprecantibus dederit? nec moderatus tantum, verum etiam mitis adverſus victos fuerit.

f *Al. Mothanam.*

LIB. VIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Græciæ clades ſub Philippo Macedone. Thebani & Phocenſes civilis belli faces.*
2. *Thebani Philippum accerſunt, qui Phocenſes opprimit. Athenienſes ſaluti publicæ pro virili conſulunt.*
3. *Contra Philippus Græciam lacerat, Cappadociam Macedoniæ adjungit, Olynthios delet. Latrocinium exercet variis modis.*
4. *Athenienſibus, Theſſalis, Bœotis & Phocenſibus callide imponit.*
5. *Phocenſes ad deditionem, & reliquos Græcos cogit ad ſervile obſequium.*
6. *Monarchiam cum ſumma injuſtitia inſtituit.*

CAP. I.

GRæciæ civitates dum imperare ſingulæ cupiunt imperium omnes perdiderunt: quippe in mutuum exitium ſine modo ruentes, *a*] omnibus perire *b*] quod ſingulæ amitterent, non niſi oppreſſæ ſenſerunt. Siquidem Philippus *c*) rex Mace-

c *Al. ex Macedonia.* a *Ab omnibus victæ periere.* b *MS. quid.*

cedoniæ, velut è ſpecula quadam, *d*] libertati omnium inſidiatus, dum contentiones civitatum alit, auxilium inferioribus ferendo, victos pariter victoreſque ſubire regiam ſervitutem coëgit. Cauſa & origio hujus mali Thebani fuere: qui, cum rerum potirentur, ſecundam fortunam imbecillo animo ferentes, victos armis Lacedæmonios & Phocenſes, quaſi parva ſupplicia cædibus & rapinis luiſſent, apud commune Græciæ concilium ſuperbe accuſaverunt. Lacedæmoniis crimini datum, quod arcem Thebanam induciarum tempore occupaſſent: Phocenſibus, quod Bœotiam depopulati eſſent: prorſus quaſi poſt arma & bellum, locum legibus reliquiſſent. Cum judicium abitrio victorum exerceretur, tanta pecunia damnantur, quanta exſolvi non poſſet. Igitur Phocenſes, cum agris, liberis, conjugibuſque privarentur, deſperatis rebus, *e*) Philomelo quodam duce, velut deo iraſcentes, templum ipſum Apollinis occupavere. Inde auro, & pecunia divites conducto mercenario milite, bellum Thebanis intulerunt. Factum Phocenſium tametſi omnes execrarentur propter ſacrilegium, plus tamen invidiæ Thebanis, à quibus ad hanc neceſſitatem compulſi fuerunt, quam ipſis intulit. Itaque auxilia his & ab Athenienſibus & à Lacedæmoniis miſſa. Prima igitur congreſſione Philomelus Thebanos caſtris exuit. Sequenti prælio primus inter confertiſſimos dimicans cecidit, & ſacrilegii pœnas impio ſanguine luit. In hujus locum dux *f*] Onomarchus creatur.

CAP. II. Adverſus quem Thebani Theſſalique non ex civibus ſuis, ne victores potentiam ferre non poſſent, ſed Philippum Macedoniæ regem ducem eligunt: & externæ dominationi, quam in ſuis timuerunt, ſponte ſuccedunt. Igitur Philippus, quaſi ſacrilegii non Thebanorum ultor eſſet, omnes mili-

d *Mſ. libertatem inſidiatur.* e *al. Philomeno & Philomede.* f *al. OEnomenans, & OEnomans, & Onomanus.*

milites coronas laureas ſumere jubet, atque ita veluti deo duce in prælium pergit. Phocenſes inſignibus dei conſpectis, conſcientia delictorum territi, abjectis armis fugam capeſſunt, pœnaſque violatæ religionis ſanguine & cædibus ſuis pendunt: Incredibile *g*) quantum ea res apud omnes nationes Philippo gloriæ dedit. Illum vindicem ſacrilegii, illum ultorem religionum, quod orbis viribus expiari debuit, ſolum qui piacula exigeret, extitiſſe dignum. *h*] Itaque diis proximus habetur, per quem deorum majeſtas vindicata ſit. Sed Athenienſes audito belli eventu ne in Græciam Philippus tranſiret, anguſtias Thermopylarum, pari ratione ſicuti antea advenientibus Perſis, occupavere; ſed nequaquam ſimili aut virtute, aut cauſa: ſiquidem tunc pro libertate Græciæ, nunc pro ſacrilegio publico; tunc à rapina hoſtium templa vindicaturi, nunc adverſus vindices, templorum raptores defenſuri: aguntque propugnatores ſceleris, cujus turpe erat alios vindices fuiſſe: immemores prorſus, quod in dubiis rebus ſuis, illo deo etiam conſiliorum auctore uſi fuerant: quod illo duce tot bella victores inierant: tot urbes auſpicato condiderant: tantum imperium terra marique quæſierant: quod nihil ſine majeſtate numinis ejus, aut privatæ unquam, aut publicæ rei geſſerant. Tantum facinus admiſiſſe ingenia omni doctrina exculta, pulcherrimis legibus inſtitutiſque formata, *i*] ut quid poſthac ſuccenſere jure barbaris poſſent, non haberent.

CAP. III. Sed nec Philippus melioris fidei adverſus ſocios fuit: quippe veluti timens, ne ab hoſtibus ſacrilegii ſcelere vinceretur, civitates quarum paulo ante dux fuerat, quæ ſub auſpiciis ejus militaverant, quæ gratulatæ illi ſibique *k*) victoriam

g *Al. quantam gloriam.* h *al. itaque qui Diis proximus haberetur.* i *ut quis poſt hoc ſuccenſere jure barbaris non haberet.* k *alii interponunt, nacta.*

riam fuerant, hoſtiliter occupatas diripuit: conjuges liberoſque omnium ſub corona vendidit: non deorum immortalium templis, non ædibus ſacris, non diis penatibus publicis privatiſque, ad quos paulo ante ingreſſus hoſpitaliter fuerat, pepercit: prorſus ut non tam ſacrilegii ultor extitiſſe, quam ſacrilegiorum licentiam quæſiſſe videretur. Inde veluti rebus egregie geſtis in Cappadociam trajicit: ubi bello pari perfidia geſto, captiſque per dolum & occiſis finitimis regibus, univerſam provinciam *l*] imperio Macedoniæ adjungit. Deinde ad abolendam *m*) invidiæ famam, qua inſignis præter ceteros tunc temporis habebatur, per regna mittit, & opulentiſſimas civitates *n*) qui opinionem ſererent, regem Philippum magna pecunia locare, & muros per civitates, & *o*] fana, & templa facienda: & ut per præcones *p*) ſuſceptores *q*] ſolicitarent: Qui cum in Macedoniam veniſſent, variis dilationibus fruſtrati, vim regiæ majeſtatis timentes, taciti *r*) proficiſcebantur. Poſt hæc Olynthios aggreditur: receperant enim per miſericordiam, poſt cædem unius, duos fatres ejus, quos Philippus ex noverca genitos, veluti participes regni interficere geſtiebat. Ob hanc igitur cauſam urbem antiquam & nobilem exſcindit, & fratres olim deſtinato ſupplicio *ſ*] tradit: prædaque ingenti pariter & parricidii voto fruitur. Inde quaſi omnia, quæ agitaſſet animo, ei licerent, auraria in Theſſalia, argenti metalla in Thracia occupat. Et ne quod jus vel fas inviolatum *t*] prætermitteret, piraticam quoque exercere inſtituit. His ita geſtis forte evenit, ut eum fratres duo, reges Thraciæ, non contemplatione juſtitiæ ejus, ſed invicem metuentes ne alterius viribus accederet, diſceptationum ſuarum judicem

l *Al regno.* m *al. perfidia.* n *Mſ. qui.* o *al. fora.* p *al. redemptores.* q *al. ſollicitarentur.* r *al. profugiebant.* ſ *al. tradidit.* t *prætermitteretur.*

dicem eligerent. Sed Philippus, more ingenii ſui, ad judicium veluti ad bellum, inopinantibus fratribus, inſtructo exercitu ſupervenit: & regno utrumque non judicis more, ſed fraude latronis ac ſcelere ſpoliavit.

CAP. IV. Dum hæc aguntur, legati Athenienſium petentes pacem ad eum venerunt. Quibus auditis, & ipſe legatos Athenas cum pacis conditionibus miſit: ibique ex commodo utrorumque pax facta. Ex ceteris quoque Græciæ civitatibus, non pacis amore, ſed belli metu legationes venere. Siquidem crudeſcente ira, *u*) Theſſali, Bæotiique orant, ut profeſſum adverſum Phocenſes ducem Græciæ exhibeat, tanto odio Phocenſium ardentes, ut obliti cladium ſuarum, perire ipſi, quam non perdere eos præoptarent; expertamque Philippi crudelitatem pati, quam parcere hoſtibus ſuis mallent. Contra Phocenſium legati, adhibitis Lacedæmoniis & Athenienſibus, bellum deprecabantur, cujus ab eo dilationem ter jam emerant. Fœdum prorſus miſerandumque ſpectaculum, Græciam, *x*) etiam nunc & viribus, & dignitate orbis terrarum principem; regum certe gentiumque ſemper victricem, & multarum adhuc urbium dominam; alienis excubare ſedibus; aut rogantem bellum aut deprecantem: in alterius ope omnem ſpem poſuiſſe orbis terrarum vindices, eoque diſcordia ſua, civilibuſque bellis redactos, *y*) ut adulentur ultro ſordidam paulo ante clientelæ ſuæ partem: & *z*] hæc potiſſimum facere Thebanos *a*) Lacedæmonioſque: antea inter ſe *b*) imperii, nunc Græciæ *c*) imperantis æmulos. Philippus, venditatione gloriæ ſuæ, tantarum urbium *d*] faſtidium agitat: atque utros potius dignetur, æſti-

u *Al. Thebani. al. Bœoti.* x *al. etiam tunc.* y *Mſ. ut adulent ſordidæ.* z *al. hoc.* a *al. Lacedæmoniis.* b *al. imperium agitantes.* c *al. ſervitutis.* d *al. faſtigium.*

æſtimat. Secreto igitur auditis utriſque legationibus, his veniam belli pollicetur, jurejurando adactis, reſponſum nemini prodituros: illis contra venturum ſe auxiliumque laturum. Utroſque vetat parare bellum, aut metuere. Sic variato reſponſo ſecuris omnibus, Thermopylarum anguſtias occupat.

CAP. V. Tunc primum Phocenſes captos ſe fraude Philippi animadvertentes, trepidi ad arma confugiunt. Sed neque ſpatium erat inſtruendi belli, nec tempus ad contrahenda auxilia: & Philippus excidium minabatur, ni fieret deditio. Victi igitur neceſſitate, pacta ſalute ſe dediderunt. Sed pactio ejus fidei fuit, cujus antea fuerat deprecati belli promiſſio. Igitur cæduntur *e*) paſſim rapiunturque; non liberi parentibus, non conjuges maritis, non deorum ſimulacra templis ſuis relinquntur. Unum tantum miſeris ſolatium fuit, quod, cum Philippus portione prædæ ſocios fraudaſſet, nihil rerum ſuarum apud inimicos viderunt. Reverſus in regnum ut pecora paſtores, nunc in hybernos, nunc in æſtivos ſaltus trajiciunt, ſic ille populos *f*) & urbes, ut illi vel replenda, vel derelinquenda quæque loca videbantur, ad libidinem ſuam transfert. Miſeranda ubique facies, & excidio ſimilis erat: Non quidem pavor ille hoſtilis, nec diſcurſus per urbem militum erat: non tumultus armorum, non bonorum atque hominum rapina: ſed tacitus mœror & luctus, *g*) verentibus ne ipſæ lacrymæ pro contumacia haberentur. Creſcit diſſimulatione ipſa, dolor, hoc altius demiſſus, quo minus profiteri licet. Nunc ſepulcra majorum, nunc veteres penates, nunc tecta, in quibus geniti erant, in quibuſque genuerant, conſiderabant: miſerantes nunc vicem ſuam, quod in eam diem vixiſſent; nunc

e *Paſſimque rapiuntur.* f *al. ad urbes.* g *al. verentium.*

nunc filiorum, quod non poſt eam diem nati eſſent.

CAP. VI. Alios populos in finibus ipſis hoſtibus opponit: alios in exremis [regni terminis] ſtatuit: quoſdam bello captos *h*] in ſupplementis urbium dividit: atque ita ex multis gentibus nationibuſque unum regnum populumque conſtituit. Compoſitis ordinatiſque Macedoniæ rebus, Dardanos, ceteroſque finitimos fraude captos expugnat. Sed nec à proximis manus abſtinet. Siquidem Arrybam regem Epiri uxori ſuæ Olympiadi arctiſſima cognatione junctum, pellere regno ſtatuit: *i*] atque Alexandrum privignum ejus, uxoris Olympiadis fratrem, puerum honeſtæ pulchritudinis, in Macedoniam nomine ſororis arceſſit, omnique ſtudio ſolicitatum *k*) ſpe regni, ſimulato amore ad ſtupri conſuetudinem perpulit, majora in eo obſequia habiturus ſive conſcientiæ pudore, ſive regni beneficio. Cum igitur ad viginti annos perveniſſet, ereptum Arrybæ regnum puero admodum tradit, ſceleſtus in *l*) utroque. Nam nec in eo jus cognationis ſervavit, cui ademit regnum: & eum cui dedit, impudicum fecit ante quam regem.

h *Al. in ſupplementa.* i *Atque ita Alex.* k *al. in ſpem.* l *al. in utrumque.*

L I B E R IX.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Philippus cogitat de Græcia ſubjuganda, ideo Byzantium, ſed fruſtra, obſidet.*
2. *A Scytharum rege variis modis deluditur, unde pugna & præda abducta.*
3. *Triballi Philippum præda ſpoliant. Athenienſes & Thebanos Philippus prælio atterit.*
4. *Victoria moderate utitur: ſævit in Thebanos, qui fortiter ſe gerunt.*

 5. *Gra-*

5. *Græciam pacare ſtudet, ut Perſas bello adoriatur.*
6. *Pauſanias Philippum obtruncat, ultionem ab iniquo judice exigens.*
7. *Philippus Olympiade & Alexandro conſciis interficitur.*
8. *Philippi elogium, ejuſdemque cum Alexandro filio & ſucceſſore comparatio.*

C A P. I.

IN Græciam Philippus cum veniſſet, ſollicitatus paucarum civitatum direptione; & ex præda modicarum urbium, quantæ opes univerſarum eſſent, animo proſpiciens; bellum toti Græciæ inferre ſtatuit. a] Ad cujus emolumentum egregie pertinere ratus, ſi Byzantium, nobilem & maritimam urbem receptaculum terra marique copiis ſuis futuram in poteſtatem redegiſſet; eandem claudentem ſibi portas, obſidione cinxit. Hæc namque urbs condita primo à Pauſania rege Spartanorum, & per VII annos poſſeſſa fuit: deinde variante victoria, nunc Lacedæmoniorum, nunc Athenienſium juris habita eſt. Quæ incerta poſſeſſio effecit, ut nemine quaſi ſuam auxiliis juvante, libertatem conſtantius tueretur. Igitur Philippus longa obſidionis mora exhauſtus, pecuniæ commercium de piratica mutuatur. Captis itaque centum b] ſeptuaginta navibus, mercibuſque diſtractis, anhelantem inopiam paululum recreavit. Deinde, ne c] unius urbis oppugnatione tantus exercitus d] tereretur, profectus cum fortiſſimis, multas e] Cherſonenſium urbes expugnat. Filiumque Alexandrum, decem & octo annos natum, ut ſub militia patris tirocinii rudimenta deponeret, ad ſe arceſſit. In Scythiam quoque prædandi cauſa profectus eſt, more negotiantium, impenſas belli alio bello refecturus.

CAP.

a *Al. in cujus molimentum.* b *MS. ſexaginta.* c *alii addunt in.* d *al. teneretur.* e *al. Cherſonneſi.*

CAP. II. Erat eo tempore rex Scytharum *f*] Atheas, qui cum bello Iſtrianorum premeretur, auxilium à Philippo per Apollonienſes petit, in ſucceſſionem eum regni Scythiæ adoptaturus. Cum interim Iſtrianorum rex *g*] decedens, & metu belli, & auxiliorum neceſſitate Scythas ſolvit. Itaque Atheas, remiſſis Macedonibus, renuntiari Philippo jubet, neque auxilium ejus ſe petiſſe, neque adoptionem mandaſſe. Nam neque vindicta Macedonum egere Scythas, quibus meliores forent: neque heredem ſibi incolumi filio deeſſe. His auditis Philippus legatos ad Atheam mittit, impenſæ obſidionis portionem petentes, ne inopia deſerere bellum cogatur. Quod eo promptius eum facere debere, quod miſſis à ſe in auxilium ejus militibus, ne ſumptum quidem *h*] vitæ, *i*] non modo officii pretia dederit. Atheas inclementiam cæli, & terræ ſterilitatem cauſatus, quæ non patrimoniis ditet Scythas, ſed vix alimenta exhibeat, reſpondit, nullas ſibi opes eſſe quibus tantum regem expleat, & turpius putare parvo defungi, quam totum abnuere. Scythas autem virtute animi, & duritia corporis, non opibus cenſeri. Quibus *k*] deriſus Philippus, ſoluta obſidione Byzantii, Scythica bella aggreditur, præmiſſis legatis, quo ſecuriores faceret, qui nuntient Atheæ, dum Byzantium obſidet, voviſſe ſe ſtatuam Herculi, ad quam in oſtio Iſtri ponendam ſe venire, pacatum acceſſum ad religionem dei petens, amicus ipſe Scythis venturus. Ille, ſi voto fungi vellet, ſtatuam ſibi mitti jubet, non modo ut ponatur, verum etiam ut inviolata maneat, pollicetur. Exercitum autem fines ingredi negat ſe paſſurum. Ac ſi invitis Scythis ſtatuam ponat; eo digreſſo ſublaturum verſurumque æs ſtatuæ in aculeos ſagittarum. His utrimque irritatis ani-

 mis,

f *Mſ. Metheas & Matthias.* g *al. recedens.* h *al. via.* i *al. non modo non.* k *al. irriſus.*

mis, prælium committitur. Cum virtute & numero præſtarent Scythæ, aſtu Philippi vincuntur. Viginti millia puerorum ac feminarum capta, pecoris magna vis, auri argentique nihil. Ea primum fides inopiæ Scythicæ fuit. Viginti millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedoniam miſſa.

CAp. III. Sed revertenti ab Scythia, Triballi Philippo occurrunt: negant ſe tranſitum daturos, ni portionem accipiant prædæ. Hinc jurgium, & mox prælium: in quo ita in femore vulneratus eſt Philippus, ut per corpus ejus equus interficeretur. Cum omnes occiſum putarent, præda amiſſa eſt. Ita Scythica, velut devota, ſpolia pene luctuoſa Macedonibus fuere. Ubi vero ex vulnere primum convaluit, diu diſſimulatum bellum Athenienſibus infert: quorum cauſæ Thebani ſe junxere, metuentes, ne, victis Athenienſibus, *l*) veluti vicinum incendium belli ad ſe tranſiret. Facta igitur inter duas paulo ante infeſtiſſimas civitates ſocietate, legationibus Græciam fatigant: Communem hoſtem putant communibus viribus ſummovendum: neque enim ceſſaturum Philippum, ſi proſpere prima ſucceſſerint, niſi omnem Græciam domuerit. Motæ quædam civitates Athenienſibus ſe jungunt: quaſdam autem ad Philippum belli metus traxit. Prælio commiſſo, cum Athenienſes longe majore militum numero præſtarent, aſſiduis bellis indurata virtute Macedonum vincuntur: non tamen immemores priſtinæ gloriæ cecidere: quippe adverſis vulneribus, omnes loca quæ tuenda à ducibus acceperant, morientes corporibus texerunt. Hic dies univerſæ Græciæ & gloriam dominationis, & vetuſtiſſimam libertatem finivit.

CAP. IV. Hujus victoriæ callide diſſimulata lætitia eſt. Denique non ſolita ſacra Philippus illa die fecit: non in convivio riſit: non ludos inter epulas

l *Al. Athen. bellum veluti vicinum incendium ad ſe &c.*

epulas adhibuit: non coronas aut unguenta ſumpſit; & quantum in illo fuit, ita vicit, ut victorem nemo ſentiret. Sed nec regem ſe Græciæ, ſed ducem appellari juſſit. Atque ita inter tacitam lætitiam & dolorem hoſtium temperavit, ut neque apud ſuos exultaſſe, neque apud victos inſultaſſe videretur. Athenienſibus, quos paſſus infeſtiſſimos fuerat, & captivos gratis remiſit; & bello conſumptorum corpora ſepulturæ reddidit; reliquiaſque funerum ut ad ſepulcra majorum deferrent, ultro hortatus eſt. Super hæc Alexandrum filium cum amico Antipatro, qui pacem cum his amicitiamque jungerent, Athenas miſit. Thebanorum porro non ſolum captivos, verum etiam interfectorum ſepultúram vendidit. Principes civitatis alios ſecuri percuſſit, alios in exilium *m*] redegit, bonaque omnium occupavit. *n*] Pulſos deinde per injuriam, in patriam reſtituit, ex horum numero ccc exules, judices rectoreſque civitati dedit: apud quos cum potentiſſimi quique rei ejus ipſius criminis poſtularentur, quod per injuriam ſe in exilium egiſſent, hujus conſtantiæ fuerunt, ut omnes ſe auctores faterentur, meliuſque cum republica actum cum damnati eſſent, quam cum reſtituti, contenderent. Mira prorſus audacia: de judicibus vitæ neciſque ſuæ quemadmodum poſſunt, ſententiam ferunt; contemnuntque abſolutionem quam dare inimici poſſunt: & quoniam rebus nequeunt *o*) ulciſci, verbis uſurpant libertatem.

CAP. V. Compoſitis in Græcia rebus, Philippus omnium civitatum legatos ad formandum rerum præſentium ſtatum evocari Corinthum jubet. Ibi pacis legem univerſæ Græciæ pro meritis ſingularum civitatum ſtatuit; conciliumque omnium, veluti unum ſenatum, ex omnibus legit. Soli Lacedæmonii, *p*] & legem, & regem contempſerunt:

 ſer-

m *Al. egit.* n *pulſos à civibus in patriam reſtituit.*
o *al. omittunt.* p *al. & regem, & leges, al. & reges.*

ſervitutem non pacem rati, quæ non ipſis civitatibus conveniret, ſed q] à victore ferretur. Auxilia deinde ſingularum civitatum deſcribuntur, ſive adjuvandus ea manu rex oppugnante aliquo foret, ſeu duce illo bellum inferendum. Neque enim dubium erat, imperium Perſarum his apparatibus peti. Summa auxiliorum ducenta millia peditum fuere, & equitum quindecim millia. Extra hanc ſummam & Macedoniæ exercitus erat, & confinis domitarum gentium barbaries. Initio veris tres duces in Aſiam Perſarum juris præmittit, Parmenionem, Amyntam, & Attalum, cujus ſororem nuper, expulſa Alexandri matre Olympiade, propter ſtupri ſuſpicionem, in matrimonium receperat.

CAP. VI. Interea dum auxilia à Græcia coëunt, nuptias Cleopatræ filiæ, & Alexandri, quem regem Epiri fecerat, celebrat. Dies erat pro magnitudine duorum regum, & collocantis filiam, & uxorem ducentis apparatibus inſignis. Sed nec ludorum magnificentia deerat: ad quorum ſpectaculum Philippus dum ſine cuſtodibus, medius inter duos Alexandros, filium generumque, contenderet; Pauſanias nobilis ex Macedonibus adoleſcens, nemini ſuſpectus, occupatis anguſtiis, Philippum in tranſitu obtruncat: diemque lætitiæ deſtinatum, fœdum luctu funeris facit. Hic r] Pauſanias primis pubertatis annis ſtuprum per injuriam paſſus ab Attalo fuerat: cujus indignitati hæc etiam fœditas acceſſecat: nam ſ] perductum in convivium, ſolutumque mero, Attalus non ſuæ tantum, verum & convivarum libidini velut ſcortum t] vile ſubjecerat, ludibriumque omnium inter æquales reddiderat. Hanc rem ægre ferens Pauſanias, querelam Philippo ſæpe detulerat, dum variis fruſtrationibus non ſine riſu differretur, & honoratum inſuper ducatu

q *Al. pro victore.* r *al. omittunt Pauſanias.* ſ *al. productum.* t *al. jure.*

catu adverſarium cerneret ; iram in ipſum Philippum vertit ; ultionemque, quam ab adverſario non poterat, ab iniquo judice exegit.

CAP. VII. Creditum eſt etiam immiſſum ab Olympiade matre Alexandri fuiſſe ; nec ipſum *u*] Alexandrum ignarum paternæ cædis extitiſſe: quippe non minus Olympiadem repudium, & prælatam ſibi Cleopatram, quam ſtuprum Pauſaniam doluiſſe Alexandrum quoque, regni æmulum fratrem ex noverca ſuſceptum timuiſſe; eoque *x*] actum, ut in convivio antea primum cum Attalo, mox cum ipſo patre jurgaret : adeo ut etiam ſtricto gladio eum Philippus conſectatus ſit, ægreque à filii cæde amicorum precibus *y*] exoratus. Quamobrem Alexander ad avunculum ſe in Epirum cum matre, inde ad regem Illyriorum contulerat : vixque revocanti mitigatus eſt patri, precibuſque cognatorum ægre redire compulſus. Olympias quoque fratrem ſuum Alexandrum Epiri regem in bellum ſubornabat, perviciſſetque, ni filiæ nuptiis pater generum occupaſſet. His ſtimulis irarum utrique Pauſaniam de impunitate ſtupri ſui querentem, ad tantum facinus impuliſſe creduntur. Olympias certe fugienti percuſſori, equos quoque præparatos habuit. Ipſa deinde audita regis nece, cum titulo officii ad exequias cucurriſſet, in cruce pendentis Pauſaniæ capiti, eadem nocte qua venit, coronam auream impoſuit : quod nemo alius audere, niſi hæc, ſuperſtite Philippi filio, potuiſſet. Paucos deinde poſt dies, refixum corpus interfectoris ſuper reliquias mariti cremavit ; & tumulum ei eodem fecit in loco, parentarique eidem quotannis, incuſſa populo ſuperſtitione, curavit. Poſt hæc Cleopatram, à qua pulſa Philippi matrimonio fuerat, in gremio ejus prius filia interfecta, finire vitam ſuſpendio coëgit, ſpecta-

u *Mſ. omittit, Alex.* x *al. factum.* y *al. exoratur.*

ſtaculoque pendentis z) ultionem potita eſt, ad quam per parricidium feſtinaverat. Noviſſime gladium, quo rex percuſſus eſt, Apollini ſub momine *a*) Myrtalis conſecravit: hoc enim nomen ante Olympiadis parvulæ fuit. Quæ omnia ita palam facta ſunt, ut timuiſſe videatur, ne facinus ab ea commiſſum non probaretur.

CAP. VIII. Deceſſit Philippus xl & vii annorum, cum annis xxv regnaſſet. Genuit ex Lariſſæa ſaltatrice filium Aridæum, qui poſt Alexandrum regnavit. Habuit & alios multos ex variis matrimoniis regio more ſuſceptos, qui partim fato, partim ferro perjere. Fuit rex armorum quam conviviorum apparatibus ſtudioſior; cui maximæ opes erant inſtrumenta bellorum: divitiarum quæſtu, quam cuſtodia ſolertior: itaque inter quotidianas rapinas ſemper inops erat. Miſericordia in eo & perfidia pari jure dilectæ. Nulla apud eum turpis ratio vincendi. Blandus pariter, & inſidioſus alloquio; qui plura promitteret, quam præſtaret: in ſeria & jocos artifex. Amicitias utilitate, non fide colebat. Gratiam fingere in odio, inſtruere inter concordantes odia, apud utrumque gratiam quærere, ſolennis illi conſuetudo. Inter hæc eloquentia, *b*) & inſignis oratio, acuminis & ſolertiæ plena: ut nec ornatui facilitas, *c*) nec facilitati inventionum deeſſet ornatus. Huic Alexander filius ſucceſſit, & virtute & vitiis patre major. Itaque vincendi ratio utrique diverſa. Hic *d*) aperte, ille artibus bella tractabat. Deceptis iile gaudere hoſtibus, hic palam fuſis. Prudentior ille conſilio, hic animo magnificentior. Iram pater diſſimulare, plerumque etiam vincere: hic ubi exarſiſſet, nec dilatio

z *Al. ultione.* a *al. Myrtales.* b *al. eloq. inſignis. oratio. acum. & ſol. plena.* c. *al. nec facilitati inventio. nec inventionibus deeſſet ornatus.* d *al. aperta vi.*

tio *e*] ultionis, nec modus erat. Vini nimis uterque avidus: ſed ebrietatis diverſa vitia. *f*) Patri mos erat etiam de convivio in hoſtem procurrere, manum conſerere, periculis ſe temere offerre: *g*] Alexander non in hoſtem, ſed in ſuos ſæviebat. Quamobrem Philippum ſæpe vulneratum prælia remiſere, hic amicorum interfector convivio frequenter exceſſit. Regnare ille cum amicis nolebat, hic in amicos regna exercebat. Amari pater malle, hic metui. Literarum cultus utrique ſimilis. Solertiæ pater majoris, hic fidei. Verbis atque oratione Philippus, hic rebus moderatior. Parcendi victis filio animus & promptior & honeſtior. Frugalitati pater, luxuriæ filius magis deditus erat. Quibus artibus orbis imperii fundamenta pater jecit, operis totius gloriam filius conſummavit.

e *Al. nec dilationem ultionis, nec modum adhibere.* f *al. Pater de convivio in hoſtem &c.* g *al. Alexander in amicos hoſtium more ſævire.*

LIBER X.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Artaxerxis filii in patrem conſpirant. Sed conſpiratione detecta, parricidii pœnas dant.*
2. *Cauſa parricidii ex multiplici libidine nata.*
3. *Ochus, Artaxerxis ſucceſſor, cognatorum Principum ſtrage regiam replet. Perſicæ Monarchiæ finis.*

CAP. I.

Artaxerxi regi Perſarum ex pellicibus cxv filii fuere, ſed tres tantum juſto matrimonio ſuſcepti: Darius, *a*) Ariarates, & Ochus. Ex his Darium contra morem Perſarum, apud quos rex non niſi morte mutatur, per indulgentiam pa-
ter

a *Al. Ariaratus. it. Ariaſpes.*

ter regem vivus fecit: Nihil ſibi ablatum exiſtimans quod in filium contuliſſet; ſinceriuſque gaudium ex procreatione capturus, ſi inſignia majeſtatis ſuæ vivus in filio conſpexiſſet. Sed Darius poſt nova paternæ pietatis exempla, interficiendi patris conſilium cepit. Sceleratus, ſi ſolus parricidium cogitaſſet; tanto ſceleratior, quod in ſocietatem facinoris aſſumptos, quinquaginta fratres fecit parricidas. Oſtenti prorſus genus, ubi in tanto populo non ſolum ſociari, verum etiam ſileri parricidium potuit: ut ex quinquaginta liberis nemo inventus ſit, quem aut paterna majeſtas, aut veneratio ſenis, aut indulgentia patris, à tanta immanitate revocaret. *b*] Adeone vile paternum nomen apud tot numero filios fuit, ut, quorum præſidio tutus etiam adverſus hoſtes eſſe debuerat, eorum inſidiis circumventus, tutior ab hoſtibus, quam à filiis fuerit?

CAP. II. Cauſa parricidii ſceleratior ipſo parricidio fuit. Occiſo quippe Cyro fraterno bello, cujus mentio ſupra habita eſt, Aſpaſiam pellicem ejus rex Artaxerxes in matrimonium receperat. Hanc patrem *c*] cedere ſibi, ſicuti regnum, Darius poſtulaverat: qui pro indulgentia ſua in liberos primo facturum ſe dixerat: mox pœnitentia ductus, ut honeſte negaret, quod temere promiſerat, Solis eam ſacerdotio præfecit, quo perpetua illi ab omnibus viris pudicitia imperabatur. Hinc exacerbatus juvenis, *d*] in jurgia primo patris erupit: mox facta cum fratribus conjuratione, dum patri inſidias parat, deprehenſus cum ſociis, pœnas parricidii diis paternæ majeſtatis ultoribus dedit. Conjuges quoque omnium cum liberis, ne quod veſtigium tanti ſceleris extaret, interfectæ. Poſt hæc Artaxerxes morbo ex dolore contracto decedit, rex quam pater felicior.

CAP. III. Hereditas regni Ocho tradita, qui ti-

b *al. Adeo.* c *al. credere.* d *Mſ. in injuriam.*

timens parem conjurationem, regiam cognatorum cæde & ſtrage principum replet, nulla non ſanguinis, non ſexus, non ætatis miſericordia permotus: ſcilicet ne innocentior fratribus parricidis haberetur. Atque ita veluti purificato regno, bellum e Caduſiis infert. In eo cum adverſus provocatorem f hoſtium Codomannus quidam omnium favore proceſſiſſet; hoſte cæſo, victoriam ſuis pariter, & prope amiſſam gloriam reſtituit. Ob hæc decora idem Codomannus præficitur Armeniis. Interjecto deinde tempore, poſt mortem Ochi regis, ob memoriam priſtinæ virtutis, rex à populo conſtituitur, Darii nomine, ne quid regiæ majeſtati deeſſet, honoratus; bellumque cum Alexandro magno, diu variante fortuna, magna virtute geſſit. Poſtremo victus ab Alexandro, & à cognatis occiſus, vitam pariter cum Perſarum regno finivit.

e *Mſ. Aduſis. al. Adverſis, it. Armenis.* f *al. hoſtem.*

LIBER XI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Occiſo Philippo Alexander Macedones in officio continet.*
2. *Initia principatus Alexandri. Perſas bello aggredi conſtituit.*
3. *Græcos defectionem cogitantes coërcet.*
4. *Thebas victis incolis evertit. Athenienſibus infeſtus.*
5. *Sævit in noverca ſua cognatos, & in conſanguineos ſuos; deinde bellum Perſicum aggreditur.*
6. *Diſcipulum militarem ordinat. Parva manu ingentia molitur. Perſas prælio ſuperat.*
7 *Inſidiis vitatis Gordium nodum fatalem callide ſolvit.*
8. *Tauro monte tranſcenſo in graviſſimum morbum incidit, & ſanitati reſtituitur.*
9. *Ad alterum prælium apparatus. Atrox pugna. Strages Per-*

Perſarum, & fuga Darii, cujus uxor, mater, filia captiva ab Alexandro regiè excipiuntur.

10. *Perſis ſuperatis, à Perſarum luxu Alexander ſuperatur. Nova in Orientem victoria. Tyrus expugnatur.*

11. *Provinciis non paucis receptis pergit ad Hammonis oraculum.*

12. *Darii regnum ambit, & pacem petenti recuſat.*

13. *Tertii prælii inter Alexandrum & Darium circumſtantiæ quædam.*

14. *Ejuſdem prælii deſcriptio. Perſæ fugantur, victores præda ingenti potiuntur.*

15. *Darius à ſuis vinctus & multis vulneribus confoſſus, ſalutem dicit Alexandro, & in morte regium animum prodit. Alexander Darii obitum fletu & regia ſepultura decorat.*

CAP. I.

IN exercitu Philippi, ſicuti variæ gentes erant, ita eo occiſo, diverſi motus animorum fuere. Alii quippe injuſta ſervitute oppreſſi, ad ſpem ſe libertatis erigebant: alii tædio longinquæ militiæ, remiſſam ſibi expeditionem gaudebant: nonnulli facem nuptiis filiæ accenſam, rogo patris ſubditam dolebant. Amicos quoque, tam ſubita mutatione rerum, haut mediocris metus ceperat, reputantes nunc provocatam Aſiam: nunc Europam nondum perdomitam: nunc Illyrios *a*) & Thracas, & Dardanos, ceteraſque barbaras gentes fidei dubiæ, & mentis infidæ: qui omnes populi ſi pariter deficiant, *b*) reſiſti nullo modo poſſe. *c*] Queis rebus velut medela quædam interventus Alexandri fuit; qui pro concione ita vulgus omne conſolatus, hortatuſque pro tempore eſt, ut & metum timentibus demeret, *d*] & ſpe omnes impleret. Erat hic annos xx natus: in qua ætate ita moderate de ſe mul-

a *Alii omittunt*, *&* b *al. ſiſti.* c *al. His.* d *al. & in ſpem omnes impelleret.*

multa pollicitus eſt, ut appareret plura eum experimentis reſervare. Macedonibus immunitatem cunctarum rerum, præter militiæ vacationem dedit: quo facto tantum ſibi favorem omnium conciliavit, ut corpus hominis, non virtutem regis mutaſſe ſe dicerent.

CAP. II. Prima illi cura paternarum exequiarum fuit: in quibus ante omnia, cædis conſcios ad tumulum patris occidi juſſit: ſoli Alexandro Lynciſtarum fratri pepercit, ſervans in eo auſpicium dignitatis ſuæ: nam regem eum primus ſalutaverat. Æmulum quoque imperii Caranum fratrem, ex noverca ſuſceptum, interfici curavit. Inter initia multas gentes rebellantes compeſcuit: orientes nonnullas ſeditiones extinxit. Quibus rebus erectus, citato gradu in Græciam contendit: ubi exemplo patris Corinthum evocatis civitatibus, dux in locum ejus ſubſtituitur. Inchoatum deinde à patre Perſicum bellum aggreditur; in cujus apparatu occupato nuntiatur, Athenienſes *e*) & Lacedæmonios ab eo ad Perſas defeciſſe, auctoremque ejus defectionis, magno auri pondere à Perſis corruptum, Demoſthenem oratorem extitiſſe: qui Macedonum deletas omnes cum rege copias à Triballis *f*) affirmaverit, producto in concionem auctore, qui in eo prælio, in quo rex ceciderit, ſe quoque vulneratum diceret. Qua opinione mutatos omnium ferme civitatum animos eſſe: *g*) præſidia Macedonum obſideri. Quibus motibus occurſurus, tanta celeritate inſtructo paratoque exercitu Græciam oppreſſit, ut quem venire non ſenſerant, videre ſe vix crederent.

CAP. III. In tranſitu hortatus Theſſalos fuerat; beneficiorumque Philippi patris, maternæque ſuæ cum his *h*) ſub Æacidarum gente neceſſitudinis

 admo-

e *Al. addunt Thebanos.* f *al. affirmaverat.* g *al. interponunt*, & h *al. ab.*

admonuerat. Cupide hæc Theſſalis audientibus, exemplo patris dux univerſæ gentis creatus erat, & vectigalia omnia, reditusque ſuos ei tradiderant. Sed Athenienſes, ſicuti primi defecerant, ita primi pœnitere cœperunt: contemptum hoſtis in admirationem vertentes, pueritiamque Alexandri ſpretam antea, ſupra virtutem veterum ducum extollentes. Miſſis itaque legatis, bellum deprecantur: quibus auditis & graviter increpatis, Alexander bellum remiſit. Inde Thebas exercitum convertit, eadem indulgentia uſurus, ſi parem pœnitentiam inveniſſet. Sed Thebani armis, non precibus *i*) nec deprecatione uſi ſunt. Itaque victi, graviſſima quæque ſupplicia miſerrimæ captivitatis experti ſunt. In conſilio cum de excidio urbis deliberaretur, Phocenſes, & Platæenſes, & Theſpienſes, & Orchomenii, Alexandri ſocii, victoriæque participes, excidia urbium ſuarum, crudelitatemque Thebanorum referebant: ſtudia in Perſas non præſentia tantum, verum & vetera adverſus Græciæ libertatem increpantes. Quamobrem *k*) odium eos omnium populorum eſſe: quod vel ex eo manifeſtari, quod jurejurando ſe omnes obſtrinxerint, ut victis Perſis Thebas diruerent. Adjiciunt & ſcelerum priorum fabulas, quibus omnes ſcenas repleverint, ut non præſenti tantum perfidia, verum & vetere infamia inviſi forent.

CAP. IV. Tunc Cleadas unus ex captivis, data poteſtate dicendi, non à rege *l*) defeciſſe, quem interfectum audierint, ſed à regis heredibus: quicquid in eo ſit admiſſum, credulitatis, non perfidiæ culpam eſſe; cujus tamen jam magna ſe ſupplicia pependiſſe, delata juventute: nunc ſenum feminarumque, ſicuti infirmum, ita innoxium reſtare vulgus, quod ipſum ſtupris contumeliiſque ita ve-

i *Al. omittunt, nec deprecatione.* k *al. odio.* l *al. addunt ſe.*

vexatum eſſe, ut nihil amarius unquam ſint paſſi: nec jam pro civibus ſe, qui tam pauci remanſerint, orare; ſed pro innoxio patriæ ſolo, & pro urbe, quæ non viros tantum verum & deos genuerit. Privata etiam regem ſuperſtitione deprecatur, geniti apud ipſos Herculis, unde originem gens Æacidarum trahat; actaque Thebis à patre ejus Philippo pueritia: rogat urbi parcat, quæ majores ejus partim apud ſe genitos, deos adoret: partim educatos, ſummæ majeſtatis reges viderit. Sed potentior fuit ira, quam preces. Itaque urbs diruitur: agri inter victores dividuntur: captivi ſub corona venduntur. quorum pretium non ex ementium commodo, ſed ex inimicorum odio extenditur. Miſeranda res Athenienſibus viſa. Itaque portas refugiis profugorum contra interdictum regis aperuere. Quam rem ita graviter tulit Alexander, ut ſecunda legatione denuo bellum deprecantibus, ita demum remiſerit, ut oratores & duces, quorum fiducia toties rebellent, ſibi dedantur: paratiſque Athenienſibus, ne cogantur ſubire bellum, eo res reducta eſt, ut, retentis oratoribus, duces in exilium agerentur; qui ex continenti ad Darium profecti, non mediocre momentum Perſarum viribus acceſſere.

CAP. V. Proficiſcens ad Perſicum bellum, omnes novercæ ſuæ cognatos, quos Philippus in excelſiorem dignitatis locum provehens, imperiis præfecerat, interfecit. Sed nec ſuis, qui apti regno videbantur, pepercit, ne qua materia ſeditionis, procul ſe agente, in Macedonia remaneret: & reges ſtipendiarios conſpectioris ingenii, ad commilitium ſecum trahit: ſegniores ad tutelam regni relinquit. *m*] Adunato deinde exercitu naves onerat: unde conſpecta Aſia, incredibili ardore mentis accenſus, duodecim aras deorum in belli vota ſtatuit. Patrimo-

m *Alii adornato.*

monium omne ſuum, quod in Macedonia, Europaque habebat, amicis dividit, ſibi Aſiam ſufficere præfatus. Priuſquam ulla navis littore excederet, hoſtias cædit, petens victoriam bello, quo toties à Perſis petitæ Græciæ ultor electus ſit: quibus longa jam ſatis & matura imperia contigiſſe, quorumque tempus eſſe vices excipere melius acturos. Sed nec exercitus ejus alia, quam regis animorum præſumptio fuit: quippe obliti omnes conjugum, liberorumque, & longinquæ domo militiæ, Perſicum aurum, & totius Orientis opes, jam quaſi ſuam prædam ducebant: nec belli periculorumqne, ſed divitiarum meminerant. Cum delati in continentem eſſent, primus Alexander jaculum velut in hoſtilem terram jecit, armatuſque de navi tripudianti ſimilis proſiluit; atque ita hoſtias cædit, precatus ne ſe regem illæ terræ invitæ accipiant. In Ilio quoque ad tumulos *n*) heroum, qui Trojano bello ceciderant, parentavit.

CAP. VI. Inde hoſtem petens, milites à populatione Aſiæ prohibuit, parcendum ſuis rebus præfatus, nec perdenda ea quæ poſſeſſuri venerunt. In exercitu ejus fuere peditum XXX duo millia, equitum quatuor millia quingenti, naves centum LXXXII. Hac tam parva manu univerſum terrarum orbem utrum ſit admirabilius, vicerit an aggredi auſus fuerit, incertum eſt: cum ad tam periculoſum bellum exercitum legeret, non juvenes robuſtos, nec primum florem ætatis, ſed veteranos, pleroſque etiam emeritæ militiæ, qui cum patre patruiſque militaverant, elegit; ut non tam milites, quam magiſtros militiæ electos putares. Ordines quoque nemo niſi ſexagenarius duxit: ut, ſi principia caſtrorum cerneres, ſenatum te alicujus priſcæ reipublicæ videre diceres. Itaque nemo in prælio fugam, ſed victoriam cogitavit: nec in pedibus cuiquam ſpes, ſed

n *al. eorum.*

ſed in lacertis fuit. Contra rex Perſarum Darius fiducia virium, nil aſtu agere; *o*] affirmans ſuis, occulta conſilia victoriæ furtivæ convenire: nec hoſtem regni finibus arcere, ſed in intimum regnum accipere: glorioſius ratus repellere bellum, quam non admittere. Prima igitur congreſſio in campis *p*] Adraſtiis fuit. in acie Perſarum ſexcenta millia militum fuere, quæ non minus arte Alexandri quam virtute Macedonum ſuperata, terga verterunt. Magna itaque cædes Perſarum fuit. De exercitu Alexandri novem pedites, centum viginti equites cecidere: quos rex impenſe, ad ceterorum exemplum humatos, ſtatuis equeſtribus donavit, cognatiſque eorum immunitates dedit. Poſt victoriam major pars Aſiæ ad eum defecit. Geſſit & plura bella cum præfectis Darii, quos jam non tam armis, quam terrore nominis ſui vicit.

CAP. VII. Dum hæc aguntur, interim indicio captivi ad eum defertur, inſidias ei ab Alexandro Lynciſtarum, genero Antipatri, qui præpoſitus Macedoniæ erat, parari. Ob quam cauſam timens, ne quis, interfecto eo, in Macedonia motus oriretur, in vinculis eum habuit. Poſt hæc *q*) Gordien urbem petit, quæ poſita eſt inter Phrygiam majorem & minorem: cujus urbis potiundæ non tam propter prædam cupido eum cepit, ſed quod audierat, in ea urbe, in templo Jovis, *r*) jugum Gordii poſitum; cujus nexum ſi quis ſolviſſet, eum tota Aſia regnaturum, antiqua oracula ceciniſſe. Hujus rei cauſa & origo illa fuit. Gordius cum in his regionibus bubus conductis araret, aves eum omnis generis circumvolare cœperunt. Profectus ad conſulendos augures *ſ*) vicinæ urbis, obviam in porta habuit virginem eximiæ pulchritudinis: per-

 con-

o *Al. affirmans, ſuis occ. conſil. vict. furt. non convenire.* p *al. Adraſtia is.* q *al. Gordium.* r *Al. jugum plauſtri Gordii.* ſ *al. Telmiſina.*

contatus eam, quem potiſſimum augurem conſuleret: illa audita cauſa conſulendi, gnara artis ex diſciplina parentum, regnum ei portendi, reſpondit polliceturque ſe & matrimonii & ſpei ſociam. Tam pulchra conditio, prima regni felicitas videbatur. Poſt nuptias, inter Phrygas orta ſeditio eſt. Conſulentibus de fine diſcordiarum, oracula reſponderunt, *t*) regem diſcordiis opus eſſe. Iterato quærentibus de perſona regis, jubentur eum regem obſervare, quem reverſi primum in templum Jovis euntem plauſtro reperiſſent. Obvius illis Gordius fuit ſtatimque eum regem conſalutant. Ille plauſtrum, quo vehenti regnum delatum fuerat, in templo Jovis poſitum, majeſtati regiæ conſecravit. Poſt hunc filius Mida regnavit, qui ab Orpheo ſacrorum ſolennibus initiatus, Phrygiam Religionibus implevit; quibus tutior omni vita, quam armis fuit. Igitur Alexander capta urbe, cum in templum Jovis veniſſet, jugum plauſtri requiſivit: quo exhibito, cum capita loramentorum intra nodos abſcondita reperire non poſſet, violentius oraculo uſus, gladio loramenta cædit: atque ita reſolutis nexibus, latentia in nodis capita invenit.

CAP. VIII. Hæc illi agenti nuntiatur, Darium cum ingenti exercitu adventare. Itaque timens anguſtias, magna celeritate Taurum tranſſcendit: in qua feſtinatione quingenta ſtadia curſu fecit. Cum Tarſum veniſſet, captus Cydni fluminis amœnitate, per mediam urbem influentis, projectis armis, plenus pulveris ac ſudoris, *u*) in præfrigidam undam ſe projecit. Tum repente tantus nervos ejus occupavit rigor, ut intercluſa voce non ſpes modo remedii, ſed nec dilatio periculi inveniretur. Unus erat ex medicis, nomine Philippus, qui ſolus remedium polliceretur: ſed & ipſum Parmenionis pridie à Cappadocia miſſæ epiſtolæ ſuſpe-

t *Al. rege.* u *al. in præfrigidam, nudum.*

ſpectum faciebant : qui ignarus infirmitatis Alexandri ſcripſerat, à Philippo medico caveret : nam corruptum illum à Dario ingenti pecunia eſſe. Tutius tamen eſt ratus, dubiæ ſe fidei medici credere, quam *x*) indubitato morbo perire. Accepto igitur poculo, epiſtolas medico tradidit; atque ita inter bibendum oculos in vultum legentis intendit. Ut ſecurum conſpexit, lætior factus eſt, ſanitatemque quarta die recepit.

CAP. IX. Interea Darius cum quadringentis millibus peditum, ac centum millibus equitum in aciem procedit. Movebat hæc multitudo hoſtium, reſpectu paucitatis ſuæ, Alexandrum : ſed interdum reputabat, quantas res cum iſta paucitate geſſiſſet : quantoſque populos fudiſſet. Itaque cum ſpes metum vinceret, periculoſius differre bellum ratus, ne deſperatio ſuis creſceret, circumvectus ſuos, ſingulas gentes diverſa oratione alloquitur: Illyrios & Thracas opum ac divitiarum oſtentatione, Græcos veterum bellorum memoria, internecivique cum Perſis odii, accendebat : Macedones autem nunc Europæ victæ admonet, nunc Aſiæ expetitæ : nec inventos illis toto orbe pares *y*) viros gloriatur. Ceterum & laborum finem hunc, & gloriæ cumulum fore. Atque inter hæc identidem conſiſtere aciem jubet, ut hac mora conſueſcant oculis turbam hoſtium ſuſtinere. Nec Darii *z*) regis opera in ordinanda defuit. Quippe omiſſis ducum officiis ipſe omnia circumire, ſingulos hortari, veteres gloriæ Perſarum, imperiique perpetuæ à diis immortalibus *a*) datæ Poſſeſſionis admonere. Poſt hæc prælium ingentibus animis committitur. In eo uterque rex vulneratur. Tamdiu certamen anceps fuit, quoad fugeret Darius. Exinde cædes Perſarum ſecuta eſt. Cæſa ſunt peditum unum & ſexagin-

x *Al. indubitata morte.* y *al. vires.* z *ſegnis opera.* a *al. data poſſeſſioni.*

ginta millia, equitum decem millia: capta quadraginta millia. Ex Macedonibus cecidere pedeſtres cxxx, equites cl. In caſtris Perſarum multum auri, ceterarumque opum inventum. Inter captivos caſtrorum, mater, & uxor eademque ſoror, & filiæ duæ Darii fuere. Ad quas viſendas hortandaſque cum Alexander veniſſet; conſpectis armatis, invicem ſe amplexæ, velut ſtatim morituræ complorationem ediderunt. Provolutæ deinde genibus Alexandri, non mortem, ſed dum Darii corpus ſepeliant, dilationem mortis deprecantur. Motus tanta mulierum pietate Alexander, & Darium vivere dixit: & timentibus mortis metum dempſit: eaſque haberi ut reginas præcepit. Filias quoque non ſordidius dignitate patris ſperare matrimonium juſſit.

CAP. X. Poſt hæc opes Darii, divitiarumque apparatum contemplatus, admiratione tantarum rerum capitur. Tunc primum luxurioſa convivia, & magnificentiam epularum ſectari, tunc Barſenen captivam diligere propter formæ pulchritudinem cœpit. A qua poſtea ſuſceptum puerum Herculem vocavit. Memor tamen adhuc Darium vivere, Parmenionem ad occupandam Perſicam claſſem, alioſque amicos ad recipiendas Aſiæ civitates miſit: quæ ſtatim audita fama victoriæ, ipſis Darii præfectis cum auri magno pondere tradentibus ſe, in poteſtatem victorum venerunt. Tunc in Syriam proficiſcitur; ubi obvios cum inſulis multos Orientis reges habuit. Ex his pro meritis ſingulorum alios in ſocietatem recepit: aliis regnum ademit, ſuffectis in loca eorum novis regibus. Inſignis præter ceteros fuit *b*) Abdalonimus, rex ab Alexandro Sidoniæ conſtitutus. Quem Alexander, cum operam oblocare ad puteos exhauriendos, hortóſque irrigandos ſolitus eſſet, miſere vitam exhibentem, regem fecerat, ſpretis nobilibus, ne generis id, non dantis

b) *Al. Ballonymum.*

tis beneficium putarent. Tyriorum civitas cum coronam auream magni ponderis per legatos in titulum gratulationis Alexandro miſiſſet; grate munere accepto, Tyrum ſe ire velle ad vota Herculi reddenda, dixit. Cum legati rectius *c*) id eum in Tyro vetere & antiquiore templo facturum dicerent; in deprecantes ejus introitum ita exarſit, ut urbi excidium minaretur: confeſtimque exercitu inſulæ applicato, non minus animoſis Tyriis fiducia Carthaginienſium, bello excipitur. Augebat enim Tyriis animos Didonis exemplum; quæ Carthagine condita, tertiam partem orbis quæſiſſet; turpe ducentes, ſi feminis ſuis plus animi fuiſſet in imperio quærendo, quam ſibi in tuenda libertate. Amota igitur imbelli ætate Carthaginem, & arceſſitis mox auxiliis, non magno poſt tempore per proditionem capiuntur.

CAP. XI. Inde Rhodum Alexander, Ægyptum, *d*] Ciliciamque ſine certamine recipit. Ad Jovem deinde *e*) Hammonem pergit, conſulturus & de eventu futurorum, & de origine ſua. Namque mater ejus Olympias confeſſa viro ſuo Philippo fuerat, Alexandrum non ex eo ſe, ſed ex ſerpente ingentis magnitudinis concepiſſe. Denique Philippus ultimo prope vitæ ſuæ tempore, filium ſuum non eſſe, palam prædicaverat. Qua ex cauſa Olympiadem, velut ſtupri compertam, repudio dimiſerat. Igitur Alexander cupiens originem divinitatis acquirere, ſimul & matrem infamia liberare, per præmiſſos ſubornat antiſtites, quid ſibi reſponderi velit. Ingredientem templum, ſtatim antiſtites *f*) ut Hammonis filium ſalutant. Ille lætus dei adoptione, hoc ſe patre cenſeri jubet. Rogat deinde, an omnes interfectores parentis ſui ſit ultus: reſpondetur, *g*) patrem ejus nec poſſe interfici, nec mo-

c *al. Deum Tyro.* d *Cyrenem. Voſſ. Syriam.* e *al. Syriamque.* f *al. omittunt rectius.* g *al. non.*

ri: regis Philippi peractam plene ultionem eſſe. *h*) Tertiam interrogationem poſcenti victoriam omnium bellorum, poſſeſſionemque terrarum dari reſpondetur. Comitibus quoque ſuis reſponſum, ut Alexandrum pro deo, non pro rege colerent. Hinc illi aucta inſolentia, miruſque animo increvit tumor, exempta comitate, quam & Græcorum literis, & *i*) Macedonum inſtitutis didicerat. Reverſus ab Hammone Alexandriam condidit, & coloniam Macedonum caput eſſe Ægypti jubet.

CAP. XII. Darius cum Babyloniam profugiſſet, per epiſtolas Alexandrum deprecatur, redimendarum ſibi captivarum poteſtatem faciat, inque eam rem, magnam pecuniam pollicetur. ſed Alexander in pretium captivarum regnum omne, non pecuniam petit. Interjecto tempore, aliæ epiſtolæ Darii Alexandro redduntur, quibus filiæ matrimonium & regni portio offertur. Sed Alexander ſua ſibi dari reſcripſit; juſſitque ſupplicem venire, & regni arbitria victori permittere. Tum ſpe pacis amiſſa, bellum Darius reparat: cum quadringentis millibus peditum, & centum millibus equitum obviam vadit Alexandro. In itinere nuntiatur, uxorem ejus ex colliſione abjecti partus deceſſiſſe, ejuſque *k*) mortem illacrymatum Alexandrum, exequiaſque benigne proſecutum: idque eum non amoris, ſed humanitatis cauſa feciſſe. Nam ſemel tantum eam Alexandro viſam eſſe, cum matrem filiaſque ejus parvulas frequenter conſolaretur. Tunc Darius ſe ratus vere victum, cum poſt tot prælia, etiam beneficiis ab hoſte ſuperaretur, gratumque ſibi eſſe, ſi vincere nequeat, quod à tali potiſſimum vinceretur. Scribit itaque & tertias epiſtolas, & gratias agit, quod nihil in ſuos hoſtile fecerit. Offert dein ſe majorem partem regni uſque flumen

h *Al. tertia interrogatione.* i *al. Macedoniam.* k *al. morte.*

men Euphratem, & alteram filiam uxorem, pro reliquis captivis triginta millia talentûm. Ad hæc Alexander, Gratiarum actionem ab hoſte ſupervacaneam eſſe reſpondit; nec à ſe quicquam factum in hoſtis adulationem, nec quod in dubios belli exitus, aut in leges pacis ſibi lenocinia quæreret: ſed animi magnitudine, qua didicerit adverſus vires hoſtium, non adverſus calamitates contendere; polliceturque præſtaturum ſe ea Dario, ſi ſecundus ſibi, non par haberi velit. Ceterum neque mundum poſſe duobus ſolibus regi: neque orbem ſumma duo regna ſalvo ſtatu terrarum habere: proinde aut deditionem ea die, aut in poſteram, aciem paret, nec polliceatur ſibi aliam, quam ſit expertus, victoriam.

CAP. XIII. Poſtera die aciem producunt: tum repente ante prælium, confectum curis Alexandrum ſomnus arripuit. Cum ad pugnam ſolus rex deeſſet, à Parmenione ægre excitatus, quærentibus ſomni cauſas omnibus inter pericula *l*) cum etiam in otio ſemper parcior fuerit: Magno ſe *m*) æſtu liberatum ait, ſomnumque ſibi à repentina ſecuritate datum, quod liceat cum omnibus Darii copiis confligere: veritum ſe longam belli moram, ſi Perſæ exercitum diviſiſſent. Ante prælium utraque acies hoſtibus ſpectaculo fuit. Macedones multitudinem hominum, corporum magnitudinem, armorumque pulchritudinem mirabantur; Perſæ à tam paucis victa ſuorum tot millia ſtupebant. Sed nec duces circumire ſuos ceſſabant. Darius vix denis armatis ſingulos hoſtes, ſi diviſio fieret, evenire dicebat. Alexander Macedonas monebat, ne multitudine hoſtium, nec corporis magnitudine, vel coloris novitate moverentur: tantum meminiſſe jubet, cum iiſdem ſe tertio pugnare; nec meliores factos putarunt fuga, cum in aciem ſecum tam triſtem

l *Al. cujus etiam.* m *al. metu.*

ſtem memoriam cædium ſuarum, & tantum ſanguinis duobus prœliis fuſi ferrent: & quemadmodum Dario majorem turbam hominum eſſe, ſic virorum ſibi. Hortatur n) ſpernant illam aciem auro & argento fulgentem, in qua plus prædæ, quam periculi ſit; cum victoria non armorum decore, ſed ferri virtute quæratur.

CAP. XIV. Poſt hæc prælium committunt. Macedones in ferrum cum contemptu toties à ſe victi hoſtis ruebant; contra Perſæ mori, quam vinci præoptabant. Raro ullo prælio tantum ſanguinis fuſum eſt. Darius cum vinci ſuos videret, mori voluit & ipſe; ſed à proximis fugere compulſus eſt. Suadentibus deinde quibuſdam, ut pons Cydni fluminis, ad iter hoſtium impediendum, intercluderetur: Non ita ſe ſaluti ſuæ velle conſultum ait, ut tot millia ſociorum hoſti objiciat: debere & aliis fugæ viam patere, quæ patuerit ſibi. Alexander autem periculoſiſſima quæque aggrediebatur; & ubi confertiſſimos hoſtes acerrime pugnare conſpexiſſet, eo ſe ſemper ingerebat, periculaque ſua eſſe, non militum volebat. Hoc prælio Aſiæ imperium rapuit, quinto poſt acceptum regnum anno, cujus tanta felicitas fuit, ut poſt hoc nemo rebellare auſus ſit; patienterque Perſæ poſt imperium tot annorum jugum ſervitutis acceperint. Donatis refectiſque militibus XXXIV diebus prædam recognovit. In urbe deinde o) Suſa XL millia talentûm invenit. Expugnat & Perſepolim, caput Perſici regni, urbem multis annis illuſtrem, refertamque orbis terrarum ſpoliis, quæ interitu ejus primum apparuere. Inter hæc DCCC admodum Græci occurunt Alexandro, qui pœnam captivitatis truncata corporis parte tulerant; rogantes, ut ſicuti Græciam, ſe quoque ab hoſtium crudelitate vindicaret. Data poteſtate redeundi, agros accipere maluerunt, ne non tam gau-

n *Al. ſpectent.* o *al. clauſa.*

gaudium parentibus, quam deteſtandum ſui conſpectum reportarent.

CAP. XV. Interea Darius in gratiam victoris à cognatis ſuis aureis compedibus cateniſque in vico Parthorum Thara vincitur. Credo ita diis immortalibus judicantibus, ut in terra eorum, qui ſucceſſuri imperio erant, Perſarum regnum finiretur, Alexander quoque citato curſu poſtera die ſupervenit, ibique cognovit, Darium clauſo vehiculo per noctem exportatum. Juſſo itaque exercitu ſubſequi, cum ſex millibus equitum fugientem inſequitur: in itinere multa & periculoſa prælia facit. Emenſus deinde multa millia paſſuum, cum nullum Darii indicium reperiſſet, reſpirandi equis data poteſtate, unus ex militibus, dum ad fontem proximum pergit, in vehiculo Darium, multis quidem vulneribus confoſſum, ſed ſpirantem adhuc invenit: qui applicito captivo, cum civem ex voce cognoviſſet, id ſaltem præſentis fortunæ ſolatium habere ſe dixit, quod apud intellecturum locuturus eſſet, nec incaſſum poſtremas voces emiſſurus. Perferri hæc Alexandro jubet, ſe nullis in eum meritorum officiis maximorum illi debitorem mori, quod in matre liberiſque ſuis, regium ejus, non hoſtilem animum expertus, felicius hoſtem quam *p*) cognatos ſortitus ſit: quippe matri & liberis ſuis ab eodem hoſte vitam datam: ſibi à cognatis ereptam, quibus & vitam, & regna dederit: Quamobrem gratiam illis eam futuram, quam ipſe victor volet. Alexandro referre ſe, quam ſolam moriens poteſt, gratiam: precari ſuperum inferumque numina, & regales deos, ut illi terrarum omnium victori contingat imperium. Pro ſe juſtam magis, quam gravem ſepulturæ veniam orare. Quod ad ultionem pertineat, jam non ſuam, ſed exempli, communemque omnium regum eſſe cauſam, quam negligere

p. *Al. addunt, propinquoſque.*

vem ſepulturæ veniam orare. Quod ad ultionem pertineat: jam non ſuam, ſed exempli communemque omnium regum eſſe cauſam, quam negligere, illi & indecorum & periculoſum eſſe: quippe cum in altero juſtitiæ ejus, in altero etiam utilitatis cauſa verſetur. In quam rem unicum pignus fidei regiæ, dexteram ſe ferendam Alexandro dare. Poſt hæc porrecta manu exſpiravit. Quæ ubi Alexandro nuntiata ſunt, viſo corpore defuncti, tam indignam illo faſtigio mortem lacrymis proſecutus eſt; corpuſque regio more ſepeliri, & reliquias ejus majorum tumulis inferri juſſit.

LIBER XII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Alexandri in retinendo milite ſolertia. Græci bellum abſente Alexandro reparant.*
2. *Alexander rex Epiri Italiam turbat; & tandem in pugna cadit: Scythæ Alexandri præfectum & exercitum internecione delent.*
3. *Alexandri ſimulatio, ambitio, cum Thaleſtri concubitus, luxus & profuſiones.*
4. *Qua ratione Macedones tumultuantes in officio continuerit.*
5. *In domeſticos ſuos ferrum ſtringit & nova ratione adverſarios ulciſcitur, populos multos ſubigit, & Baſſum Darii interfectorem de medio tolli curat.*
6. *In convivio mactat Clitum amicum, quem fruſtra deſiderat peccati ſera pœnitentia ductus.*
7. *Ad ingenium reverſus in prudentes conſiliarios ſævit. ad Orientem ſtatuit imperii limites. Bacchi veſtigiis delectatur: Herculiſque geſta ſuperare contendit.*
8. *Porum prælio ſuperatum, regie excipit & dimittit. multis populis expugnatis quietem exercitui concedere velle videtur.*
9. *Bellum inſtaurat. In Sugambrorum urbe de vita certat & pe-*

& periclitatur.

10. *Ab amicis periculo ereptus, Oceanum luſtrat: terminos imperii ſtatuit: præfectos vita privat, & ad nuptias applicat animum.*

11. *Liberalitas, munificentia & ſeveritas ejuſdem.*

12. *Qua ratione Macedones ſeditioſos ad officium revocaverit. Hephæſtionis obitus & tumulus.*

13. *Dum Occidentales Provinciæ manus porrigunt. Alexander in letalem morbum incidit Babylonem pergens.*

14. *Alexander Antipatri artibus veneno extinguitur.*

15. *Alexandri moribundi noviſſima verba.*

16. *Ejuſdem Alexandri Magni elogium.*

CAP. I.

Alexander in q] proſequendo Dario amiſſos milites, magnis funerum impenſis extulit; reliquis expeditionis ejus ſociis, tredecim millia talentûm diviſit. Equorum major pars æſtu amiſſa, inutileſque etiam qui ſuperfuerant, facti. Pecunia omnis centum nonaginta millia talentûm r) Ecbatana ſ) congeſta, eique Parmenio præpoſitus. Dum hæc aguntur, epiſtolæ Antipatri è Macedonia ei redduntur, quibus bellum Agidis, regis Spartanorum, in Græcia; bellum Alexandri, regis Epiri, in Italia; bellum Sopyrionis, præfecti ejus, in Scythia, continebatur. Quibus varie affectus, plus tamen lætitiæ cognitis mortibus duorum æmulorum regum, quam doloris amiſſi cum Sopyrione exercitus, ſuſcepit. Namque poſt profectionem Alexandri, Græcia ferme omnis, in occaſionem t) recuperandæ libertatis, ad arma concurrerat, auctoritatem Lacedæmoniorum ſecuta, qui Philippi Alexandrique u) pacem ſoli ſpreverant & leges reſpuerant. Dux hujus belli Agis rex Lacedæmoniorum fuit: quem mo-

q *Al. in perſequendo.* r *Mſ. Batava, al. Etbatanu ex Ebatanu.* ſ *al. addunt nuper.* t *Mſ. reciperanda.* u *al. addunt, & pacem.*

motum Antipater contractis militibus in ipſo ortu oppreſſit. Magna tamen utrimque cædes fuit. Agis rex cum ſuos terga dantes videret, dimiſſis ſatellitibus, ut Alexandro x] felicitate, non virtute inferior videretur, tantam ſtragem hoſtium edidit, ut agmina interdum fugaret. Ad poſtremum, etſi à multitudine victus, gloria tamen omnes vicit.

CAP. II. Porro Alexander, rex Epiri, in Italiam à Tarentinis, auxilia adverſus Bruttios deprecantibus, ſolicitatus, ita cupide profectus fuerat, veluti in diviſione orbis terrarum, Alexandro Olympiadis ſororis ſuæ filio Oriens, ſibi Occidens ſorte contigiſſet: non minorem rerum materiam in Italia, Africa, Siciliaque, quam ille in Aſia & in Perſis habiturus. Huc accedebat, quod ſicut Alexandro Magno Delphica oracula inſidias in Macedonia, ita huic reſponſum Dodonæi Jovis urbem Pandoſiam, amnemque Acheruſium prædixerat. Quæ utraque cum in Epiro eſſent, ignarus eadem & in Italia eſſe, ad declinanda fatorum pericula, peregrinam militiam cupidius elegerat. Igitur, cum in Italiam veniſſet, primum illi bellum cum Appulis fuit: quorum cognito urbis fato, brevi poſt tempore pacem & amicitiam cum rege eorum fecit. Erat namque tunc temporis urbs Appulis y] Brunduſium, quam Ætoli, ſequuti tum fama rerum in Troja geſtarum clariſſimum ac nobiliſſimum ducem Diomedem, condiderant: ſed pulſi ab Appulis, conſulentes oracula, reſponſum acceperant, locum quem repetiſſent, perpetuo poſſeſſuros. Hac igitur ex cauſa, per legatos cum belli comminatione, reſtitui ſibi ab Appulis urbem poſtulaverant. Sed ubi Appulis oraculum innotuit, interfectos legatos in urbe z] ſepelierant, perpetuam ibi ſedem habituros. Atque ita defuncti reſpon-

x *al. ſi non felicitate par, virtute non inferior &c.*
y *al. Brundiſium.* z *al. ſepelierunt.*

ſponſa, diu urbem poſſederunt. Quod factum cum cognoviſſet Alexander, antiquitatis fata veneratus, bello Appulorum abſtinuit. Geſſit & cum Bruttiis Lucaniſque bellum; multaſque urbes cepit: tum & cum Metapontinis, & *a*] Pediculis, & Romanis, fœdus amicitiamque fecit. Sed Bruttii Lucanique, cum auxilia à finitimis contraxiſſent, acrius bellum repetivere. Ibi rex juxta urbem Pandoſiam, & flumen Acheronta, non prius fatalis loci cognito nomine quam occideret, interficitur; morienſque, non in patria fuiſſe ſibi periculoſam mortem, propter quam patriam fugerat, intellexit. Corpus ejus Thurii publice redemtum ſepulturæ tradiderunt. Dum hæc aguntur in Italia, Sopyrion quoque præfectus Ponti ab Alexandro Magno relictus, otioſum ſe ratus, ſi nihil & ipſe geſſiſſet, adunato xxx millium exercitu, Scythis bellum intulit: cæſuſque cum omnibus copiis pœnas temere illati belli genti innoxiæ, luit.

CAP. III. Hæc cum nuntiata in Parthis Alexandro eſſent, ſimulato mœrore, propter Alexandri cognationem, exercitui ſuo *b*) triduum luctum indixit. Omnibus deinde, velut perpetrato bello, reditum in patriam exſpectantibus, conjugeſque ac liberos ſuos animo jam quodammodo complectentibus, ad concionem exercitum vocat: ibi nihil actum tot egregiis præliis ait, ſi incolumis Orientalis barbaria relinquatur: nec ſe corpus, ſed regnum Darii petiſſe; perſequendoſque eſſe eos, qui à regno defecerint. Hac oratione velut ex integro incitatis militum animis, Hyrcaniam, *c*] Mardoſque ſubegit. Ibi ei occurrit Thaleſtris ſive Minithya, Amazonum regina, cum ccc mulieribus, xxv dierum inter *d*) confertiſſimas gentes itinere confecto, ex rege liberos quæſitura: cujus

H con-

a *Mſ. Peditulis.* b *al. tridui.* c *al. Medoſque.* d *al. infeſtiſſimas.*

Igitur & alimenta pueris ſtatuta; & inſtrumenta armorum equorumque juvenibus data; & patribus, pro numero filiorum, præmio ſtatuta. Si quorum patres occidiſſent, nihilominus pupilli ſtipendia patrum trahebant; quorum pueritia inter varias expeditiones, militia erat. Itaque à parvula ætate periculis laboribuſque indurati, invictus exercitus fuere: neque caſtra aliter quam patriam, neque pugnam aliud unquam quam victoriam duxere. Hæc ſoboles nomen habuit Epigoni. Parthis deinde domitis, præfectus his ſtatuitur ex nobilibus Perſarum Andragoras: unde poſtea originem Parthorum reges habuere.

CAP. V. Interea Alexander non regio, ſed hoſtili *g*) odio ſævire in ſuos cœpit. Maxime indignabatur carpi ſe ſermonibus ſuorum, Philippi patris, patriæque mores ſubvertiſſe. Propter quæ crimina, Parmenion quoque ſenex, dignitate regi proximus, cum Philota filio, de utroque prius quæſtionibus habitis, interficitur. Fremere itaque omnes univerſis caſtris cœpere, innoxii ſenis filiique caſum miſerantes: interdum ſe quoque non debere melius ſperare dicentes. Quæ cum nuntiata Alexando eſſent, verens ne hæc opinio etiam in Macedoniam divulgaretur, & ne victoriæ gloria ſævitiæ macula infuſcaretur, ſimulat ſe ex amicis quoſdam in patriam victoriæ nuntios miſſurum. Hortatur milites ſuis ſcribere, rariorem habituros occaſionem, propter militiam remotiorem. Datos faſces epiſtolarum tacite ad ſe deferri jubet: ex quibus cognito de ſe ſingulorum judicio, in unam cohortem eos, qui de rege durius opinati fuerant, contribuit, aut conſumpturus eos, aut in ultimis terris in colonias diſtributurus. Inde Drancas, Evergetas, Parymas, *h*) Parapammenos, Adaſpios, ceteroſque populos, qui in radice Caucaſi morabantur

g *Al. mora.* h *al. Paropamiſadas.*

bantur, ſubegit. Interea unus ex amicis Darii Beſſus, vinctus perducitur, qui regem non ſolum prodiderat, verum & interfecerat. Quem in ultionem perfidiæ excruciandum fratri Darii tradidit; reputans non tam hoſtem ſuum fuiſſe Darium, quam amicum ejus, à quo eſſet occiſus. Et ut his terris nomen relinqueret, urbem Alexandriam ſuper amnem Tanaïm condidit, intra diem ſeptimum decimum muro VI millium paſſuum conſummato, tranſlatis eo trium civitatum populis, quas Cyrus condiderat. In Bactrianis quoque Sogdianiſque XII urbes condidit, diſtributis his, quoſcunque in exercitu ſeditioſos habebat.

CAP. VI. His ita geſtis, ſolenni die amicos in convivium *i*) vocat: Ubi orta inter ebrios rerum à Philippo geſtarum mentione, præferre ſe patri ipſe, rerumque ſuarum magnitudinem extollere cælo tenus cœpit, aſſentante majore convivarum parte. Itaque, cum unus è ſenibus Clitus, fiducia amicitiæ regiæ, cujus palmam tenebat, memoriam Philippi tueretur, laudaretque ejus res geſtas; adeo regem offendit, ut telo à ſatellite rapto, eundem in convivio trucidaverit. Qua cæde exultans, mortuo patrocinium Philippi, laudemque paternæ militiæ objectabat. Poſtquam ſatiatus cæde animus conquievit, & in iræ locum ſucceſſit æſtimatio, modo Perſonam occiſi, modo cauſam occidendi conſiderans, pigere eum facti cœpit: quippe paternas laudes tam *k*) iracunde accepiſſe ſe, quam nec convitia debuiſſet, amicumque ſenem & innoxium, à ſe occiſum inter epulas & pocula, dolebat. Eodem igitur furore in pœnitentiam, quo pridem in iram verſus, mori voluit. Primum in fletus progreſſus, amplecti mortuum, vulnera tractare, & quaſi audienti confiteri dementiam; arreptum telum in ſe vertit; peregiſſetque facinus, niſi

i *Al. convocat.* k *al. iracundum.*

niſi amici interveniſſent. Manſit hæc voluntas moriendi etiam ſequentibus diebus. Acceſſerat enim pœnitentiæ nutricis ſuæ & ſororis Cliti recordatio; cujus abſentis eum maxime pudebat: tam fœdam illi alimentorum ſuorum mercedem redditam, ut in cujus manibus pueritiam egerat, huic juvenis, & victor, pro beneficiis funera remitteret. Reputabat deinde, quantum in exercitu ſuo, quantum apud devictas gentes fabularum atque invidiæ, quantum apud ceteros amicos metum & odium ſui fecerit: quam amarum & triſte reddiderit convivium ſuum; non armatus in acie, quam in convivio terribilior. Tunc Parmenion & Philotas, tunc Amyntas conſobrinus, tunc noverca fratreſque interfecti: tunc Attalus, Eurylochus, Pauſanias, aliique Macedoniæ extincti principes, occurrebant. Ob hæc illi quatriduo perſeverata inedia eſt, donec exercitus univerſi precibus exoratus eſt, precantis ne ita mortem unius doleat, ut univerſos perdat, quos in ultimam deductos Barbariam, inter infeſtas & irritatas bello gentes, deſtituat. Multum profuere Calliſthenis philoſophi preces, condiſcipulatu apud Ariſtotelem familiaris illi, & tunc ab ipſo rege ad prodenda memoriæ acta ejus accitus. Revocato igitur ad bellum animo, Choraſmos & Dahas in deditionem accepit.

CAP. VII. Deinde, quod *l*] primo ex Perſico ſuperbiæ regiæ more diſtulerat, ne omnia pariter invidioſiora eſſent, non ſalutari, ſed adorari ſe jubet. Acerrimus inter recuſantes Calliſthenes fuit. Quæ res & illi, & multis principibus Macedonum exitio fuit: ſiquidem ſub ſpecie inſidiarum omnes interfecti. Retentus tamen eſt à Macedonibus mos ſalutandi regis, exploſa adoratione. Poſt hæc Indiam petit, ut Oceano, ultimoque Oriente, fini-

l Al. in primo.

ret imperium. Cui gloriæ, ut etiam exercitus ornamenta convenirent, phaleras equorum, & arma militum, argento inducit; exercitumque ſuum, ab argenteis clypeis, Argyraſpidas *m*] appellavit. Cum ad *n*) Nyſam urbem veniſſet, oppidanis non repugnantibus fiducia religionis Liberi patris, à quo condita urbs erat, parci juſſit: lætus non militiam tantum, verum & veſtigia ſe dei ſequutum. Tunc ad ſpectaculum ſacri montis duxit exercitum; naturalibus bonis, vite, hederaque non aliter veſtiti, quam ſi manu cultus, colentiumque induſtria exornatus eſſet. Sed exercitus ejus, ubi ad montem acceſſit, repentino *o*) impetu mentis, in ſacros dei ululatus inſtinctus, cum ſtupore regis, ſine noxa diſcurrit: ut intelligeret, non tam oppido ſe parcendo, quam exercitui ſuo conſuluiſſe. Inde montes Dædalos, regnaque Cleofidis reginæ petit. Quæ cum ſe dediſſet ei, concubitu redemptum regnum ab Alexandro recepit; illecebris conſecuta, quod virtute non potuerat: filiumque ab eo genitum, Alexandrum nominavit, qui poſtea regnum Indorum potitus eſt. Cleofis regina, propter proſtratam pudicitiam, ſcortum regium ab Indis exinde appellata eſt. Peragrata India, cum ad ſaxum miræ aſperitatis & altitudinis, in quod multi populi confugerant, perveniſſet; cognoſcit Herculem ab expugnatione ejuſdem ſaxi terræ motu prohibitum: Captus itaque cupidine, Herculis acta ſuperare, cum ſummo labore ac periculo potitus ſaxo, omnes ejus loci gentes in deditionem accipit.

CAP. VIII. Unus ex regibus Indorum fuit, Porus nomine, viribus corporis, & animi magnitudine pariter inſignis, qui bellum jampridem, audita Alexandri opinione, in adventum ejus parabat. Commiſſo itaque prælio, exercitum ſuum Macedo-

m *Al. appellat.* n *al. Nyſſan.* o *al. inſtinctu.*

cedonas invadere jubet; ſibi regem eorum privatum hoſtem depoſcit. Nec Alexander pugnæ moram fecit: ſed prima congreſſione vulnerato equo, cum præceps ad terram decidiſſet, concurſu ſatellitum ſervatur. Porus multis vulneribus obrutus capitur. Qui victum ſe adeo doluit, ut, cum veniam ab hoſte accepiſſet, neque cibum ſumere voluerit, neque vulnera curari paſſus ſit; ægreque ſit ab eo obtentum, ut vellet vivere. Quem Alexander ob honorem virtutis, incolumem in regnum remiſit. Duas ibi urbes condidit: unam Nicæam, alteram ex nomine equi *p*) Bucephalen vocavit. Inde *q*) Adreſtas, *r*) Geſteanos, Præſidas, *ſ*) Gangaridas, cæſis eorum exercitibus, expugnat. Cum ad *t*) Cuphites veniſſet, ubi eum hoſtium ducenta millia equitum opperiebantur; exercitus omnis, non minus victoriarum numero, quam laboribus feſſus, lacrymis eum deprecatur, finem tandem belli faceret; aliquando patriæ, reditusque meminiſſet; reſpiceret militum annos, quibus vix ætas ad reditum ſufficeret: oſtendere alius canitiem, alius vulnera, alius ætate conſumpta corpora, alius cicatricibus exhauſta: ſolos ſe eſſe qui duorum regum, Philippi Alexandrique, continuam militiam pertulerint. Tandem orare, ut reliquias ſaltem ſuas paternis ſepulcris reddat, quorum non *u*) ſtudiis deficiatur, quam annis: Ac ſi non militibus, vel ipſe ſibi parcat, ne fortunam ſuam nimis onerando fatiget. Motus his tam juſtis precibus, velut in finem victoriæ, caſtra ſolito magnificentiora fieri juſſit, quorum molitionibus & hoſtis terreretur, & poſteris admiratio ſui relinqueretur. Nullum opus milites lætius fecere. Itaque *x*) cæſis hoſtibus,

 cum

p *Al. Beucephalonia. Beucephalam. Beucephalen.* q *al. Areſtas.* r *al. Geſteamos & Geſtanos.* ſ *al. Gangarios.* t *MS. Coſides.* u *al. addunt, tam.* x *al. cæſis hoſtiis.*

cum gratulatione *y*) in eadem reverterunt.

CAP. IX. Inde Alexander ad amnem Aceſinem pergit: per hunc in Oceanum devehitur. Ibi *z*) Hiacenſanas Sileoſque quos Hercules condidit, in deditionem accepit. Hinc in *a*] Ambros & Sugambros navigat. Quæ gentes eum armatis LXXX millibus peditum, & LX millibus equitum excipiunt. Cum prælio victor eſſet, exercitum ad urbem eorum ducit. Quam deſertam à defenſoribus, cum de muro, quem primus ceperat, animadvertiſſet, in urbis planitiem ſine ullo ſatellite deſiliit. Itaque cum cum hoſtes ſolum conſpexiſſent, clamore edito, undique concurrunt, ſi poſſint in uno capite orbis bella finire, & ultionem tot gentibus dare. Nec minus Alexander conſtanter reſtitit, & unus adverſus tot millia præliatur. Incredibile dictu eſt, ut eum non multitudo hoſtium, non vis magna telorum, non tantus laceſſentium clamor terruerit; ſolus tot millia ceciderit ac fugaverit. Ubi vero obrui multitudine ſe vidit, trunco ſe, qui tum propter murum ſtabat, applicuit, cujus auxilio tutus, cum diu agmen ſuſtinuiſſet, tandem cognito periculo ejus, amici ad eum deſiliunt; ex quibus multi cæſi: præliumque tamdiu anceps fuit, quoad omnis exercitus, muris *b*) dejectis, in auxilium veniret. In eo prælio ſagitta ſub mamma trajectus, cum ſanguinis fluxu deficeret, genu poſito tam diu præliatus eſt, donec eum, à quo vulneratus fuerat, occideret. Curatio vulneris gravior ipſo vulnere fuit.

CAP. X. Itaque ex magna deſperatione tandem ſaluti redditus, Polyperchonta cum exercitu Babyloniam mittit. Ipſe cum lectiſſima manu navibus conſcenſis, oceani littora peragrat. Cum veniſ-

y *Al. indidem. al. anteponunt in eadem.* z *MS. Ageſinas Syroſque. it Geſonas Azyboſque.* a *MS. Mandros & Subagras. it. Mallos & Oxydraças.* b *al, dejectus.*

veniſſet ad urbem *c*) Ambigeri regis, oppidani invictum ferro audientes, ſagittas veneno armant: atque ita *d*) gemino mortis vulnere, hoſtem à muris ſummoventes, plurimos interficiunt. Cum inter multos vulneratus etiam Ptolemæus eſſet, moriturusque jamjam videretur, per quietem regi monſtrata in remedia veneni herba eſt, qua in portu accepta, ſtatim periculo liberatus eſt; majorque pars exercitus hoc remedio ſervata. Expugnata deinde urbe, reverſus in naves, Oceano libamenta dedit, proſperum in patriam reditum precatus: ac veluti curru circa metam acto, poſitis imperii terminis, *e*) quatenus aut terrarum ſolitudines prodire paſſæ ſunt, aut mare navigabile fuit, ſecundo æſtu oſtio fluminis Indi invehitur. Ibi in monumenta rerum à ſe geſtarum, urbem Barcen condidit; araſque ſtatuit, relicto ex numero amicorum, littoralibus Indis præfecto. Inde iter terreſtre facturus, cum arida loca medii itineris dicerentur, puteos opportunis locis fieri præcipit, quibus ingenti dulci aqua inventa, Babyloniam redit. Ibi multæ devictæ gentes præfectos ſuos accuſaverunt; quos ſine reſpectu amicitiæ, Alexander in conſpectu legatorum necari juſſit. Filiam poſt hæc Darii regis, Statiram, in matrimonium recepit: ſed & optimatibus Macedonum lectas ex omnibus gentibus nobiliſſimas virgines tradidit, ut communi facto crimen regis levaretur.

CAP. XI. Hinc ad concionem exercitum vocat; & promittit ſe æs alienum omnium propria impenſa ſoluturum, ut prædam præmiaque integra domos ferant. Inſignis hæc munificentia non ſumma tantum, *f*) verum etiam titulo muneris fuit, nec à debitoribus magis, quam à creditoribus gratius excepta: quoniam utriſque exactio pariter ac ſolu-

c *Al. Ambiſari.* d *al. gemina mortis vulnere.* e *al. quatinus.* f *al. addunt, commendata. verum &c.*

ſolutio difficilis erat. xx millia talentûm in hos ſumptus expenſa. Dimiſſis veteranis, exercitum junioribus ſupplet. Sed retenti veteranorum diſceſſum ægre ferentes, miſſionem & ipſi flagitabant: nec annos, ſed ſtipendia ſua numerari jubebant: pariter in militiam lectos, pariter ſacramento ſolvi, æquum cenſentes: nec jam precibus, ſed convitio agebant, jubentes eum ſolum cum patre ſuo Hammone *g*] inire bella, quatenus milites ſuos faſtidiat. Contra ille nunc caſtigare milites; nunc lenibus verbis monere, ne glorioſam militiam ſeditionibus infuſcarent. Ad poſtremum, cum verbis nihil proficeret; ad corripiendos ſeditionis auctores, è tribunali in concionem armatam inermis ipſe deſilit, & nemine prohibente, XIII correptos, manu ſua ipſe ad ſupplicia duxit: Tantam vel illis moriendi patientiam metus regis, vel huic exigendi ſupplicii conſtantiam diſciplina militaris dabat.

CAP. XII. Inde ſeparatim auxilia Perſarum in concione alloquitur. Laudat perpetuam illorum, tum in ſe, tum in priſtinos reges fidem; ſua in illos beneficia commemorat; ut nunquam quaſi victos, ſed veluti victoriæ ſocios habuerit: denique ſe in illorum, non illos in gentis ſuæ morem tranſiſſe: affinitatibus connubiorum victos victoribus miſcuiſſe: Nunc quoque ait, cuſtodiam corporis ſui non Macedonibus tantum ſe, verum & illis crediturum. Atque ita mille ex his juvenes in numerum ſatellitum legit: auxiliorum quoque portionem, formatam in diſciplinam Macedonum, exercitui ſuo miſcet. Quam rem ægre Macedones tulerunt; jactantes, hoſtes ſuos in officium ſuum à rege *h*] ſubjectos. Tunc univerſi flentes, regem adeunt, orant ſuppliciis ſuis potius ſaturet ſe, quam contumeliis. Qua modeſtia obtinuerunt, ut undecim millia militum veteranorum exauctoraret. Sed & ex

g *Al. finire.* h *al. ſublectos, it. ſubactos.*

ex amicis dimiſſi ſenes, Polyperchon, Clitus, Gorgias, Polydamas, *b*] Amadas, Antigenes. Dimiſſis his Craterus præponitur, juſſus praeeſſe Macedonibus in Antipatri locum; Antipatrumque cum ſupplemento tironum in locum ejus evocat: ſtipendia revertentibus, veluti militantibus data. Dum hæc aguntur, unus ex amicis ejus Ephæſtion decedit, dotibus primo formæ pueritiæque, mox obſequiis regi percarus: quem contra decus regium, Alexander diu luxit: tumulumque ei XII millium talentorum fecit; eumque poſt mortem coli ut deum juſſit.

CAP. XIII. Ab ultimis littoribus Oceani Babyloniam revertenti nuntiatur, legationes Carthaginienſium, ceterarumque Africæ civitatium, ſed & *c*) Hiſpaniarum, Siciliæ, Galliæ, Sardiniæ, nonnullas quoque ex Italia, ejus adventum Babyloniæ operiri. Adeo univerſum terrarum orbem nomis ejus terror invaſerat, ut cunctæ gentes, veluti deſtinato ſibi regi adularentur. Hac igitur ex cauſa Babyloniam feſtinanti, veluti conventum terrarum orbis acturo, quidam ex magis prædixit, ne urbem introiret, teſtatus hunc locum ei fatalem fore. Ob hoc omiſſa Babylonia, in *d*] Burſiam urbem trans Eufraten, deſertam olim, conceſſit. Ibi ab Anaxarcho philoſopho compulſus eſt rurſum magorum prædicta contemnere, ut falſa & incerta; & ſi fatis conſtent, ignota mortalibus: at ſi naturæ debeantur, immutabilia. Reverſus igitur Babyloniam, multis diebus otio datis intermiſſum olim convivium ſolenniter inſtituit: totuſque in lætitiam effuſus, cum diei noctem pervigilem junxiſſet, recedentem jam è convivio *e*] medicus Theſſalus, inſtaurata comeſſatione, & ipſum & ſodales ejus invitat. Accepto poculo, mediâ potione repente veluti

b *Al. Amyntas.* c *al. Spaniarum.* d *al. Borſippam.* e *al. Medius.*

ti telo confixus, ingemuit: elatuſque è convivio ſemianimis, tanto dolore cruciatus eſt, ut ferrum in remedia poſceret, tactumque hominum velut vulnera indoleſceret. Amici cauſam morbi intemperiem ebrietatis diſſeminaverunt: re autem vera inſidiæ fuerunt, quarum infamiam ſucceſſorum potentia oppreſſit.

CAP. XIV. Auctor inſidiarum Antipater fuit, qui cum cariſſimos amicos ejus interfectos videret; Alexandrum Lynciſtarum, generum ſuum, occiſum: ſe magnis rebus in Græcia geſtis, non tam gratum apud regem, quam invidioſum eſſe: à matre quoque ejus Olympiade variis ſe criminationibus vexatum: Huc accedebant ante paucos dies ſupplicia in præfectos devictarum nationum crudeliter habita. Ex quibus rebus ſe quoque à Macedonia non ad ſocietatem militiæ, ſed ad pœnam evocatum arbitrabatur. Igitur ad occupandum regem, Caſſandrum filium dato veneno ſubornat, qui cum fratribus Philippo & Iolla miniſtrare regi ſolebat: cujus veneni tanta vis fuit, ut non ære, non ferro, non teſta contineretur, nec aliter ferri, niſi in ungula equi potuerit, præmonito filio, ne alii quam Theſſalo, & fratribus crederet. Hac gitur ex cauſa apud Theſſalum, paratum, repetitumque convivium eſt. Philippus & Iollas prægustare ac temperare potum regis ſoliti, in aqua frigida venenum habuerunt, quam prægustatæ jam potioni ſupermiſerunt.

CAP. XV. Quarto die Alexander indubitatam mortem ſentiens, agnoſcere ſe fatum domus majorum ſuorum ait: nam pleroſque Æacidarum intra trigeſimum annum defunctos. Tumultuantes deinde milites, inſidiis f] periiſſe regem ſuſpicantes, ipſe ſedavit; eoſque omnes, cum prolatus in editiſſimum urbis locum eſſet, ad conſpectum ſuum admiſit, oſculandamque dextram ſuam flentibus porre-

f *Al. perire.*

porrexit. Cum lacrymarent omnes, ipſe non ſine lacrymis tantum, verum etiam ſine ullo triſtioris mentis argumento fuit, ut quoſdam impatientius dolentes conſolatus ſit: *g*) quibuſdam mandata ad parentes eorum dederit: adeo, ſicuti in hoſtem, ita & in mortem *h*)invictus animus fuit. Dimiſſis militibus, amicos circumſtantes percontatur videanturne ſimilem ſibi reperturi regem? Tacentibus cunctis, tum ipſe, ut hoc neſciat, ita illud ſcire, vaticinarique ſe, ac pene oculis videre dixit, quantum ſit in hoc certamine ſanguinis fuſura Macedonia; quantis cædibus, quo cruore mortuo ſibi parentatura. Ad poſtremum corpus ſuum in Hammonis templo condi jubet. Cum deficere eum amici viderent, quærunt, quem imperii faciat heredem: Reſpondit, Digniſſimum. Tanta illi magnitudo animi fuit, ut cum Herculem filium, cum fratrem Aridæum, cum Roxanem uxorem prægnantem relinqueret; oblitus neceſſitudinum, digniſſimum nuncuparet heredem. Prorſus quaſi nefas eſſet viro forti alium quam virum fortem ſuccedere; aut tanti regni opes aliis, quam probatis relinqui. Hac voce veluti bellicum inter amicos ceciniſſet, aut malum diſcordiæ miſiſſet, ita omnes in æmulationem conſurgunt, & *i*) ambitione vulgi tacitum favorem militum quærunt. Sexta die præcluſa voce, exemptum digito anulum Perdiccæ tradidit: quæ res gliſcentem amicorum diſſenſionem ſedavit. Nam etſi non voce nuncupatus heres, judicio tamen electus eſſe videbatur.

CAP. XVI. Deceſſit Alexander, menſem unum, annos tres & triginta natus; vir ſupra humanam potentiam magnitudine animi præditus. Qua nocte eum mater Olympias concepit, viſa per quietem

g *Al. quibus & dedit.* h *al. invictus animi.* i *al. & ambitione tacita vulgi militum favorem quærunt.*

tem eſt cum ingenti ſerpente *k*) volutari: nec decepta ſomnio eſt. nam profectò majus humana mortalitate opus utero tulit: quam cum Æacidarum gens ab ultima ſeculorum memoria, & regna patris, fratris, mariti, ac deinceps majorum omnium illuſtraverint: nullius tamen nomine, quam filii, clarior fuit. Prodigia magnitudinis ejus in ipſo ortu nonnulla apparuere. nam ea die qua natus eſt, duæ aquilæ tota die *l*] præpetes ſupra culmen domus patris ejus ſederunt, omen duplicis imperii, Europæ Aſiæque præferentes. Eadem quoque die nuntium pater ejus duarum victoriarum accepit; alterius, belli Illyrici; alterius, certaminis Olympici, in quod quadrigarum currus miſerat, quod omen univerſarum terrarum victoriam infanti portendebat. Puer acerrimis literarum ſtudiis eruditus fuit. Exacta pueritia, per quinquennium ſub Ariſtotele, doctore inclyto omnium philoſophorum, crevit. Accepto deinde imperio, regem ſe terrarum omnium ac mundi appellari juſſit: tantamque fiduciam ſui militibus fecit, ut illo præſente nullius hoſtis arma, nec inermes, timuerint. Itaque cum nullo hoſtium unquam congreſſus eſt, quem non vicerit: nullam urbem obſedit, quam non expugnaverit: nullam gentem adiit, quam non calcaverit. Victus denique ad poſtremum eſt, non virtute hoſtili, ſed inſidiis ſuorum, fraude civili.

LIBER XIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Luctus poſt Alexandri Magni exceſſum: Macedonum ingratitudo; ducum ambitio, militumque avaritia.*
2. *De Alexandri ſucceſſore. Ducum exercitus ſententia*

k *Al. voluptari, it. voluptuari.* l *al. perpedes & perpetes.*

tiæ pugnantes.

3. *Perdiccæ ſententiæ reclamant pedites; unde tumultus & ſeditio, cui Perdicca prudenter medetur.*
4. *Aridæo rege deſignato, Perdicca, & alii duces ſeu principes provincias dividunt.*
5. *Bellum pro Græciæ libertate ab Athenienſibus & Ætolis reparatum. Demoſthenis pro patria labores; Antipatri obſidio & liberatio.*
6. *Perdicca Cappadoces prælio fatigat. Bellum inter Antigonum & Perdiccam. Ptolemæi ſolers induſtria.*
7. *De origine urbis Cyrenes digreſſio.*
8. *Ptolemæus bellum parat in Perdiccam. Eumenis res fortiter & feliciter geſtæ.*

CAP. I.

EXtincto in ipſo ætatis ac victoriarum flore Alexandro Magno, triſte apud omnes tota Babylone ſilentium fuit. Sed nec devictæ gentes fidem nuntio habuerunt, quod ut invictum regem, ita immortalem eſſe crediderant; recordantes, quoties præſenti morte ereptus eſſet: quam ſæpe pro amiſſo, repente ſe non ſoſpitem tantum ſuis, verum etiam victorem obtuliſſet. Ut vero mortis ejus fides adfuit, omnes barbaræ gentes, paulo ante ab eo devictæ, non ut hoſtem, ſed ut parentem luxerunt. Mater quoque Darii regis, quam amiſſo filio, à faſtigio tantæ majeſtatis in captivitatem redactam, indulgentia victoris, in eam diem vitæ non pœnituerat, audita morte Alexandri, mortem ſibi ipſa conſcivit; non quod hoſtem filio præferret, ſed quod pietatem filii in eo, quem ut hoſtem timuerat, experta eſſet. Contra Macedones a) verſa vice, non ut civem, ac tantæ majeſtatis regem, verum ut hoſtem amiſſum, gaudebant: ſeveritatem nimiam, & aſſidua belli pericula execrantes. Huc accedebat, quod principes regnum & imperia, vulgus militum the-

a. *Faber omittit.*

theſauros & grande pondus auri, velut inopinatam prædam; *b*) ſpectabant; illi ſucceſſionem regni, hi opum ac divitiarum hereditatem cogitantes. Erant enim in theſauris quinquaginta millia talentûm, & in annuo vectigali tributo tricena millia. Sed nec amici Alexandri fruſtra regnum ſpectabant. nam ejus virtutis ac venerationis erant, ut ſingulos reges putares. Quippe ea formæ pulchritudo, & proceritas corporis, & virium ac ſapientiæ magnitudo in omnibus fuit, ut qui eos ignoraret, non ex una gente, ſed ex toto terrarum orbe electos judicaret. Neque enim unquam ante Macedonia, vel ulla gens alia, tam clarorum virorum proventu floruit: quos primo Philippus; mox Alexander tanta cura legerat, ut non tam ad ſocietatem belli, quam in ſucceſſionem regni, electi viderentur. Quis igitur miretur, talibus miniſtris orbem terrarum victum, cum exercitus Macedonum tot, non ducibus, ſed regibus regeretur? qui nunquam ſibi reperiſſent pares, ſi non inter ſe concurriſſent: multoſque Macedonia pro uno Alexandros habuiſſet, niſi fortuna eos æmulatione virtutis in perniciem mutuam armaſſet.

CAP. II. Ceterum occiſo Alexandro, non ut læti, ita & ſecuri fuere, omnibus unum locum competentibus: nec minus milites invicem ſe timebant, quorum & libertas ſolutior, & favor incertus erat. inter ipſos vero æqualitas diſcordiam augebat, nemine tantum ceteros excedente, ut *c*) ei aliquis ſe ſummitteret. Armati itaque in regiam coeunt, ad formandum rerum præſentium ſtatum. Perdicca cenſet Roxanis expectari partum, quæ exacto menſe octavo, matura jam ex Alexandro erat; & ſi puerum peperiſſet, hunc dari ſucceſſorem patri. Meleager negat differenda in partus dubios conſilia: nec expectandum dum reges naſcerentur, cum jam genitis uti liceret: ſeu puer illis placeat, eſſe Pergami

b *Al. exſpectabant.* c *ut ei ſe alius ſummitteret.*

mi filium Alexandri, natum ex Barſine, nomine Herculem: ſeu mallent juvenem, eſſe in caſtris fratrem Alexandri Aridæum, comem & cunctis non ſuo tantum, verum & Patris Philippi nomine acceptiſſimum. Ceterum, Roxanem eſſe originis Perſicæ, nec eſſe fas, ut Macedonibus ex ſanguine eorum, quorum regna deleverint, reges conſtituantur: quod nec ipſum Alexandrum voluiſſe dicit. Denique morientem nullam de eo mentionem habuiſſe. Ptolemæus recuſabat regem Aridæum, non propter maternas modo ſordes, quod ex Lariſſæo ſcorto naſceretur: ſed etiam propter valetudinem majorem, quam patiebatur; ne ille nomen regis, alius imperium teneret: melius eſſe, ex his legi, qui pro virtute regi ſuo proximi fuerint, qui provincias regant, quibus bella mandentur, quam ſub perſona regis indignorum ſubjiciantur imperio. Vicit Perdiccæ ſententia, conſenſu univerſorum. Placuit itaque Roxanis exſpectari partum; & ſi puer natus fuiſſet, tutores Leonatum, Perdiccam, Crateron, & Antipatrum conſtituunt, confeſtimque in tutorum obſequia jurant.

CAP. III. Cum equites quoque idem feciſſent, pedites indignati, nullas ſibi conſiliorum partes relictas, Aridæum, Alexandri fratrem, regem appellant, ſatelliteſque illi *d*) ex turba ſua legunt. & nomine Philippi patris vocari jubent. Quæ cum nuntiata equitibus eſſent, legatos ad mitigandos eorum animos, duos ex proceribus, Attalum & Meleagrum mittunt, qui potentiam ex vulgi adulatione quærentes, omiſſa legatione, militibus conſentiunt. Statim & ſeditio crevit, ubi caput & conſilium habere cœpit. Tunc ad delendum equitatum cuncti armati in regiam irrumpunt: quo cognito, equites trepidi ab urbe diſcedunt, caſtriſque poſitis, & ipſi pedites *e*] terrere cœperunt. Sed nec pro-

d Al. ex tribu ſua. e al. terreri.

cerum inter ſe odia ceſſabant. Attalus ad interficiendum Perdiccam, ducem partis alterius mittit: ad quem armatum, & ultro vocantem, cum accedere percuſſores auſi non fuiſſent; tanta conſtantia Perdiccæ fuit, ut ultro ad pedites veniret, & in concionem vocatos edoceret, quod facinus molirentur: reſpicerent contra quos arma ſumpſiſſent: non illos Perſas, ſed Macedonas; non hoſtes, ſed cives eſſe, pleroſque etiam cognatos eorum, certe commilitones eorundem caſtrorum ac periculorum ſocios: ediituros deinde egregium hoſtibus ſuis ſpectaculum, ut, quorum armis victos ſe doleant, eorum mutuis cædibus gaudeant, parentaturoſque ſanguine ſuo manibus hoſtium à ſe interfectorum.

CAP. IV. Hæc cum pro ſingulari facundia ſua Perdicca peroraſſet, adeo movit pedites, ut probato conſilio ejus, dux ab omnibus legeretur. Tum equites in concordiam revocati, in Aridæum regem conſentiunt. Servata eſt portio regni Alexandri filio, ſi natus eſſet. Hæc agebant poſito in medio corpore Alexandri, ut majeſtas ejus teſtis decretorum eſſet. His ita compoſitis, Macedoniæ & Græciæ Antipater præponitur: Regiæ pecuniæ cuſtodia Cratero traditur: caſtrorum, exercitus, & rerum cura Meleagro & Perdiccæ aſſignatur: jubeturque Aridæus rex, corpus Alexandri in Hammonis templum deducere. Tunc Perdicca infenſus ſeditionis auctoribus, repente, ignaro collega, luſtrationem caſtrorum, propter mortem regis, in poſterum edicit. Poſtquam armatum exercitum in campo conſtituit, *f*) conſentientibus univerſis, evocatos, dum tranſit, de ſingulis manipulis ſeditioſos, ſupplicio tradi occulte jubet. Reverſus inde, inter principes provincias dividit, ſimul ut & removeret æmulos, & munus imperii, beneficii ſui faceret. Primo, Ptolemæo Ægyptus, & *g*) Africæ

f *Al. non ſentientibus.* g *al. Aſia Libyaque.*

Africæ Arabiæque pars *h*) forte venit, quem ex gregario milite Alexander virtutis cauſa provexerat: cui ad tradendam provinciam Cleomenes, qui Alexandriam ædificaverat, datur. Confinem huic provinciæ Syriam Laomedon Mitylenæus, Ciliciam Philotas, *i*] Philo Illyrios accipiunt. Mediæ majori *k*] Acropatos, minori ſocer Perdiccæ præponitur, Suſiana gens *l*) Scyno, Phrygia major Antigono Philippi filio aſſignatur. Lyciam & Pamphiliam Nearchus, Cariam Caſſander, Lydiam Menander ſortiuntur. Leonato minor Phrygia evenit: Thracia & regiones Pontici maris Lyſimacho, Cappadocia cum Paphlagonia Eumeni data. Summus caſtrorum tribunatus Seleuco, Antiochi filio, ceſſit. Stipatoribus regis ſatellitibuſque Caſſander, filius Antipatri, præficitur. In Bactriana ulteriore, & indiæ regionibus, priores præfecti retenti. *m*) Terras inter amnes Hydaſpem & Indum, Taxiles habebat. In colonias in Indis conditas, Pithon Agenoris filius mittitur. *n*) Parapammenos, fines caucaſi montis, Extarches accepit. Aracoſſi Gedroſique Sibyrtio traduntur; Drancæ & Arei Statanori. Bactrianos Amyntas ſortitur, Sogdianos Scythæus, Nicanor Parthos, Philippus Hyrcanos, Phrataſernes Armenios, Tleptolemus Perſas, Peuceſtes Babylonios, Archos Pelaſgos, Arceſilaus Meſopotamiam. Cum hæc diviſio, veluti fatale munus ſingulis contigiſſet, ira magna incrementorum materia plurimis fuit. Siquidem non magno poſt tempore, quaſi regna, non præfecturas diviſiſſent, ſic reges ex præfectis facti, magnas opes non ſibi tantum paraverunt, verum etiam poſteris reliquerunt.

CAP. V. Dum hæc in Oriente aguntur, in Græcia Athenienſes & Ætoli bellum, quod jam vivo Alexandro moverant, ſummis viribus inſtruebant.

 Cauſæ

h *Al. forte evenit* i *al. filio Illyrio.* k *al. Atropates.* l *al. Ceno.* m *al. Seras.* n *al. Paropamiſios.*

Cauſæ belli erant, quod reverſus ab India Alexander, epiſtolas in Græciam ſcripſerat, quibus omnium civitatum exules, præter cædis damnati, reſtituebantur. Quæ recitatæ præſenti univerſa Græcia, in mercatu Olympiaco, magnos motus fecerunt; quod plurimi non legibus pulſi patria, ſed per factionem principum fuerant, ferentibus iiſdem principibus, ne revocati potentiores in republica fierent. Palam igitur jam tunc multæ civitates libertatem bello vindicandam fremebant. Principes tamen omnium Athenienſes & Ætoli fuere. Quod cum nuntiatum Alexandro eſſet, mille naves longas ſociis imperari præceperat, quibus in Occidente bellum gereret; excurſuruſque cum valida manu fuerat ad Athenas delendas. Igitur Athenienſes, contracto XXX millium exercitu, & CC navibus, bellum cum Antipatro, cui Græcia ſorte evenerat, gerunt; eumque detrectantem prælium, & Heracleæ urbis mœnibus tuentem ſe, obſidione cingunt. Eodem tempore Demoſthenes Athenienſis orator, pulſus patria, ob crimen accepti ab *o*) Harpalo auri, qui crudelitatem Alexandri fugerat *p*) quod civitatem in ejuſdem Alexandri bellum impelleret, forte Megaris exulabat: qui ut miſſum ab Athenienſibus Hyperidem legatum cognovit, qui Peloponnenſes in ſocietatem armorum ſolicitaret, ſequutus eum, Sicyona, Argos & Corinthum, ceteraſque civitates, eloquentia ſua Athenienſibus junxit. Ob quod factum, miſſa ab Athenienſibus obviam nave, ab exilio revocatur. Interim in obſidione Antipatri, Leoſthenes, dux Athenienſium, telo è muris in tranſeuntem jacto, occiditur. Quæ res tantum animorum Antipatro dedit, ut etiam vallum reſcindere auderet. Auxilium deinde à Leonato per legatos petit: qui cum venire cum exercitu, nuntiatus eſſet, obvii ei Athenienſes cum

o *MS. Harpago.* p *al. Quo.*

cum inſtructis copiis fuere, ibique equeſtri prælio, gravi vulnere ictus extinguitur. Antipater, tametſi auxilia ſua videret victa, morte tamen Leonati lætatus eſt: quippe & æmulum ſublatum, & vires ejus acceſſiſſe ſibi gratulabatur. Statim igitur exercitu ejus recepto, cum par hoſtibus etiam prælio videretur, ſolutus obſidione, in Macedoniam conceſſit. Græcorum quoque copiæ, finibus Græciæ hoſte pulſo, in urbes dilapſæ.

CAP. VI. Interea Perdicca bello q] Ariarathi regi Cappadocum illato, prælioque victor, nihil præmii præter vulnera & pericula retulit. Quippe hoſtes ab acie in urbem recepti, occiſis conjugibus & liberis, domos quiſque ſuas cum omnibus copiis incenderunt. Eodem congeſtis etiam ſervitiis, & ſemet ipſos præcipitant, ut nihil hoſtis victor ſuarum rerum, præter incendii ſpectaculo frueretur. Inde, ut viribus auctoritatem regiam acquireret, ad nuptias Cleopatræ, ſororis Alexandri Magni, & alterius Alexandri quondam uxoris, non aſpernante Olympiade matre ejus, intendit: ſed prius Antipatrum, ſub affinitatis obtentu, capere cupiebat. Itaque fingit ſe in matrimonium filiam eius petere, quo facilius ab eo ſupplementum tironum ex Macedonia obtineret. Quem dolum præſentiente Antipatro, dum duas eodem tempore uxores quærit, neutram obtinuit. Poſt hæc bellum inter Antigonum & Perdiccam oritur. Antigono Craterus & Antipater auxilium ferebant: qui facta cum Athenienſibus pace, Polyperchonta Græciæ & Macedoniæ præponunt. Perdicca, alienatis rebus, Aridæum, & Alexandri Magni filium in Cappadocia, quorum cura illi mandata fuerat, de ſumma belli in conſilium adhibet. Quibuſdam placebat bellum in Macedoniam transferri, ad ipſum fontem & caput regni, ubi & Olympias eſſet, mater Alexandri, non medio-

q *Al. addunt innoxio.*

ere momentum partium, & civium favor, propter Alexandri Philippique nomina: ſed in rem viſum eſt, ab Ægypto incipere, ne in Macedoniam profectis, Aſia à Ptolemæo occuparetur. Eumeni, præter provincias quas acceperat, Paphlagonia, & Caria, & Lycia, & Phrygia adjiciuntur. Ibi Craterum & Antipatrum opperiri jubetur: adjutores ei dantur cum exercitibus frater Perdiccæ Alcetas, & Neoptolemus: Clito cura claſſis traditur: Cilicia Philotæ adempta, Philoxeno datur: ipſe Perdicca Ægyptum cum ingenti exercitu petit. Sic Macedonia, in duas partes diſcurrentibus ducibus, in ſua viſcera armatur: ferrumque ab hoſtili bello in civilem ſanguinem vertit, exemplo furentium, manus, ac membra ſua, ipſa cæſura. Sed Ptolemæus in Ægypto, ſolerti induſtria magnas opes parabat: quippe & Ægyptios inſigni moderatione in favorem ſui ſolicitaverat: & reges finitimos beneficiis obſequiiſque devinxerat: terminos quoque imperii, acquiſita Cyrene urbe, ampliaverat; factuſque jam tantus erat, ut non tam timeret hoſtes, quam timendus ipſe hoſtibus eſſet.

CAP. VII. Cyrene autem condita fuit ab Ariſtæo: cui nomen *r*) Battos propter linguæ obligationem fuit. Hujus pater *ſ*) Cirnus, rex Theramenis inſulæ, cum ad oraculum Delphos, propter dedecus adoleſcentis filii nondum loquentis, deum deprecaturus veniſſet, reſponſum accepit, quo jubebatur filius ejus Battus Africam petere, & urbem Cyrenem condere, uſum linguæ ibi accepturus. Cum reſponſum ludibrio ſimile videretur, propter ſolitudinem *t*) Theramenis inſulæ, ex qua coloni ad urbem condendam in Africam tam vaſtæ regionis proficiſci jubebantur, res omiſſa eſt interjecto deinde tempore, velut contumaces, peſtilentia Deo parere compelluntur: quorum tam inſignis paucitas fuit, ut vix unam navem complerent. Cum veniſſent

r *Al. Battos.* ſ *al. Grinus.* t *al. Theræ.*

niſſent in Africam, pulſis accolis, montem Cyran, & propter amœnitatem loci, & propter fontis u] ubertatem, occupavere. Ibi Battus dux eorum, linguæ nodis ſolutis, loqui primum cœpit: quæ res animos eorum, ex promiſſis Dei jam parte percepta, in reliquam ſpem condendæ urbis accendit. Poſitis igitur caſtris, opinionem veteres fabulæ accipiunt, Cyrenem, eximiæ pulcritudinis virginem, à Theſſaliæ monte Pelio ab Apolline raptam, perlatamque in ejuſdem montis juga, cujus collem occupaverant, à Deo repletam, quatuor pueros peperiſſe, Nomium, Ariſtæum, Authocum, Argæum: miſſos à patre x) Speo rege Theſſaliæ: qui perquirerent virginem, loci amœnitate captos, in iiſdem terris cum virgine reſediſſe. Ex his pueris tres adultos in Theſſaliam reverſos avita regna y] recepiſſe. Ariſtæum in Arcadia late regnaſſe, eumque primum, & apium & mellis uſum & lactis ad coagula, hominibus tradidiſſe, z] ſolſtitialeſque ortus ſideris primum inveniſſe. Quibus auditis, Battus virginis nomine ex reſponſis agnito, urbem Cyrenem condidit.

CAP. VIII. Igitur Ptolemæus hujus urbis auctus viribus, bellum in adventum Perdiccæ parabat. Sed Perdiccæ plus odium arrogantiæ, quam vires hoſtium nocebant; quam exoſi etiam ſocii, ad Antipatrum gregatim profugiebant. Neoptolemus quoque in auxilium Eumeni relictus, non ſolum transfugere, verum etiam prodere a] partium exercitum voluit. Quam rem cum præſenſiſſet Eumenes, cum proditore decernere prælio neceſſe habuit. Victus Neoptolemus ad Antipatrum & Polyperchonta profugit; hiſque perſuadet, ut continuatis b] manſionibus, læto ex victoria & ſecuro fuga ſua Eumeni ſuperveniant. Sed res Eumenem non latuit:

u *Al. uberem copiam* x *al. Hypſeo.* y *al. cepiſſe.* z *Solſtitialis ortus ſyderis.* a *al. partem exercitus.* b *al. tranſitionibus.*

tuit: Itaque inſidiæ in inſidiatores verſæ: & qui ſecurum aggreſſuros ſe putabant, ſecuris in itinere, & pervigilio noctis fatigatis occurſum eſt. In eo prælio c] Polyperchon occiditur. Neoptolemus quoque cum Eumene congreſſus, diu mutuis vulneribus acceptis colluctatus eſt: in ſumma victus, occumbit. Victor igitur duobus præliis continuis Eumenes, afflictas partes tranſitione ſociorum paulum ſuſtentavit. Ad poſtremum tamen Perdicca occiſo, ab exercitu hoſtis cum Phytone, & Illyrio, & Alceta fratre Perdiccæ, appellatur: bellumque adverſus eos Antigono decernitur.

c *Crateros.*

LIBER XIV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Eumenis in bello adverſus Antigonum prudentia & fortitudo.*
2. *Prælio victus obſidetur, liberatur, ad Argyraſpidas confugit, eoſque ad ſuas partes pertrahit.*
3. *Dum Argyraſpidæ Eumenis imperia contemnunt, hoſtium virtute ſuperantur. Unde in Eumenem conjuratio.*
4. *Eumenis captivi ad Argyraſpidas oratio, qua petit ut ſibi inter eos mori liceat. Petitione fruſtratus proditorum capita devovet, & Antigono victus traditur.*
5. *Caſſander Aridæi vices gerens Græciæ civitates opprimit, & in Macedoniam adverſus Olympiadem proficiſcitur.*
6. *Olympias fugit: obſidetur, victori Caſſandro ſe tradit, cujus juſſu interficitur.*

CAP. I.

EUmenes, ut Perdiccam occiſum, ſe hoſtem à Macedonibus judicatum, bellumque Antigono decretum, cognovit; ultro ea militibus ſuis indi-

indicavit, ne fama aut rem in majus extolleret, aut militum animos rerum novitate terreret; ſimul *a*) ut circa ſe animati eſſent, cognoſceret, ſumpturus conſilium ex motu univerſorum. Conſtanter tamen præfatus eſt, ſi cui hæc terrori eſſent, habere eum diſcedendi poteſtatem. Qua voce adeo cunctos in ſtudium partium ſuarum induxit, ut ultro illum omnes hortarentur, reſciſſuroſque ſe ferro decreta Macedonum affirmarent. Tunc exercitu in *b*) Ætoliam promoto, pecunias civitatibus imperat; recuſantes dare, hoſtiliter diripit. Inde Sardis profectus eſt ad Cleopatram, ſororem Alexandri Magni, ut ejus voce centuriones principeſque confirmarentur, exiſtimaturos ibi majeſtatem regiam verti, unde ſoror Alexandri ſtaret. Tanta veneratio magnitudinis Alexandri erat, ut etiam per veſtigia mulierum favor ſacrati ejus nominis quæreretur. Cum reverſus in caſtra eſſet, epiſtolæ totis caſtris abjectæ inveniuntur: quibus iis, qui Eumenis caput ad Antigonum detuliſſent, magna præmia definiebantur. His cognitis, Eumenes vocatis ad concionem militibus, primo gratias agit, quod nemo inventus eſſet, qui ſpem cruenti præmii *c*] fidei ſacramento anteponeret: deinde callide ſubnectit, confictas has à ſe epiſtolas ad experiundos ſuorum animos eſſe. Ceterum ſalutem ſuam in omnium poteſtate eſſe; nec Antigonum, nec quemquam ducum ſic velle vincere, ut ipſe in ſe exemplium peſſimum ſtatuat. Hoc facto, & in præſenti labantium animos deterruit, & in futurum providit, ut ſi quid ſimile accidiſſet, non ſe ab hoſte corrumpi, ſed ab duce tentari arbitrarentur. Omnes igitur operam ſuam certatim ad cuſtodiam ſalutis ejus offerunt.

CAP. II. Cum interim Antigonus cum exercitu ſupervenit, caſtriſque poſitis, poſtera die in aciem

a *Al. ut quomodo.* b *al. Ætulanem.* c *al. fidei Sacramenti.*

ciem procedit. Nec Eumenes moram prælio fecit: qui victus in munitum quoddam caſtellum confugit: ubi cum videret ſe fortunam obſidionis ſubiturum, majorem exercitus partem dimiſit, ne aut conſenſu multitudinis hoſti traderetur, aut obſidio ipſa multitudine gravaretur. Legatos deinde ad Antipatrum, d] quod ſolus par Antigoni viribus videbatur, ſupplices mittit: à quo cum auxilia Eumeni miſſa Antigonus didiciſſet, ab obſidione receſſit. Erat quidem ſolutus ad tempus metu mortis Eumenes; ſed nec ſalutis, dimiſſo exercitu, magna ſpes erat. Omnia igitur cicumſpicienti, optimum viſum eſt, ad Alexandri Magni Argyraſpidas, invictum exercitum, & tot victoriarum præfulgentem gloria, decurrere. Sed Argyraſpides poſt Alexandrum omnes duces faſtidiebant: ſordidam militiam ſub aliis, poſt tanti regis memoriam, exiſtimantes. Itaque Eumenes blandimentis agere, ſuppliciter ſingulos alloqui, nunc commilitones ſuos, nunc patronos appellans, periculorum Orientalium ſocios: nunc refugia ſalutis ſuæ, & unica præſidia commemorans: ſolos eſſe quorum virtute Oriens ſit domitus; ſolos qui militiam Liberi patris, qui Herculis monumenta ſuperarint: per hos Alexandrum magnum factum: per hos divinos honores, & immortalem gloriam conſequutum: orat, ut non tam ducem ſe, quam commilitonem recipiant, unumque ex corpore ſuo eſſe velint. Receptus hac lege, paulatim imperium, primum monendo ſingulos, mox quæ perperam facta erant, blande corrigendo, uſurpat: nihil in caſtris ſine illo agi, nihil adminiſtrari ſine ſolertia illius poterat.

CAP. III. Ad poſtremum, cum Antigonum venire cum exercitu nuntiatum eſſet, compellit eos in aciem deſcendere. Ibi dum ducis imperia contemnunt, hoſtium virtute ſuperantur. In eo prælio non

d *Al. qui ſolus.*

non gloriam tantum tot bellorum, cum conjugibus & liberis; ſed & præmia longa militia parta, perdiderunt. Sed e] Eumenes, qui auctor cladis erat, nec aliam ſpem ſalutis reliquam habebat, victos hortabatur: Nam & virtute eos ſuperiores fuiſſe affirmabat: quippe ab his quinque millia hoſtium cæſa: & ſi in bello perſtent, ultro hoſtes pacem petituros. Damna, quibus ſe victos putent, duo millia mulierum, & paucos infantes, & ſervitia eſſe, quæ melius vincendo poſſint reparare, quam deſerendo victoriam. Porro Argyraſpides neque fugam ſe tentaturos dicunt, poſt damna f] matrimoniorum & poſt conjuges amiſſas, neque bellum geſturos contra liberos ſuos; ultroque eum conviciis agitant, quod ſe poſt tot annos emeritorum ſtipendiorum, redeuntes domum cum præmiis tot bellorum, ab ipſa miſſione rurſus in novam militiam immenſaque bella revocaverit, & à laribus jam quodammodo ſuis, & ab ipſo limine patriæ abductos, inanibus promiſſis deceperit; nunc quoque amiſſis omnibus felicis militiæ quæſtibus, ne victos quidem in miſera & inopi ſenecta quieſcere ſinat. Ignaris deinde ducibus, confeſtim ad Antigonum legatos mittunt, petentes ut ſua reddi jubeat. Is redditurum ſe pollicetur, ſi Eumenem ſibi tradant. Quibus cognitis, Eumenes cum paucis fugere tentavit: ſed retractus, deſperatis rebus, cum concurſus multitudinis factus eſſet, petit ut poſtremum ſibi alloqui exercitum liceret.

CAP. IV. Juſſus ab univerſis dicere, facto ſilentio laxatiſque vinculis, prolatam, ſicut erat catenatus, manum g) oſtendit: Cernitis, milites, inquit, habitum atque ornamenta ducis veſtri, quæ mihi non hoſtium quiſquam impoſuit: nam hoc etiam ſolatio foret. Vos me ex victore victum, vos me ex

e *Al. ſed & Eumenes*, f *al. patrimoniorum*. g *MS. oſtentat.*

ex imperatore captivum feciſtis; quater intra hunc annum in mea verba jurejurando obſtricti eſtis. Sed iſta omitto. Neque enim miſeros convitia decent. Unum oro, ſi propoſitorum Antigoni in meo capite ſumma conſiſtit, inter vos me velitis mori. Nam neque illius intereſt, quemadmodum aut ubi cadam; & ego fuero ignominia mortis liberatus. Hoc ſi impetro, ſolvo vos jurejurando, quo toties vos ſacramento mihi devoviſtis. Aut ſi ipſos pudet roganti vim adhibere, ferrum huc date, & permittite, quod vos facturos pro imperatore juraſtis, imperatorem pro vobis ſine religione jurisjurandi facere. Cum non obtineret, preces in iram vertit. At vos ait, devota capita, reſpiciant dii perjuriorum vindices; taleſque vobis exitus dent, quales vos ducibus veſtris dediſtis. Nempe vos iidem paulo ante & Perdiccæ ſanguine eſtis adſperſi, & in Antipatrum eadem moliti. Ipſum denique Alexandrum, ſi fas fuiſſet eum mortali manu cadere, interempturi: quod *h*) maximum erat, ſeditionibus agitaſtis. Ultima nunc ego perfidorum victima, has vobis diras atque inferias dico; ut inopes extorreſque omne ævum in hoc caſtrenſi exilio agatis, devorentque vos arma veſtra, quibus plures veſtros, quam hoſtium duces adſumpſiſtis. Plenus deinde iræ, cuſtodes ſuos præcedere ad Antigoni caſtra cœpit. Sequitur exercitus *i*] prodito imperatore ſuo, & ipſe captivus, triumphumque de ſe ipſo ad victoris ſui caſtra ducit, omnia auſpicia regis Alexandri, & tot bellorum palmas laureaſque una ſecum victori tradentes: & ne quid deeſſet pompæ, elephanti quoque, & auxilia Orientalia ſubſequuntur. Tanto pulcrior hæc Antigono, quam Alexandro tot victoriæ fuerunt; ut cum ille Orientem vicerit, hic etiam eos, à quibus Oriens victus fuerat, ſuperaverit. Igitur Antigonus domitores illos

or-

h *Al. proximum.* i *al. proditor imperatoris ſui.*

orbis exercitui ſuo dividit, redditis eorum quæ in victoria ceperat. Eumenem vero, verecundia prioris amicitiæ, in conſpectum ſuum venire prohibitum, aſſignari cuſtodibus præcepit.

CAP. V. Interea Eurydice, uxor Aridæi regis, ut Polyperchonta à Græcia redire in Macedoniam cognovit, & ab eo arceſſitam Olympiadem; muliebri æmulatione perculſa, abutens valetudine viri, cujus officia ſibi vindicabat, ſcribit regis nomine Polyperchonti, Caſſandro exercitum tradat, in quem regni adminiſtrationem rex tranſtulerit: eadem & in Aſiam Antigono per epiſtolas nuntiat. Quo beneficio devinctus Caſſander, nihil non ex arbitrio muliebris audaciæ gerit. Deinde profectus in Græciam, multis civitatibus bellum infert: quarum excidio, veluti vicino incendio territi Spartani, urbem quam ſemper armis, non muris defenderant, tum contra reſponſa fatorum & k) veterem majorum gloriam, armis diffiſi, murorum præſidio includunt. Tantum eos degeneraviſſe à majoribus, ut, cum multis ſeculis murus urbi civium virtus fuerit, tunc cives ſalvos ſe fore non exiſtimaverint, niſi intra muros laterent. Dum hæc aguntur, Caſſandrum à Græcia turbatus Macedoniæ ſtatus domum revocavit. Namque Olympias, mater Alexandri Magni regis, cum l) Epiro in Macedoniam, proſequente Æacida rege Moloſſorum, veniret, prohiberique finibus ab Eurydice & Aridæo rege cœpiſſet; ſeu memoria mariti, ſeu magnitudine filii, & indignitate rei moti Macedones, ad Olympiadem tranſiere: cujus juſſu & Eurydice, & rex occiditur, ſex annis poſt Alexandrum potitus regno.

CAP. VI. Sed nec Olympias diu regnavit. Nam cum principum paſſim cædes, muliebri magis, quam regio more feciſſet, favorem ſui in odium vertit. Itaque audito Caſſandri adventu, diffiſa Macedonibus,

k *Al. veterum.* l *al. ab Epiro.*

nibus, cum nuru Roxane, & nepote Hercule, in m] Pydnam urbem concedit. Proficiſcenti Deidamia Æacidæ regis filia, & Theſſalonice privigna, & ipſa clara Philippi patris nomine, multæque aliæ principum matronæ, ſpecioſus magis quam utilis grex, comites fuere. Hæc cum nunciata Caſſandro eſſent, ſtatim citato curſu Pydnam venit, & urbem obſidione cingit. Cum fame ferroque urgeretur Olympias, longæ obſidionis tædio, pacta ſalute, victori ſe tradidit. Sed Caſſander ad concionem vocato populo, ſciſcitaturus quid de Olympiade fieri velint, ſubornat parentes interfectorum, qui ſumpta lugubri veſte, crudelitatem mulieris accuſarent; à quibus accenſi Macedones, ſine reſpectu priſtinæ majeſtatis, occidendam decernunt: immemores prorſus, quod per filium ejus, virumque, non ſolum vitam ipſi inter finitimos tutam habuiſſent: verum etiam tantas opes imperiumque orbis quæſiſſent. Sed Olympias ubi obſtinatos venire ad ſe armatos vidit, veſte regali, duabus ancillis innixa, ultro obviam procedit. Qua viſa, percuſſores attoniti fortuna majeſtatis prioris, & tot in ea memoriæ occurrentibus regum ſuorum nominibus, ſubſtiterunt; donec à Caſſandro miſſi ſunt, qui eam confoderent, non refugientem gladium, nec vulnera: aut muliebriter vociferantem; ſed virorum more fortium, pro gloria veteris proſapiæ, morti ſuccumbentem, ut Alexandrum poſſes etiam in moriente matre cognoſcere. Inſuper exſpirans, capillis & veſte crura contexiſſe fertur, ne quid poſſet in corpore ejus indecorum videri. Poſt hæc Caſſander Theſſalonicem, regis Aridæi filiam, uxorem ducit; filium Alexandri cum matre in arcem, Amphipolitanam cuſtodiendos mittit.

m *Al. Pyſturam & Pactyam.*

LIBER XV.
BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Antigoni bellum adverſus ſocios, in quo Demetrius F. ſuperatus prælio.*
2. *Caſſandri in familiam Alexandri M. ſævitia, Antigoni proſperi ſucceſſus in bello.*
3. *Lyſimachi, Antigono oppoſiti, virtutes & præclarè geſta.*
4. *Novus hoſtis Antigono accedit, nempe Seleucus, cujus origo, & res geſtæ ſubjiciuntur. Antigonus in prælio occumbit.*

CAP. I.

PErdicca, & fratre ejus Eumene, ac Polyperchonte, ceteriſque ducibus diverſæ partis occiſis, finitum certamen inter ſucceſſores Alexandri Magni videbatur; cum repente inter ipſos victores nata diſcordia eſt: quippe poſtulantibus Ptolemæo, & Caſſandro, & Lyſimacho, ut pecunia in præda capta, provinciæque dividerentur; antigonus negavit, ſe in ejus belli præmia ſocios admiſſurum, in cujus *a*) periculum ſolus deſcenderit. Et ut honeſtum adverſus ſocios bellum ſuſcipere videretur, divulgat, ſe Olympiadis mortem, à Caſſandro interfectæ, ulciſci velle, & Alexandri regis ſui filium cum matre obſidione Amphipolitana liberare. His cognitis, Ptolemæus & Caſſander, inita cum Lyſimacho & Seleuco ſocietate, bellum terra marique enixe inſtruunt. Tenebat Ptolemæus Ægyptum cum Africæ parte majore, & Cypro, & phœnice. Caſſandro parebat Macedonia cum Græcia. Aſiam, & partes Orientis occupaverat Antigonus, cujus filius Demetrius, prima belli congreſſione à Ptolemæo apud *b*) Galaman vincitur. In quo prælio major Ptolemæi moderationis gloria, quam ipſius

a *Al. pericula.* b *al. Gazan. vel Galamam & Gamalan.*

ipſius victoriæ fuit. Siquidem & amicos Demetrii non ſolum cum ſuis rebus, verum etiam additis inſuper muneribus dimiſit; & ipſius Demetrii privatum omne inſtrumentum, ac familiam reddidit, adjecto honore verborum; Non ſe propter prædam, ſed propter dignitatem iniſſe bellum; indignatum, quod Antigonus, devictis diverſæ factionis ducibus, ſolus communis victoriæ præmia corripuiſſet.

CAP. II. Dum hæc aguntur, Caſſander ab Apollonia rediens, incidit in Abderitas, qui propter ranarum muriumque multitudinem relicto patriæ ſolo, ſedes quærebant: veritus ne Macedoniam occuparent, facta pactione, in ſocietatem eos recepit: agroſque iis ultimos Macedoniæ aſſignat. Deinde, ne Hercules, Alexandri filius, qui fere annos quatuordecim exceſſerat, favore paterni nominis in regnum Macedoniæ vocaretur, occidi eum tacite cum matre Barſine jubet, corporaque eorum terra obrui, ne cædes ſepultura proderetur: & quaſi parum facinoris in ipſo primum rege, mox in matre ejus Olympiade, ac filio admiſiſſet; alterum quoque filium cum matre Roxane, pari fraude interficit: ſcilicet, quaſi regnum Macedoniæ, quod affectabat, aliter conſequi, quam ſcelere non poſſet. Interea Ptolemæus cum Demetrio, navali prælio iterato, congreditur; & amiſſa claſſe, hoſtique conceſſa victoria, in Ægyptum refugit. Demetrius filium Ptolemæi Leontiſcum, & fratrem Menelaum, amicoſque ejus cum privati inſtrumenti miniſterio, pari provocatus antea munere, Ægyptum remittit: & ut appareret, eos non odio, ſed dignitatis gloria accenſos, donis muneribuſque inter ipſa bella contendebant. Tanto honeſtius tunc bella gerebantur, quam nunc amicitiæ coluntur. Hac victoria elatus Antigonus, regem ſe cum Demetrio filio appellari à populo jubet. Ptolemæus quoque, ne minoris apud ſuos auctoritatis haberetur, rex ab

exer-

exercitu cognominatur. Quibus auditis Caſſander & Lyſimachus, & ipſi regiam ſibi majeſtatem vindicaverunt. Hujus honoris ornamentis tamdiu omnes abſtinuerunt, quamdiu filii regis ſui ſupereſſe potuerunt. Tanta in illis verecundia fuit, ut cum opes regias haberent, regum tamen nominibus æquo animo caruerint, quoad Alexandro juſtus heres fuit. Sed Ptolemæus & Caſſander, ceterique factionis alterius duces, cum carpi ſe ſingulos ab Antigono viderent; dum privatum ſingulorum, non commune univerſorum bellum ducunt, nec auxilium ferre alter alteri volunt, quaſi victoria unius, non omnium foret, per epiſtolas ſe invicem confirmantes, empus, locum coëundi condicunt, bellumque communibus viribus inſtruunt. Cui cum Caſſander interſſe propter finitimum bellum non poſſet, Lyſimahum cum ingentibus copiis in auxilium ſociis mittit.

CAP. III. Erat hic Lyſimachus illuſtri quiem Macedoniæ loco natus, ſed virtutis experiıentis omni nobilitate clarior; quæ tanta in illo ıit, ut animi magnitudine, c] philoſophia ipſa, viınque gloria omnes, per quos Oriens domitus t, vicerit. Quippe cum Alexander Magnus Calhenem philoſophum, propter ſalutationis Perſiinterpellatum morem, inſidiarum, quæ ſibi paæ fuerant, conſcium fuiſſe iratus finxiſſet; eume truncatis crudeliter omnibus membris abſciſjue auribus, ac naſo, labiiſque, deforme ac miındum ſpectaculum reddidiſſet; inſuper cum : in cavea clauſum, ad metum ceterorum cirıferret: tunc Lyſimachus audire Calliſthenem, ɔræcepta ab eo virtute accipere ſolitus, miſertus i viri, non culpæ, ſed libertatis pœnas pendenvenenum ei in remedia calamitatum dedit. Quod ægrè Alexander tulit, ut eum objici ferociſſileoni juberet. Sed cum ad conſpectum ejus

K con-

c] Al. Philoſophia ipſum.

concitatus leo impetum feciſſet, manum amiculo involutam Lyſimachus in os leonis immerſit, arreptaque lingua, feram exanimavit. Quod cum nuntiatum regi eſſet, admiratio in ſatiſſactionem ceſſit; carioremque eum propter conſtantiam tantæ virtutis habuit. Lyſimachus quoque magno animo, regis, veluti parentis contumeliam tulit. Denique omni ex animo hujus facti memoria *d*] exturbata, poſtea in India inſectanti regi quoſdam palantes hoſtes, cum à ſatellitum turba, equi ſui celeritate deſertus eſſet, ſolus ei per immenſas harenarum moles curſus comes fuit. Quod idem antea Philippus frater ejus cum facere voluiſſet, inter manus regis exſpiraverat. Sed Lyſimachum deſiliens equo Alexander, haſtæ cuſpide ita in fronte vulneravit, ut ſanguis aliter cludi non poſſet, quam diadema ſibi demptum rex, alligandi vulneris cauſa, capiti ejus imponeret. Quod auſpicium, primum regalis majeſtatis Lyſimacho fuit. Sed & poſt mortem Alexandri, cum inter ſucceſſores ejus Provinciæ dividerentur, ferociſſimæ gentes, quaſi omnium fortiſſimo aſſignatæ ſunt: adeo etiam conſenſu univerſorum palmam virtutis inter ceteros tulit.

CAP. IV. Priuſquam bellum inter Ptolemæum, ſocioſque ejus, adverſus Antigonum committeretur, repente ex Aſia majore digreſſus Seleucus, novus Antigono hoſtis acceſſerat. Hujus quoque & virtus clara, & origo admirabilis fuit. Siquidem mater ejus Laudice, cum nupta eſſet Antiocho, claro inter Philippi duces viro, viſa eſt ſibi per quietem ex concubitu Apollinis concepiſſe; gravidamque factam, munus concubitus, anulum à deo accepiſſe, in cujus gemma anchora ſculpta eſſet: juſſaque donum filio, quem peperiſſet, dare. Admirabilem fecit hunc viſum & anulus, qui poſtera die, ejuſdem ſculpturæ, in lecto inventus eſt: & figura

d] *Al. extirpato.*

gura anchoræ, quæ in femore Seleuci nata cum ipſo parvulo fuit. Quamobrem Laudice anulum Seleuco, eunti cum Alexandro Magno ad Perſicam militiam, edocto de origine ſua, dedit. Ubi poſt mortem Alexandri, occupato regno Orientis, urbem condidit, ibique geminæ originis memoriam conſecravit. Nam & urbem ex Antiochi patris nomine Antiochiam vocavit; & campos vicinos urbi Apollini dicavit. Originis ejus argumentum etiam in poſteris manſit. Siquidem filii nepoteſque ejus, anchoram in femore, veluti notam generis naturalem habuere. Multa in Oriente, poſt diviſionem inter ſocios regni Macedonici, bella geſſit. Principio Babyloniam cepit: inde auctis ex victoria viribus, Bactrianos expugnavit. Tranſitum deinde in Indiam fecit, quæ poſt mortem Alexandri, veluti cervicibus jugo ſervitutis excuſſo, præfectos ejus occiderat. Auctor libertatis Sandrocottus fuerat; ſed titulum libertatis poſt victoriam in ſervitutem verterat. Siquidem occupato regno, populum quem ab externa dominatione vindicaverat, ipſe ſervitio premebat. Fuit hic quidem humili genere natus, ſed ad regni poteſtatem majeſtate numinis impulſus. Quippe cum procacitate ſua Alexandrum regem offendiſſet, interfici à rege juſſus, ſalutem pedum celeritate quæſierat: ex qua fatigatione, cum ſomno captus jaceret, leo ingentis formæ ad dormientem acceſſit, ſudoremque profluentem lingua ei deterſit, expergefactumque blande reliquit. Hoc prodigio primum ad ſpem regni impulſus, contractis latronibus, Indos ad novitatem regni ſolicitavit. Molienti deinde bellum adverſus præfectus Alexandri, elephantus ferus infinitæ magnitudinis ultro ſe obtulit, & veluti domita manſuetudine, eum tergo excepit; duxque belli, & præliator inſignis fuit. Sic acquiſito regno, Sandrocottus ea tempeſtate, qua Seleucus futuræ magnitudinis fun-

 damen-

damenta jaciebat, Indiam poſſidebat: cum quo facta pactione Seleucus, compoſitiſque in Oriente rebus, in bellum Antigoni deſcendit. Adunatis igitur omnium ſociorum copiis, prælium committitur: in eo Antigonus occiditur; Demetrius filius ejus in fugam vertitur. Sed ſocii profligato hoſtili bello, denuo in ſemetipſos arma verterunt: &, cum de præda non convenirent, iterum in duas factiones deducuntur. Seleucus Demetrio, Ptolemæus Lyſimacho junguntur. Caſſandro defuncto Philippus filius ſuccedit. Sic, quaſi ex integro, nova Macedoniæ bella naſcuntur.

LIBER XVI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Antipater, Caſſandri filius, fit parricida. Demetrius Alexandrum, Caſſandri F. interficit, & Macedoniam uſurpat.*
2. *Demetrius prælio fuſus fugatur. Antipater parricida fœde perit. In Caſſandri familiam numinis vindicta. Ptolemæi placidum fatum.*
3. *Bellum Pyrrhi & Lyſimachi. De Heraclea origine, & ſtatu, digreſſio.*
4. *Clearchi tyranni Heraclienſis artes luculenter diſcribuntur.*
5. *Quibus rationibus Clearchus tyrannidem firmaverit. Clearchus tandem à Chione & Leonide juvenibus nobiliſſimis obtruncatur. Poſt Clearchi ſupplicium Heraclea conditio.*

CAP. I.

POſt Caſſandri regis, filiique ejus Philippi continuas mortes, Theſſalonice regina uxor Caſſandri non magno poſt tempore, ab Antipatro fi-

lio, cum vitam etiam per ubera materna deprecaretur, occiditur. Cauſa parricidii fuit, quod poſt mortem mariti, in diviſione inter fratres regni, propenſior fuiſſe *a*) pro Alexandro videbatur. Quod facinus eo gravius omnibus viſum eſt, quod nullum maternæ fraudis veſtigium fuit. Quanquam in parricidio nulla *b*) ſatis juſta cauſa ad ſceleris patrocinia prætexi poteſt. Ob hæc igitur Alexander in ultionem maternæ necis, geſturus cum fratre bellum, auxilium à Demetrio petit: nec Demetrius, ſpe invadendi Macedonici regni, moram fecit. Cujus adventum verens Lyſimachus, perſuadet genero ſuo Antipatro, ut malit cum fratre in gratiam reverti, quam paternum hoſtem in Macedoniam admitti. Inchoatam igitur inter fratres reconciliationem cum præſenſiſſet Demetrius, per inſidias Alexandrum interfecit; occupatoque Macedoniæ regno, cædem apud exercitum excuſaturus, in concionem vocat. Ibi priorem ſe petitum ab Alexandro allegat; nec feciſſe ſe, ſed occupaſſe inſidias: Regem autem ſe Macedoniæ vel ætatis experimentis, vel cauſis juſtiorem eſſe. Patrem enim ſuum & Philippo Regi, & Alexandro Magno ſocium in omni militia fuiſſe: liberorum deinde Alexandri miniſtrum, & ad perſequendos defectores ducem extitiſſe. Contra, Antipatrum, avum horum adoleſcentium, amariorem ſemper miniſtrum regni, quam ipſos reges fuiſſe. Caſſandrum vero patrem, exinctorem regiæ domus, non feminis, non pueris pepercisse; nec ceſſaſſe, quoad omnem ſtirpem regiæ ſobolis deleret. Horum ſcelerum ultionem, quia nequiſſet ab ipſo Caſſandro exigere, ad liberos ejus tranſlatam. Quamobrem etiam Philippum, Alexandrumque, ſi quis manium ſenſus eſt, non interfectores ſuos, ac ſtirpis ſuæ, ſed ultores eorum, Macedoniæ regnum tenere malle. Per hæc mitigato

 gato

a *In Alexandrum.* b *alii omittunt ſatis.*

gato populo, rex Macedoniæ appellatur. Lyſimachus quoque cum bello c) Doricetis regis Thracum premeretur, ne eodem tempore & adverſus eum dimicare neceſſe haberet, tradita ei altera parte Macedoniæ, quæ Antipatro ejus genero obvenerat, pacem cum eo fecit.

CAP. II. Igitur Demetrius, totis Macedoniæ regni viribus inſtructus, cum Aſiam occupare ſtatuiſſet, iterato Ptolemæus, Seleucus, & Lyſimachus, experti priore certamine quantæ vires eſſent concordiæ, pacta ſocietate adunatiſque exercitibus, bellum adverſus Demetrium transferunt in Europam. His comitem ſe, & belli ſocium jungit Pyrrhus rex Epiri, ſperans non difficilius Demetrium amittere Macedoniam poſſe, quam acquiſierat. Nec ſpes fruſtra fuit: quippe exercitu ejus corrupto, ipſoque in fugam acto, regnum Macedoniæ occupavit. Dum hæc aguntur, Lyſimachus generum ſuum Antipatrum, regnum Macedoniæ ademptum ſibi, ſoceri fraude querentem, interfecit, filiamque ſuam Eurydicen, querelarum ſociam, in cuſtodiam tradit: atque ita univerſa Caſſandri domus Alexandro magno, ſeu necis ipſius, ſeu ſtirpis extinctæ pœnas partim cæde, partim ſupplicio, partim parricidio luit. Demetrius quoque à tot exercitibus circumventus, cum poſſet honeſte mori, turpiter ſe dedere Seleuco maluit. Finito bello, Ptolemæus cum magna rerum geſtarum gloria d] moriturus, contra jus gentium, minimo natu ex filiis, ante infirmitatem regnum tradiderat, ejuſque rei populo rationem reddiderat: cujus non minor favor in accipiendo, quam patris & filii mutuæ pietatis exempla, etiam ea res amorem populi juveni conciliaverat, quod pater, regno ei publice tradito, privatus officium regi inter ſatellites fecerat, omnique regno pulcrius regis eſſe patrem duxerat.

CAP.

c *Al. Dromichætis.* d *al. moritur.*

CAP. III. Sed inter Lyſimachum, & Pyrrhum regem, ſocios paulo ante adverſus Demetrium, aſſiduum inter pares diſcordiæ malum, bellum moverat. Victor Lyſimachus, pulſo Pyrrho Macedoniam occupaverat. Inde Thraciæ, ac deinceps Heracleæ bellum intulerat: cujus urbis & initia & exitus admirabiles fuere; quippe Bæotiis peſtilentia laborantibus, oraculum Delphis reſponderat, coloniam in Ponti regione ſacram Herculi conderent. Cum propter metum longæ ac periculoſæ navigationis, mortem in patria omnibus præoptantibus, res omiſſa eſſet, bellum his Phocenſes intulerunt: quorum cum adverſa prælia paterentur, iterato ad oraculum decurrunt: reſponſum, idem belli quod peſtilentiæ remedium fore. Igitur conſcripta colonorum manu, in Pontum delati, urbem Heracleam condiderunt. Et quoniam fatorum auſpiciis in eas ſedes delati erant, brevi tempore magnas opes paravere. Multa deinde hujus urbis adverſus finitimos bella, multæ etiam domeſticæ diſſenſiones fuere. Inter cetera magnifica, vel præcipue illud memorabile fuit. Cum rerum potirentur Athenienſes, victiſque Perſis, Græciæ & Aſiæ tributum in tutelam claſſis deſcripſiſſent, omnibus cupide ad præſidium ſalutis ſuæ conferentibus; ſoli Heraclienſes ob amicitiam regum Perſicorum, collationem abnuerant. Miſſus itaque ab Athenienſibus *e*) Lamachus cum exercitu ad extorquendum quod negabatur, dum relictis in litore navibus, agros Heracleenſium populatur; claſſem cum majore parte exercitus, naufragio repentinæ tempeſtatis amiſit. Itaque cum neque mari poſſet, amiſſis navibus, neque terra auderet, cum parva manu inter tot ferociſſimas gentes, reverti; Heraclienſes, honeſtiorem beneficii, quam ultionis occaſionem rati, inſtructos commeatibus auxiliiſque dimittunt;

e *Al. Malachus & Malchus.*

tunt: Bene agrorum ſuorum populationem impenſam exiſtimantes, ſi quos hoſtes habuerant, amicos reddidiſſent.

CAP. IV. Paſſi ſunt inter plurima mala etiam tyrannidem: ſiquidem cum plebs etiam novas tabulas, & diviſionem agrorum *f*) divitum impotenter flagitaret, diu re in ſenatu *g*) tractata, cum exitus rei non inveniretur, ad poſtremum adverſus plebem nimio otio laſcivientem, auxilia à Timotheo Athenienſium duce, mox ab Epaminonda Thebanorum petivere. Utriſque negantibus, ad Clearchum, quem ipſi in exilium egerant, decurrunt. Tanta calamitatium neceſſitas fuit, ut cui patriam interdixerant, eum ad tutelam patriæ revocarent. Sed Clearchus exilio facinoroſior redditus, & diſſenſionem populi occaſionem invadendæ tyrannidis exiſtimans, primo tacitus cum Mithridate civium ſuorum hoſte colloquitur; & inita ſocietate paciſcitur ut revocatus in patriam prodita ei urbe, præfectus ejus conſtitueretur. Poſtea autem inſidias, quas civibus paraverat, in ipſum Mithridatem verterat. Namque, cum velut arbiter civilis diſcordiæ, de exilio reverſus eſſet, ſtatuto tempore, quo urbem Mithridati traderet, ipſum cum amicis ſuis cepit; captumque, accepta ingenti pecunia, dimiſit. Atque ut in illo ſubitum ſe ex ſocio fecit hoſtem: ſic ex defenſore ſenatoriæ cauſæ, repente patronus plebis evaſit; & adverſus auctores potentiæ ſuæ, à quibus revocatus in patriam, per quos in arce collocatus fuerat, non ſolum plebem accendit, verum etiam nefandiſſima quæque tyrannicæ crudelitatis exercuit. Igitur populo ad concionem vocato, neque ſe affuturum amplius graſſanti in populum ſenatui, ait; interceſſurum etiam, ſi in priſtina ſævitia perſeveret: quod ſi pares ſe crudelitati ſenatorum arbitrarentur, abiturum cum militibus ſuis ne-

f *Faber omittit.* g *al. tracta.*

neque civilibus diſcordiis interfuturum. Sin vero diffidant viribus propriis, vindictæ ſe civium non defuturum. Proinde conſulant ſibi h] ipſis: jubeant abire ſe, ſi malint, vel cauſæ populari ſocium remanere. His verbis ſolicitata plebs, ſummum ad eum imperium defert: & dum ſenatus potentiæ iraſcitur, in ſervitutem ſe tyrannicæ dominationis cum conjugibus & liberis tradit. Igitur Clearchus LX. ſenatores comprehenſos (nam ceteri in fugam dilapſi erant) in vincula compingit. Lætari plebs, quod à duce potiſſimum ſenatorum, ſenatus deleretur, verſaque vice, auxilium eorum in exitium converſum eſſe. Quibus dum mortem paſſim omnibus minatur, cariora eorum pretia facit: ſiquidem Clearchus magna pecunia (quaſi minis populi occulte eos ſubtracturus) accepta, ſpoliatos fortunis, vita quoque ſpoliavit.

CAP. V. Cognito deinde, quod bellum ſibi ab iis qui profugerant, miſericordia in auxilium ſolicitatis civitatibus, pararetur, ſervos eorum manumittit. Et, ne quod mali afflictis honeſtiſſimis domibus deeſſet, uxores eorum filiaſque nubere ſervis ſuis, propoſita recuſantibus morte, compellit; ut eos ſibi fidiores, & dominis infeſtiores redderet. Sed matronis tam lugubres nuptiæ graviores repentinis funeribus fuere. Itaque multæ ſe ante nuptias, multæ in ipſis nuptiis, occiſis prius novis maritis, interficiunt, & ſe tam funeſtis calamitatibus, virtute ingenui pudoris, eripiunt. Prælium deinde committitur: quo victor tyrannus captivos ſenatores in triumphi modum per ora civium trahit. Reverſus in urbem alios vincit, torquet alios, alios occidit: nullus locus urbis à crudelitate tyranni vacat. Accedit ſævitiæ inſolentia, crudelitati arrogantia: interdum enim ex ſucceſſu continuæ felicitatis

h *Al. ſibi ipſi: jubeantne abire ſe, an cauſa, &c. vel jubeant abire ſeſe mallent vel cauſa &c.*

citatis obliviſcitur ſe hominem: interdum Jovis ſe filium dicit. Eunti per publicum, aurea aquila velut argumentum generis præferebatur; veſte purpurea, & cothurnis regum tragicorum, & aurea corona utebatur: filium quoque ſuum Ceraunon vocat, ut deos non mendacio tantum, verum etiam nominibus illudat. Hæc illum facere, duo nobiliſſimi juvenes Chion & i] Leonides indignantes, patriam liberaturi in necem tyranni conſpirant. Erant hi diſcipuli Platonis Philoſophi, qui virtutem, ad quam quotidie præceptis magiſtri erudiebantur, patriæ exhibere cupientes, quinquaginta cognatos, veluti clientes, in inſidiis locant. Ipſi, more jurgantium, ad tyrannum, veluti ad regem, in arcem contendunt: qui jure familiaritatis admiſſi, dum alterum priorem dicentem intentus audit tyrannus, ab altero obtruncatur. Sed & ipſi, ſociis tardius auxilium ferentibus, à ſatellitibus obruuntur. Quare factum eſt, ut tyrannus quidem occideretur, ſed patria non liberaretur. Nam frater Clearchi Satyrus eadem via tyrannidem invadit; multiſque annis, per gradus ſucceſſionis, Heraclienſes ſub regno tyrannorum fuere.

i *Al. Leon.*

LIBER XVII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Lyſimachi regis tragœdia.*
2. *Amiſſis XV liberis in prælio occumbit. Seleucus per inſidias occiditur à Ptolemæo. Ptolemæus principum amicitias, Pyrrhi præſertim, ſibi conciliat.*
3. *De Epirotarum regno ejuſdemque origine ac regibus digreſſio. Pyrrhi varia fortuna.*

CAP.

CAP. I.

PEr idem ferme tempus in Helleſponti & Cherſoneſi regionibus terræ motus fuit: maxime tamen Lyſimachia urbs, ante duos & viginti annos à Lyſimacho rege condita, everſa eſt. Quod portentum dira Lyſimacho ſtirpique ejus, ac regni ruinam, cum clade vexatarum regionum, portendebat. Nec oſtentis fides defuit: nam brevi poſt tempore, Agathoclem filium ſuum, quem in ſucceſſionem regni ordinaverat, per quem multa bella proſpere geſſerat, non ſolum patrium, verum etiam humanum ultra morem, prorſus, miniſtra a) Arſinoë noverca, veneno interfecit. Hæc illi prima mali labes, hoc initium impendentis ruinæ fuit. Nam parricidium, principum ſequutæ cædes ſunt, luentium ſupplicia quod occiſum juvenem dolebant. Itaque & hi qui cædibus ſuperfuerant, & hi qui exercitibus præerant, certatim ad Seleucum deficiunt; eumque pronum jam ex æmulatione gloriæ, bellum Lyſimacho inferre compellunt. Ultimum hoc certamen commilitonum Alexandri fuit. &, velut ad exemplum fortunæ, par reſervatum. Lyſimachus quatuor & Lxx annos natus erat. Seleucus ſeptem & Lxx. Sed in hac ætate utrique animi juveniles erant, imperiique cupiditatem inſatiabilem gerebant. Quippe cum orbem terrarum duo ſoli tenerent, anguſtiis ſibimet incluſi videbantur, vitæque finem non annorum ſpatio, ſed imperii terminis metiebantur.

CAP. II. In eo bello Lyſimachus amiſſis ante variis caſibus xv liberis, non inſtrenue moriens, proſtremus domus ſuæ ruinæ cumulus acceſſit. Lætus tanta victoria Seleucus, & quod majus victoria putabat, ſolum ſe de cohorte Alexandri remanſiſſe; victo-

a *Al. Arſyrice.*

victoremque victorum extitiſſe, non humanum eſſe opus, ſed divinum munus gloriatur: Ignarus prorſus, non multo poſt fragilitatis humanæ ſe ipſum exemplum futurum. Quippe poſt menſes admodum ſeptem à Ptolemæo, cujus ſororem Lyſimachus in matrimonio habuerat, per inſidias circumventus occiditur: regnumque Macedoniæ, quod Lyſimacho eripuerat, cum vita pariter amittit. Igitur Ptolemæus cum & in gratiam memoriæ magni Ptolemæi patris, & in favorem ultionis Lyſimachi ambitioſus apud populares eſſet, primo Lyſimachi filios conciliare ſibi ſtatuit, nuptiaſque Arſinoës ſororis ſuæ, matris eorum, petit, puerorum adoptione promiſſa: ut, cum in locum patris eorum ſucceſſiſſet, nihil illi moliri, vel verecundia matris, vel appellatione patris auderent. Fratris quoque regis Ægypti concordiam per epiſtolas deprecatur; profeſſus deponere ſe offenſam erepti paterni regni, neque amplius à fratre quæſiturum, quod honeſtius à paterno hoſte perceperit. *b*) Omnique arte adulatur Eumeni & Antigono, Demetrii filiis Antiocho filio Seleuci, cum quibus bellum habiturus erat, ne tertius ſibi hoſtis accederet. Sed nec Pyrrhus rex Epiri omiſſus, ingens momentum futurus, utri parti ſocius acceſſiſſet, qui & ipſe ſpoliare ſingulos cupiens, omnibus ſe partibus venditabat. Itaque Tarentinis adverſus Romanos laturus auxilium, ab Antigono naves, ad exercitum in Italiam deportandum, mutuo petit; ab Antiocho pecuniam, qui opibus quam militibus inſtructior erat; à Ptolemæo Macedonum militum auxilia. Sed Ptolemæus, *c*) cui nulla dilationis ex infirmitate virium venia eſſet, quinque millia peditum, equitum quatuor millia, elephantos quinquaginta, non

b *Al. omnique arte adul. Nicom. ne cum Antig. Demet. & Anti. Seleu. filiis bellum habituro, tertius &c.* c *al. cum.*

non amplius quam in biennii uſum dedit. Ob hæc Pyrrhus filia Ptolemæi in matrimonium accepta, vindicem eum regni reliquit: ne abducta in Italiam juventute, prædam hoſtibus regnum relinqueret.

CAP. III. Sed quoniam ad Epiri mentionem ventum eſt, de origine regni ejus pauca narranda ſunt. Moloſſorum primum in ea regione regnum fuit. Poſt Pyrrhus Achillis filius, amiſſo per abſentiam Trojanis temporibus paterno regno, in his locis concedit, qui Pyrrhidæ primo, poſtea Epirotæ dicti ſunt. Sed Pyrrhus cum in templum Dodonæi Jovis ad conſulendum veniſſet, ibi Lanaſſam neptem Herculis rapuit: ex cujus matrimonio octo liberos ſuſtulit. Ex his nonnullas virgines nuptum finitimis regibus tradidit, opeſque affinitatium auxilio magnas paravit: atque ita Heleno filio Priami regis ob induſtriam ſingularem, regnum Chaonum, & Andromachen Hectoris, quam & ipſe matrimonio ſuo in diviſione Trojanæ prædæ acceperat, uxorem tradidit: brevique poſt tempore, Delphis inſidiis Oreſtæ filii Agamemnonis, inter altaria dei interiit. Succeſſor huic *d*) Pialis filius fuit. Per ordinem deinde, regnum ad *e*) Arrybam deſcendit: cui quoniam pupillus & unicus ex gente nobili ſupereſſet, intentiore omnium cura ſervandi ejus educandique, publice tutores conſtituuntur: Athenas quoque, erudiendi gratia, miſſus, quanto doctior majoribus ſuis, tanto & gratior populo fuit. Primus itaque leges, & ſenatum, annuoſque magiſtratus, & reipub. formam compoſuit: & ut à Pyrrho ſedes, ſic vita cultior populo ab Arryba ſtatuta. Hujus filius Neoptolemus fuit: ex quo nata eſt Olympias, mater Alexandri Magni, & Alexander, qui poſt eum regnum Epiri tenuit: & in Italia bello

d *Al. Piclus, vulgo Pylades.* e *M. Arrytbribam & Aryrubam.*

lo geſto, in Bruttiis interiit. Poſt ejus mortem frater Æacides regno ſucceſſit, qui, aſſiduis adverſus Macedonas bellorum certaminibus populum fatigando, offenſam civium contraxit: ac propterea in exilium actus, Pyrrhum filium f) vivum, admodum parvulum, in regno reliquit. Qui & ipſe cum à populo propter odium patris ad necem quæreretur, furtim ſubtractus in Illyrios defertur: tradituſque eſt Beroæ, Glauci regis uxori, nutriendus, quæ & ipſa generis Æacidarum erat. Ibi eum, ſeu miſericordia fortunæ ejus, ſeu infantilibus blandimentis inductus rex, adverſum Caſſandrum Macedoniæ regem, qui eum ſub belli comminatione depoſcebat, diu protexit, addito in auxilium etiam adoptionis officio. Quibus rebus moti Epirotæ, odio in miſericordiam verſo, annorum XI eum in regnum revocaverunt, datis tutoribus, qui regnum uſque adultam ejus ætatem tuerentur. Adoleſcens deinde multa geſſit; tantuſque rerum ſucceſſu haberi cœptus eſt, ut Tarentinos ſolus adverſus Romanos tueri poſſe videretur.

f *Al. bimum.*

LIBER XVIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Pyrrho Tarentinis adverſus Romanos ſuppetias ferenti Valerius Lævinus occurrit: unde prælia & ſtrages.*
2. *Carthaginienſium auxilium Romani remittunt. Pax cum Pyrrho componitur. Romanorum continentia. Pyrrhus Siciliam occupat.*
3. *De Carthaginienſium origine & veteribus incolis digreſſio, in qua etiam de Sidonis & Tyri conditoribus.*
4. *Nova incola Tyri, inter quos Eliſſa, quæ à Pygmalione fratre*

fratre recedit, ut rebus ſuis conſuleret.

5\. *Eliſſa, agnomine Dido, Cyprum appellit, deinde in ſinum Africæ defertur & Carthaginem condit.*

6\. *Eliſſa propter Iarbæ votum ſibi vim infert. Charthaginienſium crudelis ſuperſtitio.*

7\. *Clades Carthaginienſium in Sardinia. Superſtites in exilium pulſi, patriam armis recuperare nituntur: unde Malei Patris in Cartalonem filium ſeveritas: & paulo poſt cruentus interitus.*

CAP. I.

IGitur Pyrrhus rex Epiri, cum iterata Tarentinorum legatione, additis Samnitium & Lucanorum precibus, & ipſis auxilio adverſus Romanos indigentibus, fatigaretur; non tam ſupplicum precibus, quam ſpe invadendi Italiæ imperii inductus, venturum ſe cum exercitu pollicetur. In quam rem inclinatum ſemel animum, præcipitem agere cœperant exempla majorum: ne aut inferior patruo ſuo Alexandro videretur, quo defenſore iidem Tarentini adverſus Bruttios uſi fuerant: aut minores animos Magno Alexandro habuiſſe, qui tam longa à domo militia Orientem ſubegit. Igitur relicto cuſtode regni filio Ptolemæo, annos XV nato, exercitum in portu Tarentino exponit, duobus parvulis filiis, Alexandro & Heleno, in ſolatia longinquæ ſecum expeditionis *a*) adductis. Cujus audito adventu, conſul Romanus Valerius *b*) Lævinus, feſtinans, ut prius cum eo congrederetur, quam auxilia ſociorum convenirent, exercitum in aciem educit: Nec rex, tametſi numero militum inferior eſſet, certamini moram fecit. Sed Romanos vincentes jam, inuſitata ante elephantorum forma ſtupere primo, mox cedere prælio coëgit; victoreſque jam nova Macedonum monſtra repente vicerunt. Nec hoſti-

a *Al. abductis.* b *al. Albinus. Plut.*

hoſtibus incruenta victoria fuit. Nam & ipſe Pyrrhus graviter vulneratus eſt; & magna pars militum ejus cæſa, majoremque gloriam ejus victoriæ, quam lætitiam habuit. Hujus pugnæ eventum multæ civitates ſecutæ, Pyrrho ſe tradunt. Inter ceteras etiam Locri, prodito præſidio Romano, ad Pyrrhum deficiunt. Ex ea præda Pyrrhus ccc. captivos milites Romam gratis remiſit, ut cognita virtute ejus, Romani cognoſcerent etiam liberalitatem. Interjectis deinde diebus, cum ſociorum exercitus ſuperveniſſet, iterato prælium cum Romanis facit, in quo par fortuna priori bello fuit.

CAP. II. Interea Mago, dux Carthaginienſium, in auxilium Romanorum cum cxx. navibus miſſus, ſenatum adiit, ægre tuliſſe Carthaginienſes, affirmans, quod bellum in Italia à peregrino rege paterentur. Ob quam cauſam miſſum ſe, ut quoniam externo hoſte oppugnarentur, externis auxiliis juvarentur. Gratiæ à ſenatu Carthaginienſibus actæ, auxiliaque remiſſa. Sed Mago Punico ingenio, poſt paucos dies tacitus, quaſi pacificator Carthaginienſium, Pyrrhum adiit, ſpeculaturus conſilia ejus de Sicilia, quo eum arceſſiri fama erat. Nam Romanis eadem cauſa mittendi auxilii Carthaginienſibus fuerat, ut Romano bello, ne in Siciliam tranſire poſſet Pyrrhus, in Italia detineretur. Dum hæc aguntur, legatus à ſenatu Romano Fabricius Lucinus miſſus, pacem cum Pyrrho compoſuit. Ad quam confirmandam, Cyneas Romam cum ingentibus à Pyrrho donis miſſus, neminem, cujus domus muneribus pateret, invenit. Huic continentiæ Romanorum ſimile exemplum iiſdem ferme temporibus fuit. Nam miſſi à ſenatu in Ægyptum legati, cum ingentia ſibi à Ptolemæo rege miſſa munera ſpreviſſent, interjectis diebus ad cœnam invitatis, aureæ coronæ miſſæ ſunt, quas illi c] honoris

c *Al. homines, & ominis.*

noris cauſa receptas, poſtera die ſtatuis regis impoſuerunt. Igitur Cyneas cum turbatam cum Romanis pacem ab Appio Claudio renuntiaſſet, interrogatus à Pyrrho, qualis Roma eſſet, reſpondit, Regum urbem ſibi viſam. Poſt hæc legati Siculorum ſuperveniunt, tradentes Pyrrho totius inſulæ imperium, quæ aſſiduis Carthaginienſium bellis vexabatur. Itaque relicto Locris Alexandro filio, firmatiſque ſociorum civitatibus valido præſidio, in Siciliam exercitum trajecit.

CAP. III. Et quoniam ad Carthaginienſium mentionem ventum eſt, de origine eorum pauca dicenda ſunt, repetitis Tyriorum paulo altius rebus, quorum caſus etiam dolendi fuerunt. Tyriorum gens condita à Phœnicibus fuit, qui terræ motu vexati, relicto patriæ ſolo, Aſſyrium ſtagnum primo, mox mari proximum littus incoluerunt, condita ibi urbe, quam à piſcium ubertate Sidona appellaverunt: nam piſcem Phœnices ſidon vocant. Poſt multos deinde annos à rege Aſcaloniorum expugnati, navibus appulſi, Tyron urbem ante annum Trojanæ cladis condiderunt: ibi Perſarum bellis diu varieque fatigati, victores quidem fuere: ſed attritis viribus, à ſervis ſuis multitudine abundantibus, indigna ſupplicia perpeſſi ſunt: qui conſpiratione facta, omnem liberum populum cum dominis interficiunt: atque ita potiti urbe, lares dominorum occupant, rempub. invadunt, conjuges ducunt, &, quod ipſi non erant, liberos procreant. Unus ex tot millibus ſervorum fuit, qui miti ingenio, ſenis domini, parvulique filii ejus fortuna moveretur; dominoſque non truci feritate, ſed piæ miſericordiæ humanitate reſpiceret. Itaque cum velut occiſos alienaſſet, ſerviſque de ſtatu reipub. deliberantibus placuiſſet regem ex ſuo corpore creari, eumque potiſſimum quaſi acceptiſſimum diis, qui ſolem orientem primus vidiſſet, rem ad Stratonem

(hoc enim ei nomen erat) dominum occulte latentem detulit. Ab eo formatus cum medio noctis omnes in unum campum proceſſiſſent, ceteris in Orientem ſpectantibus, ſolus Occidentis regionem intuebatur. Id primum aliis videri furor, in Occidente ſolis ortum quærere: ubi vero dies adventare cœpit, editiſſimiſque culminibus urbis oriens ſplendere; exſpectantibus aliis, ut ipſum ſolem aſpicerent; hic primus omnibus fulgorem ſolis in ſummo faſtigio civitatis oſtendit. Non ſervilis ingenii ratio viſa; requirentibuſque auctorem, de domino confitetur. Tunc intellectum eſt, quantum *d)* ingenua ſervilibus ingenia præſtarent; malitiaque ſervos, non ſapientia vincere. Igitur venia ſeni filioque data eſt; & velut numine quodam reſervatos arbitrantes, regem Stratonem creaverunt. Poſt cujus mortem regnum ad filium, ac deinde ad nepotes tranſiit. Celebre hoc ſervorum facinus, metuendumque exemplum toto orbe terrarum fuit. Itaque Alexander Magnus, cum interjecto tempore in Oriente bellum gereret, velut ultor publicæ ſecuritatis, expugnata eorum urbe, omnes qui prælio ſuperfuerant, ob memoriam veteris cædis crucibus affixit: genus tantum Stratonis inviolatum ſervavit, regnumque ſtirpi ejus reſtituit, ingenuis & innoxiis incolis inſulæ attributis, ut, exſtirpato ſervili germine, genus urbis ex integro conderetur.

CAP. IV. Hoc igitur modo Tyrii Alexandri auſpiciis conditi, parcimonia & labore quærendi cito *e)* convaluere. Ante cladem dominorum cum & opibus & multitudine abundarent, miſſa in Africam juventute, Uticam condidere: cum interim rex *f)* Tyro decedit, filio Pygmalione, & Eliſſa filia, inſignis formæ virgine, heredibus inſtitutis. Sed populus Pygmalioni admodum puero regnum tradidit.

d. *Al. dominarum ingenia.* e *al. coaluere.* f *al. Tyri.*

didit. Eliſſa quoque g] Acerbæ avunculo ſuo, ſacerdoti Herculis, qui honos ſecundus à rege erat, nubit. Huic magnæ, ſed diſſimulatæ opes erant: aurumque, metu regis, non tectis, ſed terræ crediderat; quam rem etſi homines ignorabant, fama tamen loquebatur. Qua incenſus Pygmalion, oblitus juris humani, avunculum ſuum, eundemque generum, ſine reſpectu pietatis occidit. Eliſſa diu fratrem propter ſcelus averſata, ad poſtremum diſſimulato odio, mitigatoque interim vultu, fugam tacito molitur, aſſumptis quibuſdam principibus in ſocietatem, quibus par odium in regem eſſe, eandemque fugiendi cupiditatem arbitrabatur. Tunc fratrem dolo aggreditur, fingit ſe ad eum migrare velle, ne amplius ei mariti domus, cupidæ oblivionis, gravem luctus imaginem renovaret, neve ultra amara admonitio oculis ejus occurrat. Non invitus Pygmalion verba ſororis audivit, exiſtimans cum ea & aurum Acerbæ ad ſe venturum. Sed Eliſſa miniſtros migrationis à rege miſſos, navibus cum omnibus opibus ſuis prima veſpera imponit, provectaque in altum compellit eos onera harenæ pro pecunia involucris involuta, in mare dejicere. Tunc deflens ipſa, lugubrique voce Acerbam h] ciet; orat, ut libens opes ſuas recipiat, quas reliquerat; habeatque inferias, quas habuerat cauſam mortis. Tunc ipſos miniſtros aggreditur: Sibi quidem ait optatam olim mortem; ſed illis acerbos cruciatus, & dira ſupplicia imminere, qui Acerbæ opes, quarum ſpe parricidium rex fecerit, avaritiæ tyranni ſubtraxerint. Hoc metu omnibus injecto, comites fugæ accepit. Junguntur & ſenatorum in eam noctem præparata agmina; atque ita ſacris Herculis, cujus ſacerdos Acerbas fuerat, repetitis, exilio ſedes quærunt.

CAP. V. Primus illis appulſus terræ Cyprus inſula fuit: ubi ſacerdos Jovis, cum conjuge & liberis,

g MS. Sicharba & Hiarba, qui & Sichæus Virg. h *al. ciens.*

beris, deorum monitu, comitem ſe Eliſſæ ſociumque *i*) præbuit, pactus ſibi poſteriſque perpetuum honorem ſacerdotii. Conditio pro manifeſto omine accepta. Mos erat Cypriis, virgines ante nuptias ſtatutis diebus dotalem pecuniam quæſituras, in quæſtum ad littus maris mittere, pro reliqua pudicitia libamenta Veneri ſoluturas. Harum igitur ex numero LXXX. admodum virgines raptas, navibus imponi Eliſſa jubet; ut & juventus matrimonia, & urbs ſobolem habere poſſet. Dum hæc aguntur, Pygmalion cognita ſororis fuga, cum impio bello fugientem perſequi pararet, ægre precibus matris, & deorum minis victus quievit: cui cum inſpirati vates canerent, non impune laturum, ſi incrementa urbis toto orbe auſpicatiſſimæ interpellaſſet, hoc modo ſpatium reſpirandi fugientibus datum. Itaque Eliſſa delata in Africæ ſinum, incolas loci ejus, adventu peregrinorum mutuarumque rerum commercio gaudentes, in amicitiam ſolicitat: deinde empto loco, qui corio bovis tegi poſſet, in quo feſſos longa navigatione ſocios, quoad proficiſceretur, reficere *k*] poſſet: corium in tenuiſſimas partes ſecari jubet, atque ita majus loci ſpatium quam petierat, occupat: unde poſtea ei loco Byrſæ nomen fuit. Confluentibus deinde vicinis locorum, qui ſpe lucri multa hoſpitibus venalia inferebant, ſedeſque ibi ſtatuentibus, ex frequentia hominum velut inſtar civitatis effectum eſt. Uticenſium quoque legati, dona ut conſanguineis attulerunt, hortatique ſunt, urbem ibi conderent, ubi ſedes ſortiti eſſent. Sed & Afros detinendi advenas amor cepit. Itaque conſentientibus omnibus, Carthago conditur, ſtatuto annuo vectigali pro ſolo urbis. In primis fundamentis caput bubulum inventum eſt: quod auſpicium quidem fructuoſæ terræ, ſed laborioſæ, perpetuoque ſervæ urbis fuit: propter quod in alium

i *Alii addunt fortunæ.* k *al. reficeret, omiſſa voce, poſſet.*

lium locum urbs tranſlata. Ibi quoque equi caput repertum, bellicoſum potentemque populum futurum ſignificans, urbi auſpicatam ſedem dedit. Tunc ad opinionem novæ urbis concurrentibus gentibus, brevi & populus, & civitas magna facta.

CAP. VI. Cum ſucceſſu rerum florentes Carthaginis opes eſſent, rex *l*] Maxitanorum *m*) Hiarbas, decem Pœnorum principibus ad ſe arceſſitis, Eliſſæ nuptias ſub belli denuntiatione petit: quod legati reginæ referre metuentes, Punico cum ea ingenio egerunt, nuntiantes, regem aliquem poſcere, qui cultiores victus eum Afroſque perdoceat: ſed quem inveniri poſſe, qui ad Barbaros & ferarum more viventes tranſire à conſanguineis velit? Tunc à regina caſtigati, ſi pro ſalute patriæ aſperiorem vitam recuſarent, cui etiam ipſa vita, ſi res exigat, debeatur, regis mandata aperuere, dicentes; Quæ præcipiat aliis, ipſi facienda eſſe, ſi velit urbi conſultum eſſe. Hoc dolo capta, diu Acerbæ viri nomine cum multis lacrymis & lamentatione flebili invocato, ad poſtremum ituram ſe quò ſuæ urbis fata vocarent, reſpondit. In hoc trium menſium ſumpto ſpatio, pyra in ultima parte urbis exſtructa, velut placatura viri manes, inferiaſque ante nuptias miſſura, multas hoſtias cædit, & ſumpto gladio pyram conſcendit; atque ita ad populum reſpiciens, ituram ſe ad virum, ſicut præceperant, dixit, vitamque gladio finivit. Quamdiu Carthago invicta fuit, pro dea culta eſt. Condita eſt urbs hæc LXXXII. annis ante quam Roma; cujus virtus ſicut bello clara fuit, ita domi ſtatus variis diſcordiarum caſibus agitatus eſt. Cum inter cetera mala etiam peſte laborarent, cruenta ſacrorum religione, & ſcelere pro remedio uſi ſunt. Quippe homines, ut victimas immolabant; & impuberes (quæ ætas etiam hoſtium miſericordiam provocat) aris admovebant,

 pacem

l *MS. Muxitanorum & Mauritanorum.* m *al. Tarbas*

pacem deorum ſanguine eorum expoſcentes, pro quorum vita dii rogari maxime ſolent.

CAP. VII. Itaque adverſis tanto ſcelere numinibus, cum in Sicilia diu *n*] feliciter dimicaſſent, tranſlato in Sardiniam bello, amiſſa majore exercitus parte, gravi prælio victi ſunt. Propter quod ducem ſuum *o*] Maleum, cujus auſpiciis & Siciliæ partem domuerant, & adverſus Afros magnas res geſſerant, cum parte exercitus, quæ ſuperfuerat, exulare juſſerunt. Quam rem ægre ferentes milites, legatos Carthaginem mittunt, qui reditum primo, veniamque infelicis militiæ petant; tum denuntient, quod precibus nequeant, armis ſe conſecuturos. cum & preces & minæ legatorum ſpretæ eſſent, interjectis diebus conſcenſis navibus, armati ad urbem veniunt: ibi deos hominesque teſtati, non ſe expugnatum, ſed reciperatum patriam venire; oſtenſuroſque civibus ſuis, non virtutem ſibi priore bello, ſed fortunam defuiſſe: prohibitis commeatibus, obſeſſaque urbe, in ſummam deſperationem Carthaginienſes adduxerunt. Interea Cartalo Malei exſulis ducis filius, cum præter caſtra patris à Tyro, quo decimas Herculis ferre, ex præda Sicilienſi, quam pater ejus ceperat, à Carthaginienſibus miſſus fuerat, reverteretur, arceſſituſque à patre eſſet, prius publicæ ſe religionis officia exſecuturum, quam privatæ pietatis, reſpondit. Quam rem etſi indigne ferret pater, non tamen vim afferre religioni auſus eſt. Interjectis deinde diebus Cartalo, petito commeatu à populo, cum reverſus ad patrem eſſet; ornatuſque purpura, & infulis ſacerdotii, omnium ſe oculis ingereret, tunc in ſecretum abductus pater ait: Auſus ne es, nefandiſſimum caput, iſta purpura & auro ornatus in conſpectum tot miſerorum civium venire? & mœſta ac lugentia caſtra, circumfluentibus quietæ ſe-

n *MS. Infeliciter.* o *al. Mazeum.*

felicitatis inſignibus, velut exultabundus intrare? Nuſquamne te aliis jactare potuiſti? Nullus locus aptior, quam ſordes patris, & exilii infelicis ærumnæ fuerunt? Quid, quod paulo ante vocatus, non dico patrem, ducem certe civium tuorum ſuperbe ſpreviſti? Quid porro tu in purpura iſta coroniſque aliud, quam victoriarum mearum titulos geris? Quoniam igitur tu in patre nihil niſi exſulis nomen agnoſcis, ego quoque imperatorem me magis, quam patrem judicabo; ſtatuamque in te exemplum, ne quis poſthac infelicibus miſeriis patris illudat. Atque ita eum cum ornatu ſuo, in altiſſimam crucem in conſpectu urbis ſuffigi juſſit. Poſt paucos deinde dies Carthaginem capit; evocatoque populo ad concionem, exilii injuriam queritur: belli neceſſitatem excuſat; contentumque victoria ſua, punitis auctoribus *p*) miſerorum civium, injurioſi exilii omnibus ſe veniam dare dicit. Atque ita decem ſenatoribus interfectis, urbem legibus ſuis reddidit. Nec multo poſt ipſe affectati regni accuſatus, duplicis, & in filio, & in patria parricidii, pœnas dedit. Huic Mago imperator ſucceſſit, cujus induſtria & opes Carthaginienſium, & imperii fines, & bellicæ gloriæ laudes creverunt.

p *Al. miſeriarum civilium.*

LIBER XIX.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Magoni Carthaginienſium imperatori ſuccedunt Haſdrubal & Amilcar. Haſdrubal in Sardinia perit. Inde Siculum bellum & Perſarum legatio.*
2. *Horum filii & Carthaginienſis clades exercitus in Sicilia.*
3. *Imulco, dux hujus exercitus, Carthaginem reverſus, ſpe omni abjecta mortem ſibi infert.*

CAP. I.

MAgo Carthaginienſium imperator, cum primus omnium, ordinata diſciplina militari, imperium Pænorum condidiſſet, vireſque civitatis, non minus bellandi arte, quam virtute, firmaſſet, diem fungitur, relictis duobus filiis, Haſdrubale & Hamilcare: qui per veſtigia paternæ virtutis decurrentes, ſicuti generi, ita & magnitudini patris ſucceſſerunt. His ducibus Sardiniæ bellum illatum: adverſus Afros quoque vectigal pro ſolo urbis multorum annorum repetentes, dimicatum: ſed Afrorum ſicuti cauſa juſtior, ita & fortuna ſuperior fuit; bellumque cum his ſolutione pecuniæ, non armis finitum. In Sardinia quoque Haſdrubal graviter vulneratus, imperio Hamilcari fratri tradito interiit: cujus mortem cum luctus civitatis, tum & dictaturæ undecim, & triumphi quatuor inſignem fecere, hoſtibus quoque crevere animi, veluti cum duce vires Pœnorum cecidiſſent. Itaque Siciliæ populis propter aſſiduas Carthaginienſium injurias, ad Leonidam fratrem regis Spartanorum concurrentibus, grave bellum natum: in quo & diu, & varia victoria præliatum fuit, Dum hæc aguntur, legati à Dario Perſarum rege Carthaginem venerunt, aſſerentes edictum, quo Pœni humanas hoſtias immolare, & canina veſci prohibebantur; mortuorumque corpora cremare potius, quam terra obruere, à rege jubebantur: petentes ſimul auxilia adverſus Græciam, cui illaturus bellum Darius erat. Sed Carthaginienſes auxilia negantes, propter aſſidua ſſiitimorum bella, ceteris, ne per omnia contumaces viderentur, cupide paruere.

CAP. II. Interea Hamilcar bello Sicilienſi interficitur, relictis tribus filiis, Imilcone, Hannone, Giſcone; Haſdrubali quoque par numerus filiorum

liorum fuit, Annibal, & Haſdrubal, & *a*) Sappho. Per hos res Carthaginienſium ea tempeſtate gerebantur. Itaque & Mauris bellum illatum, & adverſus Numidas pugnatum, & Afri compulſi ſtipendium urbis conditæ Carthaginienſibus remittere. Deinde cum familia tanta imperatorum gravis liberæ civitati eſſet, omniaque ipſi agerent ſimul & judicarent; centum ex numero ſenatorum judices deliguntur, qui reverſis à bello ducibus, rationem rerum geſtarum exigerent, ut hoc metu ita in bello imperia *b*) cogitarent, ut domi judicia legeſque reſpicerent. In Sicilia in locum Hamilcaris, imperator Imilco ſuccedit: qui cum navali terreſtrique bello ſecunda prælia feciſſet, multaſque civitates cepiſſet, repente peſtilentis ſideris vi exercitum amiſit. Quæ res cum nuntiata Carthagini eſſet, mœſta civitas fuit: omnia ululatibus non ſecus ac ſi urbs ipſa capta eſſet, perſonabant: clauſæ privatæ domus, clauſa deorum templa, intermiſſa omnia ſacra, omnia privata officia damnata. Cuncti deinde ad *c*) portum congregantur, egredienteſque paucos è navibus, qui cladi ſuperfuerant, de ſuis percontantur. Ut vero dubia antea ſpe, & ſuſpenſo metu, incerta orbitatis exſpectatione, caſus ſuorum miſeris eluxit, tunc toto littore plangentium gemitus, tunc infelicium matrum ululatus, & flebiles querelæ audiebantur.

CAP. III. Inter hæc procedit inops è navi ſua imperator, ſordida ſervilique tunica diſcinctus: ad cujus conſpectum plangentium agmina junguntur. Ipſe quoque manus ad cælum tendens, nunc ſortem ſuam, nunc publicam fortunam deflet: nunc deos accuſat, qui tanta belli decora, & tot ornamenta victoriarum, quæ ipſi dederant, abſtulerint: qui captis tot urbibus, totieſque hoſtibus terreſtri navalique prælio victis, exercitum victorem non

L 5 bello,

a *Al. Pſapho.* b *al. agitarent.* c *al. portam.*

bello, ſed peſte deleverint. *d*) Deferre ſe tamen civibus ſuis non modica ſolatia, quod malis eorum hoſtes gaudere, non gloriari poſſent. Quippe cum neque eos qui mortui ſunt, à ſe occiſos; neque eos qui reverſi ſunt, à ſe fugatos poſſint dicere. Prædam, quam relictis à ſe caſtris abſtulerint, non eſſe talem, quam velut ſpolium victi hoſtis oſtentent: ſed quam poſſeſſione vacua, fortuitis dominorum mortibus, ſicuti caduca occuparint. Quod ad hoſtes pertinet, victores ſe receſſiſſe; quod ad peſtem, victos. Nihil tamen ſe gravius ferre, quam quod inter fortiſſimos viros mori non potuerit, ſervatuſque ſit non ad vitæ jucunditatem, ſed ad ludibrium calamitatis. Quanquam ubi miſeras copiarum reliquias Carthaginem reduxerit, ſe quoque ſequuturum commilitones ſuos: oſtenſurumque patriæ, non ideo ſe in eam diem vixiſſe; quoniam velit vivere: ſed ne hos, quibus nefanda lues pepercerat, inter hoſtium exercitus relictos, morte ſua proderet. Tali vociferatione per urbem ingreſſus, ut ad limina domus ſuæ venit, proſecutam multitudinem velut poſtremo alloquio dimiſit; obſeratiſque foribus, ac nemine ad ſe, ne filiis quidem admiſſis, mortem ſibi conſcivit.

d *Al. referre.*

LIBER XX.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Dionyſius Siciliæ tyrannus, Græciæ magnæ incolas bello aggreditur.*
2. *Metapontinorum origo & fata.*
3. *Crotonienſium & Locrenſium bella.*
4. *Pythagoras philoſophus Crotonienſes ad frugalitatem revocat.*
5. *Dionyſius, victis Locrenſibus, Crotonienſes adoritur, quos*

quos relinquit ab Hannone retractus, & tandem ſuorum inſidiis opprimitur.

C A P. I.

Dionyſius è Sicilia Carthaginienſibus pulſis, occupatoque totius inſulæ imperio, grave otium regno ſuo, periculoſamque deſidiam tanti exercitus ratus, copias in Italiam trajecit: *a*) ſimul ut militum vires continuo labore *b*) acuerentur, & regni fines proferrentur. Prima *c*) militia adverſus Græcos, qui *d*) proxima Italici maris littora tenebant, fuit: quibus devictis, finitimos quoſque aggreditur, omneſque Græci nominis Italiam poſſidentes hoſtes ſibi deſtinat: quæ gentes non partem, ſed univerſam ferme Italiam ea tempeſtate occupaverant. Denique multæ urbes adhuc poſt tantam vetuſtatem veſtigia Græci moris oſtentant. Namque Tuſcorum populi, qui oram inferi maris poſſident, à Lydia venerunt; & Venetos, quos incolas ſuperi maris videmus, capta & expugnata Troja, Antenore duce miſit: *e*] Adria quoque Illyrico mari proxima, quæ & Adriatico mari nomen dedit, Græca urbs eſt; Arpos Diomedes exciſo Ilio, naufragio in ea loca delatus, condidit. Sed & Piſæ in Liguribus Græcos auctores habent: & in Tuſcis Tarquinii à Theſſalis & Spinambris; Peruſini quoque originem ab Achæis ducunt. Quid *f*) Ceren urbem dicam? Quid Latinos populos, qui ab Ænea conditi videntur? Jam Faliſci, Nolani, Abellani, nonne Chalcidenſium coloni ſunt? Quid tractus omnis Campaniæ? Quid Bruttii, Sabinique? Quid Samnites? Quid Tarentini? quos Lacedæmone profectos, ſpurioſque vocatos accepimus? Thurinorum urbem condidiſſe Philocteten ferunt. ibique adhuc monumentum ejus viſitur; & Herculis

a *Al. ut & mil.* b *al. augerentur.* c *al. addunt illi.* d *MS. proximi.* e *Atria.* f *al. Cheren. Caren.*

culis ſagittæ in Appollinis templo quæ fatum Trojæ fuere.

CAP. II. *g*) Metapontini quoque in templo Minervæ ferramenta, quibus *h*] Epeus, à quò conditi ſunt, equum Trojanum fabricavit, oſtentant. Propter quod omnis illa pars Italiæ, major Græcia *i*] appellata eſt. Sed principio originum Metapontini cum Sybaritanis & Crotonienſibus pellere ceteros Græcos Italia ſtatuerunt. Cum primum urbem Sirim cepiſſent, in *k*] expugnatione ejus quinquaginta juvenes amplexos Minervæ ſimulachrum, ſacerdotemque deæ velatum ornamentis, inter ipſa altaria trucidaverunt. Ob hæc cum peſte & ſeditionibus vexarentur, priores Crotonienſes Delphicum oraculum adierunt. Reſponſum his eſt, finem mali fore, ſi violatum Minervæ numen, & interfectorum manes placaſſent. Itaque cum ſtatuas juvenibus juſtæ magnitudinis, & imprimis Minervæ fabricare cœpiſſent, Metapontini cognito oraculo deorum, occupandam *l*) manium & deæ pacem rati, juvenibus modica & lapidea ſimulacra ponunt, & deam *m*] panificiis placant. Atque ita peſtis utrobique ſedata eſt, cum alteri magnificentia, alteri velocitate certaſſent. Recuperata ſanitate, non diu Crotonienſes quievere. Itaque indignantes, in oppugnatione Siris, auxilium contra ſe à Locrenſibus latum, bellum his intulerunt. Quo metu territi Locrenſes ad Spartanos decurrunt: auxilium ſupplices deprecantur. Illi *n*] longinqua militia gravati auxilium à Caſtore & Polluce petere eos jubent. Neque legati reſponſum ſociæ urbis ſpreverunt: profectique in proximum templum, facto

g *Metapontum*, *al. Metabum.* h *MS. Epeos.* i *I. appellatur.* k *Expurgatione.* l *I. & Manium pacem & Deæ.* m *al. pacificiis vel paneficiis.* n *Longinquam militiam, rectius.*

facto ſacrificio, auxilium deorum implorant. Litatis hoſtiis, obtentoque, ut rebantur, quod petebant, haud ſecus læti, quam ſi deos ipſos ſecum *o*] advecturi eſſent: pulvinaria iis in navi componunt, fauſtiſque *p*) profecti ominibus, ſolatia ſuis pro auxiliis deportant.

CAP. III. His cognitis, Crotonienſes & ipſi legatos ad oraculum Delphos mittunt, victoriæ facultatem, bellique proſperos eventus deprecantes. Reſponſum, prius votis hoſtes, quam armis vincendos. Cum voviſſent Apollini decimas prædæ, Locrenſes & voto hoſtium, & reſponſo dei cognito, nonas voverunt; tacitamque *q*] eam rem habuere, ne votis vincerentur. Itaque cum in aciem proceſſiſſent, & Crotonienſium centum viginti millia armatorum conſtitiſſent, Locrenſes paucitatem ſuam circumſpicientes (nam ſola *r*] quindecim millia militum habebant) omiſſa ſpe victoriæ, in deſtinatam mortem conſpirant; tantuſque ardor ex deſperatione ſingulos cepit, ut victores ſe putarent, ſi non inulti morerentur. Sed dum mori honeſte quærunt, *ſ*] feliciter *t*] vicerunt: Nec alia cauſa victoriæ fuit, quam quod deſperaverunt. Pugnantibus Locris, aquila ab acie nunquam receſſit, eoſque tam diu circumvolavit, quoad vincerent. In cornibus quoque duo juvenes diverſo à ceteris armorum habitu, eximia magnitudine, & albis equis, & coccineis paludamentis, pugnare viſi ſunt; nec ultra apparuerunt, quam *u*) pugnatum eſt. Hanc admirationem auxit incredibilis famæ velocitas. Nam eadem die, qua in Italia pugnatum eſt, & Corintho, & Athenis, & Lacedæmone nuntiata eſt victoria.

CAP. IV Poſt hæc Crotonienſibus nulla virtutis

o *Al. avecturi.* p *I. profectionibus.* q *MS. tantam. al. iſtam.* r *MS. duodecim. al. viginti.* ſ *al. felicius.* t *al. vixerunt.* u *I. pugnatum.*

tis exercitatio, nulla armorum cura fuit. Oderant enim quæ infeliciter ſumpſerant; mutaſſentque vitam luxuria, ni Pythagoras *x*) philoſophus fuiſſet. Hic Sami Demarato, locuplete negotiatore, natus, magniſque ſapientiæ incrementis *y*) ornatus, Ægyptum primo, mox Babyloniam ad perdiſcendos ſiderum motus, originemque mundi ſpectandam profectus, ſummam ſcientiam conſequutus erat. Inde regreſſus, Cretam & Lacedæmona, ad cognoſcendas Minois & Lycurgi inclytas ea tempeſtate leges, contenderat. Quibus omnibus inſtructus, Crotonam venit, populumque in luxuriam lapſum, auctoritate ſua ad uſum frugalitatis revocavit. Laudabat quotidie virtutem, & vitia *z*) luxuriæ, caſuſque civitatium ea peſte perditarum enumerabat; tantumque ſtudium ad frugalitatem multitudinis provocavit, ut aliquos ex his luxuriatos incredibile videretur. Matronarum quoque ſeparatim à viris doctrinam, & puerorum à parentibus frequenter habuit. Docebat nunc has pudicitiam, & obſequia in viros; nunc illos modeſtiam, & literarum ſtudium. Inter hæc velut genitricem virtutum frugalitatem omnibus ingerebat, conſecutuſque diſputationum aſſiduitate erat, ut matronæ auratas veſtes, ceteraque dignitatis ſuæ ornamenta, velut inſtrumenta luxuriæ deponerent, eaque omnia delata in Junonis ædem ipſi deæ conſecrarent, præ ſe ferentes, vera ornamenta matronarum pudicitiam, non veſtes eſſe. In juventute quoque quantum profligatum ſit, victi feminarum contumaces animi manifeſtant. Sed ccc ex juvenibus, cum ſodalitii jure ſacramento quodam nexi, ſeparatam à ceteris civibus vitam exercerent, quaſi cœtum clandeſtinæ conjurationis haberent, civitatem in ſe converterunt, quæ eos, cum in unam domum

x *MS. veniſſet Philos.* y *al. formatus. al. firmatus.* z *I. luxuria contemnebat.*

domum conveniſſent, cremare voluit. In quo tumultu LX ferme *a*] periere: cæteri in exilium profecti. Pythagoras autem cum annos XX Crotonæ egiſſet. Metapontum migravit, ibique deceſſit; cujus tanta adıniratio fuit, ut ex domo ejus templum facerent, eumque pro deo colerent.

CAP. V. Igitur Dionyſius tyrannus, quem ſupra à Sicilia exercitum in Italiam trajeciſſe, bellumque Græcis intuliſſe memoravimus, expugnatis Locris, Crotonienſes, vix vires longo otio ex prioris belli clade reſumentes, aggreditur: qui fortius cum paucis tanto exercitui ejus, quam antea cum tot millibus Locrenſium paucitati reſtiterunt. Tantum virtutis paupertas adverſus inſolentes divitias habet, tantoque inſperata interdum ſperata victoria certior eſt. Sed Dionyſium gerentem bellum, legati Gallorum, qui ante *b*] menſes Romam incenderant, ſocietatem amicitiamque petentes adeunt; gentem ſuam inter hoſtes ejus poſitam eſſe, magnoque *c*) uſui ei futuram vel in acie bellanti, vel de tergo intentis in prælium hoſtibus affirmant. Grata legatio Dionyſio fuit. *d*) Ita pacta ſocietate, & auxiliis Gallorum auctus, bellum velut ex *e*] integro reſtaurat. Iis autem Gallis cauſa in Italiam veniendi, ſedeſque novas quærendi, inteſtina diſcordia, & aſſiduæ domi diſſenſiones fuere: quarum tædio, cum in Italiam veniſſent, ſedibus Tuſcos expulerunt; & Mediolanum, Comum, Brixiam, Veronam, *f*) Vergamum, Tridentum, *g*] Vicentiam condiderunt. Tuſci quoque, duce Rhæto, avitis ſedibus amiſſis, Alpes occupavere: & ex nomine ducis *h*] gentes Rhætorum condiderunt. Sed Dionyſium in Siciliam adventus Carthagi-

a *Homines periere.* b *MS. Meſſes Romanorum.* c *al. uſui ejus.* d *Itaque.* e *integro reliquit.* f *al. Bergomum.* g *Viceiam, al. Vincentiam.* h *Gentes Rhetiorum.*

ginienſium revocavit: qui *i*] reparato exercitu, bellum, quod lue deſeruerant, auctis viribus repetebant. Dux belli Hanno Carthaginienſis erat: cujus inimicus Suniatus, potentiſſimus ea tempeſtate Pœnorum, cum odio ejus, Græcis literis, Dionyſio adventum exercitus, & *k*] ſegnitiem ducis familiariter prænuntiaſſet, comprehenſis epiſtolis, proditionis damnatur: facto ſenatuſconſulto, ne quis poſtea Carthaginienſis, aut literis Græcis aut ſermoni ſtuderet; ne aut loqui cum hoſte, aut ſcribere ſine interprete poſſet. Nec multo poſt Dionyſius, quem paulo ante non Sicilia, non Italia capiebat, aſſiduis belli certaminibus victus fractuſque, *l*) inſidiis ad poſtremum ſuorum interficitur.

i *Al. recuperato.* k *al. ſegnitiam.* l *Regnavit annos* 38.

LIBER XXI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Dionyſii junioris artes tyrannicæ deſcribuntur.*
2. *Ejuſdem luxuria, crudelitas, doli, exilium, tyrannis in Locrenſes.*
3. *Callido commento Locrenſes ſpoliat, & obtruncat, ac Syracuſas per proditionem recipit.*
4. *Hannonis, tyrannidem Carthagini occupare tentantis, tragœdia.*
5. *Dionyſius junior Sicilia ejectus, Corinthi moratur.*
6. *Hamilcarem, cognomine Rhodanum, Alexandri conſilia ſpeculatum, ingrati Carthaginienſes interficiunt.*

CAP. I.

Extincto in Sicilia Dionyſio tyranno, in locum ejus milites maximum natu ex filiis ejus, nomine Dionyſium, ſuffecere; & naturæ jus ſecuti,

cuti, *a*] & quod firmius futurum *b*] eſſe regnum, ſi penes unum remanſiſſet, quam ſi portionibus inter plures filios divideretur, arbitrabantur. Sed Dionyſius inter initia regni, avunculos fratrum ſuorum, velut æmulos imperii ſui, hortatoreſque puerorum ad diviſionem regni, tollere geſtiebat. Quare pauliſper diſſimulatum animum prius ad favorem popularium conciliandum intendit; excuſatius facturus quod ſtatuerat, ſi probatus ante omnibus foret. Igitur nexorum tria millia è carcere dimittit: tributa populo per triennium remittit; & quibuſcunque delinimentis poteſt, animos omnium ſolicitat. Tunc ad deſtinatum facinus converſus, non cognatos tantum fratrum, ſed etiam *c*) ipſos interficit: ut, quibus conſortium regni debebat, ne ſpiritus quidem *d*) conſortium relinqueret, tyrannidem in ſuos priuſquam in exteros auſpicatus.

CAP. II. Sublatis deinde æmulìs, in ſegnitiam lapſus, ſaginam corporis ex nimia luxuria, oculorumque valetudinem contraxit, adeo ut non ſolem, non pulverem, non denique ſplendorem ferre lucis ipſius poſſet. Propter quæ dum contemni ſe putat, ſævitia graſſatur; nec ut pater carcerem nexis, ſed cædibus civitatem replet. Ob quæ non contemptior omnibus, quam inviſior fuit. Itaque cum bellum adverſus eum Syracuſani decreviſſent, diu dubitavit, imperium deponeret, an bello reſiſteret. Sed à militibus, prædam & urbis direptionem ſperantibus, deſcendere in prælium cogitur. *e*] Victus, cum iterato non felicius fortunam tentaſſet, legatos ad Syracuſanos mittit, ſpondens ſe depoſiturum tyrannidem, ſi mitterent ad eum, quibuſcum ſibi de pace conveniret. In quam rem miſſos primores, in carcere retinet; at-

 que

a *Al. eo quod.* b *al. eſſet.* c *al. ipſos fratres.* d *Conſortii relinqueretur.* e *al. coactus.*

que ita incautis omnibus, nec quicquam hoſtile metuentibus, exercitum ad delendam civitatem mittit. Fit igitur in ipſa urbe anceps prælium: in quo oppidanis multitudine ſuperantibus, Dionyſius pellitur: qui cum obſidionem *f*) arcis timeret, cum omni regio apparatu in Italiam profugit tacitus. Exul à Locrenſibus ſociis exceptus, velut jure regnaret, arcem occupat; ſolitamque ſibi ſævitiam exercet. Conjuges principum ad ſtuprum rapi jubebat: virgines ante nuptias abducebat, ſtupratasque *g*) ſponſis reddebat: locupletiſſimos quoſque aut civitate pellebat, aut occidi *h*) imperabat, bonaque eorum invadebat.

CAP. III. *i*) Dein cum rapinæ occaſio deeſſet, univerſam civitatem callido commento circumvenit. Cum Rheginorum tyranni *k*) Leophronis bello Locrenſes premerentur, voverant, ſi victores forent, ut die feſto Veneris virgines ſuas proſtituerent. Quo voto intermiſſo, cum adverſa bella cum Lucanis gererent, in concionem eos Dionyſius vocat: hortatur ut uxores filiaſque ſuas in templum Veneris quam poſſint ornatiſſimas mittant: ex quibus ſorte ductæ centum, voto publico fungantur, religioniſque gratia, *l*] uno ſtent in lupanari menſe, omnibus ante juratis viris, ne quis ullam *m*) attaminet. Quæ res ne virginibus, voto civitatem ſolventibus, fraudi eſſet, decretum facerent: Ne qua virgo nuberet, priuſquam illæ *n*] maritis traderentur. Probato conſilio, quo & ſuperſtitioni & pudicitiæ virginum conſulebatur, certatim omnes feminæ impenſius exornatæ, in templum Veneris conveniunt: quas omnes Dionyſius immiſſis militibus ſpoliat, ornamentaque matronarum in prædam ſuam vertit. Quarundam

viros

f *Al. Argis. al. Regis.* g *MS. procis. al. proceribus. al. ſponſis procis.* h *MS. jubebat.* i *MS. dehinc.* k *MS. Leoproſinis.* l *MS. honeſtent.* m *al. attraheret.* n. *al. viris.*

viros ditiores interficit, quaſdam ad prodendas virorum pecunias torquet. Cum his artibus per annos ſex regnaſſet, conſpiratione Locrorum civitate pulſus, in Siciliam redit. Ibi Syracuſas ſecuris omnibus, poſt longam intercapedinem pacis, per proditionem recepit.

CAP. IV. Dum Hæc in Sicilia geruntur, interim in Africa princeps Carthaginienſium Hanno opes ſuas, quibus vires reipubl. ſuperabat, ad occupandam dominationem intendit, regnumque invadere, interfecto ſenatu, conatus eſt. Cui ſceleri ſolennem nuptiarum diem filiæ ſuæ legit, ut religione votorum nefanda commenta facilius tegerentur. Itaque plebi epulas in publicis porticibus, ſenatui in domo ſua parat, ut poculis veneno infectis, ſecretius ſenatum, & ſine arbitris interficeret, orbamque rempubl. facilius invaderet. Qua re magiſtratibus per miniſtros prodita, ſcelus declinatum, non vindicatum eſt, ne in viro tam potenti plus negotii faceret res cognita, quam cogitata. *o*) Contenti itaque cohibuiſſe, decreto modum nuptiarum ſumptibus ſtatuunt, idque *p*] obſervari non ab uno, ſed ab univerſis jubent, ne perſona deſignata, non vitia correcta viderentur. Hoc conſilio præventus iterum ſervitia concitat; ſtatutaque rurſus cædium die, cum denuo ſe proditum videret, timens judicium, munitum quoddam caſtellum cum viginti millibus ſervorum armatis occupat. Ibi dum Afros, regemque *q*] Maurorum concitat, capitur, virgiſque cæſus, effoſſis oculis, & manibus cruribuſque fractis, velut à ſingulis membris pœnæ exigerentur, in conſpectu populi occiditur: corpus verberibus r]. lacerum in crucem figitur. Filii quoque, cognatique omnes, etiam innoxii, ſupplicio traduntur, ne quiſquam

 aut

o *Al. Conſtanter itaque communi decreto.* p *al ſervari.* q *Mauritanorum.* r *al. laceratum.*

aut ad imitandum ſcelus, aut ad mortem ulciſcendam, ex tam nefaria domo ſupereſſet.

CAP. V. Interea Dionyſius Syracuſis receptus, cum gravior crudeliorque indies civitati eſſet, iterata conſpiratione obſidetur. Tunc depoſito imperio, arcem Syracuſanis cum exercitu tradidit; receptoque privato inſtrumento, Corinthum in exilium proficiſcitur. Ibi humillima quæque tutiſſima exiſtimans, in ſordidiſſimum vitæ genus deſcendit: non contentus in publico vagari, ſed potare, nec conſpici in popinis, lupanaribuſque, ſed totis diebus *ſ*) deſidere: cum perditiſſimo quoque de minimis rebus *t*) diſceptare, pannoſuſque & ſqualidus incedere; riſum libentius præbere, quam captare: in macello perſtare; quod emere non poterat, oculis devorare: apud Ædiles adverſus lenones *u*] jurgari; omniaque ita facere, ut contemnendus magis, quam metuendus videretur. Noviſſime, ludimagiſtrum *x*) profeſſus, pueros in trivio docebat, ut aut à timentibus ſemper in publico videretur, aut à non timentibus facilius contemneretur. Nam licet tyrannicis vitiis ſemper abundaret: tamen ſimulatio hæc vitiorum, non naturæ erat; magiſque hæc arte, quam amiſſo regali pudore faciebat, expertus quam inviſa tyrannorum forent etiam ſine opibus nomina. Laborabat itaque invidia præteritorum, contemptu præſentium demere: neque honeſta, ſed tuta conſilia circumſpiciebat. Inter has tamen diſſimulationum artes, inſimulatus eſt affectatæ tyrannidis; nec aliter, quam dum contemnitur, liberatus eſt.

CAP. VI. Inter hæc Carthaginienſes tanto ſucceſſu rerum Alexandri Magni exterriti, verentes ne Perſico regno & Africam vellet adjungere, mittunt ad ſpeculandos ejus animos Hamilcarem, cogno-

ſ *Al. reſidere.* t *al. diſcertare.* u *al. jurgare.* x *ſe profeſſus.*

cognomento *y*) Rhodanum, virum ſolertia facundiaque præter ceteros inſignem. Augebant enim metum & Tyrus urbs, auctor originis ſuæ, capta: & Alexandria æmula Carthaginis, in terminis Africæ & Ægypti condita; & felicitas regis, apud quem nec cupiditas, nec fortuna ullo modo terminabantur. Igitur Hamilcar per Parmenionem aditu regis obtento: profugiſſe ſe ad regem expulſum *z*) patria fingit, militemque ſe expeditionis offert. Atque ita conſiliis ejus exploratis, in tabellis ligneis, vacua deſuper cera indicta, civibus ſuis omnia perſcribebat. Sed Carthaginienſes poſt mortem regis reverſum in patriam, quaſi urbem regi *a*) venditaſſet, non ingrato tantum, verum etiam & crudeli animo, necaverunt.

y *Al. Rhodium. al. Romanum.* z *al. patriam.* a *venditaſſet.*

LIBER XXII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Agathoclis Siciliæ tyranni pueritia, adoleſcentia, miſera conditio, felicitas bellica, nova dignitas, perfidia, crudelitas, tyrannis.*
2. *Carthaginienſes in Hamilcarem proditorem tacita ſuffragia ferunt.*
3. *Bella Agathoclis.*
4. *Syracuſis a Carthaginienſibus obſeſſis, Agathocles audaci conſilio bellum in Africam infert.*
5. *Expoſito in litore Africæ exercitu, gravi oratione ſuos ad pugnam accendit.*
6. *Diſcuſſa ſuperſtitionis nebula, & navibus incenſis Carthaginienſes prælio ſuperat, & urbes nobiliſſimas recipit.*
7. *Siciliam Carthaginienſes relinquere coguntur, & infeliciter cum Agathocle pugnant in Africa. Fatum acerbum Aphellæ & Bomilcaris.*

8. *Agathocles totius Siciliæ imperium occupat: in Africam reverſus infeliciter pugnat; caſtra deſerit: unde militum defectio: filiorum Agathoclis mors cruenta; & Agathoclis pax inita cum Carthaginienſibus.*

CAP. I.

AGathocles Siciliæ tyrannus, qui magnitudini prioris Dionyſii ſucceſſit, ad regni majeſtatem ex humili & ſordido genere pervenit. Quippe in Sicilia patre figulo natus, non honeſtiorem pueritiam, quam principia originis habuit. Siquidem forma, & corporis pulchritudine egregius, diu vitam ſtupri patientia exhibuit. Annos deinde pubertatis egreſſus, libidinem à viris ad feminas tranſtulit. Poſt hæc apud utrumque ſexum famoſus, vitam latrociniis mutavit. Interjecto tempore, cum Syracuſas conceſſiſſet, accituſque in civitatem inter incolas eſſet, diu ſine fide fuit: quoniam nec in fortunis quod amitteret, nec in verecundia quod inquinaret, habere videbatur: in ſumma gregariam militiam ſortitus, non minus tunc ſeditioſa, quam antea turpi vita, in omne facinus promptiſſimus erat. Nam & manu ſtrenuus, & in concionibus perfacundus habebatur. Brevi itaque centurio, ac deinceps tribunus militum factus eſt. Primo bello adverſus *a*] Ætneos magna experimenta ſui Syracuſanis dedit. Sequenti Campanorum, tantam de ſe ſpem omnibus fecit, ut in locum *b*] demortui ducis *c*) Damaſconis ſufficeretur. Cujus uxorem adulterio cognitam, poſt mortem viri in matrimonium recepit. Nec contentus quod ex inope repente dives factus eſſet, piraticam adverſus patriam exercuit. Saluti ei fuit, quod ſocii capti tortique, de illo negaverunt. Bis occupare imperium Syracuſarum voluit: bis in exilium actus eſt.

CAP.

a *Al. Ethinæos, al. Enneos.* b *al. dimotu ducis.* c *al.* ...*naſcenis.*

CAP. II. A Murgantinis, apud quos exulabat, odio Syracuſanorum, primo prætor, mox dux creatur. In eo bello & urbem Leontinorum capit, & *d*) patriam ſuam Syracuſas obſidere cœpit: ad cujus auxilium Hamilcar dux Pœnorum imploratus, depoſitis hoſtilibus odiis, præſidia militum mittit. Ita uno eodemque tempore Syracuſæ, & ab hoſte, civili amore defenſæ, & à cive, hoſtili odio impugnatæ ſunt. Sed Agathocles, cum videret fortius defendi urbem quam oppugnari, precibus per internuntios Hamilcarem exorat, ut inter ſe & Syracuſanos pacis arbitria ſuſcipiat, peculiaria in ipſum officia ſua repromittens. Qua ſpe impletus Hamilcar, ſocietatem cum eo, metu potentiæ ejus jungit: ut quantum virium Agathocli adverſus Syracuſanos dediſſet, tantum ipſe ad *e*) incrementa domeſticæ potentiæ reciperaret. Igitur non pax tantum Agathocli conciliatur; verum etiam prætor Syracuſis conſtituitur. Tunc Hamilcari, expoſitis ignibus cereis tactiſque, in obſequia Pœnorum jurat. Deinde acceptis ab eo quinque millibus Afrorum, *f*) potentiſſimos quoſque ex principibus interficit: atque ita veluti reip. ſtatum formaturus, populum in theatrum ad concionem vocari jubet, contracto in gymnaſio ſenatu, quaſi quædam prius ordinaturus. Sic compoſitis rebus, immiſſis militibus populum *g*) obſidet, ſenatum trucidat: cujus peracta cæde, ex plebe quoque locupletiſſimos & promptiſſimos interficit.

CAP. III. His ita geſtis, militem legit, exercitumque conſcribit: quo inſtructus finitimas civitates nihil hoſtile metuentes, ex improviſo aggreditur. Pœnorum quoque ſocios, permittente Hamilcare, fœde vexat: propter quod querelas Carthaginem ſocii non tam de Agathocle, quam de

 Ha-

d *Al. urbem.* e *al. crementa.* f *i. e. potiſſimos.* g *al. inſidet.*

Hamilcare detulerunt: hunc ut dominum & tyrannum, illum ut proditorem arguentes; à quo infeſtiſſimo hoſti fortunæ ſociorum, interpoſita *h*) pactione, donatæ ſint: ſicut ab initio Syracuſæ in pignus ſocietatis ſint traditæ, urbs ſemper Pœnis infeſta, & de imperio Siciliæ Carthaginis æmula: nunc inſuper civitates ſociorum eidem titulo pacis *i*) addictas. Denuntiare igitur ſe, hæc brevi ad ipſos redundatura, ac propediem *k*) ſenſuros, quantum malum non Siciliæ magis, quam ipſi Africæ attulerint. his querelis ſenatus in Hamilcarem accenditur. Sed quoniam in imperio eſſet, tacita de eo ſuffragia tulerunt, & ſententias priuſquam recitarentur, in urnam conjectas obſignari juſſerunt, dum alter Hamilcar, Giſgonis filius, *l*) à Sicilia reverteretur. Sed hæc callida commenta Pœnorum, & ſententias, *m*) inaudita mors Hamilcaris prævenit; liberatuſque eſt fati munere, quem ſui per injuriam cives inauditum damnaverant. Quæ res Agathocli adverſus Pœnos occaſionem movendi belli dedit. Prima igitur illi cum Hamilcare, Giſgonis filio, prælii congreſſio fuit, à quo victus, majori *n*) mole *o*) reparaturus bellum, Syracuſas conceſſit. Sed ſecundi certaminis eadem fortuna, quæ & prioris, fuit.

CAP. IV. Cum igitur victores Pœni Syracuſas obſidione cinxiſſent, Agathocles cum ſe neque viribus parem, neque ad obſidionem ferendam inſtructum videret, ſuper hæc à ſociis, crudelitate ejus offenſis, deſertus eſſet, ſtatuit bellum in Africam transferre: mira prorſus audacia, ut quibus in ſolo urbis ſuæ par non erat, eorum urbi bellum inferret; & *p*) qui ſua tueri non poterat, impugnaret aliena; victuſque victoribus inſultaret. Hujus

h *MS. factione.* i *al. additas.* k *al. ſeſſuros.* l *al. in Siciliam.* m *MS. audita.* n *al. dolo.* o *al. recuperaturus.* p *al. quia ſua.*

jus conſilii non minus admirabile ſilentium, quam commentum fuit; populo hoc ſolum profeſſus, inveniſſe ſe victoriæ viam: animos illi tantum in brevem obſidionis patientiam firmarent: vel, ſi cui ſtatus præſentis fortunæ diſpliceret, dare ſe ei diſcedendi liberam poteſtatem. Cum mille ſexcenti diſceſſiſſent, ceteros ad obſidionis neceſſitatem frumento & ſtipendio inſtruit: quinquaginta tantum ſecum talenta ad præſentem uſum aufert, cetera ex hoſte melius, quam ex ſociis paraturus. Omnes deinde ſervos militaris ætatis, libertate donatos ſacramento adegit, eoſque, & majorem partem ferme militum, navibus imponit; ratus, exæquata utriuſque ordinis conditione, mutuam inter eos virtutis æmulationem futuram: ceteros omnes ad tutelam patriæ reliquit.

CAP. V. Septimo igitur imperii anno, comitibus duobus adultis filiis, q] Archagatho & Heraclida, nullo militum ſciente quo veheretur, curſum in Africam dirigit. Cum omnes aut in Italiam prædatum ſe, aut in Sardiniam ituros crederent, tum primum, expoſito in Africæ litore exercitu, conſilium ſuum omnibus aperit. Quo in loco Syracuſæ poſitæ ſint, oſtendit: quibus aliud nullum auxilium ſupereſſet, quam ut hoſtibus faciant, quæ ipſi r] patiantur. Quippe aliter domi, aliter foris bella tractari. Domi ea ſola auxilia eſſe, quæ patriæ vires ſubminiſtrent: foris hoſtem etiam ſuis viribus vinci deficientibus ſociis, & odio diuturni imperii externa auxilia circumſpicientibus. Huc accedere quod urbes caſtellaque Africæ non muris cinctæ, non in montibus poſitæ ſint, ſed in planis campis, ſine ullis munimentis jaceant: quas omnes metu excidii facile ad belli ſocietatem ſ) perlici poſſe. Majus igitur Carthaginienſibus ab ipſa Africa, quam ex

q *MS. Chagato. al. Artidigoto.* r *al. paterentur.* ſ *al. pellici, al. perduci.*

ex Sicilia exarſurum bellum, coituraque auxilia omnium adverſus unam urbem, nomine quam opibus ampliorem, & quas non attulerit vires, inde ſumpturum. Nec in repentino Pœnorum metu, modicum momentum victoriæ fore, qui tanta audacia hoſtium perculſi, trepidaturi ſint. Acceſſura & villarum incendia, caſtellorum urbiumque contumacium direptionem, tum ipſius Carthaginis obſidionem. Quibus omnibus non ſibi tantum in alios; ſed & aliis in ſe ſentient patere bella. His non ſolum Pœnos vinci, ſed & Siciliam liberari poſſe. Nec enim moraturos in ejus obſidione hoſtes, *t*) cum ſua urgeantur. Nuſquam igitur alibi facilius bellum, ſed nec prædam uberiorem inveniri poſſe. Nam capta Carthagine omnem Africam Siciliamque præmium victorum fore. Gloriam certe tam honeſtæ militiæ tantam in omne ævum futuram, ut terminari nullo tempore oblivione poſſit; ut dicatur, eos ſolos *u*] mortalium eſſe, qui bella, quæ domi ferre non poterant, ad hoſtes tranſtulerint, *x*) victique victores inſecuti ſint, & obſeſſores urbis ſuæ obſederint. Omnibus igitur forti ac læto animo bellum ineundum, quo nullum aliud poſſit aut præmium victoribus uberius, aut victis monumentum illuſtrius dare.

CAP. VI. His quidem adhortationibus animi militum erigebantur: ſed terrebat eos portenti *y*] religio, quod navigantibus eis ſol defecerat. Cujus rei rationem non minore cura rex, quam belli reddebat; affirmans, ſi prius quam proficiſcerentur, factum eſſet, *z*] crediturum adverſum profecturos prodigium eſſe: nunc, quia egreſſis acciderit, illis ad quos eatur portendere. Porro defectus naturalium ſiderum ſemper præſentem rerum ſtatum mutare; certumque eſſe florentibus Carthagini-

t *Al. in ſua urgentur.* u *al. immortalium, al. immortales.* x *al. ultroque.* y *al. viſio.* z *al. credi.*

ginienſium opibus, adverſiſque rebus ſuis commutationem ſignificari. Sic conſolatis militibus univerſas naves, conſentiente exercitu, incendi jubet, ut omnes ſcirent, auxilio fugæ adempto, aut vincendum, aut moriendum eſſe. Deinde cum omnia, quacumque ingrederentur, proſternerent, villas caſtellaque incenderent, obvius eis fuit cum *a*) xxx millibus *b*) Pœnorum Hanno: ſed prælio commiſſo, duo de Siculis, tria millia de Pœnis cum ipſo duce cecidere. Hac victoria & Siculorum animi eriguntur, & Pœnorum franguntur. Agathocles victis hoſtibus, urbes caſtellaque expugnat, prædas ingentes agit, hoſtium multa millia trucidat. Caſtra deinde *c*) quinto lapide à Carthagine ſtatuit, ut damna cariſſimarum rerum, vaſtitatemque agrorum, & incendia villarum, de muris ipſius urbis ſpecularentur. Interea ingens tota Africa deleti Pœnorum exercitus fama, occupatarumque urbium, divulgatur. Stupor itaque omnes & admiratio inceſſit, unde tanto imperio tam ſubitum bellum, præſertim ab hoſte jam victo, admiratio deinde paulatim in contemptum Pœnorum vertitur. Nec multo poſt non *d*) Afri tantum, verum etiam urbes nobiliſſimæ novitatem ſequutæ, ad Agathoclem defecere; frumentoque & ſtipendio victorem *e*) inſtruxere.

CAP. VII. His Pœnorum malis etiam deletus in Sicilia cum imperatore exercitus, velut quidam ærumnarum cumulus acceſſit. Nam poſt profectionem à Sicilia Agathoclis, in obſidione Syracuſarum Pœni ſegniores redditi, ab Antandro fratre regis Agathoclis *f*) occidione cæſi nuntiabantur. Itaque cum domi foriſque eadem fortuna Carthaginienſium eſſet, jam non tributariæ tantum ab his urbes,

a *MS.* xx. b *MS.* *Paganorum.* c *MS.* *quintum lapidem.* d *al.* *Africa.* e *al.* *adjuvere*, *al.* *exſtruxere.* f *Al.* *occiſione.*

urbes, verum etiam ſocii reges deficiebant; amicitiarum jura non fide, ſed ſucceſſu ponderantes. Erat inter ceteros rex Cyrenarum *g*] Aphellas, qui ſpe improba, regnum totius Africæ amplexus, ſocietatem cum Agathocle per legatos junxerat, pactuſque cum eo fuerat, ut Siciliæ illi, ſibi Africæ imperium, victis Carthaginienſibus, *h*] cederet. Itaque cum ad belli ſocietatem cum ingenti exercitu ipſe veniſſet, Agathocles blando alloquio, & humili adulatione cum ſæpius ſimul cœnaſſent, adoptatuſque filius ejus ab Aphella eſſet, incautum interficit, occupatoque exercitu ejus, iterato Carthaginienſes, omnibus viribus bellum *i*] cientes, magno utriuſque exercitus ſanguine, gravi prælio ſuperat. Hoc certaminis diſcrimine tanta deſperatio illata Pœnis eſt, ut, niſi in exercitu Agathoclis orta ſeditio fuiſſet, tranſiturus ad eum *k*] Bomilcar, rex pœnorum, cum exercitu fuerit. Ob quam noxam in medio foro a Pœnis patibulo ſuffixus eſt: ut idem locus monumentum ſuppliciorum ejus eſſet, qui ante fuerat ornamentum honorum. Sed Bomilcar magno animo crudelitatem civium tulit; adeo ut de ſumma cruce, veluti de tribunali, in Pœnorum ſcelera concionaretur: objectans illis nunc Hannonem falſa affectati regni invidia circumventum; nunc Giſgonis innocentis exilium: nunc in Hamilcarem patruum ſuum tacita ſuffragia, quod Agathoclem ſocium illis facere, quam hoſtem *l*] maluerit. Hæc cum in maxima populi concione vociferatus eſſet, expiravit.

CAP. VIII. Interea Agathocles profligatis in Africa rebus, tradito Archagatho filio exercitu, in Siciliam recurrit: nihil actum in Africa exiſtimans, ſi amplius Syracuſæ obſiderentur. Nam poſt occiſum Hamilcarem, Giſgonis filium, novus eo à Pœnis

g *Al. Aſtellas. al. Ophellas.* h *MS. accederet.* i *al. ſtruentes.* k *al. Hamilcar.* l *al. maluerint.*

nis miſſus exercitus fuerat. Statim igitur primo adventu ejus, omnes Siciliæ urbes, auditis rebus quas in Africa geſſerat, certatim ſe ei tradunt: atque ita pulſis è Sicilia Pœnis, totius inſulæ imperium occupavit. In Africam deinde reverſus, ſeditione militum excipitur. Nam ſtipendiorum ſolutio in adventum patris dilata à filio fuerat. Igitur ad concionem *m*) vocatos blandis verbis permulſit: ſtipendia illis non à ſe flagitanda eſſe, ſed ab hoſte quærenda: communem victoriam, communem prædam futuram. Paulummodo anniterentur, dum belli reliquiæ peraguntur, cum ſciant, Carthaginem captam, *n*] ſpes omnium expleturam. Sedato militari tumultu, interjectis diebus, ad caſtra hoſtium exercitum ducit; ibi inconſultius prælium committendo, majorem partem exercitus perdidit. Cum itaque in caſtra fugiſſet, verſamque in ſe invidiam temere commiſſi belli videret, priſtinamque offenſam non depenſi ſtipendii metueret; concubia nocte ſolus à caſtris cum Archagatho filio profugit. Quod ubi milites cognovere, haud ſecus quam ſi ab hoſte capti eſſent, trepidavere: Bis ſe à rege ſuo in mediis hoſtibus relictos eſſe proclamantes; ſalutemque ſuam deſertam ab eo eſſe, quorum ne ſepultura quidem relinquenda fuerit. Cum perſequi regem vellent, à Numidis excepti, in caſtra revertuntur, comprehenſo tamen reductoque Archagatho, qui à patre noctis errore diſceſſerat. Agathocles autem navibus, quibus reverſus à Sicilia fuerat, cum cuſtodibus earundem Syracuſas defertur. Exemplum flagitii ſingulare, rex exercitus ſui deſertor, filiorumque pater proditor. Interim in Africa poſt fugam regis, milites pactione cum hoſtibus facta, interfectis Agathoclis liberis, Carthaginienſibus ſe tradidere. Archagathus cum occideretur ab Archeſilao amico *o*) antea patris, rogavit eum

m *Al. vocatis.* n *al. ſpem.* o *I. Antipatri.*

eum quidnam liberis ejus facturum Agathoclem putet, per quem ipſe liberis careat? Tunc reſpondit, ſatis habere ſe, quod ſuperſtites eos eſſe Agathoclis liberis ſciat. Poſt hæc Pœni ad *p*) perſequendum belli reliquias, duces in Siciliam miſerunt, cum quibus Agathocles pacem æquis conditionibus fecit.

p *Al. perſequendas.*

LIBER XXIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Agathocles tranſit in Italiam adverſus Bruttios, quorum origo & potentia paucis perſtringitur.*
2. *Agathocles vi morbi expugnatus revertitur in Siciliam, ubi turba domeſtica, quæ uxorem & liberos Agothoclis in Ægyptum pellunt. Agathoclis obitus.*
3. *Pyrrhi Epirotæ bella & res geſtæ, cum in Sicilia, cum in Italia.*
4. *Hieronis Siciliæ principis laudatiſſimi dignitas & virtus.*

CAP. I.

Agathocles, rex Siciliæ, pacificatus cum Carthaginienſibus, partem civitatium à ſe fiducia virium *a*) diſſidentem armis ſubegit. Dein quaſi anguſtis inſulæ terminis clauderetur, cujus imperii partem primis incrementis ne ſperaverat quidem, in Italiam tranſcendit; exemplum Dionyſii ſecutus, qui multas civitates Italiæ ſubegerat. Primi igitur hoſtes illi Bruttii fuere, qui & fortiſſimi tum, & opulentiſſimi videbantur, ſimul & ad injurias vicinorum prompti. Nam multas civitates Græci nominis *b*) Italia expulerant: auctores quoque ſuos Lucanos bello vicerant, & pacem cum his æquis legibus fecerant. Tanta feritas animorum erat, ut nec origini ſuæ parcerent. Namque Lucani

a *Al. diſſidentium.* b *MS. in Italia exſtruxerant, al. extruſerant.*

ni iiſdem legibus liberos ſuos, quibus & Spartani, inſtituere *c*) ſoliti erant. Quippe ab initio pubertatis in ſilvis inter paſtores habebantur, ſine miniſterio ſervili, ſine veſte *d*] quam induerent, vel cui incubarent; ut à primis annis duritiæ parcimoniæque, ſine ullo uſu urbis, aſſueſcerent, Cibus his præda venatica, potus aut lactis aut fontium liquor erat. Sic ad labores bellicos indurabantur. Horum igitur ex numero quinquaginta primo ex agris finitimorum prædari ſoliti, confluente deinde multitudine, ſolicitati præda, cum plures facti eſſent, infeſtas regiones reddebant. Itaque fatigatus querelis ſociorum Dionyſius, Siciliæ tyrannus, ſexcentos Afros ad compeſcendos eos miſerat, quorum caſtellum, proditum ſibi per Bruttiam mulierem expugnaverunt; ibique civitatem, concurrentibus ad opinionem novæ urbis paſtoribus, ſtatuerunt; Bruttioſque ſe ex nomine mulieris vocaverunt. Primum illis cum Lucanis, originis ſuæ auctoribus, bellum fuit. Qua victoria erecti, cum pacem æquo jure feciſſent, ceteros finitimos armis *e*] ſubegerunt: tantaſque opes brevi conſecuti ſunt, ut pernicioſi etiam regibus haberentur. Denique Alexander rex Epiri, quum in auxilium Græcarum civitatum cum magno exercitu in Italiam veniſſet, cum omnibus copiis ab his deletus eſt. Quare feritas eorum ſucceſſu felicitatis incenſa, diu terribilis finitimis fuit. Ad poſtremum imploratus Agathocles, ſpe ampliandi regni, à Sicilia in Italiam trajecit.

CAP. II. Principio adventus *f*] opinionis ejus concuſſi, legatos ad eum, ſocietatem amicitiamque petentes, miſerunt. Quos Agathocles ad cœnam invitatos, ne exercitum trajici viderent, in poſterum ſtatuta his die, conſcenſis navibus fruſtratus

c *Al. ſoliciti.* d *MS. qua indurentur.* e *al. ſubjecerunt.* f *al. ejus opinione concuſſi.*

tus eſt. Sed fraudis haud lætus eventus fuit: ſiquidem reverti eum in Siciliam, interjectis paucis diebus, vis morbi coëgit; quo toto corpore comprehenſus per omnes nervos articuloſque humore peſtifero graſſante, velut inteſtino ſingulorum membrorum bello impugnabatur. ex qua deſperatione bellum inter filium nepotemque ejus, regnum jam quaſi mortui vindicantes, oritur: occiſo filio regnum nepos occupavit. Igitur Agathocles, cum morbi cura & ægritudo graviores eſſent, & inter ſe alterum alterius malo creſceret, deſperatis rebus, uxorem ſuam g) Texenam, genitoſque ex ea duos parvulos, cum omni pecunia, & familia, regalique inſtrumento, quo præter illum nemo regum ditior fuit, navibus impoſitos, Ægyptum, unde uxorem acceperat, remittit; timens ne prædonem regni ſui hoſtem paterentur. Quamquam uxor diu, ne ab ægro divelleretur, deprecata eſt, ne h] diſceſſus ſuus adjungi nepotis parricidio poſſet; & tam cruente hæc deſeruiſſe virum, quam ille impugnaſſe avum videretur: Nubendo ſe non proſperæ tantum, ſed omnis fortunæ iniſſe ſocietatem: nec invitam periculo ſpiritus ſui empturam, ut extremos viri ſpiritus exciperet, & exequiarum officium, in quod, profecta ſe, nemo ſit ſucceſſurus, obſequio debitæ pietatis impleret. i) Diſcedentes parvuli, flebili ululatu k) amplexi patrem tenebant. Ex altera parte uxor maritum non amplius viſura, oſculis fatigabat. Nec minus ſenis lacrymæ miſerabiles erant. Flebant hi morientem patrem, ille exules liberos: hi diſceſſu ſuo ſolitudinem patris, ægri ſenis; ille in ſpem regni ſuſceptos relinqui in egeſtate lugebat. Inter hæc regia omnis aſſiſtentium fletibus tam crudelis diſcidii impleta,

g *MS. Theonexam forte Theoxenam.* h *al. diſceſſu ſuo.* i *MS. deſcendentes.* k *al. complexi.*

pleta, reſonabat. Tandem finem lacrymis neceſſitas profectionis impoſuit, & mors regis proficiſcentes filios inſequuta eſt. Dum hæc aguntur, Carthaginienſes cognitis quæ in Sicilia agebantur, occaſionem totius inſulæ occupandæ datam ſibi exiſtimantes, magnis viribus eò trajiciunt, multaſque civitates ſubigunt.

CAP. III. Eo tempore & Pyrrhus adverſus Romanos bellum gerebat; qui imploratus *l*] à Siculis in auxilium, ſicuti dictum eſt, cum Syracuſas veniſſet, multaſque civitates ſubegiſſet, rex Siciliæ, ſicut Epiri, appellatur. Quarum rerum felicitate *m*] lætus, Heleno filio Siciliæ, velut avitum (nam ſuſceptus ex filia Agathoclis regis erat;) Alexandro autem Italiæ regnum deſtinat. Poſt hæc multa ſecunda prælia cum Carthaginienſibus facit. Interjecto deinde tempore, legati ab Italicis ſociis venere, nuntiantes, Romanis reſiſti non poſſe, deditionemque futuram, niſi ſubveniat. Anxius tam ambiguo periculo, incertuſque quid ageret, vel quibus primum ſubveniret, in utrumque pronus conſultabat. Quippe inſtantibus hinc Carthaginienſibus, inde Romanis, periculoſum videbatur, exercitum in Italiam non trajicere: periculoſius, à Sicilia deducere; ne aut illi non lata ope, aut hi deſerti amitterentur. In hoc *n*] æſtu periculorum, tutiſſimus portus conſiliorum viſus eſt, omnibus viribus *o*) decernere in Sicilia, & profligatis Carthaginienſibus, victorem exercitum *p*) tranſponere in Italiam. Itaque conſerto prælio, cum ſuperior fuiſſet, quoniam tamen à Sicilia abiret, pro victo fugere viſus eſt: ac propterea ſocii ab eo defecerunt; & imperium Siciliæ tam cito amiſit, quam facile quæſierat. Sed nec in Italia meliore felicitate uſus in Epirum revertitur. Admirabilis utriuſque rei caſus,

l *MS. à Sicula.* m *al. lætatus.* n *al. actu.* o *al. decertare,* p *al. transmittere.*

caſus, in exemplum fuit. Nam ſicut ante ſecunda fortuna, rebus ſupra vota fluentibus, Italiæ Siciliæque imperium, & tot de Romanis victorias *q*) adſtruxerat: ita nunc adverſa, velut in oſtentationem fragilitatis humanæ, deſtruens quæ cumulaverat, Sicilienſi ruinæ naufragium maris, & fœdam adverſus Romanos pugnam, turpemque ab Italia diſceſſum adjecit.

CAP. IV. Poſt profectionem à Sicilia pyrrhi, magiſtratus Hiero creatur: cujus tanta moderatio fuit, ut conſentiente omnium civitatium favore, dux adverſus Carthaginienſes primum, mox rex crearetur. Hujus futuræ majeſtatis, ipſa infantis educatio quaſi prænuntia fuit: quippe genitus erat patre *r*) Hieroclyto, nobili viro, cujus origo à Gelo, antiquo Siciliæ tyranno, manabat: ſed maternum illi genus ſordidum, atque *ſ*) adeo pudibundum fuit. Nam ex ancilla natus, ac propterea à patre, velut dehoneſtamentum generis, expoſitus fuerat. Sed parvulum, & humanæ opis egentem, apes, congeſto circa jacentem melle, multis diebus aluere. Ob quam rem reſponſo aruſpicum admonitus pater, qui regnum infanti portendi canebant, parvulum recolligit, omnique ſtudio ad ſpem majeſtatis, quæ promittebatur, inſtituit. Eidem in ludo inter coæquales diſcenti, lupus tabulam, in turba puerorum repente conſpectus, eripuit. *t*) Adoleſcenti quoque prima bella ineunti, aquila in clypeo, noctua in haſta, conſedit. Quod oſtentum & conſilio cautum, & manu promptum, regemque futurum ſignificabat. Denique adverſus provocatores ſæpe pugnavit, ſemperque victoriam reportavit. A Pyrrho rege multis militaribus donis donatus eſt. Pulcritudo ei corporis inſignis, vires quoque in homine admirabiles fuere: in *u*) alloquio blandus,

q *Vulgo attraxerat.* r *al. Hierocle.* ſ *al. admodum pudendum.* t *al. adoleſcente.* u *al. colloquio.*

blandus, in negotio juſtus, in imperio moderatus: prorſus ut nihil ei regium deeſſe, præter regnum videretur.

LIBER XXIV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Græciæ civitates aliæ in alias aſſurgunt.*
2. *Ptolemai Macedonis in ſororem Arſinoën conſpiratio.*
3. *Inceſtuoſæ Ptolemai & Arſinoës nuptiæ, tragicis caſibus ſolvuntur.*
4. *Gallorum, qui Ptolemæum vicerunt & interfecerunt, in Macedoniam irruptio.*
5. *Quo ſtratagemate Ptolemæum aggreſſi ſint, & oppreſſerint. Macedonum luctus & inſtauratio.*
6. *Alia Gallorum, Brenno Duce, in Græciam expeditio: & de ſpoliatione Delphici templi conſilium. Hujus templi & oraculi deſcriptiones.*
7. *Brenni & aliorum conſultatio, de templi oppugnatione, & hortatio ad milites.*
8. *Oppugnatio irrita, & clades Gallici exercitus, Brenno interfecto.*

CAP. I.

DUm hæc in Sicilia geruntur, interim in Græcia diſſidentibus inter ſe bello Ptolemæo *a*] Cerauno, & Antiocho, & Antigono regibus: omnes ferme Græciæ civitates, ducibus Spartanis velut occaſione data, ad ſpem libertatis erectæ, miſſis invicem legatis, per quos in ſocietatis fœdera alligarentur, in bellum prorumpunt, & ne cum Antigono, ſub cujus regno erant, bellum cepiſſe viderentur, ſocios ejus Ætolos aggrediuntur, cauſas belli prætendentes, quod conſenſu Græciæ ſacra-

a *Al. Cerannio.*

crarum Apollini Cirræum campum, per vim occupaſſent. Huic bello ducem deligunt Arean; qui adunato exercitu, urbes, ſataque in his campis poſita, depopulatur: quæ auferri non poterant, incendit. Quod cum è montibus conſpicati Ætolorum paſtores eſſent, congregati *b*) admodum quingenti, ſparſos hoſtes, ignoranteſque quanta manus eſſet, quoniam conſpectum illis metus & incendiorum fumus abſtulerat, conſectantur, trucidatiſque admodum novem millibus, prædones in fugam verterunt. Reparantibus deinde Spartanis bellum, auxilium multæ civitates negaverunt; exiſtimantes, dominationem eos, non libertatem Græciæ, quærere. Interea inter reges bellum finitur: nam Ptolemæus, pulſo Antigono, cum regnum totius Macedoniæ occupaſſet, pacem cum Antiocho facit; affinitatemque cum *c*) Pyrrho, data ei in matrimonium filia ſua, jungit.

CAP. II. Exinde, externo metu depoſito, impium & facinoroſum animum ad domeſtica ſcelera convertit, inſidiaſque *d*] Arſinoë ſorori ſuæ inſtruit; quibus & filios ejus vita, & ipſam *e*] Caſſandreæ urbis poſſeſſione privaret. Primus ei dolus fuit, ſimulato amore, ſororis matrimonium petere, aliter enim ad ſororis filios, quorum regnum occupaverat, quam concordiæ fraude pervenire non poterat. Sed nota ſcelerata ptolemæi voluntas ſorori erat. Itaque non credenti mandat, velle ſe cum filiis ejus regni conſortium jungere: cum quibus non ideo ſe armis contendiſſe, quoniam eripere his regnum, ſed quod id facere ſui muneris vellet. In hoc mitteret *f*) arbitrum jurisjurandi; quo præſente apud deos patrios, quibus vellet obſecrationibus, ſe obligaret. Incerta Arſinoë quid ageret: ſi mitteret, decipi perjurio: ſi non mitteret,

b *MS. hæc omittunt.* c *al. Pyrrho rege.* d *al. Arſinoë.* e *al. Caſſandria.* f *al. arbitrium.*

ret, provocare rabiem fraternæ crudelitatis timebat. Itaque plus liberis, quam ſibi timens, quos matrimonio ſuo protecturam ſe arbitrabatur, mittit ex amicis ſuis g] Chodionem: quo perducto in ſanctiſſimum Jovis templum, veterrimæ Macedonum religionis, Ptolemæus ſumptis in manus altaribus, contingens ipſa ſimulacra & pulvinaria deorum, inauditis ultimiſque execrationibus adjurat, ſe ſincera fide matrimonium ſororis petere; nuncupaturumque ſe eam reginam; neque in contumeliam ejus ſe aliam uxorem, alioſve, quam filios ejus liberos habiturum. Arſinoë poſtquam & ſpe impleta eſt, & metu ſoluta, ipſa cum fratre colloquitur: cujus vultus, & blandientes oculi, cum fidem non minorem, quam jusjurandum promitterent, reclamante h] Ptolemæo filio fraudem ſubeſſe, in matrimonium fratris concedit.

CAP. III. Nuptiæ magno apparatu, lætitiaque omnium celebrantur. Ad concionem quoque vocato exercitu, capiti ſororis diadema imponit, reginamque eam appellat. Quo nomine in lætitiam effuſa Arſinoë, quia quod morte Lyſimachi prioris mariti amiſerat, recepiſſet; ultro virum in urbem ſuam Caſſandream invitat, cujus urbis cupiditate fraus ſtruebatur. Prægreſſa igitur virum, diem feſtum urbi in adventum ejus indicit: domus, templa, ceteraque omnia exornari jubet: aras i) ubique hoſtiaſque diſponi: filios quoque ſuos, Lyſimachum ſexdecim annos natum, Philippum triennio minorem, utrumque forma inſignem, coronatos occurrere jubet. Quos Ptolemæus ad k) celandam fraudem, cupide & ultra modum veræ affectionis amplexus, oſculis diu fatigat. Ubi ad portam ventum eſt, occupari arcem jubet; pueros interfici. Qui cum ad matrem confugiſſent, in gremio

 ejus

g *Al. Quodionem. al. Codionem. al. Dionem.* h *al. Lyſimacho.* i *al. utique.* k. *al. celebrandam.*

ejus, inter ipſa oſcula trucidantur. Proclamante Arſinoë, *l*] quod tantum nefas aut nubendo, aut poſt nuptias contraxiſſet, pro filiis ſæpe ſe percuſſoribus obtulit: frequenter corpore ſuo puerorum corpora amplexata protexit: vulneraque excipere quæ liberis intendebantur, voluit. Ad poſtremum etiam ſpoliata funeribus filiorum, *m*] ſciſſa veſte, & crinibus ſparſis, cum duobus ſervulis ex urbe protracta, Samothraciam in exilium abiit; eo miſerior, quod mori cum filiis ei non licuit. Sed nec Ptolemæo inulta ſcelera fuerunt. Quippe diis immortalibus tot perjuria, & tam cruenta parricidia vindicantibus, brevi poſt à Gallis ſpoliatus regno, captuſque, vitam ferro, ut meruerat, amiſit.

CAP. IV. Namque Galli, abundanti multitudine, cum eos non caperent terræ quæ genuerant, trecenta millia hominum ad ſedes novas quærendas, velut *n*] ver ſacrum miſerunt. Ex his portio in Italia conſedit, quæ & urbem *o*] Romanam captam incendit; & portio Illyricos ſinus, ducibus avibus (nam augurandi ſtudio Galli præter ceteros *p*) callent) per ſtrages Barbarorum penetravit, & in Pannonia conſedit: gens aſpera, audax, bellicoſa, quæ prima poſt Herculem, cui ea res virtutis admirationem & immortalitatis fidem dedit, Alpium *q*) invicta juga, & frigore intractabilia loca tranſcendit: ibi domitis Pannoniis, per multos annos cum finitimis varia bella geſſerunt. Hortante deinde ſucceſſu, diviſis agminibus, alii Græciam, alii Macedoniam, omnia ferro *r*) proterentes, petivere. Tantuſque terror Gallici nominis erat, ut etiam reges non laceſſiti, ultro pacem ingenti pecunia mercarentur. Solus rex Macedoniæ Ptolemæus, adventum Gallorum intrepidus audivit; *ſ*hiſque cum

paucis

l *Al. quid.* m *mſ. exſciſſa, al. & ſciſſa.* n *MS. pueri agrum, al. peregrinatum.* o *al. Romani.* p *malim, clarent.* q *rectius, invia.* r *al. proſternentes.* ſ *al. iſque.*

paucis & incompoſitis, quaſi bella non difficilius, quam ſcelera patrarentur, parricidiorum furiis agitatus, occurrit. Dardanorum quoque legationem, viginti millia armatorum in auxilium offerentem, ſprevit; addita inſuper contumelia, actum de Macedonia dicens, ſi, cum totum Orientem ſoli domuerint, nunc in vindictam t] finium Dardanis egeant: milites ſe habere filios eorum, qui ſub Alexandro rege ſtipendia, toto orbe terrarum victores fecerint. Quæ ubi Dardano regi nuntiata ſunt, inclytum illud Macedoniæ regnum brevi, immaturi juvenis temeritate, caſurum dixit.

CAP. V. Igitur Galli, duce Belgio ad tentandos Macedonum animos, legatos ad Ptolemæum mittunt, offerentes pacem, ſi emere u) velit: ſed Ptolemæus inter ſuos, belli metu pacem Gallos petere gloriatus eſt. Nec minus ferociter ſe legatis, quam inter amicos jactavit; aliter ſe pacem daturum negando, niſi principes ſuos obſides dederint, & arma tradiderint; non enim fidem ſe, niſi inermibus habiturum. Renuntiata legatione, riſere Galli, undique acclamantes, brevi ſenſurum, ſibi an illi conſulentes, pacem obtulerint. Interjectis diebus prælium conſeritur, victique Macedones cæduntur, Ptolemæus multis vulneribus ſaucius capitur: caput ejus amputatum, & lancea fixum, tota acie ad terrorem hoſtium circumfertur. Paucos ex macedonibus fuga ſervavit: ceteri aut capti, aut occiſi. Hæc cum nuntiata per omnem Macedoniam eſſent, portæ urbium clauduntur; luctu omnia replentur, nunc orbitatem amiſſorum filiorum dolebant; nunc excidia urbium metuebant; nunc Alexandri, Philippique, regum ſuorum nomina, ſicuti numina, in auxilium vocabant: ſub illis ſe non ſolum tutos, verum etiam victores orbis terrarum extitiſſe; ut tuerentur patriam ſuam, quam gloria rerum geſtarum cœlo proxi-

 mam

t *al. civium.* u *al. vellent.*

mam reddidiſſent; ut opem afflictis ferrent, quos furor & temeritas Ptolemæi regis *x*) perdidiſſet, orabant. Deſperantibus omnibus, non votis agendum Soſthenes, unus de Macedonum principibus, ratus, contracta juventute, & Gallos victoria exultantes *y*] compeſcuit, & Macedoniam ab hoſtili populatione defendit. Ob quæ virtutis beneficia, multis nobilibus regnum Macedoniæ affectantibus, ignobilis ipſe præponitur: & cum rex ab exercitu appellatus eſſet, ipſe non in regis, ſed ducis nomen jurare milites compulſit.

CAP. VI. Interea Brennus, quo duce portio Gallorum in Græciam ſe effuderat, audita victoria ſuorum, qui Belgio duce Macedones vicerant, indignatus parta victoria *z*) opimam prædam, & Orientis ſpoliis onuſtam, tam facile *a*] relictam eſſe, ipſe adunatis CL millibus peditum, & XV. millibus equitum, in Macedoniam irrumpit. Cum agros villaſque *b*] popularetur, occurrit ei cum inſtructo exercitu Macedonum Soſthenes; ſed pauci à pluribus, trepidi à valentibus facile vincuntur. Itaque cum victi ſe Macedones intra muros urbium condidiſſent; victor Brennus, nemine prohibente, totius Macedoniæ agros deprædatur. Inde quaſi terrena jam ſpolia ſorderent, animum ad deorum immortalium templa convertit; ſcurriliter jocatus, locupletes deos largiri hominibus oportere. Statim igitur Delphos iter vertit, prædam religioni, aurum offenſæ deorum immortalium præferens; quos nullis opibus egere, ut qui eas largiri hominibus ſoleant, affirmabat. Templum autem Apollinis Delphis poſitum eſt in monte Parnaſſo, in rupe undique impendente: ibi civitatem frequentia hominum facit: qui ad affirmationem majeſtatis undique concurrentes, in eo ſaxo conſedere: atque ita templum

x *Al. perdiderat.* y *I. coëgit.* z *al. optimam.* a *melius, partam.* b *al. popularentur.*

plum & civitatem non muri, ſed præcipitia: nec manufacta, ſed naturalia præſidia defendunt: prorſus ut incertum ſit, utrum munimentum loci, an majeſtas *c*) dei plus hic admirationis habet. Media ſaxi rupes in formam theatri *d*) receſſit. Quamobrem & hominum clamor, & ſi quando accedit tubarum ſonus, perſonantibus & reſpondentibus inter ſe rupibus, multiplex audiri, ampliorque quam editur, reſonare ſolet. Quæ res majorem majeſtatis terrorem ignaris rei, & admirationem ſtupentibus plerumque affert. In hoc rupis anfractu, media ferme montis altitudine, planities exigua eſt, atque in ea profundum terræ foramen, quod in *e*] oracula patet: ex quo frigidus ſpiritus, vi quadam, velut vento, in ſublime expulſus, mentes vatum in vecordiam vertit: impletaſque deo, reſponſa conſulentibus dare cogit. Multa igitur ibi & opulenta regum populorumque viſuntur munera; quoque magnificentia ſui, reddentium vota gratam voluntatem, & deorum reſponſa manifeſtant.

CAP. VII. Igitur Brennus cum in conſpectu haberet templum, diu deliberavit an confeſtim rem aggrederetur: an vero feſſis *f*) via militibus, noctis ſpatium ad reſumendas vires daret. *g*) Emanus & Theſſalorus duces, qui ſe ad prædæ ſocietatem junxerant, amputari moras *h*] jubent, dum imparati hoſtes, & recens adventus ſui, terrori eſſet: interjecta nocte & animos hoſtibus, forſitan & auxilia acceſſura: & vias quæ tunc pateant, obſtructum iri. Sed Gallorum vulgus ex longa inopia, ubi primum vino ceteriſque commeatibus referta rura invenit, non minus abundantia, quam victoria lætum per agros ſe ſparſerat; deſertiſque ſignis ad occupanda omnia pro victoribus vagabantur:

 Quæ

c *Mſ. De opum. al. templorum.* d *al. ceſſit.* e *al. oraculo.* f *MS. ſuis.* g *al. Æmanus. al. Eumanus.* h *al. jubebant.*

Quæ res dilationem Delphis dedit. Prima namque opinione adventus Gallorum, prohibiti agreſtes oraculis feruntur, meſſes vinaque villis efferre: Cujus rei ſalutare præceptum non prius intellectum eſt, quam vini cæterarumque copiarum abundantia, velut mora, Gallis objecta, auxilia finitimorum convenere. Prius itaque urbem ſuam Delphi aucti viribus ſociorum, permunivere, quam Galli vino, velut prædæ, *i*] incubantes, ad ſigna revocarentur. Habebat Brennus lecta ex omni exercitu peditum ſexaginta quinque millia: Delphorum ſociorumque non niſi *k*) quatuor millia militum erant; quorum contemptu Brennus ad acuendos ſuorum animos, prædæ ubertatem omnibus oſtendebat, ſtatuaſque cum quadrigis, quarum ingens copia procul viſebatur, ſolido auro fuſas eſſe, pluſque in pondere, quam in ſpecie habere prædæ: affirmabat.

CAP. VIII. Hac aſſeveratione incitati Galli, ſimul & heſterno mero ſaucii, ſine reſpectu periculorum in bellum ruebant. Contra Delphi, plus in deo, quam in viribus *l*) reponentes, cum contemptu hoſtium reſiſtebant, *m*) ſcandenteſque Gallos è ſummo montis vertice, partim *n*) ſaxo, partim armis obruebant. In hoc partium certamine, repente univerſorum templorum antiſtites, ſimul & *o*] ipſi vates, ſparſis crinibus, cum inſignibus atque infulis, pavidi vecordeſque in primam pugnantium aciem procurrunt: adveniſſe Deum clamant; eumque ſe vidiſſe deſilientem in templum per culminis aperta faſtigia. Dum omnes opem dei ſuppliciter implorant, *p*) juvenem ſupra humanum modum inſignis pulcritudinis, comiteſque ei duas armatas virgines, ex propinquis duabus Dianæ Minervæque ædibus

i *Al. incumbentes.* k *I. quatuordecim.* l *al. reputantes.* m *mſ. cadenteſque.* n *al. ſaxis.* o *rectius, ipſa.* p *MS. Junonem.*

ædibus occurriſſe, nec oculis tantum hæc ſe perſpexiſſe; audiſſe etiam ſtridorem arcus, ac ſtrepitum armorum, proinde ne cunctarentur, diis anteſignanis, hoſtem cædere, & victoriæ deorum ſocios ſe adjungere, ſummis obſecrationibus monebant. Quibus vocibus incenſi, omnes certatim in prælium proſiliunt. Præſentiam dei & ipſi ſtatim ſenſere. Nam & terræ motu portio montis abrupta, Gallorum ſtravit exercitum, & confertiſſimi cunei non ſine vulneribus hoſtium diſſipati ruebant. Inſecuta deinde tempeſtas eſt, quæ grandine & *q*) frigore ſaucios ex vulneribus abſumpſit. Dux ipſe Brennus, cum dolorem vulnerum ferre non poſſet pugione vitam finivit. Alter ex ducibus, punitis belli auctoribus, cum decem millibus ſauciorum citato agmine Græcia excedit. Sed nec fugientibus fortuna commodior fuit: ſiquidem pavidis nulla ſub tectis acta nox; nullus ſine labore & periculo dies; aſſidui imbres & gelu, nix concreta, & fames, & laſſitudo: & ſuper hæc maximum pervigiliæ malum, miſeras infelicis belli reliquias obterebant. Gentes quoque nationeſque, per quas iter habebant, palantes velut prædam *r*) ſectabantur. Quo pacto evenit, ut nemo ex tanto exercitu, qui paulo ante fiducia virium etiam adverſus deos contendebat, *ſ*) vel ad memoriam tantæ cladis ſupereſſet.

q *Al. fulgure.* r *al. ſpectabant.* ſ *al. velut ad.*

L I B E R XXV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Gallorum in Antigonum, Macedoniæ regem, conſpiratio.*
2. *Dum ad prædam currunt, prædæ fiunt ipſi, & Antigonus pacem obtinet. Nomen Gallorum formidabile & armorum invicta felicitas.* 3. *Pyr-*

3. *Pyrrhus Macedonia potitur, Antigono ejecto.*
4. *Pyrrhus, dum monarchiam ſomniat, à Spartanis mulieribus atteritur.*
5. *Pyrrhus apud Argos occiditur, cujus elogium & rerum ſummam Juſtinus ſubjicit.*

CAP. I.

INter duos reges, Antigonum & Antiochum, ſtatuta pace, cum in Macedoniam Antigonus reverteretur, novus eidem repente hoſtis exortus eſt. Quippe Galli, qui à Brenno duce, cum in Græciam proficiſcerentur, ad terminos gentis tuendos relicti fuerant, ne ſoli deſides viderentur, peditum quindecim millia, equitum tria millia armaverunt; fugatiſque Getarum Triballorumque copiis, Macedoniæ imminentes, legatos ad regem miſerunt, qui pacem ei venalem offerrent, ſimul & regis caſtra ſpecularentur. Quos Antigonus, pro regali *a*) munificentia, ingenti apparatu epularum ad cœnam invitavit. Sed Galli expoſitum grande auri argentique pondus admirantes, atque prædæ ubertate ſolicitati, infeſtiores quam venerant, revertuntur. Quibus & elephantos ad terrorem, velut inuſitatas Barbaris formas, rex oſtendi juſſerat, & naves onuſtas copiis demonſtrari: ignarus, quod quibus oſtentatione virium, metum ſe *b*) injicere exiſtimabat, eorum animos, ut ad opimam prædam, ſolicitabat. Itaque legati ad ſuos reverſi, omnia in majus extollentes, opes pariter & negligentiam regis oſtendunt: referta auro & argento caſtra; ſed neque vallo, foſſave munita: & quaſi ſatis munimenti in divitiis haberent, ita eos omnia officia militaria intermiſiſſe; prorſus quaſi ferri auxilio non indigerent, quoniam abundarent auro.

CAP. II. Hac relatione avidæ gentis animi ſatis

a *MS. magnificentia.* b *al. injecère.*

ſatis ad prædam incitabantur. Accedebat tamen & exemplum Belgii, qui, non magno ante tempore, Macedonum exercitum cum rege trucidaverat. Itaque conſentientibus omnibus, nocte caſtra regis aggrediuntur: qui *c*] præſentiens tantam tempeſtatem, ſignum pridie dederat, ut omnibus rebus ablatis, in proxima ſilva taciti ſe occultarent. Neque aliter ſervata caſtra, quam quod deſerta ſunt. Siquidem Galli, ubi omnia *d)* vacantia, nec ſine defenſoribus modo, verum etiam ſine cuſtodibus vident, non fugam hoſtium, ſed dolum arbitrantes, diu intrare portas timuerunt. Ad poſtremum integris & intactis munimentis, ſcrutantes potius quam diripientes, caſtra occupaverunt. *e*] Tunc ablatis quæ invenerant, ad littus convertuntur. Ibi dum naves incautius diripiunt, à remigibus, & ab exercitus parte, quæ eo cum conjugibus & liberis confugerant, nihil tale metuentes trucidantur, tantaque cædes Gallorum fuit, ut Antigono pacem opinio hujus victoriæ, non à Gallis tantum, verum etiam à finitimorum feritate præſtiterit. Quanquam Gallorum ea tempeſtate tantæ fœcunditatis juventus fuit, ut Aſiam omnem velut examine aliquo implerent. Denique neque reges Orientis *f)* ſine mercenario Gallorum exercitu ulla bella geſſerunt; neque pulſi regno ad alios quam ad Gallos confugerunt. Tantus terror Gallici nominis, & armorum invicta felicitas erat, ut aliter neque majeſtatem ſuam tutam, neque amiſſam reciperare ſe poſſe ſine Gallica virtute arbitrarentur. Itaque in auxilium à Bithyniæ rege *g*] invocati, regnum cum eo parta victoria diviſerunt; eamque regionem Gallogræciam cognominaverunt.

CAP. III. Dum hæc in Aſia geruntur, interim in

c *Al. præſentientes.* d *al. vacua.* e *MS. nunc.* f *al. niſi.* g *MS. vocati.*

in Sicilia Pyrrhus à Pœnis navali prælio victus, ab Antigono Macedoniæ rege, ſupplementum militum per legatos petit; denuntians, ni mittat, redire ſe in regnum neceſſe habere, incrementa rerum, quæ de Romanis voluerit, de ipſo quæſiturum. Quod ubi negatum legati retulerunt, diſſimulatis cauſis, repentinam fingit profectionem. Socios interim parare bellum jubet: *h*] arcis Tarentinæ cuſtodiam Heleno filio & amico Miloni tradit. Reverſus in Epirum, ſtatim fines Macedoniæ invadit: cui Antigonus cum exercitu occurrit; victuſque prælio in fugam vertitur. Atque ita Pyrrhus Macedoniam in deditionem *i*] accipit; &, veluti damna amiſſæ Siciliæ Italiæque acquiſito Macedoniæ regno penſaſſet, relictum Tarenti filium & amicum arceſſit. Antigonus autem cum paucis equitibus, fugæ comitibus, repente fortunæ ornamentis deſtitutus, amiſſi regni ſpeculaturus eventus, Theſſalonicam ſe recepit; ut inde cum conducta Gallorum mercenaria manu bellum repararet. Rurſus à Ptolemæo Pyrrhi filio funditus victus, cum ſeptem comitibus fugiens, non jam *k*] reciperandi regni ſpem, ſed ſalutis latebras, ac fugæ ſolitudines captat.

CAP. IV. Igitur Pyrrhus in tanto faſtigio regni collocatus, jam nec eo ad quod votis perveniendum fuerat contentus, Græciæ Aſiæque regna meditatur. Neque illi major ex imperio, quam ex bello voluptas erat: nec *l*] quiſquam Pyrrhum, qua tuliſſet *m*] impetum, ſuſtinere valuit. Sed ut ad devincenda regna invictus habebatur; ita devictis acquiſitiſque celeriter carebat: tanto melius ſtudebat acquirere imperia, quam retinere. Itaque cum copias Cherroneſo tranſpoſuiſſet, legationibus Athenienſium, & *n*] Achæorum, Meſſeniorumque

h *al. addunt, &c.* i *mſ. hoc omittunt.* k *al. recuperandi.* l *mſ. quicquam.* m *al imperium.* n *I. Achivorum.*

que excipitur. Sed & Græcia omnis admiratione nominis ejus, ſimul & rerum adverſus Romanos Pœnoſque geſtarum gloria attonita, adventum ejus exſpectabat. Primum illi bellum adverſus Spartanos fuit: ubi majore mulierum, quam virorum virtute exceptus, Ptolemæum filium, & exercitus partem robuſtiſſimam amiſit. Quippe oppugnanti urbem, ad tutelam patriæ tanta multitudo feminarum concurrit, ut non fortius victus, quam verecundius *o*] recederet. Porro Ptolemæum filium ejus adeo ſtrenuum & manu fortem fuiſſe tradunt, ut urbem Corcyram cum *p*] ſexaginta ceperit, item prælio navali quinqueremem ex ſcapha cum *q*] ſeptem inſiluerit, captamque tenuerit. In oppugnatione quoque Spartanorum uſque in mediam urbem equo procurrerit, ibique concurſu multitudinis interfectus ſit. Cujus corpus ut relatum patri eſt, dixiſſe Pyrrhum ferunt, aliquanto tardius eum, quam timuerit ipſe, vel temeritas ejus meruerit, occiſum eſſe.

CAP. V. Repulſus à Spartanis Pyrrhus, Argos petit: ibi, dum Antigonum in urbe clauſum expugnare conatur, inter conferriſſimos violentiſſime dimicans, ſaxo de muris *r*] ictus occiditur. Caput ejus Antigono refertur: qui victoria mitius uſus, filium ejus Helenum, cum *ſ*] Epirotis ſibi *t*] deditum, in regnum remiſit, eique inſepulti patris oſſa in patriam referenda tradidit. Satis conſtans inter omnes auctores fama eſt, nullum nec ejus, nec ſuperioris ætatis regem comparandum Pyrrho fuiſſe; raroque non inter reges tantum, verum etiam inter illuſtres viros, aut vitæ ſanctioris, aus juſtitiæ probatioris viſum fuiſſe: Scientiam certe rei militaris in illo viro tantam fuiſſe, ut cum Lyſimacho, Demetrio, Antigono, tantis regibus

o *al. rediret.* p *mſ. ſexageſimo.* q *mſ. ſeptimo.* r *I. jactato.* ſ *M. Epiro.* t *al. debitum i. e. dimiſit.*

regibus, bella *u*) gerens, invictus ſemper *x*) fuerit. Illyriorum quoque, Siculorum, Romanorumque, & Carthaginienſium bellis, nunquam inferior, plerumque etiam victor extiterit: qui patriam certe ſuam anguſtam, ignobilemque, fama rerum geſtarum, & claritate nominis ſui, toto orbe illuſtrem reddiderit.

u *al. geſſerit.* x *al. extiterit.*

LIBER XXVI.
BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Peloponneſii per proditionem Antigono traduntur. Ariſtotimus tyrannus Epiretas affligit, & Hellanici prudentia opprimitur.*
2. *Antigonus Gallis occurrit, qui in furorem verſi conjuges & liberos ſuos trucidant: inde Numinis vindicta omnes internecione delentur. Antigoni varii caſus.*
3. *Alexander, Pyrrhi filius, in regnum reſtituitur. Regni Cyrenarum turbulentus ſtatus.*

CAP. I.

POſt mortem Pyrrhi non in Macedonia tantum, verum etiam in Aſia, Græciaque, magni bellorum motus fuere. Nam & Peloponneſii per *a*] proditionem Antigono traditi; & variante hominum partim *b*] dolore, partim gaudio, prout ſingulæ civitates aut auxilum de Pyrrho ſperaverant, aut motus ſuſtinuerant, ita aut cum Antigono ſocietatem jungebant, aut mutuis inter ſe odiis in bellum ruebant. Inter hunc turbatarum provinciarum motum, Epirorum quoque urbs ab Ariſtotimo principe per tyrannidem occupatur; à quo cum multi ex primoribus occiſi, plures in exilium acti eſſent, Ætolis per legatos poſtulantibus, *c*] conjuges liberoſque

a *MS. traditionem.* b *al. addunt, ſunt trad.* c *al. addunt, ut.*

roſque exulum redderet, primo negavit: poſtea quaſi pœniteret, proficiſcendi ad ſuos omnibus matronis poteſtatem dedit; diemque profectionis ſtatuit. Illæ quaſi in perpetuum cum viris exulaturæ, pretioſiſſima quæque auferentes, cum ad portam quaſi uno agmine profecturæ conveniſſent, omnibus rebus exſpoliatæ, in carcerem recluduntur: occiſis prius in *d*) gremio matrum parvulis liberis, virginibuſque ad ſtuprum direptis. *e*) Ad tam ſævam dominationem ſtupentibus omnibus, princeps eorum *f*) Hellanicus, ſenex & liberis orbus, ut qui nec ætatis nec *g*] pignoris reſpectu timeret, contractos domum fidiſſimos amicorum in vindictam patriæ hortatur. Cunctantibus privato periculo publicum finire, & deliberandi ſpatium poſtulantibus, arceſſitis ſervis jubet *h*) obſerari fores: tyrannoque nuntiari, mitteret qui conjuratos apud ſe comprehenderet: objectans ſingulis, ſe, quia liberandæ patriæ auctor eſſe non poſſit, deſertæ ultorem futurum. Tunc illi ancipiti periculo circumventi, honeſtiorem viam eligentes, conjurant in tyranni necem: atque ita Ariſtotimus, quinto poſtquam tyrannidem occupaverat menſe, opprimitur.

CAP. II. Interea Antigonus cum multiplici bello, & Ptolemæi regis, & Spartanorum, premeretur: novuſque illi hoſtis Gallogræciæ exercitus affluxiſſet; in ſpeciem caſtrorum parva manu adverſus ceteros relicta, adverſus Gallos totis viribus proficiſcitur. Quibus cognitis, Galli cum & ipſi ſe prælio pararent, in auſpicia pugnæ hoſtias cædunt: quarum extis cum magna cædes, interituſque omnium prædiceretur, non in timorem, ſed in furorem verſi, ſperanteſque deorum minas expiari cæde ſuorum poſſe, conjuges & liberos ſuos truci-

O dant,

d *Al. gremiis.* e. *MS. hac tam ſæva dom.* f *vulgo, Helematus.* g *L. pignorum reſpectum.* h *al. obſervari.*

dant auſpicia belli à *i*) parricidio incipientes. Tanta rabies feros animos invaſerat, ut non parcerent ætati, cui etiam hoſtes pepercíſſent, bellumque internecinum cum liberis, liberorumque matribus gererent, pro quibus bella ſuſcipi ſolent. Itaque quaſi ſcelere *k*) vitam victoriamque redemiſſent, ſicut erant *l*) cruenti ex recenti ſuorum cæde, in prælium non meliore eventu, quam omine proficiſcuntur. Siquidem pugnantes, prius parricidiorum furiæ, quam hoſtes circumvenere; obverſantibuſque ante oculos manibus interemptorum, omnes occidione cæſi. Tanta ſtrages fuit, ut pariter cum hominibus dii *m*) conſenſiſſe in exitium parricidarum viderentur. Poſt hujus pugnæ eventum, Ptolemæus & Spartani, victorem hoſtium exercitum declinantes, in tutiora ſe recipiunt. Antigonus quoque ubi eorum diſceſſum videt, recenti adhuc ex priori victoria militum ardore, bellum Athenienſibus infert. In quo cum occupatus eſſet, interim Alexander, rex Epiri, ulciſci mortem patris Pyrrhi cupiens, fines Macedoniæ depopulatur. Adverſus quem cum reverſus à Græcia Antigonus eſſet, tranſitione militum deſtitutus, regnum Macedoniæ cum exercitu amittit. Hujus filius Demetrius puer admodum, abſente patre, reparato exercitu, non ſolum amiſſam Macedoniam recipit; verum etiam Epiri regno Alexandrum ſpoliat. Tanta vel mobilitas militum, vel fortunæ varietas erat, ut viciſſim reges, nunc exules, nunc reges viderentur.

CAP. III. Igitur Alexander cum exul ad *n*) Acarnanas confugiſſet, non minore Epirotarum deſiderio, quam ſociorum auxilio, in regnum reſtituitur. Per idem tempus rex Cyrenarum Agas decedit; qui ante infirmitatem, Beronicem, unicam filiam, finienda cum Ptolemæo fratre certamina,

i *MS. omittunt.* k *al. victam.* l *mſ. cruentati.* m *al. coiſſe.* n *Al. Acarnenſes.*

na, filio ejus deſponderat. Sed poſt mortem o] regis, mater virginis Arſinoë, ut invita ſe contractum matrimonium ſolveretur, miſit qui ad nuptias virginis, regnumque Cyrenarum, Demetrium fratrem regis Antigoni à Macedonia p] arceſſerent: qui & ipſe ex filia Ptolemæi procreatus erat. Sed nec Demetrius moram fecit. Itaque cum ſecundante vento celeriter Cyrenas advolaſſet, fiducia pulcritudinis, qua nimis placere ſocrui cœperat, ſtatim à principio ſuperbus, regiæ familiæ militibuſque impotens erat; ſtudiumque placendi à virgine in matrem contulerat. Quæ res q] ſuſpecta primo virgini, dein popularibus militibuſque inviſa fuit. Itaque verſis omnium animis in Ptolemæi filium, inſidiæ Demetrio comparantur: cui cum in lectum ſocrus conceſſiſſet, percuſſores immittuntur. Sed Arſinoë audita voce filiæ, ad fores ſtantis, & præcipientis ut matri parceretur, adulterum pauliſper corpore ſuo protexit. Quo interfecto, Beronice, & ſtupra matris, ſalva pietate, ulta eſt: & in matrimonio ſortiendo, judicium patris ſecuta.

o *Al. addunt*, *Antigoni.* p *mſ. accerſerent.* q *al. ſpectata.*

LIB. XXVII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Seleucus novercam & fratrem infantem interficit.*
2. *Claſſe naufragio amiſſa, civitates amiſſas recipit, prælio victus aufugit: auxilium noxium à fratre Antiocho Hierace petit & impetrat.*
3. *Aſia lacerus ſtatus. In Antiochum Hieracem & Seleucum Numinis vindicta.*

CAP. I.

MOrtuo Syriæ rege Antiocho, cum in locum ejus filius Seleucus ſucceſſiſſet, a] hortante

a *Al. orante.*

matre Laudice, quæ prohibere debuerat, auſpicia regni à parricidio cœpit. Quippe Beronicen novercam ſuam, ſororem Ptolemæi regis Ægypti, cum parvulo fratre ex ea ſuſcepto *b*) interficit. Quo facinore perpetrato, & infamiæ maculam ſubiit, & Ptolemæi bello ſe implicuit. Porro Beronice cum ad ſe interficiendam miſſos didiciſſet, Daphnæ ſe claudit. Ubi cum obſideri eam cum parvulo filio nuntiatum Aſiæ civitatibus eſſet, recordatione paternæ, majorumque ejus, dignitatis, caſum tam indignæ fortunæ miſerantes, auxilia ei omnes miſere. Frater quoque Ptolemæus periculo ſororis *c*) exterritus, relicto regno, cum omnibus viribus advolat. Sed Beronice ante adventum auxiliorum, cum vi expugnari non poſſet, dolo circumventa trucidatur. Indigna res omnibus viſa. Itaque cum univerſæ civitates, quæ defecerant, ingentem claſſem comparaſſent, repente exemplo crudelitatis exterritæ, ſimul & in ultionem ejus quam defenſuri erant, Ptolemæo ſe tradunt: qui niſi in Ægyptum domeſtica ſeditione revocatus eſſet, totum regnum Seleuci occupaſſet: tantum vel illi odium parricidiale ſcelus, vel huic favorem indigne *d*] peremptæ mors ſororis, attulerat.

CAP. II. Poſt diſceſſum Ptolemæi Seleucus cum adverſus civitates, quæ defecerant, ingentem claſſem comparaſſet, repente, veluti diis ipſis parricidium vindicantibus, orta tempeſtate, claſſem naufragio amittit; nec quicquam illi ex tanto apparatu, præter nudum corpus, & ſpiritum, & paucos naufragii comites reſiduos fortuna fecit. Miſera quidem res, ſed optanda Seleuco fuit: ſiquidem civitates, quæ odio ejus ad Ptolemæum *e*) tranſierant, velut diis arbitris ſatisfactum ſibi eſſet, repentina animorum mutatione in *f*) naufragii miſeri-

b *MS. interfecit.* c *al. excitus.* d *al. interempta.* e *al. defecerant.* f *rectius, Naufragi.*

ricordiam verſæ, imperio ſe ejus reſtituunt. Lætus igitur malis ſuis, & damnis ditior redditus; veluti par viribus, bellum Ptolemæo infert: Sed quaſi ad ludibrium *g*] tantum fortunæ natus eſſet, nec propter aliud opes regni recepiſſet quam ut amitteret, victus prælio, non multo quam poſt naufragium *h*] comitatior, trepidus Antiochiam confugit. Inde ad Antiochum fratrem literas facit: quibus auxilium ejus implorat, oblata ei Aſia, *i*) inter fines Tauri montis, in præmium latæ *k*] opis. Antiochus autem cum eſſet annos XIV natus ſupra ætatem regni avidus, occaſionem non tam pio animo, quam offerebatur, arripuit: ſed latronis more, totum fratri eripere cupiens, puer ſceleratam virilemque ſumit audaciam. Unde Hierax eſt cognominatus: quia non hominis, ſed accipitris ritu, in alienis eripiendis vitam ſectaretur. Interea Ptolemæus cum Antiochum in auxilium Seleuco venire cognoviſſet, ne cum duobus uno tempore dimicaret, in annos decem cum Seleuco pacem facit: ſed pax ab hoſte data interpellatur à fratre; qui conducto Gallorum mercenario exercitu, pro auxilio bellum, pro fratre hoſtem, imploratus exhibuit. In eo prælio virtute Gallorum victor quidem Antiochus fuit: ſed Galli arbitrantes Seleucum in prælio cecidiſſe, in ipſum Antiochum arma vertêre: liberius depopulaturi Aſiam, ſi omnem ſtirpem regiam extinxiſſent. Quod ubi ſenſit Antiochus, velut à prædonibus auro ſe redimit, ſocietatemque cum mercenariis ſuis jungit.

CAP. III. Interea rex Bithyniæ Eumenes, ſparſis conſumptiſque fratribus bello inteſtinæ diſcordiæ, quaſi vacantem Aſiæ poſſeſſionem invaſurus, *l*) victorem Antiochum, Galloſque aggreditur.

 Nec

g *MS. tanta.* h *al. comitior.* i *mſ. intra.* k *al. opes.* l *MS. auctorem.*

Nec difficile ſaucios adhuc ex ſuperiore congreſſione, integer ipſe viribus ſuperat. Ea namque tempeſtate omnia bella in exitium Aſiæ gerebantur: uti quiſque fortior fuiſſet, Aſiam velut prædam occupabat. Seleucus & Antiochus fratres bellum propter Aſiam gerebant: Ptolemæus rex Ægypti, ſub ſpecie ſororiæ ultionis, Aſiæ inhiabat. Hinc *m*) Bithynus Eumenes, inde Galli (humiliorum ſemper mercenaria manus) Aſiam depopulabantur: cum interea nemo defenſor Aſiæ inter tot prædones inveniebatur. Victo Antiocho cum Eumenes majorem partem Aſiæ occupaſſet, ne tunc quidem fratres, perdito præmio propter quod bellum gerebant, concordare potuerunt: ſed omiſſo externo hoſte, in mutuum exitium bellum *n*] reparant. In eo Antiochus denuo victus, multorum dierum fuga fatigatus, tandem ad ſocerum ſuum *o*) Artamenem, regem Cappadociæ, provehitur. A quo cum primum benigne exceptus eſſet, interjectis diebus, cognito quod inſidiæ ſibi pararentur, ſalutem fuga quæſivit. Igitur cum profugo nuſquam tutus *p*) locus eſſet, ad Ptolemæum hoſtem, cujus fidem tutiorem quam fratris exiſtimabat, decurrit, memor vel quæ facturus fratri eſſet, vel quæ meruiſſet à fratre. Sed Ptolemæus non tam amicus dedito, quam hoſtis fratri, ſervari eum arctiſſima cuſtodia jubet. Hinc quod Antiochus opera cujuſdam meretricis adjutus, quam familiarius noverat, deceptis cuſtodibus elabitur, fugienſque à latronibus interficitur. Seleucus quoque iiſdem ferme diebus, amiſſo regno, equo præcipitatus, finitur. Sic fratres, quaſi & germanis caſibus, *q*) exules ambo, poſt regna, ſcelerum ſuorum pœnas luerunt.

LIBER

m *Mſ. Bythinius.* n *Al. reparabant.* o *al. Ariamnem.* p *al. ſolus.* q *Mſ. exulantes.*

LIBER XXVIII.
BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Olympias, Alexandri Epirotæ vidua, Demetrio Macedoni Ptiam filiam dat uxorem; unde tragœdiæ & bellorum initia.*
2. *Ætoli ſuperbe reſpondent Romanis qui Acarnanis auxilium præbebant, & arma movent intrepide.*
3. *Filiis duobus, morbo ſublatis, Olympias non diu ſupervivit: Laodamia filia interfecta: Epirus graviter affligitur. Demetrius Macedo moritur. Hujus filii Philippi Antigonus tutelam ſuſcipit, quam prudenter adminiſtrat.*
4. *Bellum Antigoni adverſus Spartanos, quorum rex Cleamenes, viribus attritis, in Ægyptum profugit, ubi interficitur. Antigono mortuo Philippus regnat.*

CAP. I.

OLympias, Pyrrhi Epirotæ regis filia, amiſſo marito, eodemque germano fratre Alexandro, cum tutelam filiorum ex eo ſuſceptorum, Pyrrhi & Ptolemæi, regnique adminiſtrationem a] in ſe recepiſſet, ab Ætolis partem Acarnaniæ, quam in portionem belli pater pupillorum acceperat, eripere volentibus, ad regem Macedoniæ Demetrium decurrit; eique habenti uxorem, Antiochi regis Syriæ ſororem, filiam ſuam Ptiam in matrimonium tradit; ut auxilium quod miſericordia non poterat, jure cognationis obtineret. Fiunt igitur nuptiæ, quibus & novi matrimonii gratia acquiritur, & veteris offenſa contrahitur. Nam prior uxor velut matrimonio pulſa, ſponte ſua ad fratrem Antiochum diſcedit; eumque in mariti bellum impellit. Acarnanes quoque diffiſi Epirotis, adverſus Ætolos auxilium Romanorum implorantes, obtinue-

a *Al. ipſa.*

nuerunt à Romano ſenatu, ut legati mitterentur, qui denuntiarent Ætolis, præſidia ab urbibus Acarnaniæ deducerent; paterenturque eſſe liberos, *b*) qui ſoli quondam adverſus Trojanos, auctores originis ſuæ, auxilia Græcis non miſerint.

CAP. II. Sed Ætoli legationem Romanorum ſuperbe *c*) audivere: Pœnos illis & Gallos, à quibus tot bellis occidione cæſi ſint, exprobrantes; dicenteſque, prius illis portas adverſus Carthaginienſes aperiendas, quas clauſerit metus Punici belli, quam in Græciam arma transferenda. Meminiſſe deinde jubent, qui quibus minentur. Adverſus Gallos urbem eos ſuam tueri non potuiſſe, captamque non ferro defendiſſe, ſed auro redemiſſe: quam gentem ſe aliquanto majore manu Græciam ingreſſam, non ſolum *d*) nullis externis viribus, ſed ne domeſticis quidem totis adjutos, univerſam deleſſe, ſedemque ſepulcris eorum præbuiſſe, quam illi urbibus imperioque ſuo propoſuerant. Contra, Italiam, trepidis ex recenti urbis ſuæ incendio Romanis, univerſam ferme à Gallis occupatam. Prius igitur *e*) illis Gallos Italia pellendos, quam minentur Ætolis; priuſque ſua defendenda. Quos autem homines Romanos eſſe? nempe paſtores, qui latrocinio juſtis dominis ademptum ſolum teneant? qui uxores cum propter originis dehoneſtamenta non invenirent, vi publica rapuerint: qui denique urbem ipſam parricidio condiderint; murorumque fundamenta *f*) fraterno ſanguine aſperſerint. Ætolos autem principes Græciæ ſemper fuiſſe, & ſicut dignitate, ita & virtute ceteris præſtitiſſe; ſolos denique eſſe, qui Macedonas imperio terrarum florentes, ſemper contempſerint: qui Philippum regem non timuerint: qui Alexandri Magni poſt Perſas Indoſque devictos, cum omnes nomen ejus hor-

b *Al. quod.* c *Fuldens. audire.* d *MS. ullis.* e *MS. omittunt.* f *hoc eſt, Remi.*

horrerent, edicta ſpreverint. Monere igitur ſe Romanos, contenti ſint fortuna præſenti, nec provocent arma, quibus & Gallos cæſos, & Macedonas contemptos videant. Sic dimiſſa legatione Romanorum, ne fortius locuti, quam feciſſe viderentur, fines Epiri regni & Acarnaniæ depopulantur.

CAP. III. Jam Olympias filiis regna tradiderat, & in locum Pyrrhi fratris defuncti Ptolemæus ſucceſſerat, qui cum hoſtibus inſtructo exercitu obvius proceſſiſſet, infirmitate correptus, in itinere decedit. Olympias quoque *g*) non magno poſt tempore, gemino funerum vulnere afflicta, ægrum ſpiritum trahens, non diu filiis ſupervixit. Cum ex gente regia ſola Nereïs virgo, cum Laudamia ſorore ſupereſſet, Nereïs nubit Geloni *h*) Siciliæ *i*) regis filio: Laudamia autem cum in aram Dianæ confugiſſet, concurſu populi interficitur. Quod facinus dii immortales aſſiduis cladibus gentis, & prope interitu totius populi vindicaverunt. Nam ſterilitatem famemque paſſi, & inteſtina diſcordia vexati, externis ad poſtremum bellis pene conſumpti ſunt: *k*) Miloque Laudamiæ percuſſor in furorem verſus, nunc ferro, nunc ſaxo, in ſumma, dentibus laceratis viſceribus, duodecima die interiit. His in Epiro geſtis, interim in Macedonia Demetrius rex, relicto filio Philippo, parvulo admodum, decedit. Cui Antigonus tutor datus, accepta in matrimonium matre pupilli, regem ſe *l*) conſtitui laborabat. Interjecto deinde tempore, cum ſeditione minaci Macedonum, clauſus in regia teneretur, in publicum ſine ſatellitibus procedit; projectoque in vulgus diademate ac purpura, dare hæc eos alteri jubet, qui aut imperare illis *m*) ne-
O 5 ſciat,

g *MS. hæc omittunt.* h *viz. Hieronis.* i *MS. Tyranni.* k *MS. Milo quoque Laodamia.* l *al. conſtituere.* m *al. ſciat.*

ſciat, aut cui parere ipſi ſciant: ſe adhuc invidioſum illud regnum, non voluptatibus, ſed laboribus ac periculis ſentire. Commemorat deinde beneficia ſua: ut defectionem ſociorum vindicaverit: ut Dardanos, Theſſaloſque exultantes morte Demetrii regis compeſcuerit: ut denique dignitatem Macedonum non ſolum defenderit, verum etiam auxerit. Quorum ſi illos pœniteat, deponere imperium, & reddere illis munus ſuum: ipſi regem quærant, cui imperent. Cum populus pudore motus, recipere eum regnum juberet, tamdiu recuſavit, quoad ſeditionis auctores ſupplicio traderentur.

CAP. IV. Poſt hæc bellum Spartanis infert: qui ſoli Philippi Alexandrique bellis, & imperium Macedonum, & omnibus metuenda arma contempſerant. Inter duas nobiliſſimas gentes bellum, ſummis utrinque viribus fuit: cum hi pro *n*) vetere Macedonum gloria, illi non ſolum pro illibata libertate, ſed etiam pro ſalute certarent. Victi Lacedæmonii non ipſi tantum, ſed etiam conjuges liberique, magno animo fortunam tulere. Nemo quippe in acie ſaluti pepercit: nulla amiſſum conjugem flevit: filiorum mortem ſenes laudabant: patribus in acie cæſis filii gratulabantur: ſuam vicem omnes dolebant, quod non ipſi pro patriæ libertate *o*) cecidiſſent. Patentibus omnes domibus ſaucios excipiebant, *p*] vulnera curabant, laſſos reficiebant. Inter hæc nullus in urbe ſtrepitus, nulla trepidatio, magiſque omnes publicam, quam privatam fortunam lugebant. Inter hæc Cleomenes rex poſt multas hoſtium cædes, toto corpore, ſuo pariter & hoſtium cruore madens, ſupervenit; ingreſſuſque urbem, non humi conſedit, non cibum aut potum popoſcit, non denique armorum onus depoſuit: ſed acclinis parieti, cum quatuor millia ſola

n *Mſ. veterum.* o *mſ. occidiſſent.* p *al. vulneratos.*

ſola ex pugna ſuperfuiſſe conſpexiſſet, hortatur ut ſe ad meliora reipublicæ tempora reſervarent. Tum cum conjuge & liberis Ægyptum ad Ptolemæum proficiſcitur: à quo honorifice *q*) ſuſceptus, diu in ſumma *r*) dignatione regis vixit. Poſtremo poſt Ptolemæi mortem, à filio ejus cum omni familia interficitur. Antigonus autem, cæſis occidione Spartanis, fortunam tantæ urbis miſeratus, à direptione milites prohibuit; veniamque his qui ſuperfuerant dedit, præfatus, bellum ſe cum Cleomene, non cum Spartanis habuiſſe, cujus fuga omnis ira ejus finita ſit: nec minori ſibi gloriæ fore, ſi ab eo ſervata Lacedæmon, à quo ſolo capta ſit, *ſ*] proderetur. Parcere igitur ſe ſolo urbis ac tectis, quoniam homines quibus parceret, non ſuperfuiſſent. Nec multo ipſe poſt decedit, regnumque philippo pupillo, annos XIV. nato, tradidit.

q *MS. exceptus.* r *i. e. dignitate.* ſ *h. e memoriæ proderetur.*

LIBER XXIX.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Orbis multa imperia nova regum ſucceſſione mutantur, nominatim in Africa, Ægypto, Macedonia.*
2. *Philippus rex Macedoniæ, malo conſilio impulſus, Romanis bellum inferre conſtituit.*
3. *Inſanam hanc mentem ſpecioſis verbis occultat.*
4. *Tandem apertus hoſtis apparet: unde cruentum bellum, ipſi Philippo pernicioſum ſimul ac ignominioſum.*

CAP. I.

Iiſdem ferme temporibus prope univerſi orbis imperia, nova regum ſucceſſione mutata ſunt. Nam & in Macedonia Philippus mortuo Antigono, tutore eodemque vitrico, annorum quatuordecim

decim regnum ſuſcepit; & in Aſia, interfecto Seleuco, impubes adhuc rex Antiochus conſtitutus eſt: Cappadociæ quoque regnum *a*) Ariarathi puero admodum, pater ipſe tradiderat: Ægyptum, patre ac matre interfectis, occupaverat Ptolemæus, cui ex facinoris crimine, cognomentum Philopator fuit. Sed & Spartani in locum Cleomenis ſuffecerunt Lycurgum. Et ne qua temporibus mutatio deeſſet, apud Carthaginienſes quoque ætate immatura dux Annibal conſtituitur, non penuria ſeniorum, ſed odio Romanorum, quo imbutum eum à pueritia ſciebant. Fatale non tam Romanis, quam ipſi Africæ malum. His regibus pueris, etſi nulli ſenioris ætatis rectores erant, tamen in ſuorum quiſque majorum veſtigia *b*] intentis magna indoles virtutis *c*] enituit. Solus Ptolemæus, ſicut ſceleſtus in occupando regno, ita & ſegnis in Adminiſtrando fuit. Philippum Dardani, ceterique omnes finitimi populi, quibus velut immortale odium cum Macedonum regibus erat, contemptu ætatis aſſidue laceſſebant. Contra ille ſummotis hoſtibus, non contentus ſua defendiſſe, ultro etiam Ætolis bellum inferre geſtiebat.

CAP. II. Quæ agitantem illum Demetrius rex Illyriorum, nuper à Paulo Rom. conſule victus, ſupplicibus precibus aggreditur, injuriam Romanorum querens: qui non contenti Italiæ terminis, imperium ſpe improba totius orbis amplexi, bellum cum omnibus regibus gerant. Sic illos Siciliæ, ſic Sardiniæ Hiſpaniæque, ſic *d*) denique totius Africæ imperium affectantes, bellum cum Pœnis & Annibale ſuſcepiſſe: ſibi quoque non aliam ob cauſam, quam quod Italiæ finitimus videbatur, bellum illatum: quaſi nefas eſſet, aliquem regem juxta imperii eorum terminos eſſe. Sed & ipſi cavendum

a *Al. Hariaracti.* b *MS. intenti.* c *al. emicuit.* d *al. deinde.*

vendum eſſe exemplum, cujus quanto promptius nobiliuſque ſit regnum, tanto ſit Romanos acriores hoſtes habiturus. Super hæc cedere ſe illi regno, quod Romani occupaverint, profitetur, *e*) gratius habiturus, ſi in poſſeſſione imperii ſui ſocium potius quam hoſtes videret. Hujuſcemodi oratione impulit Philippum, ut omiſſis Ætolis bellum Romanis inferret, minus negotii exiſtimantem, quod jam victos ab Annibale apud Thraſymenum lacum audierat. Itaque ne eodem tempore multis bellis *f*) detineretur, pacem cum Ætolis facit; non quaſi alio bellum tranſlaturus, ſed ut Græciæ quieti conſulturus; quam nunquam in majori periculo fuiſſe affirmabat. Siquidem conſurgentibus ab Occidente novis Pœnorum & Romanorum imperiis, quibus una hæc à Græcia atque Aſia ſit mora, dum inter ſe bello diſcrimen imperii faciunt: ceterum ſtatim victoribus tranſitum in Orientem fore.

CAP. III. Videre ſe itaque ait conſurgentem in Italia nubem illam, trucis & cruenti belli: videre tonantem ac fulminantem ab Occaſu procellam, quam in quaſcunque terrarum partes victoriæ tempeſtas detulerit, magno cruoris imbre omnia fœdaturam. Frequenter Græciam ingentes motus paſſam, nunc Perſarum, nunc Gallorum, nunc Macedonum bellis: ſed omnia illa *g*) levia fuiſſe exiſtimaturos, ſi ea quæ nunc in *h*] Italia concurrat manus, extra terram illam ſe effuderit. Cernere ſe, quam cruenta & ſanguinaria inter ſe bella, utrique populi viribus copiarum, & ducum artibus, gerant: quæ rabies finiri ſolo patris alterius interitu, ſine ruina finitimorum, non poſſit. Feros igitur animos victorum minus quidem Macedoniæ, quam Græciæ timendos, quia & remotior & in vindictam

e *MS. gratias.* f *I. gravaretur.* g *al. ludum.* h *MS. Italiam concurſat.*

dictam ſui robuſtior ſit: ſcire tamen ſe, eos, qui tantis viribus concurrant, non contentos hoc fine victoriæ fore; metuendumque ſibi quoque certamen eorum, qui ſuperiores extiterint. Hoc prætextu, finito cum Ætolis bello, nihil aliud quam Pœnorum Romanorumque bella reſpiciens, ſingulorum vires perpendebat. Sed nec Romani, *k*] tametſi Pœni & Annibal in cervicibus erant, ſoluti metu Macedonico videbantur: quippe terrebat eos & vetus Macedonum devicti Orientis gloria, & Philippus ſtudio Alexandri æmulationis incenſus, quem promptum *l*) in bella, induſtriumque cognoverant.

CAP. IV. Igitur Philippus, cum iterato prælio victos à Pœnis Romanos didiciſſet, aperte hoſtem ſe his profeſſus, naves, quibus in Italiam exercitum trajiceret, fabricare cœpit. Legatum deinde ad Annibalem, jungendæ ſocietatis gratia, cum epiſtolis mittit: qui comprehenſus, & ad ſenatum perductus, incolumis dimiſſus eſt, non in honorem regis, ſed ne dubius adhuc, indubitatus hoſtis redderetur. Poſtea vero, cum Romanis nuntiatum eſſet, in Italiam Philippum copias trajecturum, Lævinum prætorem cum inſtructis navibus ad prohibendum tranſitum mittunt. Qui cum in Græciam *m*) trajeciſſet, multis promiſſis impellit Ætolos bellum adverſus Philippum ſuſcipere. Philippus quoque *n*] Achæos in Romanorum bella ſollicitat. Interea & Dardani Macedoniæ *o*) fines vaſtare cœperunt, abductiſque xx. millibus captivorum, Philippum à Romano bello ad tuendum regnum revocaverunt. Dum hæc aguntur, Lævinus prætor, juncta cum Attalo rege ſocietate, Græciam populatur. Quibus cladibus *p*) perculſæ civitates, auxilium petentes, Philippum legationibus fatigant:

nec

k *I. quibus.* l *Mſ. in bello. al. ad bella.* m *veniſſet.* n *I. Ætolos.* o *Mſ. partes.* p *Mſ. percuſſa.*

nec non & Illyriorum reges, lateri ejus hærentes, aſſiduis precibus promiſſa exigebant. Super hæc vaſtati Macedones, ultionem flagitabant. Quibus tot tantiſque rebus obſeſſus, cui rei primum occurreret, ambigebat: omnibus tamen propediem auxilia ſe miſſurum pollicetur: non quia facere poſſet quæ promittebat; ſed ut ſpe impletos in ſocietatis jure retineret. Prima tamen illi expeditio adverſus Dardanos fuit: qui abſentiam ejus aucupantes, majore belli q] mole Macedoniæ imminebant. Cum Romanis quoque pacem facit, contentis interim bellum Macedonicum diſtuliſſe, Philopœmeni Achæorum duci, quem ad Romanos ſociorum animos ſollicitare didicerat, inſidias prætendit. Quibus ille cognitis vitatiſque, diſcedere ab eo Achæos auctoritate ſua coëgit.

q *Mſ. more, al. mora.*

LIBER XXX.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Ptolemæi regis Ægyptii luxuria, vecordia, & parricidia.*
2. *Miſerrimus Ægypti ſtatus ſub turpiſſimo principe, cujus meretrix & lenones crudeli fato pereunt.*
3. *mortuo Ptolemæo, Romani tutelam pupilli adverſus Antiochum Syrum, & Philippum Macedonem, ſuſcipiunt: Philippumque prius bello reducunt ad humiliorem mentem.*
4. *Terræ motus ingentes. Romani pacem repudiant. Philippus & Flaminius ſuos ad pugnam accendunt. Macedonas Romana fortuna vincit, & Philippus ſpoliatur.*

CAP. I.

PHilippo in Macedonia magnis rebus intento, in Ægypto Ptolemæi diverſi mores erant. Quippe regno parricidio parto, & ad necem utriuſque

que parentis, cæde etiam fratris *a*) adjuncta, velut rebus feliciter geſtis, luxuriæ ſe tradiderat; regiſque mores omnis ſequuta regia erat. Itaque non amici tantum præfectique, verum etiam omnis exercitus, depoſitis militiæ ſtudiis, otio ac deſidia corrupti marcebant. Quibus rebus cognitis, Antiochus rex Syriæ, veteri inter ſe regnorum odio ſtimulante, repentino bello multas urbes ejus oppreſſit, ipſamque Ægyptum aggreditur. *b*] Trepidare igitur ptolemæus; legationibus miſſis, quoad vires pararet, morari Antiochum. Magno deinde in Græcia exercitu conducto, ſecundum prælium facit; ſpoliaſſetque regno Antiochum, ſi fortunam virtute juviſſet. Sed contentus reciperatione urbium quas amiſerat, facta pace, *c*] avide materiam quietis arripuit; revolutuſque in luxuriam, occiſa Eurydice uxore eademque ſorore ſua; *d*] Agathocliæ meretricis illecebris capitur. Atque ita omnem magnitudinem nominis ac majeſtatis oblitus, noctes in ſtupris, dies in conviviis conſumit. Adduntur inſtrumenta luxuriæ, tympana & crepundia: nec jam ſpectator rex, ſed magiſter nequitiæ, nervorum oblectamenta modulatur. Hæc primo laborantis regiæ tacitæ peſtes & occultæ fuere.

CAP. II. Deinde creſcente licentia, jam nec parietibus regiæ domus contineri meretricis audacia poteſt: quam proterviorem, ſociata cum Agathocle fratre, ambitioſæ pulcritudinis ſcorto, quotidiana regis ſtupra faciebant. *e*] Accedebat & mater Oenanthe, quæ geminæ ſobolis illecebris devinctum regem tenebat. Itaque non contentæ rege, jam etiam regnum poſſident, jam in publico viſuntur, jam ſalutantur, jam comitantur. Agathocles regis lateri junctus, civitatem regebat: tribunatus,

a *Al. adſtructa.* b *al. trepidat.* c *MS. eandem.* d *vulgo Agathoclea.* e *al. accendebat.*

bunatus, præfecturas, & ducatus mulieres ordinabant; nec quiſquam in regno ſuo minus, quam ipſe rex poterat: cum interim, relicto quinquenni ex Eurydice ſorore filio, moritur: ſed mors ejus, dum pecuniam regiam mulieres rapiunt, & imperium inita cum perditiſſimis ſocietate occupare conantur, diu occultata fuit. *f*) Re tamen cognita, concurſu multitudinis, & Agathocles occiditur, & mulieres in ultionem Eurydicis patibulis ſuffiguntur. Morte regis, *g*) ſupplicio meretricum velut expiata regni infamia, legatos Alexandrini ad Romanos miſere, orantes ut tutelam pupilli ſuſciperent; tuerenturque regnum Ægypti, quod jam Philippum & Antiochum, facta inter ſe pactione, diviſiſſe dicebant.

CAP. III. Grata legatio Romanis fuit, *h*) cauſam belli adverſus Philippum quærentibus, qui inſidiatus eis, temporibus Punici belli fuerat. Huc accedebat, quod Pœnis & Hannibale *i*) ſuperato, nullius magis arma metuebant, reputantibus, quantum motum Pyrrhus parva manu Macedonum in Italia feciſſet. quantaſque res Macedones in Oriente geſſiſſent, Mittuntur itaque legati, qui Antiocho & Philippo denuntient, regno Ægypti abſtineant. Mittitur & M. Lepidus in Ægyptum, qui tutorio nomine regnum pupilli adminiſtret. Dum hæc aguntur, interim legationes Attali *k*) regis, & Rhodiorum, injurias Philippi querentes, Romam venerunt. Quæ res omnem cunctationem Macedonici belli ſenatui exemit. Statim igitur, titulo ferendi ſociis auxilii, bellum adverſus Philippum decernitur, *l*] legioneſque *m*] cum conſule in Macedoniam mittuntur. Nec multo poſt tempore, tota Græcia, fiducia Romanorum, adverſus Philippum,

f *MS. Recognita tandem.* g *MS. ſupplicium.* h *MS. cauſas.* i *al. ſuperatis.* k *I. add. Pergami.* l *MS. legationeſque.* m *al. cum conditione pacis &c.*

tiſſime geſtarum, ſuos ſtimulabat in prælium, oſtendendo, hinc Carthaginem cum Sicilia, inde Italiam & Hiſpaniam Romana virtute *x*) perdomitas: nec Annibalem quidem Alexandro Magno poſtponendum, quo Italia pulſo, Africam ipſam, tertiam partem mundi, ſuperaverint. Sed nec Macedonas veteri fama, ſed præſentibus viribus æſtimandos: quia non cum Alexandro Magno, quem invictum audierant, nec cum exercitu ejus, qui totum Orientem devicerat, bellum gerant; ſed cum Philippo puero immaturæ ætatis, qui regni terminos adverſus finitimos ægre defendat, & cum his Macedonibus, qui non ita pridem prædæ Dardanis *y*] fuerunt. Illos majorum decora, ſe ſuorum militum commemorare; non enim alio exercitu Annibalem & Pœnos, & totum ferme Occidentem, ſed his ipſis quos in acie habeat militibus ſubactos. His adhortationibus utrimque concitati milites, prælio concurrunt, alteri Orientis, alteri Occidentis imperio gloriantes; ferenteſque in bellum, alii majorum ſuorum antiquam & obſoletam gloriam, alii virentem recentibus experimentis virtutis florem. Sed Macedonas Romana fortuna vicit. Fractus itaque bello Philippus, pace à Flaminino conſule petita: nomen quidem regium retinuit: ſed omnibus Græciæ urbibus, velut regni membris extra terminos antiquæ poſſeſſionis, amiſſis, ſolam Macedoniam retinuit. Offenſi tamen Ætoli, quod non ex arbitrio eorum Macedonia quoque adempta regi, & data ſibi in præmium belli eſſet, legatos ad Antiochum mittunt, qui eum adulatione magnitudinis, in Romana bella, ſpe ſocietatis univerſæ Græciæ, impellerent.

x *Al. perdominatas.* y *al. fuerint.*

cibus fidei ſuæ traditi. Quibus ſpertis, interjecto tempore alia legatio ſupervenit, quæ omiſſa pupilli perſona, civitates, jure belli factas populi c) Romani, in integrum reſtitui jubebat. Abnuenti bellum d) denuntiatum: quod ille facile ſuſceptum infeliciter geſſit. Eodem tempore & Nabis tyrannus multas Græciæ civitates occupaverat. Igitur ſenatus, ne e] uno tempore f) duplici bello Romanæ vires detinerentur, ſcripſit Flaminio, ſi ei videatur, ſicuti Macedoniam à Philippo, ita Græciam à Nabide liberet. Ob quam cauſam imperium ei prorogatum eſt. Terribile quippe Antiochi bellum Annibalis nomen faciebat, quem æmuli ejus occultis mandatis, cum Antiocho g) iniſſe ſocietatem apud Romanos criminabantur: negantes eum æquo animo ſub legibus vivere, aſſuetum imperio, & immoderata licentia militari; ſemperque tædio quietis urbanæ, novas belli cauſas circumſpicere: Quæ etſi falſa nuntiata fuiſſent, apud timentes tamen pro veris habebantur.

CAP. II. Denique ſenatus metu perculſus ad h] ſpeculandos actus Annibalis, legatum in Africam Cnæum Servilium mittit: eique tacitis mandatis præcipit, ſi poſſet, eum per æmulos ejus interficeret, metuque inviſi nominis tandem populum Romanum liberaret. Sed res Annibalem non diu latuit, virum ad proſpicienda cavendaque pericula peritum; nec minus in ſecundis adverſa, quam in adverſis ſecunda cogitantem. Igitur cum tota die in oculis principum, legatique Romani, in foro Carthaginienſium i] obverſatus in ſupremum fuiſſet, appropinquante veſpere equum conſcendit; & rus urbanum, quod propter litus maris habebat, ignaris ſervis, juſſiſque ad portam

 rever-

c *MS. Reipublicæ.* d *I. denuntiatur.* e *al. eodem.* f *MS. publico.* g *MS. emiſſe.* h *MS. ſpeculandum.* i *al. obſervatus.*

revertentem opperiri, contendit. Habebat ibi naves cum remigibus, occulto ſinu litoris abſconditas: erat & grandis pecunia in eo agro præparata, ut, cum rex exegiſſet, nec facultas fugam, nec inopia moraretur. Lecta igitur ſervorum juventute. quorum copiam Italicorum captivorum numerus augebat, navem conſcendit, curſumque ad Antiochum dirigit. Poſtera die civitas principem ſuum, ac tum temporis conſulem, in foro exſpectabat. Quem ut profectum nuntiatum eſt, non aliter quam ſi urbs capta eſſet, omnes trepidavere, exitioſamque ſibi fugam ejus ominati ſunt. Legatus vero Romanus, quaſi bellum jam illatum italiæ ab Annibale eſſet, tacitus Romam regreditur, trepidumque nuntium refert.

CAP. III. Interim in Græcia Flaminius, juncta cum quibuſdam civitatibus ſocietate, Nabidem tyrannum duobus continuis præliis ſubegit; & graviter fractum, velut exſanguem, in regno reliquit. Sed libertate Græciæ reſtituta, deductiſque ab urbibus præſidiis, cum Romanus exercitus in Italiam reportatus eſſet, velut vacua rurſus poſſeſſione ſolicitatus, multas civitates repentino bello invaſit. Quibus *k*) rebus exterriti Achæi, ne vicinum malum etiam ad ſe ſerperet, bellum adverſus Nabidem decernunt, ducemque prætorem ſuum Philopœmenem, inſignis induſtriæ virum, conſtituunt: cujus in eo bello tanta virtus enituit, ut opinione omnium Flaminio Romano imperatori compararetur. Eodem tempore Annibal cum ad Antiochum perveniſſet, velut deorum munus excipitur: tantuſque ejus adventu ardor animis regis acceſſit, ut non tam de bello, quam de præmiis victoriæ cogitaret. Sed Annibal, cui nota Romana virtus erat, negabat opprimi Romanos niſi in Italia poſſe. Ad hoc ſibi centum naves, & decem millia peditum, &

k *MS. omittunt.*

& *l*] mille equites poſcebat: promittens hac manu non minus bellum, *m*] quam geſſerit, Italiæ reſtauraturum: & in Aſiam regi *n*] ſedenti, aut victoriam de Romanis, aut æquas pacis conditiones relaturum: quippe & Hiſpanis bello flagrantibus, ducem tantum deeſſe; & Italiam notiorem ſibi nunc, quam pridem fuiſſe: ſed nec Carthaginem quieturam, ſociamque ſe ei ſine mora præbituram.

CAP. IV. Cum regi conſilia placuiſſent, mittitur Carthaginem unus ex comitibus Annibalis, qui in bellum cupidos hortetur, Annibalemque cum copiis affuturum nuntiet: nihil, dicat, partibus, niſi animos Carthaginienſium deeſſe: Aſiam & vires belli, & ſumptum præbituram. Hæc cum *o*] relata Carthaginem eſſent, nuntius ipſe ab inimicis Annibalis comprehenditur, & perductus in ſenatum, cum interrogaretur, ad quem miſſus eſſet, Punico ingenio reſpondit, ſe ad univerſum ſenatum miſſum; nec enim hoc opus ſingulorum, ſed univerſorum eſſe. Dum multis diebus deliberant, an eum Romam ad purgandam publicam conſcientiam mittant, tacitus conſcenſa nave ad Annibalem revertitur: quo cognito, Carthaginienſes ultro rem Romam per legatum deferunt. Romani quoque ad Antiochum legatos miſere, qui ſub ſpecie legationis, & regis apparatum ſpecularentur, & Annibalem aut Romanis mitigarent, aut aſſiduo colloquio ſuſpectum inviſumque regi redderent. Itaque legati cum *p*] Epheſi conveniſſent ad Antiochum, mandata ei ſenatus tradunt. Dum reſponſum exſpectant, omnibus diebus aſſidui *q*] circa Annibalem fuere: dicentes, timide eum à patria receſſiſſe, cum pacem Romani, non tam cum republica ejus, quam cum eo factam, ſumma fide

P 4 custo-

l *MS. mille equitum.* m *N. legit, quod geſſerat.* n *i. e. otioſo.* o *MS. perlata. al. lata Carthaginienſibus.* p *MS. Epheſum.* q *L. cum Annibale.*

cuſtodiant: nec bella eum Romanorum magis odio, quam patriæ amore geſſiſſe, cui ab optimo quoque etiam ſpiritus ipſe debeatur. Has enim publicas inter populos, non privatas inter duces, bellandi cauſas eſſe. Inde res geſtas ejus laudare. r] Quorum ſermone lætus, ſæpius cupidiuſque cum legatis colloquebatur, ignarus quod familiaritate Romana, odium ſibi apud regem crearet. Quippe Antiochus, tam aſſiduo colloquio reconciliatam ejus cum Romanis gratiam exiſtimans, nihil ad eum ſicuti ſolebat ſ] referre: expertemque totius conſilii, veluti hoſtem proditoremque ſuum, odiſſe cœpit. Quæ res tantum apparatum belli, ceſſante imperatoria arte, corrupit. Senatus mandata fuerant, ut contentus terminis Aſiæ eſſet, ne ipſis ingrediendi Aſiam neceſſitatem imponeret. Quibus ſpretis, non accipiendum bellum ſtatuit, ſed inferendum.

CAP. V. Dicitur, t] quum frequenter de bello conſilium habuiſſet, remoto Annibale, tandem eum vocari juſſiſſe, non ut ex ſententia ejus aliquid ageret, ſed ne per omnia eum ſpreviſſe videretur; omnibuſque perrogatis poſtremum interrogaſſe. Quo ille animadverſo, intelligere ſe profeſſus eſt, non quia egeat conſilio, ſed ad ſupplendum numerum ſententiarum ſe vocatum: tamen & odio Romanorum, & amore regis, apud quem ſolum tutum ſibi exilium relictum ſit, ſe viam gerendi belli u] ediſſerturum. Veniam deinde x] libertati præfatus, nihil ſe aut conſiliorum, aut cœptorum præſentium, probare ait: neque ſedem belli Græciam ſibi placere, cum Italia uberior materia ſit: quippe Romanos vinci non niſi armis ſuis poſſe; nec Italiam aliter, quam Italicis viribus ſubigi: ſiquidem diverſum

r *MS. Quare. al. quarum.* ſ *al. referebat.* t *al. interponunt, enim quum.* u *MS. non deſerturum.* x *I. Libertatis deprecatus eſt.*

verſum ceteris mortalibus eſſe illud & hominum & belli genus. Aliis bellis plurimum momenti habere, priorem aliquam cepiſſe occaſionem loci temporiſque, agros y] diripuiſſe, urbes aliquas expugnaſſe: cum z] Romano, ſeu occupaveris prior aliqua, ſeu viceris, tum etiam cum victo & jacente luctandum eſſe. Quamobrem ſi quis eos in Italia laceſſat, ſuis eos opibus, ſuis viribus, ſuis armis poſſe vincere, ſicut ipſe fecerit. Sin vero quis illis Italia velut fonte virium ceſſerit, perinde falli, acſi quis amnes non ab ipſis fontium primordiis derivare, ſed concretis jam aquarum molibus avertere vel exſiccare velit. Hæc & ſecreto ſe cenſuiſſe, ultroque miniſterium conſilii ſui obtuliſſe; & nunc præſentibus amicis ideo repetiſſe, ut ſcirent omnes rationem cum Romanis gerendi belli; eoſque foris invictos, domi fragiles eſſe. Nam prius illos urbe quam imperio; prius Italia quam provinciis exui poſſe: quippe & à Gallis captos, & à ſe prope deletos eſſe: neque ſe unquam victum prius, quam terris eorum ceſſerit. Reverſo Carthaginem, ſtatim cum loco fortunam belli mutatam.

CAP. VI. Huic ſententiæ obtrectatores amici regis erant: non utilitatem rei cogitantes, ſed verentes, ne probato conſilio ejus, primum apud regem locum gratiæ occuparet. Et Antiocho non a] tam conſilium, quam auctor diſplicebat, ne gloria victoriæ Annibalis, non ſua eſſet. Omnia igitur variis aſſentationum adulationibus corrumpebantur: nihil conſilio vel ratione agebatur. Rex ipſe per hyemem in luxuriam lapſus, novis quotidie nuptiis deditus erat. Contra Acilius Romanus conſul, qui ad hoc bellum miſſus erat, copias, arma, ceteraque b] bello neceſſaria, ſumma induſtria parabat: civitates ſocias confirmabat; dubias

 c] illi-

y *Al. rapuiſſe.* z *MS. Romanis.* a *al. tantum.* b *al. belli.*

c) illiciebat: nec alius exitus belli, quam apparatus utriuſque partis fuit. Itaque prima belli congreſſione, cum cedentes ſuos rex cerneret, non laborantibus auxilium tulit, ſed fugientibus ſe ducem præbuit, caſtraque ditia victoribus reliquit. Deinde cum in Aſiam, præda Romanis occupatis, fugiendo perveniſſet, pœnitere neglecti conſilii cœpit: revocatoque in amicitiam Annibale, omnia ex ſententia ejus agere. Interim nuntiatur, Æmilium, Romanum ducem, cum octoginta roſtratis navibus in bellum navale à ſenatu miſſum, adventare: quæ res illi ſpem reſtituendæ fortunæ dedit. Itaque priuſquam ſociæ civitates ad hoſtes deficerent, decernere navali prælio ſtatuit, ſperans cladem in Græcia acceptam, nova poſſe victoria aboleri. Tradita igitur Annibali claſſe, prælium committitur: ſed nec Aſiani milites Romanis neque naves eorum pares roſtratis navibus fuere: minor tamen clades ducis ſolertia fuit. Romam nondum opinio victoriæ venerat, & idcirco in conſulibus creandis ſuſpenſa civitas erat.

CAP. VII. Sed adverſus Annibalem ducem quis melior quam Africani frater crearetur, cum vincere Pœnos opus Scipionum eſſet? Creatur igitur conſul Lucius Scipio: eique datur legatus frater Africanus, ut intelligeret Antiochus, non majorem fiduciam ſe in Annibale victo, quam Romanos in victore Scipione habere. Trajicientibus in Aſiam Scipionibus exercitum, jam utrobique profligatum bellum nuntiatum eſt, victumque Antiochum terreſtri, Annibalem navali bello invenerunt. Primo igitur adventu eorum, legatos pacem petentes ad eos Antiochus mittit, peculiare donum Africano ferentes ipſius filium, quem rex parvo navigio trajicientem ceperat. Sed Africanus privata beneficia à rebus publicis *d*) ſecreta eſſe dixit; aliaque

c *MS. alliciebat.* d 1. *ſegregata.*

que eſſe patris officia, alia patriæ jura, quæ non liberis tantum, verum etiam vitæ ipſi præponantur. Proinde gratum ſe munus accipere, privatoque impendio munificentiæ regis reſponſurum. Quod ad bellum pacemque pertineat, nihil neque gratiæ dari, neque de jure patriæ *e*) decidi poſſe, reſpondit. Nam neque de redimendo filio unquam tractavit, nec ſenatum de eo agere permiſit; ſed, ut dignum majeſtate ejus erat, armis ſe recepturum filium dixerat. Poſt hæc leges pacis dicuntur: ut Aſia Romanis cederet: contentus Syriæ regno eſſet: naves univerſas, captivos & transfugas traderet: ſumptumque omnem belli Romanis reſtitueret. Quæ cum nuntiata Antiocho eſſent, nondum ita victum ſe eſſe reſpondit, ut ſpoliari ſe regno pateretur; bellique *f*) ea irritamenta, non pacis blandimenta eſſe.

CAP. VIII. Igitur cum ab utriſque bellum pararetur, ingreſſique Aſiam Romani Ilion veniſſent: mutua gratulatio Ilienſium ac Romanorum fuit, Ilienſibus Æneam, ceteroſque cum eo duces à ſe profectos, Romanis *g*] ſe ab his procreatos referentibus. Tantaque lætitia omnium fuit, quanta eſſe poſt longum tempus inter parentes & liberos ſolet. Juvabat Ilienſes, nepotes ſuos, Occidente & Africa domita, Aſiam ut avitum regnum vindicare, optabilem Trojæ ruinam fuiſſe dicentes, ut tam feliciter renaſceretur. Contra Romanos, avitos lares, & incunabula majorum, templaque ac deorum ſimulacra, inexplebile deſiderium videndi tenebat. Profectis ab Ilio Romanis, Eumenes rex cum auxiliis *h*) occurrit: nec multo poſt prælium cum Antiocho commiſſum. Cum in dexteriore cornu pulſa legio Romana, majore dedecore, quam periculo ad caſtra fugeret; *i*] M. Æmilius, tribunus mili-

e *MS. diduci.* f *al. ei.* g *mſ. ſeſe.* h *alii interponunt, Romanis.* i *mſ. Memmius Æm.*

militum, ad tutelam caſtrorum relictus, armare ſe milites ſuos, & extra vallum progredi jubet, ſtrictiſque gladiis fugientibus minari; morituros dicens, niſi in prælium revertantur, infeſtioraque ſua, quam hoſtium caſtra inventuros. Attonita k) tam ambiguo periculo legio, comitantibus commilitonibus qui fugere eos prohibuerant, in prælium revertitur, magnaque cæde edita, initium victoriæ fuit. Cæſa hoſtium quinquaginta millia, capta XI. Antiocho pacem petenti, nihil ad ſuperiores conditiones additum; Africano prædicante, neque Romanis, ſi vincantur, animos minui; neque, ſi vincant, ſecundis rebus inſoleſcere. Captas civitates inter ſocios diviſere Romani, aptiorem gloriam, quam poſſeſſiones voluptarias judicantes, quippe victoriæ gloriam Romano nomini vindicandam, opum luxuriam ſociis relinquendam.

k *l. tanto.*

LIBER XXXII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Ætoli libertate ſpoliantur. Bellum inter Meſſenios & Achaos. Philopœmenes captus & veneno interemptus: unde Meſſeniorum clades.*
2. *Antiochus Syrus dum ſacrilegio ſibi providere putat, interficitur. Senatus Romanus Philippo parcit, ob Demetrii filii virtutem, cui Perſeus frater invidet & Demetrium impiis artibus de medio tollit.*
3. *Philippi obitus: & belli apparatus adverſus Romanos, Gallis ad hujus belli ſocietatem pertractis: de quorum migrationibus ſubjicitur narratio.*
4. *Bellum inter Pruſiam & Eumenem, in quo Annibalis opera Pruſias ſuperior evadit. Pace inter Reges ſancita, Romani Hannibalem perſequuntur. Is hauſto veneno*

legatio-

legationem morte prævenit: adjunctum ejuſdem Hannibalis elogium.

CAP. I.

ÆToli, qui Antiochum in bella Romana impulerant, victo eodem, ſoli adverſus Romanos, & viribus impares, & omni auxilio deſtituti, remanſerunt: Nec multo poſt victi, libertatem, quam illibatam adverſus dominationem Athenienſium & Spartanorum, inter tot Græciæ civitates, ſoli retinuerant, amiſerunt. Quæ conditio tanto amarior illis, quanto *a*) ſerior fuit, reputantibus tempora illa, quibus tantis Perſarum opibus, domeſticis viribus reſtiterant; quibus Gallorum violentiam, Aſiæ Italiæque terribilem, Delphico bello fregerant. Quæ *b*] glorioſa recordatio majus deſirium libertatis augebat. Dum hæc aguntur, medio tempore inter Meſſenios & Achæos de principatu primo *c*) diſſenſio, mox bellum ortum eſt. In ea nobilis Achæorum Philopœmenes imperator capitur: non quia pugnando vitæ pepercerit, ſed dum ſuos in prælium revocat, in tranſitu foſſæ equo præcipitatus, à multitudine hoſtium oppreſſus eſt, quem jacentem Meſſenii, ſeu metu virtutis, vel verecundia dignitatis, interficere auſi non fuerunt. Itaque velut in illo omne bellum confeciſſent, captivum per univerſam civitatem, in modum triumphi circumduxerunt, effuſo obviam populo, acſi *d*] ſuus, non hoſtium imperator adventaret. Nec victorem Achæi avidius vidiſſent, quam victum hoſtes viderunt. Igitur eundem in theatrum duci juſſerunt, ut omnes contuerentur, quem potuiſſe capi incredibile ſingulis videbatur. Inde in carcerem ducto, verecundia magnitudinis ejus, *e*] venenum dederunt: quod ille lætus, acſi viciſſet, accepit;

a *MS. ſenior.* b *I. interponunt, ſola.* c *al. contentio.* d *al. ſuos.* e *I. interponunt, &c.*

accepit; quæſito prius, an Licortas præfectus Achæorum, quem ſecundum à ſe eſſe ſcientia rei militaris ſciebat, incolumis effugiſſet? Quem ut accepit evaſiſſe, non in totum *f*] dicens conſultum male Achæis, exſpiravit. Nec multo poſt reparato bello, Meſſenii vincuntur, pœnaſque interfecti Philopœmenis pependerunt.

CAP. II. Interea in Syria rex Antiochus, cum gravi tributo pacis, à Romanis victus oneratuſque eſſet, ſeu inopia pecuniæ compulſus, ſeu avaritia ſollicitatus, qua ſperabat ſe, ſub ſpecie tributariæ neceſſitatis, *g*] excuſatius ſacrilegia commiſſurum, adhibito exercitu, nocte templum *h*] Didymæi Jovis aggreditur. Qua re prodita, concurſu *i*] inſularium, cum omni militia interficitur. Romæ, cum multæ Græciæ civitates, queſtum de injuriis Philppi regis Macedonum veniſſent, & diſceptatio in ſenatu inter Demetrium Philippi filium, quem pater ad ſatisfaciendum ſenatui miſerat, & legatus civitatium eſſet; turba querelarum confuſus adoleſcens, repente obticuit. Tunc ſenatus, verecundia ejus motus, quæ probata etiam antea, cum obſes Romæ eſſet, omnibus fuerat, cauſam illi donavit: atque ita modeſtia ſua Demetrius veniam patri, non jure defenſionis, ſed patrocinio pudoris obtinuit: quod *k*] ipſum decreto ſenatus ſignificatum eſt, ut appareret, non tam abſolutum regem, quam donatum filio patrem. Quæ res Demetrio non gratiam legationis; ſed odium obtrectationis comparavit. Nam apud fratrem Perſeum æmulatio illi invidiam contraxit; & apud patrem nota abſolutionis cauſa offenſæ fuit, indignante Philippo, plus momenti apud ſenatum perſonam filii, quam auctoritatem patris, ac dignitatem regiæ majeſtatis habuiſſe. Igitur Perſeus perſpecta patris

f *al. ducens.* g *Mſ. excuſatum.* h *al. Elimæi. al Donæi.* i *I. incolarum quod placet.* k *al. ipſi.*

patris ægritudine, quotidie abſentem Demetrium apud eum criminari, & primo inviſum, poſt etiam ſuſpectum reddere; nunc amicitiam Romanorum, nunc proditionem ei patris objectare. Ad poſtremum, inſidias ſibi ab eo paratas confingit: ad cujus rei probationem immittit indices, teſtes ſubornat, & facinus quod objicit, *l*] admittit. Quibus rebus compulſo ad parricidium patre, funeſtam omnem regiam fecit.

CAP. III. Occiſo Demetrio, ſublatoque æmulo, *m*] non negligentior tantum Perſeus in patrem, verum etiam contumacior erat; nec heredem regni, ſed regem ſe gerebat. His rebus offenſus Philippus, impatientius indies mortem Demetrii dolebat: tunc & inſidiis circumventum ſuſpicari, teſtes indiceſque torquere. Atque ita cognita fraude, non minus ſcelere Perſei, quam innoxia Demetrii morte cruciabatur; peregiſſetque ultionem niſi morte præventus fuiſſet. Nam brevi poſt tempore, morbo ex ægritudine animi contracto, deceſſit, relicto magno belli apparatu adverſus Romanos, quo poſtea Perſeus uſus eſt. nam & Gallos Scordiſcos ad belli ſocietatem perpulerat: feciſſetque Romanis grave bellum, niſi *n*] deceſſiſſet. Namque Galli bello adverſus Delphos infeliciter geſto, in quo majorem vim numinis, quam hoſtium ſenſerant, amiſſo Brenno duce, pars in Aſiam, pars in Thraciam extorres fugerant. Inde per eadem veſtigia qua venerant, antiquam patriam repetivere. Ex his *o*) manus quædam in confluente Danubii & Sabi conſedit, Scordiſcoſque ſe appellari voluit. Tectoſagi autem cum in antiquam patriam Toloſam veniſſent, comprehenſique peſtifera lue eſſent, non prius ſanitatem reciperavere, quam aruſpi-

l *I. confirmat.* m *mſ. non neglecti mentior. al. non clementior. antiqu. neglectior.* n *mſ. diſcuſſiſſet.* o *I. pars quadam.*

aruſpicum reſponſis moniti, aurum argentumque bellis ſacrilegiiſque quæſitum, in Toloſenſem lacum mergerent. Quod omne magno poſt tempore Cæpio Romanus conſul abſtulit. Fuere autem argenti pondo centum decem millia: auri pondo quinquies decies centum millia. Quod ſacrilegium cauſa excidii Cæpioni exercituique ejus poſtea fuit. Romanos quoque Cimbrici belli tumultus, velut *p*) ultor ſacræ pecuniæ, inſecutus eſt. Ex gente Tectoſagorum non mediocris populus, prædæ dulcedine, Illyricum repetivit, ſpoliatiſque *q*] Iſtris, in *r*] Pannonia conſedit. Iſtrorum gentem fama eſt originem à Colchis ducere, miſſos ab Æeta rege ad Argonautas, raptoreſque filiæ perſequendos: qui ut à Ponto intraverunt Iſtrum, alveo Savi fluminis penitus invecti, veſtigia Argonautarum inſequentes, naves ſuas humeris per juga montium, uſque ad litus Adriatici maris tranſtulerunt; cognito quod Argonautæ idem propter *ſ*) magnitudinem navis prioris feciſſent: quos ut avectos Colchi non reperiunt, ſive metu regis, ſive tædio longæ navigationis, juxta Aquileiam conſedere. Iſtique ex vocabulo amnis, quo à mari conceſſerant, appellati. Daci quoque ſoboles Getarum ſunt: qui cum, Orole rege, adverſus Baſtarnas male pugnaſſent, ad ultionem ſegnitiæ, capturi ſomnum capita loco pedum ponere juſſu regis cogebantur; miniſteriaque uxoribus, quæ ipſis antea fieri ſolebant, facere. Neque hæc ante mutata ſunt, quam ignominiam bello acceptam virtute delerent.

CAP. IV. Igitur Perſeus, cum imperio Philippi patris ſucceſſiſſet, omnes has gentes adverſus Romanos in ſocietatem belli ſolicitabat. Interim inter Pruſiam regem, ad quem Annibal poſt pacem Antiocho à Romanis datam, profugerat, & Eumenem

p *MS. ultio.* q *MS. Hiſtris.* r *hodie*, *Croatia.*
ſ *vulgò, longitudinem.*

nem, bellum ortum eſt, quod Pruſias, Annibalis fiducia rupto fœdere, prior intulit. Namque Annibal, cum ab Antiocho Romani, inter ceteras conditiones pacis, deditionem ejus depoſcerent, admonitus à rege, in fugam verſus, Cretam defertur. Ibi cum diu quietam vitam egiſſet, invidioſumque ſe propter nimias opes videret, amphoras plumbo repletas in templo Dianæ, quaſi fortunæ ſuæ præſidia, deponit: atque ideo nihil de illo ſollicita civitate, quoniam velut pignus opes ejus tenebat, ad Pruſiam contendit, auro ſuo in ſtatuis, quas ſecum portabat, infuſo, ne conſpectæ opes vitæ nocerent. Dein cum Pruſias terreſtri bello ab Eumene victus eſſet, & prælium in mare tranſtuliſſet, Annibal novo commento auctor victoriæ fuit. Quippe omne ſerpentium genus in fictiles t) lagenas conjici juſſit, medioque prælio in naves hoſtium mittit. Id primum Ponticis ridiculum viſum, fictilibus dimicare, qui ferro nequeant. Sed ubi ſerpentibus repleri naves cœpere, ancipiti periculo circumventi, hoſti victoriam ceſſere. Quæ ubi Romam nuntiata ſunt; miſſi à ſenatu legati ſunt, qui utrumque regem in pacem cogerent, Annibalemque depoſcerent. Sed Annibal, re cognita, ſumpto veneno legationem morte prævenit. Inſignis hic annus trium toto orbe maximorum imperatorum mortibus fuit, Annibalis, & Philopœmenis, & Scipionis Africani. Ex quibus conſtat, Annibalem, nec tum cum Romano tonantem bello Italia contremuit, nec cum reverſus Carthaginem u] ſummum imperium tenuit, aut cubantem cœnaſſe, aut plus quam ſextario vini indulſiſſe: pudicitiamque eum tantam inter tot captivas habuiſſe, ut in Africa natum quivis negaret: moderationis certe ejus fuit, ut, cum diverſarum gentium exercitus rexerit, neque inſidiis ſuorum militum ſit petitus unquam,

Q

t *MS. Laganas, al. laguanas.* u *MS. ſuum.*

quam, neque fraude proditus, quum utrumque hoſtes ſæpe tentaſſent.

LIBER XXXIII.
BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Macedonicum bellum, Perſei & conſulum Romanorum animus.*
2. *Pugna in qua Macedones fuſi fugatique ſunt. Perſeus & filii capti in fuga. Macedonia in provinciam redacta, & Ætoli oppreſſi.*

CAP. I.

Minore quidem rerum motu Romani Macedonicum, quam Punicum bellum geſſerunt, ſed tanto clarius, quanto nobilitate Macedones Pœnos anteceſſerunt. Quippe cum gloria Orientis domiti, tum & auxiliis omnium regum juvabantur. Itaque Romani & legiones plures numero conſcripſerunt; & auxilia à Maſiniſſa, rege Numidarum, ceteriſque ſociis omnibus *a*) acciverunt; & Eumeni regi Bithyniæ *b*) denuntiatum, ut bellum ſummis viribus juvaret. Perſeo præter Macedonicum invictæ opinionis exercitum, *c*) decennis belli ſumptus, à Patre paratus, in theſauris & horreis erat: Quibus rebus inflatus, oblitus fortunæ paternæ, veterem Alexandri gloriam conſiderare ſuos jubebat. Prima equitum congreſſio fuit, qua victor Perſeus ſuſpenſam omnium exſpectationem in favorem ſui traxit: miſit tamen legatos ad conſulem, qui pacem peterent, quam patri ſuo Romani, etiam victo, dediſſent, impenſas belli lege victi ſuſcepturus. Sed Conſul Sulpitius non minus graves quam victo leges dixit. Dum hæc aguntur, metu tam peri-

a *MS. acceperunt.* b *malim denuntiarunt.* c *al. decentis, al. ducentis.*

periculoſi belli, Romani Æmilium Paulum conſulem creant, eique extra ordinem Mecedonicum bellum decernunt: qui cum ad exercitum veniſſet, non magnam moram pugnæ fecit. Pridie quam prælium conſereretur, luna nocte defecit, triſte id *d*) oſtentum Perſeo omnibus præſagientibus, finemque Macedonici regni portendi vaticinantibus.

CAP. II. In ea pugna *e*] M. Cato, Catonis oratoris filius, dum inter confertiſſimos hoſtes inſigniter dimicat, equo delapſus, pedeſtre prælium aggreditur. Nam cadentem manipulus hoſtium, cum horrido clamore, veluti jacentem obtruncaturus, circumſteterat: at ille citius corpore collecto, magnas ſtrages edidit. Quum ad unum opprimendum *f*] undique hoſtes convolarent, dum procerum quemdam petit, gladius ei è manu elapſus, in mediam cohortem hoſtium decipit:ad quem reciperandum umbone ſe protegens, inſpectante utroque exercitu, inter mucrones ſe hoſtium immerſit, recollectoque gladio, multis vulneribus exceptis, ad ſocios cum clamore hoſtium revertitur. Hujus audaciam ceteri imitati, victoriam peperere. Perſeus rex fuga cum decem millibus talentûm Samothraciam defertur: quem Cneus Octavius, ad perſequendum miſſus à conſule, cum duobus filiis, Alexandro & Philippo, cepit, captumqui ad conſulem duxit. Macedonia à *g*] Carano, que primus in ea regnavit, uſque Perſen triginta reges habuit. Quorum ſub regno fuit quidem annis noningentis & viginti tribus; ſed rerum non niſi centum nonaginta duobus annis potita. *h*) Ita cum in ditionem Romanorum ceſſiſſet, magiſtratibus per ſingulas civitates conſtitutis, libera facta eſt; legeſque, quibus adhuc utitur, à Paulo accepit. Ætolorum univerſarum urbium ſenatus, cum conjugibus

Q 2

d *Al. portentum* e *MS. Memmius Cato.* f *I. undecunque.* g *MS. Grano.* h *MS. Itaque.*

bus & liberis, qui dubia fide fuerant, Romam miſſus; ibique, ne in patria aliquid novaret, diu detentus ægreque, per multos annos legationibus civitatium ſenatu fatigato, in patriam quiſque ſuam remiſſus eſt.

LIBER XXXIV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Romani in Achaos cauſas belli quærunt, & inveniunt. Cruenta Achaorum ſeditio.*
4. *Bellum quo Achai oppreſſi ſunt: & Corinthus everſa, Ptolemaus Ægypto pulſus petit à Romanis auxilium.*
3. *Populi ad Antiochum in gratiam Ptolemai vere libera legatio. Antiocho mortuo Demetrius frater Roma profugus regno potitur.*
4. *Pruſias, rex Bithyniæ, regno & vita à filio ſpoliatur.*

CAP. I.

POenis ac Macedonibus *a*) ſubactis, Ætolorumque viribus principum captivitate debilitatis, ſoli adhuc ex Græcia univerſa Achæi nimis potentes tunc temporis Romanis videbantur, non propter ſingularum civitatium nimias opes; ſed propter conſpirationem univerſarum. Namque Achæi, licet per civitates, veluti per membra, diviſi ſunt, unum tamen corpus & unum imperium habent: ſingularumque urbium pericula mutuis *b*) viribus propulſant. Quærentibus igitur Romanis cauſas belli, tempeſtive fortuna querelas Spartanorum obtulit, quorum agros Achæi propter mutuum odium populabantur. Spartanis à ſenatu reſponſum eſt, legatos ſe ad inſpiciendas res ſociorum, & ad injuriam demendam, in Græciam miſſuros: ſed legatis *c*] occulta mandata data ſunt, ut

a *Al. ſuperatis.* b *al. periculis.* c *al. occultè.*

ut corpus Achæorum diſſolverent, ſingulaſque urbes proprii juris facerent, quo facilius ad obſequia cogerentur: &, ſi quæ urbes contumaces eſſent, *d*) frangerentur. Igitur legati omnium civitatium, principibus Corinthum evocatis, decretum ſenatus recitant: quid conſilii habeant, aperiunt. Expedire omnibus dicunt, ut ſingulæ civitates ſua jura & ſuas leges habeant. Quod ubi omnibus innotuit; velut in furorem verſi, univerſum peregrinum populum trucidant: legatos quoque ipſos Romanorum violaſſent niſi, audito tumultu, trepidi fugiſſent.

CAP. II. Hæc ubi *e*] Romæ nuntiata ſunt, ſtatim ſenatus Mummio conſuli bellum Achaïcum decernit: qui extemplo exercitu deportato, & omnibus ſtrenue proviſis, pugnandi copiam hoſtibus fecit. Sed Achæi velut nihil negotii Romano bello ſuſcepiſſent, ita apud eos neglecta omnia & ſoluta fuere. Itaque prædam, non prælium, cogitantes, & vehicula ad ſpolia hoſtium reportanda duxerunt; & conjuges liberoſque ſuos, ad *f*) ſpectaculum certaminis, in montibus poſuerunt. Sed prælio commiſſo, ante oculos ſuorum cæſi, lugubre his ſpectaculum, & gravem luctus memoriam reliquerunt. Conjuges quoque liberique eorum, de ſpectatoribus captivi facti, præda hoſtium fuere. Urbs ipſa Corinthus diruitur: populus omnis ſub corona venditur: ut *g*) hoc exemplo ceteris civitatibus metus novarum rerum imponeretur. Dum hæc aguntur, rex Syriæ Antiochus Ptolemæo, majoris ſororis ſuæ filio, regi Ægypti, bellum infert, ſegni admodum, & quotidiana luxuria ita marcenti, ut non ſolum regiæ majeſtatis officia intermitteret, verum etiam ſenſu hominis nimia ſagina careret. Pulſus igitur regno, ad fratrem minorem Pto-

d *MS. Trajicerentur.* e *al. Romam.* f *l. ſpectanda certamina.* g *al. interponunt ex, al. et.*

Ptolemæum Alexandriam confugit: participatoque cum eo regno, legatos Romam ad ſenatum mittunt, auxilia petunt, fidem ſocietatis implorant. Movere ſenatum preces fratrum.

CAP. III. Mittitur itaque legatus Popilius ad Antiochum, qui abſtinere illum Ægypto, aut, ſi jam inceſſiſſet, excedere juberet. Cum in Ægypto *h*) eum inveniſſet, oſculumque ei rex obtuliſſet, (nam coluerat inter ceteros Popilium Antiochus, cum Romæ obſes eſſet) tunc Popilius faceſſere interim privatam amicitiam *i*) jubet, cum mandata patriæ intercedant; prolatoque ſenatus decreto & tradito, cum cunctari eum videret, conſultationemque ad amicos referre; ibi Popilius virga quam in manu gerebat, amplo circulo incluſum, ut & amicos caperet, conſulere jubet; nec prius inde exire, quam reſponſum ſenatui daret, aut pacem aut bellum cum Romanis habiturum. Adeoque hæc *k*) auſteritas animum regis fregit, ut pariturum ſe ſenatui reſponderet. Reverſus in regnum Antiochus, decedit relicto parvulo admodum filio: cui cum tutores dati à populo eſſent, patruus ejus Demetrius, qui obſes Romæ erat, cognita morte Antiochi fratris, ſenatum adiit, *l*) obſidemque ſe vivo fratre veniſſe, quo mortuo, cujus obſes ſit, ſe ignorare. Dimitti igitur ſe ad regnum petendum, æquum eſſe, quod, ſicuti jure gentium majori fratri ceſſerit, ita nunc ſibi, qui pupillum ætate antecedat, deberi. Cum ſe non dimitti animadverteret à ſenatu, tacito judicio, tutius apud pupillum quam apud eum, regnum futurum arbitrante; ſpecie venandi ab urbe profectus, Hoſtiæ tacitus, cum fugæ comitibus, navem conſcendit. Delatus in Syriam, ſecundo favore omnium excipitur: regnum-

que

h *I. Regem.* i *MS. eos. al. eum jubet.* k *al. aſperitas.* l *interponas, inquiens ſe ad r. &c.*

que ei, occiſo pupillo, à tutoribus traditur.

CAP. IV. Eodem fere tempore Pruſias, rex Bithyniæ, conſilium cepit interficiendi Nicomedis filii, dum conſulere ſtudet minoribus filiis, quos ex noverca ejus ſuſceperat, & Romæ habebat. Sed res adoleſcenti ab his, qui facinus ſuſceperant, proditur: hortatique ſunt, ut crudelitate patris provocatus, occupet inſidias, & in auctorem retorqueat ſcelus: nec difficilis perſuaſio fuit. Igitur, cum accitus in patris regnum veniſſet, ſtatim rex appellatur. Pruſias regno ſpoliatus à filio, privatuſque redditus, etiam à ſervis deſeritur. Cum in latebris ageret, non minori ſcelere, quam *m*) filium occidi juſſerat, à filio interficitur.

m *interponas, quo.*

LIBER XXXV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Demetrius bella quærens ab hoſtibus opprimitur & in acie cadit.*
2. *Qui Demetrium everterat, ejuſdem filio dat pœnas, prælio victus & interfectus.*

CAP. I.

DEmetrius occupato Syriæ regno, *a*] novitati ſuæ otium periculoſum ratus, ampliare *b*] fines regni & opes augere finitimorum bellis ſtatuit. Itaque Ariarathi, regi Cappadociæ, propter faſtiditas ſororis nuptias *c*) infeſtus, fratrem ejus *d*) Orofernem, per injuriam regno pulſum, ſupplicem recepit, datumque ſibi honeſtum belli titulum gratulatus, reſtituere eum in regnum ſtatuit.

a *Al. novitatis.* b *al. ampliores vires.* c *Mſ. infenſus.* d *al. Holofernem.*

tuit. Sed Orofernes ingrato animo, inita cum Antiochenſibus pactione, offenſis tunc Demetrio, pellere ipſum regno, à quo reſtituebatur, conſilium cepit. Quo cognito, Demetrius vitæ quidem ejus, ne Ariarathes metu fraterni belli liberaretur, pepercit. ipſum autem comprehenſum, vinctum Seleuciæ cuſtodiri jubet. Nec Antiochenſes indicio territi, à defectione deſtiterunt. Itaque adjuvantibus & Ptolemæo rege Ægypti, & Attalo rege Aſiæ, & Ariarathe Cappadociæ, bello à Demetrio *] laceſſiti, ſubornant propalam quemdam, ſortis extremæ juvenem, qui Syriæ regnum, velut paternum, armis repeteret: &, ne quid contumeliæ deeſſet, nomen ei Alexandri inditur, genituſque ab Antiocho rege dicitur. Tantum odium Demetrii apud omnes erat, ut æmulo ejus non vires regiæ tantum, verum etiam generis nobilitas conſenſu omnium tribueretur. Igitur Alexander, admirabili rerum varietate priſtinarum ſordium oblitus, totius ferme Orientis viribus ſuccinctus, bellum Demetrio infert, victumque vita pariter ac regno ſpoliat. Quanquam nec Demetrio animus in propulſando bello defuit. Nam & primo prælio hoſtem fugavit, &, regibus bellum reſtituentibus, multa millia in acie cecidit. Ad proſtremum tamen, invicto animo inter confertiſſimos fortiſſime dimicans, cecidit.

CAP. II. Initio belli Demetrius duos filios apud Gnidium, hoſpitem ſuum, cum magno auri pondere commendaverat, ut belli periculis eximerentur, &, ſi ita ſors tuliſſet, paternæ ultioni ſervarentur. Ex his major Demetrius, annos pubertatis egreſſus, audita Alexandri luxuria, quem inſperatæ opes, & alienæ felicitatis ornamenta, velut captum inter ſcortorum greges deſidem in regia tenebant, auxiliantibus Cretenſibus, ſecurum, ac ni-

* *rectius laceſſitis, ſubornant Balam quemdam.*

nihil hoſtile metuentem, aggreditur. Antiochenſes quoque veterem patris offenſam novis meritis correcturi, ſe ei tradunt: ſed & milites paterni, favore juvenis accenſi, prioris ſacramenti religionem novi regis ſuperbiæ præferentes, ſigna ad Demetrium transferunt: atque ita Alexander non minori impetu fortunæ f) deſtructus, quam elatus, primo prælio victus interficitur: deditque pœnas, & Demetrio, quem occiderat, & Antiocho, cujus mentitus originem fuerat.

f *Al. deſertus. MS. diſtractus.*

LIBER XXXVI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Demetrius junior bella importune movet, & infeliciter perſequitur. Turba in Syria, ubi Trypho ab Antiocho, Demetrii fratre, opprimitur. Antiochus Judæos ſubigit.*
2. *De Judæorum origine, incrementis, & geſtis, Juſtini falſa ſententia.*
3. *Judæorum opes. Mare mortuum. A quibus Judæi domiti ſint.*
4. *Attali Aſiæ regis delicta, mors, teſtamentum. Aſia Romanorum fit propria; divitias autem & vitia ſua Romam tranſmittit.*

CAP. I.

Reciperato paterno regno a) Demetrius, & ipſe rerum ſucceſſu corruptus, vitiis adoleſcentiæ in ſegnitiam labitur; tantumque contemptum apud omnes inertiæ, quantum odium ex ſuperbia pater habuerat, contraxit. Itaque cum ab imperio ejus paſſim civitates deficerent, ad abo-

a *Al. Nicanor dictus.*

lendam ſegnitiæ maculam, bellum Parthis inferre ſtatuit, cujus adventum non inviti Orientis populi videre, & propter Arſacidæ regis Parthorum crudelitatem, & quod veteri Macedonum imperio aſſueti, novi populi ſuperbiam indigne ferebant. Itaque cum & Perſarum, & Elimæorum, Bactrianorumque auxiliis juvaretur, multis præliis Parthos fudit. Ad poſtremum tamen, pacis ſimulatione deceptus, capitur; traductuſque per ora civitatium, populis qui deſciverant, in ludibrium favoris oſtenditur. Miſſus deinde in Hyrcaniam, benigne & juxta cultum priſtinæ fortunæ habetur. Dum hæc aguntur, interim in Syria *b*] Trypho, qui ſe tutorem Antiocho, Demetrii privigno, ſubſtitui à populo laboraverat, occiſo pupillo, regnum Syriæ invadit. Quo diu potitus, tandem *c*] exoleſcente favore recentis imperii, ab Antiocho puero admodum, Demetrii fratre, qui in Aſia educabatur, bello vincitur: rurſuſque regnum Syriæ ad ſobolem Demetrii revertitur. Igitur Antiochus, memor quod & pater propter ſuperbiam inviſus, & frater propter ſegnitiam contemptus fuiſſet, ne in eadem vitia incideret, recepta in matrimonium Cleopatra, uxore fratris, civitates quæ initio fraterni imperii defecerant, ſumma induſtria perſequitur, domitaſque rurſus regni terminis adjicit: Judæoſque, qui in Macedonico imperio ſub Demetrio patre armis ſe in libertatem vindicaverant, ſubigit. Quorum vires tantæ fuere, ut poſt hunc nullum Macedonum regem tulerint, domeſticiſque imperiis uſi, Syriam magnis bellis infeſtaverint.

CAP. II. *d*] Namque Judæis origo Damaſcena, *e*] Syriæ nobiliſſima civitas: unde & *f*) Aſſyriis regibus genus, ex regina *g*) Semirami, fuit. Nomen

b *Dictus Diodotus.* c *MS. exadoleſcente.* d 1. *fuit namque.* e 1. *quæ Syr. n. c. eſt.* f 1. *à Syriis.* g *Semiramide.*

men urbi à Damaſco rege inditum: in cujus honorem Syrii ſepulcrum Arathis uxoris ejus *h*] pro templo coluere, deamque exinde ſanctiſſimæ religionis habent. Poſt Damaſcum Azelus, mox Adores, & Abraham, & Iſrahel reges fuere. Sed Iſrahelem felix *i*) decem filiorum proventus majoribus ſuis clariorem fecit. Itaque populum, in decem regna diviſum, filiis tradidit, omneſque ex nomine Judæ, qui poſt diviſionem deceſſerat, Judæos appellavit: colique ejus memoriam ab omnibus juſſit, cujus portio omnibus acceſſerat. Minimus ætate inter fratres Joſeph fuit: cujus excellens ingenium veriti fratres, clam interceptum peregrinis mercatoribus vendiderunt. A quibus deportatus in Ægyptum, cum magicas ibi artes ſolerti ingenio percepiſſet, brevi ipſi regi percarus fuit. Nam & prodigiorum ſagaciſſimus erat, & ſomniorum primus intelligentiam condidit; nihilque divini juris humanique ei incognitum videbatur: adeo, ut etiam ſterilitatem agrorum ante multos annos providerit: periſſetque omnis Ægyptus fame, niſi monitu ejus rex edicto ſervari per multos annos fruges juſſiſſet: tantaque experimenta ejus fuerunt, ut non ab homine, ſed à Deo reſponſa dari viderentur. Filius ejus Moſes fuit, quem præter paternæ ſcientiæ hereditatem, etiam formæ pulcritudo commendabat. Sed Ægyptii, quum ſcabiem & *k*] vitiliginem paterentur, reſponſo moniti, eum cum ægris, ne peſtis ad plures ſerperet, terminis Ægypti pellunt. Dux igitur exulum factus, ſacra Ægyptiorum furto abſtulit; quæ repetentes armis Ægyptii, domum redire tempeſtatibus compulſi ſunt. Itaque Moſes, Damaſcena antiqua patria repetita, montem Synan occupat: quo ſeptem dierum jejunio per deſerta Arabiæ cum populo ſuo fati-

h *rectius, ejus exemplo.* i *rectius, duodecim.* k *al. pruriginem. MS. uliginem.*

fatigatus, cum tandem veniſſet, ſeptimum diem, more gentis, Sabbatum appellatum, in omne ævum jejunio ſacravit: quoniam illa dies famem illis [er-] roremque finierat. Et quoniam metu contagionis pulſos ſe ab Ægypto meminerant, ne eadem cauſa inviſi apud incolas forent, caverunt, ne cum peregrinis *l*) communicarent: quod, ex cauſa factum, paulatim in diſciplinam religionemque convertit. Poſt Moſen etiam filius ejus Arvas, ſacerdos ſacris Ægyptiis, mox rex, creatur; ſemperque exinde hic mos apud Judæos fuit, ut eoſdem reges & ſacerdotes haberent: quorum juſtitia religione permixta, incredibile quantum *m*) coaluere.

CAP. III. Opes genti ex vectigalibus opobalſami crevere, quod in his tantum regionibus gignitur. Eſt namque vallis, quæ continuis montibus, velut muro quodam, ad inſtar caſtrorum clauditur. Spatium loci ducenta jugera, nomine arcus dicitur. In ea ſilva eſt, & ubertate & amœnitate inſignis: ſiquidem palmeto & opobalſamo diſtinguitur. Arbores opobalſami formam ſimilem piceis arboribus habent, niſi quod ſunt humiles magis, & in vinearum morem excoluntur. Hæc certo anni tempore balſamun ſudant. Sed non minor loci ejus apricitatis quàm ubertatis admiratio eſt: quippe cum toto orbe regionis ejus ardentiſſimus ſol ſit, ibi tepidi aëris naturalis quædam ac perpetua apricitas ineſt. In ea regione *n*] lacus eſt, qui propter magnitudinem & aquæ immobilitatem mortuum mare dicitur. Nam neque ventis movetur, reſiſtente turbinibus bitumine, quo aqua omnis *o*) ſtagnatur: neque navigationis patiens eſt, quoniam omnia vita carentia in profundum merguntur; nec

l *rectius, conviverent.* m *Forte convaluere i. e. potentiam acquiſivere.* n *latus lacus M. al. non longe eſt lacus Aſphaltites, haud male.* o *h. e. munitur, firmatur, & induratur.*

nec materiam ullam ſuſtinet, niſi quæ alumine illinatur. Primum Xerxes, rex Perſarum, Judæos domuit: poſtea cum ipſis Perſis in ditionem Alexandri Magni venere, diuque in poteſtate Macedonici imperii ſubjecti Syriæ regno fuere. A Demetrio cum deſciviſſent, amicitia Romanorum petita, primi omnium ex Orientalibus libertatem receperunt, facile tunc Romanis de alieno largientibus.

CAP. IV. Per eadem tempora, quibus in Syria regni mutatio inter novos reges alternabatur, in Aſia rex Attalus florentiſſimum ab Eumene patruo acceptum regnum, cædibus amicorum, & cognatorum ſuppliciis, fœdabat, nunc matrem anum, nunc Beronicen ſponſam maleficiis eorum necatas confingens. Poſt hanc ſceleſtam violentiæ rabiem, ſqualidam veſtem ſumit: barbam capillumque in modum reorum ſummittit: non in publicum prodire, non populo ſe oſtendere, non domi lætiora convivia inire, aut aliquod ſignum ſani hominis habere, prorſus ut pœnas pendere manibus interfectorum videretur. Omiſsâ deinde regni adminiſtratione, hortos fodiebat, gramina *p*] ſeminabat, & noxia innoxiis permiſcebat, eaque omnia veneni ſucco infecta, velut peculiare munus, amicis mittebat. Ab hoc ſtudio, ærariæ artis fabricæ ſe tradit, ceriſque fingendis, & ære fundendo procudendoque oblectabatur. Matri deinde ſepulcrum facere inſtituit: cui operi intentus morbum ex ſolis fervore contraxit, & ſeptima die deceſſit. hujus teſtamento heres populus Rom. tunc inſtituitur. Sed erat ex Eumene Ariſtonicus, non juſto matrimonio, ſed ex pellice Epheſia, *q*) cithariſtæ cujuſdam filia genitus; qui poſt mortem Attali, velut paternum regnum, Aſiam invaſit. Cum multa ſecunda prælia adverſus civitates, quæ metu

p MS. *ſerebat.* q *al. Accithariſta.*

metu Romanorum tradere ſe r] ei nolebant, feciſſet; juſtuſque rex jam videretur: Aſia Licinio Craſſo conſuli decernitur: qui intentior Attalicæ prædæ, quam bello, quum extremo anni tempore inordinata acie prælium conſeruiſſet, victus pœnas inconſultæ avaritiæ ſanguine dedit. In hujus locum miſſus Perpenna conſul, prima congreſſione Ariſtonicum ſuperatum in poteſtatem ſuam redegit; Attalicaſque gazas, hereditarias populi Romani, navibus impoſitas, Romam deportavit. Quod ægre ferens ſucceſſor ejus Marcus Aquilius conſul, ad eripiendum Ariſtonicum Perpennæ, veluti ſui potius triumphi munus eſſe deberet, feſtinata velocitate contendit. Sed contentionem Conſulum mors Perpennæ diremit. Sic Aſia Romanorum facta cum opibus ſuis vitia quoque Romam tranſmiſit.

r *Al. eidem.*

LIBER XXXVII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Maſſilienſium in Phocenſes beneficentia. Tragœdia in Cappadocia & Ponto.*
2. *Mithridatis, Ponti regis, futura magnitudo prædicta, liberatio, occupationes.*
3. *Ejuſdem res geſtæ; & domi ab uxore periculum.*
4. *Otii deteſtatio, exercitia militaria. Cappadociæ & Galatiæ occupatio, atque ſuperbum Romani reſponſum.*

CAP. I.

CApto Ariſtonico, Maſſilienſes pro Phocenſibus conditoribus ſuis, quorum urbem ſenatus, & omne nomen, quod & tunc, & antea Antiochi bello, infeſta contra populum Romanum arma tulerant, deleri juſſerat, legatos Romam depreca-

precatum miſere, veniamque his à ſenatu obtinuere. Poſt hæc regibus, qui adverſus Ariſtonicum auxilia tulerant, præmia perſoluta; Mithridati Pontico Syria major; filiis Ariarathis regis Cappadociæ, qui eodem bello *a*] occiderat, Lycaonia & Cilicia datæ; fideliorque populus Romanus in ſocii filios, quam mater in liberos fuit: Quippe hinc parvulis auctum regnum, inde vita adempta. Namque Laodice ex numero ſex filiorum, quos virilis ſexus ex Ariarathe rege ſuſceperat, timens ne non diutinam regni adminiſtrationem adultis quibuſdam *b*] potiretur, quinque parricidiali veneno necavit: unum parvulum, ſceleri matris cognatorum cuſtodia eripuit; qui poſt necem Laodices (nam propter crudelitatem, eam populus extinxerat) ſolus regno potitus eſt. Mithridates quoque repentina morte interceptus, filium, qui & ipſe Mithridates dictus eſt, reliquit. Cujus *c*) ea poſtea magnitudo fuit, ut non ſui tantum temporis, verum etiam ſuperioris ætatis omnes reges majeſtate *d*] ſuperaverit, bellaque cum Romanis per 46. annos varia victoria geſſerit: Cum eum ſummi imperatores, Sylla, Lucullus, ceterique, in ſumma Cneus Pompejus, ita vicerint, ut major clariorque in reſtaurando bello reſurgeret, damniſque ſuis terribilior redderetur. Denique ad poſtremum, non vi hoſtili victus, ſed voluntaria morte, in avito regno, ſenex, herede filio, deceſſit.

CAP. II. Hujus futuram magnitudinem etiam cæleſtia oſtenta prædixerant. Nam & quo genitus eſt anno, & eo quo regnare primum cœpit, ſtella cometes per utrumque tempus ſeptuaginta diebus ita luxit, ut cælum omne conflagrare videretur. Nam & magnitudine ſui quartam partem cæli occupaverat; & fulgore ſui, ſolis nitorem vicerat; &

a *I. ceciderat.* b *al. pateretur.* c *MS. tanta.* d *MS. præiverit.*

& cum oriretur occumberetque, quatuor ſpatium horarum conſumebat. Puer tutorum inſidias paſſus eſt, qui eum fero equo impoſitum, equitare jaculari que cogebant: qui conatus cum eos *e*] fefelliſſent, ſupra ætatem regente equum Mithridate, veneno eum appetivere. Quod metuens antidota ſæpius bibit, & ita ſe adverſus inſidias exquiſitis tutioribus remediis *f*] ſtagnavit, ut ne volens quidem ſenex veneno mori potuerit. Timens deinde, ne inimici, quod veneno non poterant, ferro peragerent, venandi ſtudium finxit: quo per ſeptem annos neque urbis, neque ruris tecto uſus eſt: ſed per ſilvas vagatus diverſis montium regionibus pernoctabat, ignaris omnibus, quibus eſſet locis: aſſuetus feras curſu aut fugare, aut perſequi, cum quibuſdam etiam viribus congredi. Quibus rebus, & inſidias vitavit, & corpus ad omnem *g*) virtutis patientiam duravit.

CAP. III. Ad regni deinde adminiſtrationem cum acceſſiſſet, ſtatim non de regendo, ſed de augendo regno cogitavit. Itaque Scythas invictos antea, qui Sopyriona, Alexandri Magni ducem, cum triginta millibus armatorum deleverant; qui Cyrum, Perſarum regem, cum ducentis millibus trucidaverant: qui Philippum Macedonum regem *h*) fugaverant, ingenti felicitate perdomuit. Auctus igitur viribus, Pontum quoque, ac deinceps Cappadociam occupavit. Cum de Aſia tractaret, tacitus cum quibuſdam amicis regno profectus univerſam nemine ſciente pervagatus eſt, omniumque urbium ſitum ac regiones cognovit. Inde Bithyniam tranſcendit, & quaſi dominus Aſiæ, opportuna quæque victoriæ ſuæ *i*) metatus eſt. Poſt hæc in regnum, cum jam periſſe crederetur, reverſus

e *MS. feſelliſſet.* f *h. e. muvivit.* g *h. e. fortitudinis.* h *MS. fugientem ceperunt.* i *I. meditatus. MS. metitus.*

verſus eſt, invento parvulo filio, quem per abſentiam ejus Laodice ſoror uxorque enixa fuerat. Sed inter gratulationem *k*] adventus ſui, & filii geniti, veneno periclitatus eſt, ſiquidem Laodice ſoror, cum periſſe eum crederet, in concubitus amicorum projecta, quaſi admiſſum facinus majore ſcelere tegere poſſet, venenum advenienti paravit. Quod cum ex ancilla Mithridates cognoviſſet, facinus in auctores vindicavit.

CAP. IV. Hieme deinde *l*) imminente, non in convivio, ſed in campo; non in vacationibus, ſed in exercitationibus: nec inter ſodales, ſed inter coæquales, aut equo, aut *m*] curſu, aut viribus contendebat. Exercitum quoque ſuum ad parem laboris patientiam quotidiana exercitatione durabat: atque ita invictus ipſe inexpugnabilem exercitum fecerat. Inita deinde cum Nicomede ſocietate, Paphlagoniam invadit, victamque cum ſocio dividit. Quam cum teneri à regibus ſenatui nuntiatum eſſet, legatos ad utrumque miſit, qui gentem reſtitui in priſtinum ſtatum juberent. Mithridates cum ſe jam parem magnitudini Romanorum crederet, ſuperbo reſponſo, hereditarium patri ſuo regnum obveniſſe, reſpondit: mirarique ſe, quod quæ ei relata controverſia non fuerit, ſibi referatur. Nec territus minis, Galatiam quoque occupat. Nicomedes, quoniam ſe tueri jure non potuerat, juſto regi redditurum reſpondit. Atque ita filium ſuum mutato nomine, *n*] Philiamenem Paphlagonum regum nomine appellat, & quaſi ſtirpi regiæ reddidiſſet regnum, falſo nomine tenet. Sic ludibrio habiti legati, Romam revertuntur.

k *Al. interponunt poſt longam peregrinationem.*
l *al. appetente.* m *MS. curru.* n *al. Pylæmenem.*

LIBER XXXVIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Mithridates regni ſui auſpicia parricidiis polluit; & callidis artibus Ariarathem Cappadocem trucidat.*
2. *Nova Methridatis & Nicomedis tragœdia, quas ſenatus Romanus utcumque ſedat.*
3. *Mithridates Tigranem in ſocietatem belli adverſus Romanos trahit, & Proconſulibus Rom. fuſis, ingenti civitatum Aſianarum favere excipitur.*
4. *Oratio Mithridatis, in qua rationes ſuas exponit, cur bellum ſit Romanis inferendum.*
5. *Romanos, dum occupati eſſent, adoriundos eſſe cenſet, juſtum bellum illud oſtendens.*
6. *Malas eorumdem artes, & originem detegit.*
7. *Stirpis ſuæ nobilitatem, ſuorumque libertatem ac fortitudinem opponit; nec non belli facilitatem liberalitate ac munificentia milites alliciens.*
8. *Ptolemæus Phyſcon in Ægypto multiplici ſcelere omnia turbat, & à ſuis pellitur.*
9. *Demetrii, Syriæ regis, fortunæ ludibrii, caſus varii.*
10. *Antiochus Demetrii frater, Parthos bello aggreſſus, in acie à ſuis deſertus occiditur.*

C A P. I.

Mithridates, parricidia à nece uxoris auſpicatus, ſororis alterius Laodices filios, cujus virum Ariarathem, regem Cappadociæ, per Gordium inſidiis occiderat, tollendos ſtatuit: nihil *a*) actum morte patris exiſtimans, ſi adoleſcentes paternum regnum, cujus ille cupiditate flagrabat, occupaſſent. Igitur, dum in his *b*] cogitationibus verſatur, interim Nicomedes, rex Bithyniæ,

a *MS. auctum*, b *I. occupationibus.*

niæ, vacuam morte regis Cappadociam invadit. Quod cum nuntiatum Mithridati fuiſſet, per ſimulationem pietatis auxilia ſorori ad expellendum Cappadocia Nicomedem mittit. Sed jam Laodice per pactionem ſe Nicomedi in Matrimonium tradiderat. Quod ægre ferens Mithridates, præſidia Nicomedis Cappadocia expellit; regnumque ſororis filio reſtituit: egregium prorſus factum, ni ſubſequuta fraus eſſet. Siquidem interjectis *c*) menſibus, ſimulat, ſe Gordium, quo miniſtro uſus in Ariarathe interficiendo fuerat, reſtituere in patriam velle; ſperans, ſi obſiſteret adoleſcens, cauſas belli futuras: aut, ſi permitteret, per eundem filium tolli poſſe, per quem interfecerat patrem. Quod ubi Ariarathes junior moliri cognovit, *d*) graviter ferens interfectorem patris, per avunculum potiſſimum ab exilio revocari, ingentem exercitum contrahit. Igitur cum in aciem eduxiſſet Mithridates peditum octoginta millia, equitum decem millia, currus falcatos DC. nec Ariarathi, auxiliantibus finitimis regibus, minores copiæ eſſent, *e*] incertum belli timens, conſilia ad inſidias transfert: ſolicitatoque juvene ad colloquium, cum ferrum occultatum inter faſcias gereret, ſcrutatori ab Ariarathe regio more miſſo curioſius imum ventrem pertractanti, ait, caveret, ne aliud telum inveniret, quam quæreret. Atque ita riſu protectis inſidiis, evocatum ab amicis, velut ad ſecretum ſermonem, inſpectante utroque exercitu, interficit: regnum Cappadociæ octo annorum filio, impoſito Ariarathis nomine, additoque ei rectore Gordio, tradidit.

CAP. II. Sed Cappadoces, crudelitate ac libidine præfectorum vexati, à Mithridate deficiunt: fratremque regis, & ipſum Ariarathem nomine, ab Aſia, ubi educabatur, revocant: cum quo Mithri-

c *MS. diebus.* d *I. indigne.* e *malim incerta.*

thridates prælium renovat, victumque Cappadociæ regno expellit. Nec multo poſt adoleſcens, ex ægritudine collecta infirmitate, decedit. Poſt hujus mortem Nicomedes timens, ne Mithridates acceſſione Cappadociæ etiam Bithyniam finitimam invaderet, ſubornat puerum eximiæ pulcritudinis, quaſi Ariarathes tres, non duos filios genuiſſet; qui à ſenatu Romano paternum regnum peteret. Uxorem quoque Laodicem Romam mittit, ad teſtimonium trium ex Ariarathe ſuſceptorum filiorum. Quod ubi Mithridates cognovit, & ipſe pari impudentia Gordium Romam mittit, qui ſenatui *f*) aſſereret, puerum, cui Cappadociæ regnum tradiderat, ex eo Ariarathe genitum, qui bello Ariſtonici auxilia Romanis ferens cecidiſſet. Sed ſenatus, ſtudio regum intellecto, aliena regna falſis nominibus *g*) furantium, & Mithridati Cappadociam, & Nicomedi, ad ſolatium ejus, Paphlagoniam ademit. Ac ne contumelia regum foret, ademptum illis, quod daretur aliis, uterque populus libertate donatus eſt. Sed Cappadoces munus libertatis abnuentes, negant vivere gentem ſine rege poſſe. Atque ita rex illis à ſenatu Ariobarzanes conſtituitur.

CAP. III. Erat *h*) eo tempore Tigranes rex Armeniæ, obſes Parthis ante multum temporis datus, *i*) ſed olim ab iiſdem in regnum paternum remiſſus. Hunc Mithridates mire ad ſocietatem Romani belli, quod olim meditabatur, pellicere cupiebat. Nihil igitur de offenſa Romanorum *k*] ſentientem per Gordium impellit, ut Ariobarzani, ſegni admodum, bellum inferat: &, ne quis dolus ſubeſſe *l*) videretur, filiam ſuam ei Cleopatram in matrimonium tradit. Primo igitur adventu Tigranis Ariobarzanes, ſublatis rebus ſuis, Romam con-

f *MS. aſſeveret.* g *MS. fallentium.* h *MS. eodem.* i *MS. nec olim.* k *MS. ſentiente.* l *al. videatur.*

contendit. Atque ita per Tigranem rurſus Cappadocia juris eſſe Mithridatis cœpit. Eodem tempore mortuo Nicomede, etiam filius ejus, & ipſe Nicomedes regno à Mithridate pellitur: qui cum ſupplex Romam veniſſet, decernitur in ſenatu, ut uterque in regnum reſtituantur: in quod tum miſſi Aquilius & Manlius Maltinus legati. His cognitis Mithridates ſocietatem cum Tigrane, bellum adverſus Romanos geſturus, jungit; pactique inter ſe ſunt, ut urbes agrique Mithridati, homines vero & quæcumque auferri poſſent, Tigrani cederent. Poſt hæc Mithridates, intelligens quantum bellum ſuſcitaret, legatos ad Cimbros, alios ad Gallogræcos, & Sarmatas, Baſtarnaſque, auxilium petitum mittit. Nam omnes has gentes, Romanum meditabundus bellum, variis beneficiorum muneribus jam ante illexerat. Ab Scythia quoque exercitum venire jubet, omnemque Orientem adverſus Romanos armat. Non magno igitur labore Aquilium & Maltinum, Aſiano exercitu inſtructos, vincit: quibus ſimul cum Nicomede pulſis, ingenti favore civitatium excipitur: multum ibi auri argentique, ſtudio veterum regum, magnumque belli apparatum invenit: quibus inſtructus debita civitatibus publica privataque remittit, & vacationem quinquennii concedit. Tunc ad concionem milites vocat, eoſque variis exhortationibus ad Romana bella ſive Aſiana incitat. Quam orationem dignam duxi, cujus exemplum brevitati hujus operis infererem, quam obliquam Pompejus Trogus expoſuit: quoniam in Livio & in Salluſtio reprehendit, quod conciones directas pro ſua oratione operi ſuo inſerendo, hiſtoriæ modum exceſſerint.

CAP. IV. Optandum ſibi fuiſſe ait, ut de eo liceret conſulere, bellumne ſit cum Romanis, an pax habenda: quin verò ſit reſiſtendum impugnantibus, nec eos quidem dubitare, qui ſpe vi-

ctoriæ careant. Quippe adverſus latronem, ſi nequeant pro ſalute, pro ultione tamen ſua, omnes ferrum ſtringere. Cæterum, quia non id agitur, an liceat quieſcere, non tantum animo hoſtiliter, ſed etiam *m*) prælio congreſſis, conſulendum, qua ratione ac ſpe cœpta bella ſuſtineant. Eſſe autem ſibi victoriæ fiduciam, ſi ſit illis animus: Romanoſque vinci poſſe, cognitum non ſibi magis, quam ipſis militibus, qui & in Bithynia Aquilium, & Maltinum in Cappadocia, fuderint. At ſi quem aliena magis exempla, quam ſua experimenta moveant, audire ſe, à Pyrrho rege Epiri, non amplius quam quinque millibus Macedonum inſtructo, fuſos tribus præliis Romanos. audire Annibalem ſexdecim *n*) annis Italiæ victorem immoratum: & quin ipſam caperet urbem, non Romanorum illi vires *o*) obſtitiſſe, ſed domeſticæ æmulationis atque invidiæ ſtudium. Audire, populos Tranſalpinæ Galliæ Italiam ingreſſos, maximis eam plurimiſque urbibus poſſidere; & latius aliquanto ſolum finium quam in Aſia, quæ dicatur imbellis, eoſdem Gallos occupaſſe: nec victam ſolum dici ſibi Romam à Gallis, ſed etiam captam, ita ut unius illis montis tantum cacumen relinqueretur; nec bello hoſtem, ſed pretio remotum: Gallorum autem nomen, quod ſemper Romanos terruit, in partem virium ſuarum ipſe *p*) numeret. Nam hos qui Aſiam incolunt Gallos, ab illis, qui Italiam occupaverant, ſedibus tantum diſtare; originem quidem ac virtutem genuſque pugnæ idem habere, tantoque his ſagaciora eſſe quam illis ingenia, quanto longiori ac difficiliori ſpatio, per Illyricum Thraciamque prodierint, pene *q*) operoſius tranſitis eorum finibus, quam ubi conſedere, poſſeſſis. Jam ipſam Italiam audire ſe nunquam, ut Roma condita ſit, ſatis illi

paca-

m *MS. prælii congreſſu.* n *I. annos.* o *Mſ. reſtitiſſe* p *al. habeat.* q *Mſ. periculoſius.*

pacatam, ſed aſſidue per omnes annos pro libertate alios, quoſdam etiam pro jure imperii, bellis continuis perſeveraſſe; & à multis civitatibus Italiæ deletos Romanorum exercitus ferro, à quibuſdam novo contumeliæ more ſub jugum miſſos. Ac ne veteribus immoremur exemplis, hoc ipſo tempore univerſam Italiam bello Marſico conſurrexiſſe, non jam libertatem, ſed conſortium imperii civitatiſque poſcentem. Nec gravius vicino Italiæ bello, quam domeſticis principum factionibus urbem premi, multoque periculoſius eſſe Italico civile bellum: ſimul & à Germania Cimbros, immenſa millia ferorum atque immitium populorum, more procellæ, inundaſſe Italiam: quorum tametſi ſingula bella ſuſtinere Romani poſſent, univerſis tamen obruantur, ut ne vacaturos quidem bello ſuo putet.

CAP. V. Utendum igitur occaſione, & rapienda incrementa virium, ne, ſi illis occupatis quieverint, mox adverſus vacuos & quietos majus negotium habeant. Non enim r] quæri, an capienda ſint arma, ſed utrum ſua potius occaſione, an illorum. Nam bellum equidem jam tunc ſecum ab illis geri cœptum; cum ſibi pupillo majorem Phrygiam ademerint, quam patri ſuo præmium dati adverſus Ariſtonicum auxilii conceſſerant, gentem quam & proavo ſuo Mithridati Seleucus Callinicus in dotem dediſſet. Quid, cum Paphlagonia ſe decedere juſſerunt, non alterum illud genus belli fuiſſe? quæ non vi, non armis, ſed adoptione teſtamenti, & regum domeſticorum interitu, hereditaria patri ſuo obveniſſet: cum inter hanc decretorum amaritudinem parendo, non tamen eos mitigaret, quin acerbius ſe in dies gerant, non obtinuiſſe. Quòd enim à ſe non præbitum illis obſequium? non Phrygiam, Paphlagoniamque dimiſſas? non Cappadocia fi-

 lium

r *Al. quæritur.*

lium eductum, quam jure gentium victor occupaverat? Raptam tamen ſibi eſſe victoriam ejus ab illis, quorum nihil eſt niſi bello quæſitum. Non regem Bythyniæ ſ] Chreſton, in quem ſenatus arma decreverat, à ſe in gratiam illorum occiſum? tamen nihilominus imputari ſibi, ſi qua Gordius aut Tigranes faciat: libertatem etiam in contumeliam ſui à ſenatu ultro delatam Cappadociæ, quam reliquis gentibus abſtulerunt: deinde populos Cappadocum pro libertate oblata Gordium regem orantes, ideo tantum quoniam amicus ſuus eſſet, non obtinuiſſe. Nicomedem præcepto illorum bellum ſibi intuliſſe: quia t) ultum ierit ſe, ab ipſis ventum obviam in eo, & nunc eam ſecum bellandi illis cauſam fore, quod non impune ſe Nicomedi lacerandum, ſaltatricis filio, præbuerit.

CAP. VI. Quippe non delicta regum illos, ſed vires ac majeſtatem inſequi: neque in ſe uno, ſed in aliis quoque omnibus hac u] ſemper arte graſſatos. Sic & avum ſuum Pharnacem, per cognationum arbitria, x) ſuccedaneum regi Pergameno Eumeni datum: ſic rurſus Eumenem, cujus claſſibus primum in Aſiam fuere y) transvecti, cujus exercitu magis quam ſuo, & Magnum Antiochum, & Gallos in Aſia, & mox in Macedonia regem Perſen domuerant; & ipſum pro hoſte habitum, eique interdictum Italia, & quod cum ipſo deforme ſibi putaverant, cum filio ejus Ariſtonico bellum geſſiſſe. Nullius apud eos majora, quam Maſiniſſæ regis Numidarum haberi merita. Huic imputari victum Annibalem, huic captum Syphacem, huic Carthaginem deletam, hunc inter duos illos Africanos tertium ſervatorem urbis referri; tamen cum hujus nepote bellum modo in Africa geſtum adeo inexpiabile, ut ne victum quidem memoriæ patris donarent,

ſ *Al. Cherſon, MS. Cerſon.* t *rectius, ultum iit.* u *MS. ſæpe.* x *MS. ſuccedentium.* y *MS. trajecti, al. transjecti.*

narent, quin carcerem ac triumphi ſpectaculum experiretur. Hanc illos regibus omnibus legem odiorum dixiſſe, ſcilicet quia ipſi tales reges habuerint, quorum etiam nominibus erubeſcant, aut z] paſtores a] Aboriginum, aut b] aruſpices Sabinorum, aut c] exules Corinthiorum, aut ſervos vernaſque Tuſcorum, aut, quod honoratiſſimum nomen fuit d] inter hæc, Superbos, atque ut ipſi ferunt, conditores ſuos lupæ uberibus altos: ſic omnem illum populum luporum animos, inexplebiles ſanguinis atque imperii, divitiarumque avidos ac jejunos habere.

CAP. VII. Se autem, ſeu nobilitate illis comparetur, clariorem illa colluvie convenarum eſſe; qui paternos majores ſuos à Cyro Darioque conditoribus Perſici regni, maternos à Magno Alexandro, ac Nicatore Seleuco, conditoribus imperii Macedonici, referat: ſeu populus illorum conferatur ſuo, earum ſe gentium eſſe, quæ non modo Romano imperio ſint pares, ſed Macedonico quoque obſtiterint. Nullam ſubjectarum ſibi gentium expertam peregrina imperia: nullis unquam niſi domeſticis regibus paruiſſe, Cappadociam velint, an Paphlagoniam recenſere, rurſus Pontum an Bithyniam; itemque Armeniam majorem minoremque: quarum gentium nullam neque Alexander ille, qui totam pacavit Aſiam, nec quiſquam ſucceſſorum ejus, aut poſterorum, attigiſſet. Scythiam duos unquam ante ſe reges non pacare, ſed tantum intrare auſos, Darium & Philippum, ægre inde fugam ſibi expediſſe, unde ipſe magnam partem adverſus Romanos virium haberet. Multoque ſe timidius ac diffidentius bella Pontica ingreſſum, cum ipſe rudis ac tiro eſſet: Scythas præter arma virtutemque animi, locorum quoque ſolitudinibus, vel frigori-

R 5

z *Qualis Romulus.* a *MS. ab origine.* b *qualis Numa Pompilius.* c *Tarquinius priſcus.* d *I. inter hos.*

goribus inſtructas, per quæ denuntiaretur ingens militiæ labor ac periculum. Inter quas difficultates ne ſpes quidem præmii foret, ex hoſte vago; nec tantum pecuniæ, ſed etiam ſedis inope. Nunc ſe diverſam belli conditionem ingredi. Nam neque cœlo Aſiæ eſſe *e*) temperatius aliud; nec ſolo fertilius, nec urbium multitudine amœnius; magnamque temporis partem, non ut militiam, ſed ut feſtum diem acturos, bello dubium facili magis an *f*) uberi: ſi modo aut proximas regni Attalici opes, aut veteres Lydiæ Ioniæque *g*] audierint; quas non expugnatum eant, ſed poſſeſſum: tantumque ſe avida exſpectat Aſia, ut etiam vocibus vocet: adeo illis odium Romanorum incuſſit rapacitas Proconſulum, ſectio publicanorum, calumniæ litium. Sequantur ſe modo fortiter; & colligant, quid ſe duce poſſit efficere tantus exercitus, quem ſine cujuſquam militum auxilio, ſuamet unius opera, viderint Cappadociam cæſo rege cepiſſe; qui ſolus mortalium Pontum omnem Scythiamque pacaverit, quam nemo ante tranſire tuto atque adire potuerit. Nam juſtitiæ atque liberalitatis ſuæ, ne ipſos milites, qui experiantur, teſtes refugere: & illa indicia habere, quod ſolus regum omnium non paterna ſolum, verum etiam externa regna, hereditatibus propter munificentiam acquiſita poſſideat, Colchos, Paphlagoniam, Boſphorum.

CAP. VIII. Sic *h*] excitatis militibus, poſt annos tres & viginti ſumpti regni, in Romana bella deſcendit. At in Ægypto mortuo rege Ptolemæo, ei qui Cyrenis regnabat Ptolemæo, per legatos regnum & uxor Cleopatra regina, ſoror ipſius defertur. Lætus igitur hoc ſolo Ptolemæus, quod ſine certamine fraternum regnum recepiſſet, in quod ſubornari & à matre Cleopatra, & favore principum fra-

e *l. temperantius* f *Mſ. Vbere:* g *Mſ. adierint.* h *Mſ. exercitatis.*

i) fratris filium cognoverat; ceterum k] infeſtus omnibus, ſtatim ubi Alexandriam ingreſſus eſt, fautores pueri trucidari juſſit. Ipſum quoque die nuptiarum, quibus matrem ejus in matrimonium recipiebat, inter apparatus epularum, & ſolennia religionum, in complexu matris interficit: atque ita torum ſororis, cæde filii ejus cruentus, aſcendit. Poſt quod non mitior in populares, qui eum in re?num l) vocaverant, fuit. Siquidem peregrinis militibus licentia cædis data, omnia ſanguine quotidie manabant: ipſam quoque ſororem, filia ejus virgine per vim ſtuprata, & in matrimonium adſcita, repudiat. Quibus rebus territus populus, in diverſa labitur, patriamque metu mortis, exul relinquit. Solus igitur in tanta urbe cum ſuis relictus Ptolemæus, cum regem ſe non hominum, ſed vacuarum ædium videret, edicto peregrinos ſolicitat. Quibus confluentibus, obvius legatis Romanorum Scipioni Africano, & Spurio Mummio, & L. Metello, qui ad inſpicienda eorum regna veniebant, procedit. Sed quam cruentus m) civibus, tam ridiculus Romanis fuit. Erat enim & vultu deformis, & ſtatura brevis, & ſagina ventris non homini, ſed belluæ, ſimilis. Quam fœditatem nimia ſubtilitas n) perlucidæ veſtis augebat, prorſus quaſi o) aſtu inſpicienda præberentur, quæ omni ſtudio occultanda pudibundo viro erant. Poſt diſceſſum deinde legatorum (quorum Africanus, dum inſpicit urbem, ſpectaculo Alexandrinis fuit,) p] jam etiam populo peregrino inviſus, cum filio, quem ex ſorore ſuſceperat, & cum uxore, matris pellice, metu inſidiarum, tacitus in exilium proficiſcitur; contractoque mercenario exercitu bellum ſorori pariter ac patriæ infert. Arceſſitum maxi-

i *MS. interponunt ſatis.* k *I. infeſtis* l *Mſ. moverant. al. promoverant.* m *alii addunt omnibus.* n *I. & perlucida.* o *MS. arte.* p *al. interponunt, Ptolemaus.*

maximum deinde à Cyrenis filium, ne eum Alexandrini contra ſe regem crearent, interficit. Tunc populus ſtatuas & imagines ejus detrahit. Quod factum ſtudio ſororis exiſtimans, filium quem ex ea ſuſceperat, interficit, corpuſque in membra diviſum, & in ciſta compoſitum matri die natalis ejus inter epulas offerri curat. Quæ res non reginæ tantum, verum etiam univerſæ civitati, acerba & luctuoſa fuit: tantumque mœrorem *q*] feſtiviſſimo convivio intulit, ut regia omnis repentino luctu incenderetur. Verſo igitur ſtudio principum ab epulis in exſequias, membra lacera populo oſtendunt; & quid ſperare de rege ſuo debeant, filii *r*] cæde demonſtrant.

CAP. IX. Finito luctû orbitatis, Cleopatra cum urgeri ſe fraterno bello videret, auxilium à Demetrio rege Syriæ per legatos petit: cujus ipſius varii & memorabiles caſus fuere. Namque Demetrius, ut *ſ*) ſupra dictum eſt, cum bellum Parthis intuliſſet, & multis congreſſionibus victor fuiſſet, repente inſidiis circumventus, amiſſo exercitu capitur. Cui Arſacides, Parthorum rex, magno & regio animo miſſo in *t*) Hyrcaniam, non cultum tantum regium præſtiit; ſed & filiam in matrimonium dedit, regnumque Syriæ, quod per abſentiam ejus Trypho occupaverat, reſtituturum promittit. Poſt hujus mortem deſperato reditu, non ferens captivitatem Demetrius, privatam, etſi opulentam, vitam pertæſus, tacitus in regnum fugam meditatur. Hortator illi & comes Gallimander amicus erat; qui poſt captivitatem ejus à Syria per Arabiæ deſerta, ducibus pecunia comparatis, Parthico habitu Babylonem pervenerat. Sed fugientem *u*] Phrahates, qui Arſacidæ ſucceſſerat, equitum celeritate per compendioſos tramites occupatum retrahit. Ut

q *Al. funeſtiſſimo.* r *MS. cædes demonſtravit.* ſ *vid.* 36. *I.* t *I. Bythiniam.* u *MS. Phrates.*

Ut eſt deductus ad regem, Gallimandro quidem non tantum venia, verum etiam præmium fidei *x*) datum: Demetrium autem & graviter caſtigatum ad conjugem in Hyrcaniam remittit, *y*] arctioribuſque cuſtodiis obſervari jubet. Interjecto deinde tempore, cum fidem illi etiam ſuſcepti liberi facerent, eodem amico comite repetita fuga eſt: ſed pari infelicitate prope fines regni ſui *z*] deprehenditur: ac denuo perductus ad regem, ut inviſus à conſpectu ſummovetur. Tunc quoque uxori & liberis donatus, in Hyrcaniam, pœnalem ſibi civitatem, remittitur, taliſque aureis ad exprobrationem puerilis levitatis donatur. Sed hanc Parthorum tam mitem in Demetrium clementiam non miſericordia gentis faciebat, nec reſpectus cognationis; ſed quod Syriæ regnum affectabant, uſuri Demetrio adverſus Antiochum fratrem, prout res, vel tempus, vel fortuna belli exegiſſet.

CAP. X. His auditis, Antiochus occupandum bellum ratus, exercitum, quem multis finitimorum bellis induraverat, adverſus Parthos ducit. Sed *a*] luxuriæ non minor apparatus, quam militiæ fuit: quippe LXXX. millia armatorum ſequuta ſunt CCC. millia lixarum: ex quibus coquorum, piſtorum, ſcenicorumque, major numerus fuit. Argenti certe aurique tantum, ut etiam gregarii milites caligas auro *b*] figerent, proculcarentque materiam, cujus amore populi ferro dimicant. Culinarum quoque argentea inſtrumenta fuere, prorſus quaſi ad epulas, non ad bella pergerent. Advenienti Antiocho multi Orientales reges occurrere, tradentes ſe, regnaque ſua, cum execratione ſuperbiæ Parthicæ. Nec mora congreſſioni fuit. Antiochus tribus præliis victor, cum Babyloniam occupaſſet, magnus haberi cœpit. Itaque omnibus ad eum populis deficien-

x *Al. datur.* y *al. acribuſque.* z *al. reprehenditur.* a *MS. per luxuriam.* b *MS. facerent, al. fierent. al. ſuerent.*

ficientibus, nihil Parthis *c*] reliqui præter patrios fines fuit. Tunc Phrahates Demetrium in Syriam ad occupandum regnum cum Parthico præſidio mittit, ut eo pacto Antiochus ad ſua tuenda à Parthia revocaretur. Interim quoniam viribus non poterat, inſidiis Antiochum ubique tentabat. Propter multitudinem hominum, exercitum ſuum Antiochus per civitates in hiberna *d*] diviſerat: quæ res exitii cauſa fuit. Nam cum gravari ſe copiarum *e*] præbitione, & injuriis militum, civitates viderent, ad Parthos deficiunt; & die ſtatuta omnes apud ſe diviſum exercitum per inſidias, ne invicem ferre auxilia poſſent, aggrediuntur. Quæ cum nuntiata Antiocho eſſent, auxilium proximis laturus, cum ea manu, quæ ſecum hiemabat, progreditur. In itinere obvium regem Parthorum habuit, adverſus quem fortius, quam exercitus ejus, dimicavit. Ad poſtremum tamen cum virtute hoſtes *f*) vincerent, metu ſuorum deſertus occiditur: cui Phrahates exſequias regio more fecit; filiamque Demetrii, quam ſecum Antiochus *g*) adduxerat, captus amore virginis, uxorem duxit. Pœnitere deinde dimiſſi Demetrii cœpit: ad quem retrahendum cum turmas equitum *h*) feſtinato miſiſſet, Demetrium, hoc ipſum metuentem, jam in regno miſſi invenerunt: fruſtraque omnia conati, ad regem ſuum reverſi ſunt.

c *Al. relictum.* d *al. dimiſerat.* e *al. exhibitione.* f *forte, vinceret.* g *MS. advexerat.* h *I. feſtinanter.*

LIBER XXXIX.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Demetrius, interfecto fratre Antiocho, dum Ægyptum tentat, Syriam amittit, & tandem cruento fato tollitur.*

2. A-

2. *Alexander, ex ignobili rex factus, dum fortunam ſuam non reverenter habet, fœde perit, interfectus à Grypo, qui matrem & fratrem extinguit.*
3. *Cleopatra, regina mater, in Ægypto graviſſimas turbas concitat: unde horrenda laniena ex mulierum ira, quarum interitus deſcribitur.*
4. *Peculiares tragœdiæ, quas Cleopatra inter ſuos excitat. Tandem illa à filio Alexandro occupata interficitur.*
5. *Alexander in exilium agitur, revocato Ptolemæo Notho. Romanis ad Orientalia regna excurrentibus, Syria & Ægyptus vexatur.*

CAP. I.

ANtiocho in Parthia cum exercitu deleto, frater ejus Demetrius, obſidione Parthorum liberatus, *a*] ac reſtitutus in regnum, cum omnis Syria in luctu propter amiſſum exercitum eſſet, quaſi Parthica ipſius ac fratris bella, quibus alter captus, alter occiſus erat, proſpere geſſiſſet, ita Ægypto bellum inferre ſtatuit; regnum Ægypti Cleopatra ſocru, pretium auxilii adverſus fratrem ſuum, pollicente. Sed dum aliena affectat, ut aſſolet fieri, propria per defectionem Syriæ amiſit. Siquidem Antiochenſes primi, duce Tryphone, execrantes ſuperbiam regis, quæ converſatione Parthicæ crudelitatis intolerabilis facta erat, mox Apamenii, *b*) cæteræque civitates exemplum ſequutæ, per abſentiam regis à Demetrio defecere. Ptolemæus quoque rex Ægypti, bello ab eodem petitus, cum cognoviſſet, Cleopatram ſororem ſuam, opibus Ægypti navibus impoſitis, ad filiam & Demetrium generum in Syriam profugiſſe, immittit juvenem quendam Ægyptium, Protarchi negotiatoris filium, qui regnum Syriæ armis peteret. Et compoſita fabula, quaſi per adoptionem Antiochi regis receptus in familiam regiam eſſet, nec

a *Al. anteponunt, dein.* b *MS. cæterorumque.*

nec Syriis quemlibet regem aſpernantibus, ne Demetrii paterentur ſuperbiam: nomen juveni Alexandri imponitur, auxiliaque ab Ægypto ingentia mittuntur. Interea corpus Antiochi interfecti à rege Parthorum in loculo argenteo ad ſepulturam in Syriam remiſſum pervenit; quod cum ingenti ſtudio civitatium & regis Alexandri ad *c*) firmandam fabulæ fidem excipitur. Quæ res illi magnum favorem popularium conciliavit, omnibus non fictas in eo, ſed veras lacrimas exiſtimantibus. Demetrius autem victus ab Alexandro, cum undique circumſtantibus malis premeretur, ad poſtremum etiam ab uxore filiiſque deſeritur. Relictus igitur cum paucis ſervulis, cum Tyrum religione templi ſe defenſurus petiſſet, navi egrediens præfecti juſſu interficitur. Alter ex filiis Seleucus, quoniam ſine matris auctoritate diadema ſumpſiſſet, ab eadem interficitur; alter, cui propter naſi magnitudinem cognomen *d*) Grypo fuit, rex à matre hactenus conſtituitur: ut nomen regis penes filium, *e*) jus autem omnis imperii penes matrem eſſet.

CAP. II. Sed Alexander occupato Syriæ regno, tumens ſucceſſu rerum, ſpernere jam etiam ipſum Ptolemæum, à quo fuerat *f*) ſubornatus in regnum, ſuperba inſolentia cœpit. Itaque Ptolemæus, reconciliata ſororis gratia, deſtruere Alexandri regnum, quod odio Demetrii, viribus ſuis acquiſierat, ſummis *g*) opibus inſtruit. Mittit igitur ingentia Grypo auxilia, & filiam Tryphenam Grypo nupturam, ut populos in auxilium nepotis, non ſocietate tantum belli, verum & affinitate ſua ſollicitaret. Nec res fruſtra fuit: nam cum omnes Grypum inſtructum Ægypti viribus viderent, paulatim ab Alexandro deficere cœpere. Fit deinde

c *Al. affirmandam.* d *al. Gryphos. al. Grypho.* e *al. vis.* f *I. in regno ornatus.* g *I. operibus.*

de inter reges prælium, quo victus Alexander, Antiochiam profugit: ibi inops pecuniæ, cum ſtipendia militibus deeſſent, templo Jovis ſolidum ex auro Victoriæ ſignum tolli jubet, facetis jocis ſacrilegium circumſcribens: nam Victoriam *h*) commodatam ſibi ab Jove eſſe dicebat. Interjectis deinde diebus, cum ipſius Jovis aureum ſimulacrum infiniti ponderis tacite evelli juſſiſſet, deprehenſuſque in ſacrilegio concurſu multitudinis eſſet in fugam verſus; magna vi tempeſtatis oppreſſus, ac deſertus à ſuis, à latronibus capitur, perductuſque ad Grypum interficitur. Grypus porro, reciperato patrio regno, externiſque periculis liberatus, inſidiis matris appetitur. Quæ cum cupiditate dominationis, prodito marito Demetrio, & altero filio interfecto, hujus quoque victoria inferiorem dignitatem ſuam factam doleret, venienti ab exercitatione poculum veneni obtulit. Sed Grypus, *i*) prædictis jam ante inſidiis, veluti pietate cum matre certaret, bibere ipſam jubet. abnuenti inſtat. poſtremum prolato indice eam arguit, ſolam defenſionem ſceleris ſupereſſe affirmans, ſi bibat, quod filio obtulit. Sic victa regina ſcelere in ſe verſo, veneno, quod alii paraverat, extinguitur. Parta igitur regni ſecuritate, Grypus octo annis quietem & ipſe habuit, & regno præſtitit. Natus deinde illi eſt æmulus regni, frater ipſius Cyzicenus, eadem matre genitus, ſed ex Antiocho patruo ſuſceptus: quem cum veneno tollere voluiſſet, ut maturius armis cum eo de regno contenderet, excitavit.

CAP. III. Inter has regni Syriæ parricidiales diſcordias moritur rex Ægypti Ptolemæus, regno Ægypti uxori & alteri ex filiis, quem illa legiſſet, relicto; videlicet quaſi quietior Ægypti ſtatus, quam Syriæ regnum eſſet, quum mater, altero ex filiis electo, alterum hoſtem eſſet habitura. Igitur

h *MS commendatam.* i *MS. præſcitis*

cum pronior in minorem filium eſſet, à populo compellitur majorem eligere: cui prius quam regnum daret, uxorem ademit; compulſumque repudiare cariſſimam ſibi ſororem Cleopatram, minorem ſororem *k*) Selenen ducere jubet, non materno inter filias judicio, cum alteri maritum eriperet, alteri daret. Sed Cleopatra, non tam à viro repudiata, quam à matre divortio viri dimiſſa, Cyziceno in Syria nubit: eique ne nudum uxoris nomen afferret, exercitum *l*) Cypri ſolicitatum, velut dotalem, ad maritum deducit. Par igitur viribus fratris Cyzicenus, prælium committit, ac victus in fugam vertitur, Antiochiamque venit. Tunc Antiochiam Grypus, in qua erat Cyziceni uxor Cleopatra, obſidere cœpit: qua capta, *m*] Tryphena uxor Grypi nihil *n*] antiquius quam ſororem Cleopatram requiri juſſit: non ut captivæ opem ferret, ſed ne effugere captivitatis mala poſſet, quæ *o*) ſui æmulatione in hoc potiſſimum regnum invaſerit, hoſtique ſororis nubendo hoſtem ſe ejus effecerit. Tum peregrinos exercitus in certamina fratrum adductos, tum repudiatam à fratre, contra matris voluntatem, extra Ægyptum nuptam accuſat. Contra Grypus orare, ne tam fœdum facinus facere cogatur: à nullo umquam majorum ſuorum inter tot domeſtica, tot externa bella poſt victoriam in feminas ſævitum, quas ſexus ipſe & periculis bellorum, & ſævitiæ victorum eximat: in hac vero, præter commune bellantium *p*) fas, accedere neceſſitudinem ſanguinis: quippe ipſius quæ tam cruente ſæviat, ſororem quidem germanam eſſe, ſuam vero conſobrinam: liberorum deinde communium materteram. His tot neceſſitudinibus ſanguinis, adjicit ſuperſtitionem templi, quo abdita profu-

k *Seleucen ubique.* l *MS. Gripphi, al. Grypi.* m *al. Gryphina. MS. Tirſena.* n *MS. antequam.* o *al. ſibi æmulata.* p *I. nefas.*

profugerit, tantoque religioſius colendos ſibi deos, quo magis his propitiis ac faventibus viciſſet: tum neque occiſa illa, ſe virium quicquam Cyziceno dempturum, nec ſervaturum reddita. Sed quanto Grypus abnuit, tanto ſoror muliebri pertinacia accenditur, rata non miſericordiæ hæc verba, ſed amoris eſſe. Itaque, vocatis ipſa militibus, mittit qui ſororem confoderent. Qui ut in templum intraverunt, cum evellere eam non poſſent, manus amplexantes deæ ſimulacrum præciderunt. Tunc Cleopatra execratione parricidarum, mandata violatis numinibus q] ultione ſui, decedit. Nec multo poſt, repetita prælii congreſſione, victor Cyzicenus uxorem Grypi Tryphenam, quæ paulo ante ſororem interfecerat, capit; ejuſque ſupplicio uxoris manibus parentavit.

CAP. IV. At in Ægypto Cleopatra cum gravaretur ſocio regni, filio Ptolemæo, populum in eum r) incitat; abductaque ei Selene uxore, eo indignius, quod ex Selene jam duos filios habebat, exulare cogit, arceſſito minore filio Alexandro, & rege in locum fratris conſtituto; nec filium regno expuliſſe contenta, bello Cypri exulantem perſequitur. Unde pulſo, interficit ducem exercitus ſui, quod vivum eum è manibus ſ) dimiſiſſet: quanquam Ptolæmeus verecundia materni belli, non viribus minor ab inſula receſſiſſet. Igitur Alexander, territus hac matris crudelitate, & ipſe eam reliquit, periculoſo regno ſecuram ac tutam vitam anteponens. Cleopatra vero t mens, ne major filius Ptolemæus ab Cyziceno ad reciperandam Ægyptum auxiliis juvaretur, ingentia Grypo auxilia, & Selenen uxorem, nupturam hoſti prioris mariti, mittit; Alexandrumque filium, per legatos in regnum revocat: cui cum t) occultis inſidiis

q *MS. ultionis vi.* r *MS. excitat.* ſ *al. emiſiſſet.* t *MS. occultatis.*

diis exitium machinaretur, occupata ab eodem interficitur, ſpiritumque non fato, ſed parricidio dedit: digna prorſus hac mortis infamia, quæ etiam matrem toro expulit; & duas filias viduas alterno fratrum matrimonio fecit; & filio alteri in exilium acto bellum intulit; alteri erepto regno exitium per inſidias machinata eſt.

CAP. V. Sed nec Alexandro cædes tam nefanda inulta fuit. Nam ubi primum compertum eſt, ſcelere filii matrem interfectam, concurſu populi in exilium agitur, revocatoque *u*) Ptolemæo regnum redditur; qui neque cum matre bellum gerere voluiſſet, nec à fratre armis repetere, quod prior poſſediſſet. Dum hæc aguntur, frater ejus ex pellice ſuſceptus, cui pater Cyrenarum regnum teſtamento reliquerat, herede populo Romano inſtituto, decedit. Jam enim fortuna Romana porrigere ſe ad Orientalia regna, non contenta Italiæ terminis cœperat. Itaque & ea pars Libyæ provincia facta eſt: poſtea Creta Ciliciaque piratico bello perdomitæ, in formam provinciæ rediguntur. *x*] Quo facto & Syriæ & Ægypti regna, Romana vicinitate artata, quæ incrementa de finitimis bellis quærere ſolebant, adempto vagandi arbitrio, vires ſuas in perniciem mutuam converterunt. Adeo ut aſſiduis prœliis conſumpti in contemptum finitimorum venerint, prædæque Arabum genti, imbelli antea, fuerint. Quorum rex *y*) Erotimus, fiducia *z*) ſeptingentorum filiorum, quos ex pellicibus ſuſceperat, *a*) diviſis exercitibus, nunc Ægyptum, nunc Syriam *b*] infeſtabat: magnumque nomen Arabum viribus finitimorum *c*) exſanguibus fecerat.

u *i.e. Fyſcon.* x *MS. quo pacto.* y *MS. Hierotinus.* z *r. ſexcentorum.* a *al. diverſis.* b *MS. vaſtabat. al. devaſtabat.* c *MS. exſanguinibus.*

L I-

LIBER XL.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Syri Tigranem Armenium regem ſibi deligunt.*
2. *Victo Tigrane, Antiochus Cyziceni filius creatur rex Syriæ, quæ poſtea in provinciæ formam redigitur.*

CAP. I.

MUtuis fratrum odiis, & mox *a*] filiis inimicitiis parentum ſuccedentibus, cum inexpiabili bello & reges & regnum Syriæ conſumptum eſſet, ad externa populus auxilia concurrit, peregrinoſque ſibi reges *b*] circumſpicere cœpit. Itaque cum pars Mithridatem Ponticum, pars Ptolemæum ab Ægypto arceſſendum cenſeret: occurreretque quod Mithridates implicitus bello Romano eſſet, Ptolemæus quoque ſemper hoſtis fuiſſet Syriæ; omnes in Tigranem regem Armeniæ conſenſere, inſtructum præter domeſticas vires, & Parthica ſocietate, & Mithridatis affinitate. Igitur accitus in regnum Syriæ, per *c*] XVIII. annos tranquilliſſimo regno potitus eſt: neque bello alium laceſſere, neque laceſſitus inferre alii bellum neceſſe habuit.

CAP. II. Sed ſicut ab hoſtibus tuta Syria fuit, ita terræ motu vaſtata eſt, quo centum ſeptuaginta millia *d*] hominum, & multæ urbes perierunt. Quod prodigium mutationem rerum portendere aruſpices reſponderunt. Igitur, Tigrane à Lucullo victo, rex Syriæ Antiochus, Cyziceni filius, ab eodem Lucullo appellatur. Sed quod Lucullus dederat, poſtea ademit Pompejus: qui poſcenti regnum reſpondit, ne volenti quidem Syriæ, nedum recuſanti, daturum ſe regem, qui XVIII. annos, qui-

a *I. filiorum.* b *MS. circum inſpicere.* c *MS. decem & novem ut paulo poſt.* d *MS. militum.*

bus Tigranes Syriam tenuit, in angulo Ciliciæ latuerit: victo autem eodem Tigrane à Romanis, alieni operis præmia poſtulet. Igitur, ut habenti regnum non ademerit, ita c] quo ceſſerit Tigrani non daturum, quod tueri neſciat: ne rurſus Syriam Judæorum & Arabum latrociniis infeſtam reddat, Atque ita Syriam in provinciæ formam redigit: paulatimque Oriens Romanorum, diſcordia conſanguineorum regum, factus eſt.

c *Al. quod geſſerit.*

LIBER XLI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Parthorum origo, nominis obſcuritas, ſucceſſus, imperium.*
2. *Regni Parthici adminiſtratio. Parthorum ſermo, veſtes, arma, exercitus, præliandi mos.*
3. *Mores domeſtici, ſepultura, religio, ingenium, virtutes & vitia.*
4. *Parthorum regum res geſtæ paucis deſcribuntur.*
5. *Arſacis, ſapientiſſimi Parthorum regis, vita & mors placida.*
6. *Bactriani regni ſtatus ſub Eucratide, qui à filio opprimitur. Parthorum bellici ſucceſſus.*

CAP. I.

PArthi, penes quos, velut diviſione orbis cum Romanis facta, nunc Orientis imperium eſt, Scytharum exules fuere. Hoc etiam ipſorum vocabulo manifeſtatur: nam Scythico ſermone Parthi exules dicuntur. Hi & Aſſyriorum & Medorum temporibus, inter Orientis populos obſcuriſſimi fuere. Poſtea quoque cum imperium Orientis à Medis ad Perſas tranſlatum eſt, veluti vulgus ſine nomine, præda victorum fuere. Poſtremo Macedo-

nibus

nibus, triumphato Oriente, ſervierunt: ut cuivis mirum videatur, ad tantam eos felicitatem per virtutem provectos, ut imperent gentibus, ſub quarum imperio veluti ſervile vulgus fuere. A Romanis quoque, trinis bellis, per maximos duces, florentiſſimis temporibus laceſſiti, ſoli ex omnibus gentibus non pares ſolum, verum etiam victores fuere: quanquam plus gloriæ ſit, inter Aſſyria & Medica Perſicaque, memorata olim regna, & opulentiſſimum *f*) mille urbium Bactrianum imperium, emergere potuiſſe, quam longinqua bella viciſſe; præterea cum gravibus *g*] Scythicis & vicinalibus bellis aſſidue vexati, variis periculorum certaminibus urgerentur. Hi domeſticis ſeditionibus Scythia pulſi, ſolitudines inter Hyrcaniam, & Dahas, & Areos, & *h*) Spartanos, & Maggianos, furtim occupavere. Fines deinde, non intercedentibus primo finitimis, poſtea etiam prohibentibus, in tantum protulere, ut non immenſa tantum ac profunda camporum, verum etiam prærupta collium, montiumque ardua occupaverint. Ex quo fit, ut Parthiæ pleraque finium, aut æſtus, aut frigoris magnitudo poſſideat: quippe cum montes *i*] nix, & campos æſtus infeſtet.

CAP. II. Adminiſtratio gentis poſt defectionem Macedonici imperii ſub regibus fuit. Proximus majeſtati regum, populorum ordo eſt: ex hoc duces in bello, ex hoc rectores in pace habent. Sermo his intes Scythicum Medicumque medius, *k*) & utriſque mixtus. Veſtis olim ſui moris: poſteaquam acceſſere opes, ut Medis perlucida ac fluida. Armorum patrius ac Scythicus mos. Exercitum non ut aliæ gentes liberorum, ſed majorem partem *l*) ſervorum habent: quorum vulgus, nulli manumit-

 tendi

f *Rectius, illud urb. m.* g *MS. Scythis.* h *rectius. Arianos Plin. l. 25.* i *al. frigus.* k *rectius, ex utriſque.* l *ſervitiorum p*[illegible]

tendi poteſtate permiſſa, ac per hoc omnibus ſervis naſcentibus, indies creſcit. Hos pari ac liberos ſuos cura habent: & equitare & ſagittare magna induſtria docent. Locupletiſſimus ut quiſque eſt, ita plures in bello equites regi ſuo præbet. Denique Antonio, bellum Parthis inferenti, cum quinquaginta millia equitum *m*) occurrerent, ſoli *n*) cccc. liberi fuere. Cominus in acie præliari, aut obſeſſas expugnare urbes neſciunt. Pugnant autem procurrentibus equis, aut terga dantibus: ſæpe etiam fugam ſimulant, ut incautiores adverſum vulnera inſequentes habeant. Signum his in prælio non tuba, ſed tympano datur. Nec pugnare diu poſſunt: ceterum intolerandi forent, ſi quantus his impetus eſt vis tanta & perſeverantia eſſet. Plerumque in ipſo ardore certaminis prælia deſerunt, ac paulo poſt pugnam ex fuga repetunt, ut, cum maxime viciſſe te putes, tunc tibi diſcrimen ſubeundum ſit. Munimentum ipſis equiſque loricæ plumatæ ſunt, quæ utrumque toto corpore tegunt. Auri argentique nullus niſi in armis uſus.

CAP. III. Uxores dulcedine variæ libidinis ſinguli plures habent: nec ulla delicta adulterio gravius vindicant. Quamobrem feminis non convivia tantum *o*) virorum, verum etiam conſpectum interdicunt. Carne non niſi venatibus quæſita veſcuntur. Equis omni tempore vectantur: illis bella, illis convivia, illis publica ac privata officia obeunt: ſuper illos ire, conſiſtere, mercari, colloqui. Hoc denique diſcrimen inter ſervos liberoſque eſt, quod ſervi pedibus, liberi non niſi equis incedunt. Sepultura vulgo, aut avium, aut canum laniatus eſt. Nuda demum oſſa terra obruunt. In ſuperſtitionibus atque cura deorum, præcipua *p*] omnibus veneratio eſt. Ingenia genti tumi-

m *MS. occurriſſent.* n *al. CCCCL. al. DCCC. MS. CCC.* o *I. interponunt, zelo.* [illegible] *omnibus velim.*

tumida, ſeditioſa, fraudulenta, procacia: quippe violentiam viris, manſuetudinem mulieribus aſſignant. Semper aut in externos, aut in domeſticos motus inquieti: natura taciti: ad faciendum, quam ad dicendum promptiores: proinde ſecunda adverſaque ſilentio tegunt. Principibus metu, non pudore parent. In libidinem projecti, in cibum parci. Fides dictis promiſſiſque nulla, niſi quatenus expedit.

CAP. IV. Poſt mortem Alexandri Magni, cum inter ſucceſſores ejus Orientis regna dividerentur, nullo Macedonum dignante Parthorum imperium, q) Stagnori, externo ſocio, traditur. His poſtea, r] deductis Macedonibus in bellum civile, cum ceteris ſuperioris Aſiæ populis Eumenem ſequuti ſunt: quo victo, ad Antigonum tranſiere: Poſt hunc à Nicatore Seleuco, ac mox ab Antiocho & ſucceſſoribus ejus poſſeſſi: à cujus ſ) pronepote Seleuco primum defecere, primo Punico bello, L. Manlio Bulſone, M. Attilio Regulo, conſulibus. Hujus defectionis impunitatem illis duorum fratrum regum, Seleuci & Antiochi diſcordia dedit: qui, dum ſibi invicem eripere regnum volunt, perſequi defectores omiſerunt. Eodem tempore etiam Theodotus mille urbium t] Bactrianarum præfectus, defecit, regemque ſe appellari juſſit, quod exemplum ſequuti totius Orientis populi à Macedonibus defecere. Erat eo tempore Arſaces, vir, ſicut incertæ originis, ita virtutis expertæ. Hic ſolitus latrociniis & rapto vivere, accepta opinione, Seleucum à Gallis in Aſia victum, ſolutus regis metu, cum prædonum manu Parthos ingreſſus, præfectum eorum Andragoram oppreſſit; ſublatoque eo, imperium gentis invaſit. Non magno deinde poſt tempore Hyrca-

q *MS. Staganori rectius Statanori, ut ſupra.* 13. 4. 22. r *forte diductis, al. ſeductis.* ſ *rectius nepote.* t *al. Bactrinorum.*

norum quoque regnum occupavit: atque ita duarum civitatium imperio præditus, grandem exercitum parat, metu Seleuci & Theodoti Bactrianorum regis. Sed cito, morte Theodoti, metu liberatus; cum filio ejus & ipſo Theodoto fœdus ac pacem fecit: nec multo poſt cum Seleuco rege, ad defectores perſequendos veniente, congreſſus, victor fuit: quem diem Parthi exinde ſolennem, velut initium libertatis, obſervant.

CAP. V. Revocato u] deinde Seleuco novis motibus in Aſiam, dato laxamento, regnum Parthicum format, militem legit, caſtella munit, civitates firmat: urbem quoque nomine x] Daram, in monte Zapaortenon condit; cujus loci ea conditio eſt, ut neque munitius quicquam eſſe, neque amœnius poſſit. Ita enim & præruptis rupibus undique cingitur, ut tutela loci nullis defenſoribus egeat: & ſoli circumjacentis tanta ubertas eſt, ut propriis opibus expleatur. y) Jam fontium ac ſilvarum ea copia eſt, ut & aquarum abundantia irrigetur, & venationum voluptatibus exornetur. Sic Arſaces, quæſito ſimul conſtitutoque regno, non minus memorabilis Parthis, quam Perſis Cyrus, Macedonibus Alexander, Romanis Romulus, matura ſenectute decedit. Cujus memoriæ hunc honorem Parthi tribuerunt, ut omnes exinde reges ſuos Arſacis nomine nuncupent. Hujus filius & ſucceſſor regni, Arſaces & ipſe nomine, adverſus Antiochum, Seleuci filium, centum millibus peditum, & xx. millibus equitum, inſtructum, mira virtute pugnavit: ad poſtremum, in ſocietatem ejus aſſumptus eſt. Tertius Parthis rex z] Priapatius fuit, ſed & ipſe Arſaces dictus. Nam ſicut ſupra dictum eſt, omnes reges ſuos hoc nomine, ſicuti Romani

u *Itaque.* x *Mſ. Daram in monte Aparteno. l Claram in monte Taborreno.* y *al. omittunt. Jam.* z *vel Pampacius Arſaces III.*

mani Cæſares, Auguſtoſque, cognominavere. Hic actis in regno quindecim annis deceſſit, relictis duobus filiis, Mithridate & Phrahate: quorum major Phrahates *a*] more gentis, heres regni, Mardos, validam gentem, bello domuit; nec multo poſt deceſſit, multis filiis relictis: quibus præteritis, fratri potiſſimum Mithridati, inſignis virtutis viro, reliquit imperium: Plus *b*) regio quam patrio deberi nomini ratus: potiuſque patriæ, quam liberis conſulendum.

CAP. VI. Eodem ferme tempore, ſicuti in Parthis Mithridates, ita in Bactris Eucratides, magni uterque viri, regna ineunt. Sed Parthorum fortuna felicior, ad ſummum, hoc duce, imperii faſtigium eos perduxit. Bactriani autem per varia bella jactati, non regnum tantum, verum etiam libertatem amiſerunt: ſiquidem Sogdianorum & *c*) Drangaritanorum Indorumque bellis fatigati, ad poſtremum ab invalidioribus Parthis, velut *d*] exſangues, oppreſſi ſunt. Multa tamen Eucratides bella magna virtute geſſit: quibus attritus, cum obſidionem Demetrii, regis Indorum, pateretur, cum ccc. militibus, Lx. millia hoſtium aſſiduis eruptionibus vicit. Quinto itaque menſe liberatus, Indiam in poteſtatem redegit. Unde cum ſe reciperet, a filio, quem ſocium regni fecerat, in itinere interficitur: qui non diſſimulato parricidio, velut hoſtem non patrem interfeciſſet, & per ſanguinem ejus currum egit, & corpus abjici inſepultum juſſit. Dum hæc apud Bactros geruntur, interim inter Parthos & Medos bellum oritur. Cum varius utriuſque populi caſus fuiſſet, ad poſtremum victoria penes Parthos fuit. His viribus auctus Mithridates, Mediæ Bacaſin præponit: ipſe in Hyrcaniam profi-

a *Rectius more gentium.* b *I. regno.* c *rectius Drangianorum.* d *melius exſanguines ut ſupra,* 39. 5. 9.

proficiſcitur. Unde reverſus bellum cum *c*] Elymæorum rege geſſit; quo victo, hanc quoque gentem regno adjecit, imperiumque Parthorum à monte Caucaſo, multis populis in ditionem redactis, uſque ad flumen Euprathem protulit. Atque ita adverſa valetudine correptus, non minor Arſace proavo, glorioſa ſenectute decedit.

c *MS. Velimaorum, al. Idumaorum.*

LIBER XLII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Mithridatis, Parthorum regis, filius & ſucceſſor Phrahates à militibus interficitur.*
2. *Poſt Artabanum Mithridates, cognomine Magnus, regnat, qui bellum infert Armeniæ; de cujus origine & primis regibus diſſerit Juſtinus.*
3. *Jaſonis & Armenii, Armeniæ conditoris, elogia. Tigris fluvii origo.*
4. *Mithridati ejecto Orodes ſucceſſit, qui parricidiis & cladibus domi & foris exagitatur.*
5. *Phrahatis, filii Orodis, horrenda parricidia & varia fortuna. Auguſtus ab eo captivos Romanos & ſigna militaria repetit.*

CAP. I.

POſt necem Mithridatis, Parthorum regis, *a*] Phrahates filius ejus rex *b*] conſtituitur: qui cum inferre bellum, in ultionem tentati ab Antiocho Parthici regni, Syriæ ſtatuiſſet, Scytharum motibus ad ſua defendenda revocatur. *c*] Namque Scythæ in auxilium Parthorum adverſus Antiochum Syriæ regem mercede ſolicitati, cum confecto jam bello ſupervenilſent, & calumnia tardius lati

a *I. Phrahartes. MS. Phrahatus.* b *MS. ſtatuitur.* c *MS. itaque.*

ti auxilii, mercede fraudarentur; dolentes tantum iis itineris fruſtra emenſum, quum vel ſtipendium pro vexatione, vel alium hoſtem dari ſibi poſcerent, ſuperbo reſponſo offenſi, fines Parthorum vaſtare cœperunt. Igitur Phrahates, cum adverſus eos proficiſceretur, ad tutelam regni reliquit *d*] Hymerum quendam, pueritiæ ſibi flore conciliatum: qui tyrannica crudelitate, oblitus & vitæ præteritæ & vicarii officii, Babylonios multaſque alias civitates importune vexavit. Ipſe autem Phrahates exercitum Græcorum, quem bello Antiochi captum ſuperbe crudeliterque tractaverat, in bellum ſecum ducit: immemor prorſus, quod hoſtiles eorum animos nec captivitas minuerat, & inſuper injuriarum indignitas exacerbaverat. Itaque cum inclinatam Parthorum aciem vidiſſent, arma ad hoſtes tranſtulere: & diu cupitam captivitatis ultionem, exercitus Parthici & ipſius Phrahatis regis cruenta cæde exſequuti ſunt.

CAP. II. In hujus locum Artabanus, patruus ejus, rex ſubſtituitur. Scythæ autem contenti victoria, depopulata Parthia, in patriam revertuntur. Sed Artabanus, bello *e*] Thogariis illato, in brachio vulneratus, ſtatim decedit. Huic Mithridates filius ſuccedit: cui res geſtæ Magni cognomen dedere; quippe claritatem parentum, æmulatione virtutis accenſus, animi magnitudine ſupergreditur. Multa igitur bella cum finitimis magna virtute geſſit; multoſque populos Parthico regno addidit. Sed & cum Scythis proſpere aliquoties dimicavit, ultorque injuriæ parentum fuit. Ad poſtremum *f*) Ortoadiſti Armeniorum regi bellum intulit. Sed quoniam in Armeniam tranſitum facimus, origo ejus paullo altius repetenda eſt. Neque enim ſilentio præteriri tantum regnum fas eſt, cum fines

d *MS. Hamerum.* e 1. *Colchatariis. MS. Theogariis, al. Teocaris.* f *MS. Arthoadiſti.*

fines ejus, poſt Parthiam, omnium regnorum magnitudinem ſuperent. Siquidem Armenia à Cappadocia uſque mare Caſpium, undecies centum millia *g*] patet; ſed in latitudinem millia paſſuum ſeptingenta porrigitur. Condita eſt autem ab Armenio, Jaſonis Theſſali comite: quem cum *h*) perditum propter inſignem periculoſamque regno ſuo virtutem *i*] Pelias rex cuperet, denuntiata militia, in Colchos eum abire jubet; pellemque arietis memorabilem gentibus reportare: ſperans interitum viri, aut ex periculis tam longæ navigationis, aut ex bello tam profundæ barbariæ. Igitur Jaſon, divulgata opinione tam glorioſæ expeditionis, cum ad eum certatim principes juventutis totius ferme *k*) orbis concurrerent, exercitum fortiſſimorum virorum, qui Argonautæ cognominati ſunt, comparavit: quem cum magnis rebus geſtis incolumem reduxiſſet, rurſus à Peliæ filiis Theſſalia pulſus, magna vi cum ingenti multitudine, quæ ad famam virtutis ejus ex omnibus gentibus quotidie confluebat, comite Medea uxore, quam repudiatam miſeratione exilii rurſum receperat, & Medio privigno, ab Ægeo, rege Athenienſium, genito, Colchos repetivit, ſocerumque etiam regno pulſum reſtituit.

CAP. III. Magna deinde bella cum finitimis geſſit; captaſque civitates partim regno ſoceri, ad abolendam ſuperioris militiæ injuriam, qua & filiam ejus Medeam abduxerat, & filium *l*] Ægialium interfecerat, adjunxit; partim populis, quos ſecum adduxerat, aſſignavit. Primuſque humanorum poſt Herculem & *m*] Liberum, qui reges Orientis fuiſſe traduntur, eam *n*) cœli plagam domuiſſe dicitur.

g *MS. mille paſſuum patet.* h *MS. perd. invenire, forte interire.* i *MS. Peleas.* k *MS. urbis.* l *al. fil. Æta Ægialum.* m *MS. Lib. patrem.* n *an ſoli legendum.*

tur. populis quibuſdam *o*) Frudium & Amphiſtratum, aurigas Caſtoris & Pollucis, duces aſſignavit. Cum Albanis fœdus percuſſit: qui Herculem ex Italia ab Albano monte, cum Geryone extincto armenta ejus per Italiam duceret, ſecuti dicuntur quique memores Italicæ originis, exercitum Cn. Pompeji bello Mithridatico *p*] fratres ſalutavere. Itaque Jaſoni totus ferme Oriens, ut conditori, divinos honores templaque conſtituit: quæ Parmenion, dux Alexandri Magni, poſt multos annos dirui juſſit, ne cujuſquam nomen in Oriente venerabilius, quam Alexandri eſſet. Poſt mortem Jaſonis, Medius, æmulus virtutis ejus, in honorem *q*] matris, Medeam urbem condidit; regnumque ex nomine ſuo Medorum conſtituit, ſub cujus majeſtate *r*] Orientis poſtea imperium fuit. Albanis vicinæ Amazones ſunt: quarum reginam Thaleſtrem concubitum Alexandri petiſſe, multi auctores prodidere. Armenius quoque & ipſe Theſſalus, unus de numero ducum Jaſonis, recollecta multitudine, quæ amiſſo Jaſone rege paſſim vagabatur, Armeniam condit: à cujus montibus Tigris fluvius modicis primo incrementis naſcitur: interjecto deinde aliquanto ſpatio, ſub *ſ*) terras mergitur; atque ita poſt quinque & viginti millia paſſuum grande jam flumen in regione Sophene *t*] emergit; ac ſic in paludes Euphratis recipitur.

CAP. IV. Igitur Mithridates, rex Parthorum, poſt bellum Armeniæ, propter crudelitatem a ſenatu Parthico, regno pellitur. Frater ejus Orodes, cum regnum vacans occupaſſet, Babyloniam, quò Mithridates confugerat, diu obſidet: & fame coactos, in deditionem oppidanos compellit. Mithridates autem fiducia cognationis, ultro ſe in poteſtatem

o *MS. Fraudium, al. Fandium.* I. *Phrygium.* p *al. ut fratres.* q *I. add. Medeam.* r *MS. conſtituti Or.* ſ *MS. terra.* t *MS. mergitat.*

ſtatem Orodis tradit. Sed Orodes plus hoſtem quam fratrem cogitans, in conſpectu ſuo trucidari eum juſſit: & poſt hæc bellum cum Romanis geſſit, Craſſumque imperatorem cum filio & omni exercitu Romano delevit. Hujus filius Pacorus, miſſus ad perſequendas Romani belli reliquias, magnis rebus in Syria geſtis, in Parthiam patri ſuſpectus revocatus: quo abſente, exercitus Parthorum relictus in Syria à Caſſio quæſtore Craſſi cum omnibus *u*) ducibus trucidatur. His ita geſtis, non magno poſt tempore, Romanis inter Cæſarem Pompejumque civile bellum oritur: in quo Parthi Pompejanarum partium fuere, & propter amicitiam cum Pompejo bello Mithridatico junctam, & propter Craſſi necem, cujus filium in partibus Cæſaris eſſe audierant, quem ultorem patris victore Cæſare futurum non *x*) dubitabant. Itaque victis patribus Pompejanis, & Caſſio & Bruto auxilia adverſus Auguſtum & Antonium miſere: & poſt belli finem rurſum, Pacoro duce, inita cum Labieno ſocietate, Syriam & Aſiam vaſtavere; caſtraque Ventidii, qui poſt Caſſium abſente Pacoro exercitum Parthicum fuderat, magna mole aggrediuntur. Sed ille, ſimulato timore, diu continuit ſe, & *y*) inſultare Parthos aliquantiſper paſſus eſt. Ad poſtremum in ſecuros lætoſque partem legionum emiſit: quarum impetu fuſi Parthi in diverſa abiere. Pacorus cum fugientes ſuos abduxiſſe ſecum legiones Romanas putaret, caſtra Ventidii, veluti ſine defenſoribus, aggreditur. Tum Ventidius reliqua parte legionum emiſſa, univerſam Parthorum manum cum rege ipſo Pacoro interfecit; nec ullo bello Parthi unquam majus vulnus z] acceperunt. Hæc cum in Parthia nuntiata eſſent, Orodes pater Pacori, qui paulo ante vaſtatam Syriam, occu-

u *MS. deletur ducibus.* x *MS. deliberabant.* y *MS. exultare.* z *al. acceperant.*

occupatam Aſiam à Parthis audierat, victoremque Pacorum Romanorum gloriabatur, repente filii morte, & exercitus clade audita, ex dolore in furorem vertitur. Multis diebus non alloqui quemquam, non cibum ſumere, non vocem mittere, ita ut etiam mutus factus videretur. Poſt multos deinde dies, ubi dolor vocem laxaverat, nihil aliud quam Pacorum vocabat: Pacorus illi videri, Pacorus audiri videbatur; cum illo loqui, cum illo conſiſtere: interdum quaſi amiſſum flebiliter dolebat. Poſt longum deinde luctum, alia ſolicitudo miſerandum ſenem invadit, quem, ex numero xxx. filiorum, in locum Pacori regem deſtinet. Multæ pellices, ex quibus generata tanta juventus erat, pro ſuis quæque ſolicitæ animum ſenis obſidebant. Sed fatum Parthiæ fecit, in qua jam quaſi ſolenne eſt, reges parricidas habere, ut ſceleratiſſimus omnium, & ipſe Phrahates nomine, rex ſtatueretur.

CAP. V. Itaque ſtatim, quaſi nollet *a*) mori, patrem interfecit: fratres quoque *b*) xxx. trucidat: ſed nec in filiis ceſſant parricidia. Nam, cum infeſtos ſibi optimates propter aſſidua ſcelera videret, ne eſſet qui nominari rex poſſet, adultum filium interfici jubet. Huic Antonius propter auxilium adverſus ſe & Cæſarem latum, bellum cum ſedecim validiſſimis legionibus intulit; ſed graviter multis præliis vexatus, à Parthia refugit. Qua victoria inſolentior Phrahates redditus, cum multa crudeliter conſuleret, in exilium à populo ſuo pellitur. Itaque cum magno *c*) tempore finitimas civitates, ad poſtremum Scythas precibus fatigaſſet, Scytharum maximo auxilio in regnum reſtituitur. Hoc abſente, regem Parthi Tyridatem quendam conſtituerant: qui audito adventu Scytharum, cum

 magna

a *Naturaliter.* b *rectius, omnes triginta. ut in MS.*
c *al. interpon. poſt.*

magna amicorum manu ad Cæſarem, in Hiſpaniam bellum tunc temporis gerentem, profugit, obſidem Cæſari minimum filium Phrahatis ferens: quem negligentius cuſtoditum rapuerat. Quo cognito, Phrahates legatos ſtatim ad Cæſarem mittit, ſervum ſuum Tyridatem, & filium remitti ſibi poſtulat. Cæſar, & legatione Phrahatis audita, & Tyridatis poſtulatis cognitis (nam & ipſe reſtitui in regnum deſiderabat, juris Romanorum futuram Parthiam affirmans; ſi ejus regnum muneris eorum fuiſſet,) neque Tyridatem deditorum ſe Parthis dixit, neque adverſus Parthas Tyridati auxilia daturum. Ne tamen per omnia nihil à Cæſare obtentum videretur, Phrahati filium ſine pretio remiſit; & Tyridati, quoad manere apud Romanos vellet, opulentum ſumptum præberi juſſit. Poſt hæc finito Hiſpanienſi bello, cum in Syriam ad componendum Orientis ſtatum veniſſet, metum *d*) Phrahati incuſſit, ne bellum Parthiæ vellet inferre. Itaque tota Parthia captivi ex Craſſiano ſive Antonii exercitu recollecti, ſignaque cum his militaria Auguſto remiſſa. Sed & filii, nepoteſque Phrahatis, obſides Auguſto dati: pluſque Cæſar magnitudine nominis ſui fecit, quam armis alius imperator facere potuiſſet.

d *MS. & Phraati.*

LIBER XLIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Romani imperii initia. Urbis origo, primi Italiæ cultores & reges.*
2. *Rhea Numitoris filia Remum & Romulum parit, qui mira quadam ratione educati emergunt.*
3. *Romaque condita Senatus conſtitutus, rapta Sabinæ: vicini ſubacti. Phocenſes Tarquinii temporibus Maſſiliam condunt, Liguribus invidentibus.*

4. Varia

4. *Varia Maſſilienſium fortuna, & felices ſucceſſus.*
5. *Maſſilienſium bella, & fœdera. Eorundem benevolentia & munificentia in Romanos.*

CAP. I.

PArthicis, Orientalibuſque, ac totius propemodum Orbis rebus explicitis; ad initia Romanæ urbis Trogus, velut poſt longam peregrinationem, domum revertitur: ingrati civis *a*] officium exiſtimans, ſi, cum omnium gentium res geſtas illuſtraverit, *b*] de ſola tantum patria taceat. Breviter igitur initia Romani imperii perſtringit: ut nec modum propoſiti operis excedat, nec utique originem Urbis, quæ eſt caput totius Orbis, ſilentio prætermittat. Italiæ cultores primi Aborigines fuere; quorum rex Saturnus tantæ juſtitiæ fuiſſe traditur, ut neque ſervierit ſub illo quiſquam, neque quicquam privatæ rei habuerit; ſed omnia communia, & indiviſa omnibus fuerint, veluti unum cunctis patrimonium eſſet. Ob cujus exempli memoriam cautum eſt, ut Saturnalibus, exæquato omnium jure, paſſim in conviviis ſervi cum dominis recumbant. Itaque Italia, regis nomine, Saturnia appellata eſt; & mons in quo habitabat, Saturnius; in quo nunc, veluti à Jove pulſo ſedibus ſuis Saturno, Capitolium eſt. Poſt hunc tertio loco regnaſſe Faunum ferunt, ſub quo Evander ab Arcadiæ urbe *c*] Pallanteo, in Italiam cum mediocri turba popularium venit: cui Faunus & agros, & montem, quem ille poſtea *d*) Palatium appellavit, benigne aſſignavit. In hujus radicibus templum Lycæo, quem Græci Pana, Romani Lupercum appellant, conſtituit: ipſum Dei ſimulacrum nudum caprina pelle amictum eſt, quo habitu nunc Romæ Lu-

a *Rectius indicium legendum.* b *MS. deſolatam patr.* c *Pallantium urbs Arcadiæ.* d *I. Palatinum. MS. Palantinum.*

Lupercalibus decurritur. Fauno fuit uxor nomine Fatua, quæ aſſidue divino ſpiritu impleta, velut per furorem, futura *e*) præmonebat. Unde adhuc qui inſpirari ſolent, fatuari dicuntur. Ex filia Fauni & Hercule, qui eodem tempore, extincto Geryone, armenta, victoriæ præmia, per Italiam ducebat, ſtupro conceptus Latinus procreatur. Quo tenente regnum, Æneas ab Ilio, Troja à Græcis expugnata, in Italiam venit: ſtatimque bello exceptus, cum in aciem exercitum eduxiſſet, ad colloquium vocatus, tantam adminiſtrationem ſui Latino præbuit, ut & in ſocietatem regni reciperetur; & Lavinia in matrimonium ei data, gener aſciſceretur. Poſt hæc commune utriuſque bellum adverſus Turnum Rutulorum regem, propter fraudatas Laviniæ nuptias, fuit: in quo & Turnus & Latinus interierunt. Igitur cum Æneas jure victoriæ utroque populo potiretur, urbem ex nomine uxoris Laviniæ condidit. Bellum deinde adverſus Mezentium, regem Ethruſcorum, geſſit: in quo cum ipſe occidiſſet, in locum ejus Aſcanius filius ſucceſſit: qui Lavinio relicto, longam Albam condidit, quæ trecentis annis caput regni fuit.

CAP. II. Poſt multos deinde urbis hujus reges, ad poſtremum Numitor & Amulius regno potiti ſunt. Sed Amulius, cum *f*) ætate priorem Numitorem oppreſſiſſet, filiam ejus Rheam in perpetuam virginitatem, ne quis vindex regni ſexus virilis ex gente Numitoris oriretur, demerſit: *g*) addita injuriæ ſpecie honoris, ut non damnata, ſed ſacerdos electa videretur. Igitur clauſa in luco Marti ſacro, duos pueros, incertum ſtupro, an ex Marte conceptos, enixa eſt. Quo cognito, Amulius multiplicato metu proventu duorum, pueros exponi jubet; & puellam vinculis onerat, ex quorum injuria deceſſit. Sed fortuna origini Romanæ proſpi-

e *Al. præcinebat.* f *alii interponunt, vi* g *lege addita injuriæ.*

ſpiciens, pueros lupæ alendos obtulit: quæ amiſſis catulis, diſtenta ubera exinanire cupiens, nutricem ſe infantibus præbuit. Quum ſæpius ad parvulos, veluti ad catulos, reverteretur, rem Fauſtulus paſtor animadvertit, ſubtractoſque feræ, inter greges *h*] pecorum agreſti vita nutrivit. Martios pueros fuiſſe, ſive quod in luco Martis enixi ſunt, ſive quod à lupa, quæ in tutela Martis eſt, nutriri, velut manifeſtis argumentis creditum. Nomina pueris, alteri Remo, alteri Romulo fuere *i*] Adultis inter paſtores, de virtute quotidiana certamina, & vires & pernicitatem auxere. Igitur cum latrones à rapina pecorum induſtrie frequenterque ſummoverent Remus ab iiſdem latronibus captus, veluti ipſe eſſet, quod in aliis prohibebat, regi offertur; crimini datur, quaſi greges Numitoris infeſtare ſolitus eſſet. Tunc à rege Numitori in ultionem traditur. Sed Numitor adoleſcentia juvenis permotus, & in ſuſpicionem expoſiti nepotis adductus, cum eum nunc lineamentorum filiæ ſimilitudo, nunc ætas expoſitionis temporibus congruens, anxium *k*] tenerent, repente Fauſtulus cum Romulo ſupervenit: à quo cognita origine puerorum, facta conſpiratione, & adoleſcentes in ultionem maternæ necis, & Numitor in vindictam erepti regni, armantur.

CAP. III. Occiſo Amulio, regnum Numitori reſtituitur, & *l*) urbs Romana ab adoleſcentibus conditur. Tunc & ſenatus centum ſeniorum, qui patres dicti ſunt, conſtituitur; tunc & vicinisconnubia paſtorum dedignantibus, virgines Sabinæ rapiuntur; finitimiſque populis armis ſubjectis, primum Italiæ, & mox Orbis imperium quæſitum. Per ea adhuc tempora reges haſtas pro diademate habebant, quas Græci ſceptra dixere. Nam & ab origine rerum pro diis immortalibus veteres haſtas

T 3 colue-

h *MS. porcorum* i *Adulti.* k 1. *teneret.* l 1. *interponunt, ibi.*

coluere: ob] cujus religionis memoriam, adhuc deorum ſimulacris haſtæ adduntur. Temporibus Tarquinii regis, ex Aſia Phocenſium juventus, oſtio Tiberis invecta, amicitiam cum Romanis junxit: inde in ultimos Galliæ ſinus navibus profecta, Maſſiliam inter Ligures & feras gentes Gallorum condidit: magnaſque res, ſive dum armis ſe adverſus Gallicam feritatem tuentur, ſive dum ultro laceſſunt, à quibus fuerant ante laceſſiti, geſſerunt. Namque Phocenſes *m*] exiguitate ac maciе terræ coacti, ſtudioſius mare quam terras exercuere: piſcando, mercando, plerumque etiam latrocinio maris (quod illis temporibus gloriæ habebatur) vitam tolerabant. Itaque in ultimam Oceani oram procedere auſi, in ſinum Gallicum oſtio Rhodani amnis devenere. Cujus loci amœnitate capti, reverſi domum, referentes quæ viderant, plures ſolicitavere. Duces claſſis Simos & Protis fuere. Itaque regem *n*] Segobrigiorum, Nannum nomine, in cujus finibus urbem condere geſtiebant, amicitiam petentes, conveniunt. Forte eo die rex occupatus in apparatu nuptiarum Gyptis filiæ erat: quam more gentis, electo inter epulas genero, nuptum tradere illic parabat. Itaque cum ad nuptias invitati omnes proceſſiſſent, rogantur etiam Græci hoſpites ad convivium. Introducta deinde virgo, cum juberetur à patre aquam porrigere ei quem virum eligeret, tunc omiſſis omnibus ad Græcos converſa, aquam *o*] Proti porrigit: qui factus ex hoſpite gener, locum condendæ urbis à ſocero accepit. Condita igitur Maſſilia eſt prope oſtia Rhodani amnis, in remoto ſinu, veluti in angulo maris. Sed Ligures incrementis urbis invidentes, Græcos aſſiduis bellis fatigabant. Qui pericula propulſando in tantum enituerunt, ut, victis hoſtibus, in captivis

m *l. ex ignavitate.* n *MS. Segobrigorum, al. Segobriorum.* o *MS. Proto. l. Perano.*

ptivis agris multas colonias conſtituerent.

CAP. IV. Ab his igitur Galli, & uſum vitæ cultioris, depoſita & manſuefacta barbaria, & agrorum cultus, & urbes mœnibus cingere didicerunt. Tunc & legibus, non armis vivere, tunc & vitem putare, tunc olivam ſerere conſueverunt: adeoque magnus & hominibus & rebus impoſitus eſt nitor, ut non Græcia in Galliam emigraſſe, ſed Gallia in Græciam tranſlata videretur. Mortuo rege Nanno Segobrigiorum, à quo locus acceptus condendæ urbis fuerat, cum regno filius ejus Comanus ſucceſſiſſet, affirmante regulo quodam, quandoque Maſſiliam exitio finitimis populis futuram, opprimendamque in ipſo ortu, ne mox validior ipſum obrueret. Subnectit & illam fabulam: Canem aliquando partu gravidam locum à paſtore precario petiſſe, in quo pareret: quo obtento, iterato petiſſe, ut ſibi educare eodem in loco catulos liceret: ad poſtremum adultis catulis, fultam domeſtico præſidio, proprietatem loci ſibi vindicaſſe. Non aliter Maſſilienſes, qui nunc inquilini videantur, quandoque dominos regionum futuros. His incitatus rex, inſidias Maſſilienſibus *p*) extruit. Itaque ſolenni Floraliorum die multos fortes ac ſtrenuos viros hoſpitii jure in urbem miſit: plures ſcirpiis latentes, frondibuſque ſupertectos induci vehiculis jubet; & ipſe cum exercitu in proximis montibus deliteſcit; ut, quum nocte à prædictis apertæ portæ forent, tempeſtive ad inſidias adeſſet; urbemque ſomno ac vino ſepultam *q*) armatis invaderet. Sed has inſidias mulier quædam, regis cognata, prodidit, quæ adulterare cum Græco adoleſcente ſolita, in amplexu juvenis, *r*] miſerata formæ ejus inſidias aperuit, periculumque declinare jubet. Ille rem ſtatim ad magiſtratus defert: at-

p *MS. inſtruit. al. inſtituit.* q *I. armati invaderent, al. armis inv.* r *rectius miſerta formæ.*

que ita patefactis inſidiis, cuncti Ligures comprehenduntur, latenteſque de ſcirpiis protrahuntur. Quibus omnibus interfectis, inſidianti regi inſidiæ tenduntur. Cæſa ſunt cum ipſo rege hoſtium ſeptem millia. Exinde Maſſilienſes feſtis diebus portas claudere, vigilias agere, ſtationem in muris obſervare, peregrinos recognoſcere, ſ) curas habere, ac, veluti bellum habeant, ſic urbem pacis temporibus cuſtodire. Adeo illic bene inſtituta, non temporum neceſſitate, ſed recte faciendi conſuetudine ſervantur.

CAP. V. Poſt hæc magna illis cum Liguribus, magna cum Gallis fuere bella: quæ res & urbis gloriam auxit, & virtutem Græcorum, multiplicata victoria, celebrem inter finitimos reddidit. Carthaginienſium quoque exercitus, cum bellum captis piſcatorum navibus ortum eſſet, ſæpe fuderunt, pacemque victis dederunt: cum Hiſpanis amicitiam junxerunt: cum Romanis prope ab initio conditæ urbis fœdus ſumma fide cuſtodierunt, auxiliiſque in omnibus bellis induſtrie ſocios juverunt. Quæ res illis & virium fiduciam auxit, & pacem ab hoſtibus præſtitit. Cum igitur Maſſilia fama rerum geſtarum, & abundantia opum, & virium gloria virente floreret, repente finitimi populi ad nomen Maſſilienſium delendum, veluti ad commune extinguendum incendium, concurrunt. Dux conſenſu omnium t) Catumandus regulus eligitur, qui cum magno exercitu lectiſſimorum virorum urbem hoſtium obſideret, per quietem ſpecie torvæ mulieris, quæ ſe deam dicebat, exterritus, ultro pacem cum Maſſilienſibus fecit, petitoque ut intrare illi urbem, & deos eorum adorare liceret, cum in arcem Minervæ veniſſet, conſpecto in porticibus ſimulacro deæ, quam per quietem viderat, repente

ſ h. e. curioſe ſcrutari. t MS. Catimandos. I, Catimandus.

repente exclamat, illam eſſe, quæ ſe nocte exterruiſſet: illam; quæ recedere ab obſidione juſſiſſet. Gratulatuſque Maſſilienſibus, quod animadverteret, eos ad curam deorum immortalium pertinere, torque aureo donata dea, in perpetuum amicitiam cum Maſſilienſibus junxit. Parta pace, & ſecuritate fundata, revertentes à Delphis Maſſilienſium legati, quo miſſi munera Apollini tulerant, audierunt urbem Romanam à Gallis captam, incenſamque. Quam rem, domi nuntiatam, publico funere Maſſilienſes proſequuti ſunt, aurumque & argentum publicum privatumque contulerunt, ad explendum pondus Gallis, à quibus redemptam pacem cognoverant. Ob quod meritum & immunitas illis decreta, & locus ſpectaculorum in ſenatu datus, & fœdus æquo jure percuſſum. In poſtremo libro Trogus majores ſuos à Vocontiis originem ducere; avum ſuum Trogum Pompejum, Sertoriano bello, civitatem à Cn. Pompejo percepiſſe dicit: patruum Mithridatico bello turmas equitum ſub eodem Pompejo duxiſſe, patrem quoque ſub Cajo Cæſare militaſſe, epiſtolarumque & *u*) legationum, ſimul & anuli, curam habuiſſe.

u *MS. interponunt, ac divitiarum & leg.*

LIBER XLIV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Hiſpaniæ nomen, ſitus, fertilitas, amnes, clauſtra forma, ſalubritas.*
2. *Hiſpanorum mores, primus dux Viriatus.*
3. *Equarum Luſitanicarum fabula. Gallæcorum origo, divitiæ, & miranda.*
4. *Habidis, Gallæciæ & finitimarum regionum principis, hiſtoria, ſeu fabuloſa narratio, & prudens adminiſtratio. Geryonis, qui triplex fabulis dictus, regnum.*

5. Carthaginienſium imperium, præclari eorundem duces violenta morte pereunt. Hiſpanos domat Cæſar Auguſtus.

CAP. I.

Hiſpania, ſicuti Europæ terminos claudit, ita & hujus operis finis futura eſt. Hanc veteres ab Ibero amne primum Iberiam, poſtea ab Hiſpano Hiſpaniam cognominaverunt. Hæc inter Africam & Galliam poſita. Oceani freto, & Pyrenæis montibus clauditur. Sicut minor utraque terra, ita utraque fertilior. Nam neque, ut Africa, violento ſole torretur; neque, ut Gallia, aſſiduis ventis fatigatur; ſed media inter *a*) utramque, hinc temperato calore, inde felicibus & tempeſtivis imbribus, in omnia frugum genera fœcunda eſt; adeo ut non ipſis tantum incolis, verum etiam Italiæ urbique Romanæ cunctarum rerum abundantiam ſufficiat. Hinc enim non frumenti tantum magna copia eſt, verum & vini, mellis, oleique: nec ferri ſolum materia præcipua eſt, ſed & equorum pernices greges: *b*) nec ſumma tantum terræ laudanda bona, verum & abſtruſorum metallorum felices divitiæ. Jam lini ſpartique vis ingens: minii certe nulla feracior terra. In hac curſus amnium, non torrentes rapidique ut noceant; ſed lenes, & vineis campiſque *c*) irrigui, æſtuariiſque Oceani affatim piſcoſi; plerique etiam divites auro, quod in paludibus vehunt. Uno tantum Pyrenæi montis dorſo adhæret Galliæ; reliquis partibus undique in orbem mari cingitur. Forma terræ prope quadrata, niſi quod artantibus freti litoribus in Pyrenæum coit. Porro Pyrenæi montis ſpatium ſexcenta millia *d*) paſſuum efficit. Salubritas cæli per omnem Hiſpaniam æqualis, quia aeris ſpiritus, nulla paludium gravi nebula inficitur:

a *MS. utrumque* b *al. ſed nec.* c *MS. ſic legunt, irrigua eſt variis (al. vivariis) quoque oceani aſſ. piſcoſis.* d *MS. paſſus.*

tur: Huc accedunt & marinæ auræ, undique verſus aſſidui flatus, quibus omnem provinciam penetrantibus, eventilato terreſtri ſpiritu, præcipua e] hominibus ſanitas redditur.

CAP. II. Corpora hominum ad inediam, laboremque, animi ad mortem parati. Dura omnibus & adſtricta parcimonia. Bellum quam otium malunt: ſi extraneus deeſt, domi hoſtem quærunt. Sæpe tormentis pro ſilentio rerum creditarum immortui: adeo illis fortior taciturnitatis cura, quam vitæ. Celebratur etiam bello Punico ſervi illius patientia, qui ultus dominum inter tormenta riſu exultavit, ſerenaque lætitia crudelitatem torquentium vicit. Velocitas genti pernix; f) inquies animus: plurimis militares equi, & arma, ſanguine g) ipſorum cariora. Nullus h] in feſtos dies epularum apparatus. Aqua calida lavari, poſt ſecundum bellum Punicum à Romanis didicere. In tanta ſeculorum ſerie nullus illis dux magnus, præter Viriatum, fuit: qui annis decem Romanos varia victoria fatigavit; (adeo feris propiora, quam hominibus ingenia i] gerunt: quem ipſum, non judicio populi electum, ſed ut cavendi ſcientem, declinandorumque periculorum peritum, ſequuti ſunt. Cujus ea virtus continentiaque fuit, ut, cum Conſulares exercitus frequenter vicerit, tantis rebus geſtis non armorum, non veſtis cultum, non denique victum mutaverit: ſed in eo habitu, quo primum bellare cœpit, perſeveraverit; ut quivis gregarius miles ipſo imperatore opulentior videretur.

CAP. III. In Luſitanis juxta fluvium Tagum, k] vento equas fetus concipere multi auctores prodidere; quæ fabulæ ex equarum fecunditate, & gregum multitudine natæ ſunt: qui tanti in l) Gallæcia

e *I. omnibus.* f *MS. inquietus.* g *I. ſui ipſorum.* h *I. niſi feſtis diebus.* i *I. ſunt.* k *ſlante Favonio.*

lecia, & *m*) Luſitania, ac tam pernices viſuntur, ut non immerito vento ipſo concepti videantur. Galleci autem Græcam ſibi originem aſſerunt. Siquidem poſt finem Trojani belli, Teucrum, morte Ajacis fratris inviſum patri Telamoni, quum non reciperetur in regnum, Cyprum conceſſiſſe, atque ibi urbem nomine antiquæ patriæ Salaminam condidiſſe. Inde, accepta opinione paternæ mortis, patriam repetiſſe. Sed quum ab *n*] Euryſace, Ajacis filio, receſſu prohiberetur, Hiſpaniæ litoribus appulſum, loca, ubi nunc eſt Carthago nova, occupaſſe: inde Galleciam tranſiſſe, & poſitis ſedibus genti nomen dediſſe. Gallecia autem portio, *o*] Amphilochi dicuntur. Regio cum æris ac plumbi uberrima, tum &. minio, quod etiam vicino flumini nomen dedit. Auro quoque ditiſſima; adeo ut etiam *p*) aratro frequenter glebas aureas *q*) exſcindant. In hujus gentis finibus ſacer mons eſt, quem ferro violari nefas habetur: ſed ſi quando fulgure terra proſciſſa eſt, *r*) quæ in his locis aſſidua res eſt, detectum aurum, velut dei munus, colligere permittitur. Feminæ res domeſticas, agrorumque culturas adminiſtrant: ipſi armis, & rapinis ſerviunt. Præcipua his quidem ferri materia, ſed aqua ipſo ferro violentior; quippe temperamento ejus ferrum acrius redditur; nec ullum apud eos telum probatur, quod non aut Bilbili fluvio, aut Chalybe tingatur. Unde etiam Chalybes, fluvii hujus finitimi, appellati; ferroque ceteris præſtare dicuntur.

CAP. IV. Saltus vero Turteſiorum, in quibus Titanas bellum adverſus deos geſſiſſe proditur, incoluere Curetes: quorum rex vetuſtiſſimus *ſ*] Gargoris, mellis colligendi uſum primus invenit. Huic cum

m *MS. Luſitanea.* n *MS. Euriſte. al. Erice. al. Euriſte.* o *urbis nomen.* p *MS. aratra.* q *MS. excidant.* r *al. quod.* ſ *l. Targoris.*

cum ex filiæ ſtupro nepos proveniſſet, pudore flagitii variis generibus extingui parvulum voluit: ſed t] per omnes caſus fortuna quadam ſervatus, ad poſtremum ad regnum tot periculorum miſeratione pervenit. Primum omnium, cum eum exponi juſſiſſet, & poſt dies ad corpus expoſiti requirendum miſiſſet, inventus eſt vario ferarum lacte nutritus. Deinde relatum domum, tramite anguſto, per quem armenta commeare conſueverant, projici jubet: crudelis prorſus, qui proculcari nepotem, quam ſimplici morte interfici maluit. Ibi quoque cum inviolatus eſſet, nec alimentis egeret, canibus primo jejunis, & multorum dierum abſtinentia cruciatis, mox etiam ſuibus u] objecit. Itaque, cum non ſolum non x] nocerent, verum etiam quarundam uberibus aleretur; ad ultimum, in Oceanum abjici juſſit. Tum plane manifeſto quodam numine inter furentes æſtus, ac reciprocantes undas, velut y] nave, non fluctu, veheretur, leni ſalo in litore exponitur: nec multo poſt cerva affuit, quæ ubera parvulo offerret. Inde denique, converſatione nutricis, eximia puero pernicitas fuit: interque cervorum greges diu montes ſaltuſque, haud inferior velocitate, peragravit. Ad poſtremum laqueo captus, regi dono z) datus eſt. Tunc & lineamentorum ſimilitudine, & notis corporis, quæ a] inuſtæ parvulo fuerant nepos agnitus. Admiratione deinde tot caſuum periculorumque, ab eodem ſucceſſor regni deſtinatur. Nomen illi impoſitum b] Habidis: qui ut regnum accepit, tantæ magnitudinis fuit, ut non fruſtra deorum majeſtate tot periculis ereptus videretur: quippe barbarum populum legibus junxit; & boves primus aratro domari; frumentaque ſulco quærere docuit; &

t *Al. omnes &c.* u *al. objici jubet.* x *al. nocerentur.* y *MS. navi cum fluctu.* z *MS. donatus.* a *MS. viſa. al. injuncta.* b *MS. Habetis. al. Havidis. al. Habide.*

& ex agreſti cibo *c*) mitiora veſci, odio eorum quæ ipſe paſſus fuerat, homines coëgit. Hujus caſus fabuloſi viderentur, niſi & Romanorum conditores lupa nutriti, & Cyrus rex Perſarum cane altus proderetur. Ab hoc & miniſteria ſervilia populo interdicta, & plebs in ſeptem urbes diviſa. Mortuo Habide regnum per multa ſecula à ſucceſſoribus ejus retentum eſt. In alia parte Hiſpaniæ, *d*) & quæ ex inſulis conſtat, regnum penes Geryonem fuit, In hac tanta pabuli lætitia eſt, ut niſi abſtinentia interpellata ſagina fuerit, pecora rumpantur. Inde denique armenta Geryonis, quæ illis temporibus ſolæ opes habebantur, tantæ famæ fuere, ut Herculem ex Aſia prædæ magnitudine illexerint. Porro Geryonem ipſum non triplicis naturæ, ut fabulis proditur, fuiſſe ferunt: ſed tres fratres tantæ concordiæ extitiſſe, ut uno animo omnes regi viderentur: nec bellum Herculi ſua ſponte intuliſſet; ſed cum armenta ſua rapi vidiſſent, amiſſa bello repetiſſe.

CAP. V. Poſt regna deinde Hiſpaniæ, primi Carthaginienſes imperium provinciæ occupavere. Nam cum Gaditani à Tyro, unde & Carthaginienſibus origo eſt, ſacra Herculis, per quietem juſſi, in Hiſpaniam tranſtuliſſent, urbemque ibi condidiſſent invidentibus incrementis novæ urbis finitimis Hiſpaniæ populis, ac propterea Gaditanos bello laceſſentibus, auxilium conſanguineis Carthaginienſes *e*] miſere. Ibi felici expeditione & Gaditanos ab injuria vindicaverunt, & majorem partem provinciæ imperio ſuo adjecerunt. Poſtea quoque hortantibus primæ expeditionis auſpiciis, Hamilcarem imperatorem cum magna manu ad occupandam provinciam miſere: qui magnis rebus geſtis, dum fortunam inconſultius ſequitur, in inſidias deductus, occiditur. In hujus locum gener ipſius Haſdrubal mittitur; qui

c *MS. mitioribus.* d *MS. ea viz. qua.* e *M. S. emiſere.*

qui & ipſe à ſervo Hiſpani cujuſdam, ulciſcente domini injuſtam necem, interfectus eſt. *f*) Major utroque Annibal imperator, Hamilcaris filius, ſuccedit. Siquidem utriuſque res geſtas ſupergreſſus, univerſam Hiſpaniam domuit: inde Romanis illato bello, Italiam per annos ſexdecim variis cladibus fatigavit: cum interea Romani miſſis in Hiſpaniam Scipionibus, primo Pœnos provincia expulerunt: poſtea cum ipſis Hiſpanis gravia bella geſſerunt. Nec prius, perdomita provincia, jugum Hiſpani accipere potuerunt, quam Cæſar Auguſtus, perdomito orbe, *g*) victricia ad eos arma tranſtulit, populumque, barbarum ac ferum, legibus ad cultiorem vitæ uſum traductum, in formam provinciæ redegit.

FINIS.

f *M. S. Et major.* , *forte ei major.* g *S. M. Victoria.*

PROLOGI HISTORIARUM

Philippicarum Pompeji Trogi.

PROLOGUS LIBRI I.

PRimo volumine continentur hæc. Imperium Aſſyriorum à Nino rege, uſque ad Sardanapalum. Poſt quem tranſlatum eſt per Arbacem ad Medos, uſque ad ultimum regem Aſtiagen. Is à nepote ſuo Cyro pulſus regno: & Perſæ regno potiti. Ut Crœſo Lydiæ regi bellum intulit Cyrus; victumque cepit. Hic in exceſſu dicti Æolicarum & Ionicarum urbium ſitus, originesque Lydorum; & in Italia Tuſcorum. Poſt Cyrum, filius Cambyſes Ægyptum domuit. Repetitæ Ægypti origines urbium. Extincto Cambyſe, Darius occiſis magis regnum Perſicum accepit, captaque Babylone, bella Scythica molitus eſt.

PROLOGUS LIB. II.

SEcundo volumine continentur hæc. Scythiæ & Ponti ſitus; originesque Scythiæ, uſque ad bellum quo eſt inde pulſus Darius; qui poſt hanc fugam Græciæ bellum intulit, per Datin & Tiſafernem, quod ſoli Athenienſes tenuere. Hic origines Athenarum repetitæ, & reges uſque ad Piſiſtrati tyrannidem, qua extincta ratione vicere Perſas. Ut mortuo Dario filius ejus Xerxes bellum Græciæ intulit: ac repetitæ origines Theſſaliæ: expulſoque Græcia Xerxe, bellum ab Athenienſibus tranſlatum in Aſiam, uſque ad Xerxis interitum.

PROLOGUS LIB. III.

TErtio volumine continentur hæc. Ut mortuo Xerxe filius Artaxerxes, pulſo interfectore patris Artaba-

tabano, bellum cum defectore Ægypti habuit: primoque dux ejus Acchamenes victus eſt; iterum per Agabazum Ægypto recepta. Ut Græcis cum rege pacificatis, bella inter ipſos orta ſunt. Inde repetitæ Peloponnenſium origines: ut ab Herculis poſteris Dorico populo ſit occupata. Deinde bella Argolica & Meſſiania: coalitique Sicyoniæ & Corinthio tyranni. Bellum Criſeum: & quod Athenienſes primo cum Bœotis, dein cum Peloponneſiis geſſerunt.

PROLOGUS LIB. IV.

QUarto volumine continentur res Siculæ, ab ultima origine, uſque ad deletam Syracuſis Athenienſium claſſem.

PROLOGUS LIB. V.

QUinto volumine continentur hæc. Bellum inter Athenienſes & Lacedæmonios, quod Deceleicum vocatur, uſque ad captas Athenas. Ut expulſi ſunt Athenis triginta tyranni. Bellum quod Lacedæmonii in Aſia cum Artaxerxe geſſerunt, propter Griſſum initum. Hinc repetitum in exceſſu Cyri cum fratre bellum; & Græcorum qui ſub eo militaverunt.

PROLOGUS LIB. VI.

SExto volumine continentur hæc. Bellum Lacedæmoniorum geſtum in Aſia cum Perſicis præfectis, ducibus belli Herculide & Ageſilao, uſque ad prælium navale factum Cnido: quo victis illis, Athenienſes repetiere imperium. Dein bellum Corinthiacum, & bellum Bœotium, quo Leuctrix & Mantineæ victi Spartani, omiſere imperium. In Theſſalia deinde Jaſonis & poſt illum Alexandri Epirei coalitum atque extinctum imperium. Tum ſociale bellum geſtum adverſus Athenienſes Achais & Rhodiis & Byzantiis. Tranſitus hinc ad res Macedonicas.

PROLOGUS LIB. VII.

SEptimo volumine continentur origines Macedonicæ, regeſque à conditore gentis Carano, uſque ad magnum Philippum: ipſius Philippi *res geſtæ uſque ad captam urbem Mothonem. Additæ in exceſſu Illyriorum & Pœnum origines.*

PROLOGUS LIB. VIII.

OCtavo volumine continentur res geſtæ Philippi magni, poſt captam urbem Mothonem, à principio belli Phocenſis, quod ſacrum vocant, uſque ad finem ejus: interfectumque huic bellum quod Philippus cum Calchidoniis urbibus geſſit, quarum clariſſimam delevit Olynthon. Ut Illyrici reges ab eò victi ſunt; & Thracia atque Theſſalia ab eo ſubacta: & rex Epiro datus Alexander electo Aryba: & fruſtra Perinthos oppugnata.

PROLOGUS LIB. IX.

NOno volumine continentur hæc. Ut Philippus à Perintho ſummotus. Byzantii origines, à cujus obſidione ſummotus Philippus*, Scythiæ bellum intulit. Repetitæ inde Scythicæ res, ab his temporibus, in quibus illa prius finierant, uſque ad Philippi bellum quod cum Mathea, Scythiæ rege, geſſit. Unde reverſus, Græciæ bellum intulit: victuſque Cheroneæ, cum bella Perſica moliretur, præmiſſa claſſe cum ducibus, à Pauſania occupatis anguſtiis, nuptiarum filiæ occiſus eſt, priuſquam bella Perſica inchoaret. Repetitæ res inde Perſicæ à Dario notho, cui ſucceſſit filius Artaxerxes cognomine Mnemon: qui poſt fratrem Cyrum, pulſaque Gnido per Conona claſſe Lacedæmoniorum, bellum cum Evagora rege Cyprio geſſit: origineſque Cypri repetitæ.*

PROLOGUS LIB. X.

DEcimo volumine continentur Perſicæ res, ut Artaxerxes Mnemon pacificatus cum Evagora, rege Cyprio, bellum

bellum Ægyptium in urbe Ace compararit: ipſe in Cadusiis victor: defectores in Aſia purpuratos ſuos perſequutus, primum Dopanem præfectum Paphlagonaon origo repetita: Dein præfectum Helleſponti Ariobarzanen: deinde in Syria præfectum Armeniæ Orontem, in omnibuſque victis deceſſerit, filio ſucceſſore Ocho. Is deinde occiſis optimatibus Sidon accepit: Ægypto bellum ter intulit. Ut poſt mortem Ochi regnaverit Arſen. Deinde reus, qui cum Alexandro Macedonum rege bello conflixit.

PROLOGUS LIB. XI.

UNdecimo volumine continentur res geſtæ Alexandri Magni, uſque ad interitum regis Perſarum Darii. Dictaque in exceſſu origines & reges Cariæ.

PROLOGUS LIB. XII.

DUodecimo volumine continentur Alexandri Magni bella Bactriana & Indica, uſque ad interitum ejus. Dictaque in exceſſu res à præfecto ejus Antipatro in Græcia geſtæ, & ab Archidamo rege Lacedæmoniorum. Moloſſaque Alexandro in Italia, quorum ibi eſt uterque cum exercitu deletus. Additæ his origines Italicæ Apulorum, Samnitum, Sabinorum: & ut Zopyrion in Ponto cum exercitu periit.

PROLOGUS LIB. XIII.

TErtiodecino volumine continentur hæc. Ut mortuo Alexandro, optimates caſtrorum ejus, provinciarum imperia ſint partiti: ut veterani qui ab eodem lecti erant in colonias, moliti, relictis illis, in Græciam redire, à Pithone ſint deleti. Bellum Lamſacum, quod Antipater in Græcia geſſit. Bellum quo Perdiccas regem Ariaratem occidit, & occiſus eſt. Bellum quo Eumenes Neoptolemum & Craterum occidit. Additæ in exceſſu origines regeſque Cyrenarum.

PROLOGUS LIB. XIV.

QUartodecimo volumine continentur hæc. Bellum inter Antigonum & Eumenem geſtum: Quem ut Cappadocia expulit Antigonus, ſic Phrygia majore Aridæum & Cliton: victus in Helleſponto navali bello. Repetitum rurſus bellum ab Eumene per Argyraſpidas, quo victus ab Antigono, interiit. Ut in Macedonia Caſſander victo Polyperchonte, receptaque à defectore Munychia matrem Alexandri Olympiada Pydnæ obſeſſam interfecit.

PROLOGUS LIB. XV.

QUindecimo volumine continentur hæc. Ut Demetrius Antiochi filius Gazæ victus eſt ab Ptolemæo. Ut Caſſander in Macedonia filium Alexandri regis interfecit: ac alterum Polyperchontes. Ut Ptolemæum vicit claſſe Demetrius: idemque ab obſidione Rhodi ſummotus eſt. Repetita in exceſſu origo Rhodiorum unde digreſſus Demetrius liberavit à Caſſandro Græciam. Dein pater ejus Antigonus bellum cum Lyſmacho & Seleuco habuit. Repetitæ Seleuci res, & regis Indiæ Sandrocotti. Ut victus bello Antigonus interiit; reliquiæque imperii ſunt à filio collecta: & Leonimidiæ inde Spartani res geſtæ Corcyræ & Illyrico, & in Italia, qui ablata Corcyra, rex Caſſander interiit.

PROLOGUS LIB. XVI.

SExtodecimo volumine continentur hæc. Ut mortuo Caſſandro ortiſque inter filios ejus certaminibus, Demetrius adjutor alteri adhibitus, occiſo eo, Macedoniæ regnum tenuit: quo mox evictus à Pyrrho Epiri rege, translatis in Aſiam bellis, captus à Seleuco deceſſit. Ptolemæus nuncupato ſucceſſore filio Filadelpho deceſſit. Ut Lyſimachus in Ponto captus ac miſſus Andromache, rurſus in Aſia civitates quæ ſub Demetrio fuerant, & in Ponto Heracleam occuparit. Repetitæ inde Bithyniæ & Heracleoticæ origines: tyrannique Heracleæ Clearchus & Satyrus & Dionyſius, quorum filiis interfectis Lyſimachus occupavit urbem.

PRO-

PROLOGUS LIB. XVII.

SEptimodecimo volumine continentur hæc. Ut Lyſimachus occiſo filio Agathocle, per novercam Arſinoën bellum cum rege Seleuco habuit, quo victus interiit: ultimumque certamen commilitionum Alexandri fuit. Ut Seleucus amiſſis in Cappadocia cum Diodoro copiis, interfectus eſt ab Ptolemæo, fratre Arſinoës uxoris Lyſimachi, in cujus vicem Ptolemæus cognomine Ceraunus, creatus ab exercitu rex, Macedoniam occupavit: bella cum Antiocho & Pyrrho compoſuit, datis Pyrrho auxiliis, quibus iret contra Romanos, deſenſum Tarentum. Inde repetitæ origines regum Epiroticorum, uſque ad Pyrrhum: ipſiuſque Pyrrhi res geſtæ, priuſquam in Italiam trajecit.

PROLOGUS LIB. XVIII.

OCtavodecimo volumine continentur res à Pyrrho Epirota in Italia geſtæ contra Romanos: Poſtque id bellum, tranſitus ejus in Siciliam adverſus Carthaginienſes. Inde origines Phœnicum, & Sidonis, & Veliæ Carthaginumque res geſtæ in exceſſu dictæ.

PROLOGUS LIB. XIX.

UNdeviceſimo volumine continentur res Carthaginienſium in Africam per rubellum annorum geſtæ: & in Siciliam, cum Selinum Temetegantum & Gametinam & Gelam ceperunt: quo bello Dionyſius Syracuſanus, Siciliæ regnum occupavit. Bellum quod cum eo Phœni per Homilconem geſſerunt, quod obſidione Syracuſarum exercitum & claſſem amiſit.

PROLOGUS LIB. XX.

VIceſimo volumine continentur res geſtæ Dionyſii Siculi patris. Ut pulſis Pœnis Italica bella ſit molitus. Inde repetitæ origines Venetorum, & Græcorum & Gallorum qui Italiam incolunt. Deductiſque Dionyſii rebus ad interitum ejus, dictæ quas Anno magnus in Africa geſſit.

PROLOGUS LIB. XXI.

UNo & viceſimo volumine continentur hæc. Ut in Sicilia Dionyſius filius à patre amiſſo tractarit imperium. Per Dionyſius jectus bellum cum Siculis geſſit: donec amiſſis liberis & fratribus Corinthum ſtatim oleonthe Carthaginienſium bello ſit liberata Sicilia: mortuoque Piſiſtrato iterum facta ſeditione arceſſit quam a bello Carthaginienſes obſederunt Syracuſas: quo bello Agathocles nactus imperium eſt.

PROLOGUS LIB. XXII.

SEcundo & viceſimo volumine continentur hæc. Res geſta Agathoclis: ut à Pœnis nactus imperium, bellum cum ipſis geſſit, primum in Sicilia, dehinc victus, trajecit in Africam, ubi poſſeſſa provincia Ophellam regem Cyrenæorum interfecit. Ut rurſus in Siciliam reverſus, occupata totius inſulæ dominatione, cum revertiſſet in Africam, amiſſis copiis, ſolus inde profugit in Siciliam: belloque ibi repetitus, & cum Pœnis pacem compoſuit, & diſſidentes à ſe Siculos ſubjecit.

PROLOGUS LIB. XXIII.

TErtio & viceſimo volumine continentur hæc. Ut Agathocles domita Sicilia, bellum in Italia Bruttiis intulerit. Repetita inde Bruttiorum origines: omnibus ſubactis, rex ſeditione filii exheredati ac nepotis oppreſſus, interiit. Inter peregrinos deinde milites ejus & Siculos bellum motum: quæ cauſa Pyrrhum regem Epiri in Siciliam adduxit: bella Pyrrhus cum Pœnis & Mamertinis ibi geſſit: & à Sicilia reverſus in Italiam, victus prælio à Romanis revertit in Epirum.

PROLOGUS LIB. XXIV.

QUarto & viceſimo volumine continentur, Bellum quod inter Antigonum Gonatam, & Antiochum Seleuci filium in Aſia geſtum eſt. Bellum quod Ptolemæus Ceraunus

rannus in Macedonia cum Monio Illyrio & Ptolemæo Lyſimachi filio habuit: atque Arſinoën ſororem ſuam imperio Macedonicarum urbium exuit. Ipſe, cum Belgio Gallorum duce congreſſus, interiit. Repetitæ inde Gallorum origines, qui Illyricum occuparant; atque ut ingreſſi Græciam, Brenno duce, Delphis victi deletique ſunt.

PROLOGUS LIB. XXV.

QUinto & viceſimo volumine continentur hæc. Ut Antigonus Gallos delevit: deinde cum Apollodoro Caſſandreæ tyranno bellum habuit. Ut Galli tranſierint in Aſiam, bellumque cum rege Antigono & Bithynio geſſerint: quas regiones Felini occuparint. Ut Pyrrhus ex Italia reverſus, regno Macedoniæ Antigonum exuerit; Lacedæmoniam obſederit; Argis interierit, filiuſque ejus Alexander Illyricum cum Mytilo bellum habuerit.

PROLOGUS LIB. XXVI.

SExto & viceſimo volumine continentur hæc. Quibus in urbibus Græciæ dominationem Antigonus Gonatas conſtituerit; Ut defectores Gallos Megaris deleverit: regemque Lacedæmoniorum Area Corinthi interfecerit: Dehinc cum fratris ſui Crateri filio Alexandro bellum habuerit. Ut princeps Achaiæ Aratus Sicyonem & Corinthum & Megara occuparit. Ut in Syria rex Antiochus, cognomine Soter, altero filio occiſo, altero rege nuncupato Antiocho, deceſſerit. Ut in Aſia filius Ptolemæi regis ſocio Timarcho deſciverit à patre. Ut frater Antigoni Demetrius, occupato Cyrenis regno interierit. Ut mortuo rege Antigono, filius ejus Seleucus Gallinicus regnum acceperit.

PROLOGUS LIB. XXVII.

SEptimo & viceſimo volumine continentur hæc. Seleuci bellum in Syria adverſus Ptolemæum. Item in Aſia adverſus fratrem ſuum Hieracem: quo bello Anguræ victus eſt à Gallis. Utque Galli Pergamo victi ab Attalo Lambitunum occiderint. Ut Ptolemæus eum denuo captum interfece-

fecerit: & Antigonum andro prælio navali prona vicerit; & à Gallinico fuſus, in Meſopotamia Antiochus inſidiantem ſibi effugit Artamenem. Dein poſtea cuſtode Stryponio, quo à Gallis occiſo Seleucus quoque frater ejus deceſſerit, majoremque filiorum ejus Epacorios occiderit.

PROLOGUS LIB. XXVIII.

Octavo & viceſimo volumine continentur hæc. Ut mortuo rege Epiri Alexandro Laudamiam Epirotæ occiderint. Dictique in exceſſu Baſtarnici motus. Ut ex Macedonia Demetrius ſit à Dardanis fuſus quo mortuo K C. *filii ejus Philippi ſuſcepit Antigonuſque Theſſaliæ in Aſiam Cariam ſubjecit: & adjutis Achæis contra regem Spartanum Cleomenem, cepit Lacedæmona: amiſſoque regno Cleomenes Spartanos confugit Alexandriam, atque ibi interit. Dictum in exceſſu bellum Illyricum, quod Romani geſſere cum Teuta.*

PROLOGUS LIB. XXIX.

Undetriceſimo volumine continentur hæc. Res geſtæ Philippi regis adverſus Dardanos, & Ætolos. Repetitæque inde Creticæ origines: Poſt cujus inſulæ ſocietatem, Philippus cum Illyriis, & Dardanis, & rurſus Ætolis bello congreſſus eſt: adjuvantibus Ætolos Romanis: Quo finito intulit Ætolis bellum.

PROLOGUS LIB. XXX.

Triceſimo volumine continentur hæc. Ut mortuo Ptolemæo Utruſphonæ, filius ejus Philopator Antiochum regem vicit, rapi ei pœamare gathocleæ corruptus deceſſit, relicto filio pupillo: in quem cum Philippo rege Macedonum conſenſit Antiochus. Philippi deinde geſta in Aſia, cum moviſſet Ætola bella. A quibus reverſus bellum habuit cum ducibus Romanis Sulpicio & Flaminino, quibus victus, pax. Tranſitus deinde ad res Antiochi. qui poſt regnum acceptum perſequutus defectores in Media Molonem, in Aſia Maccheum, quem obſedit Sadibus, pacata

cata ſuperiore Aſia Bactris tenus, in Romana bella deſcendit.

PROLOGUS LIB. XXXI.

UNo & triceſimo volumine continetur bellum, quod cum Lacedæmonio Navide Titus Flamininus & Philopœmen dux Achaicorum geſſit. Item bellum quod cum Antiocho in Achaia per Achilium conſulem, & in Aſia per Scipionem geſtum eſt. Denique Annibalis ad regem ab Carthagine fuga. Bellum cum Acholis geſtum per eundem Achilium, qui Antiochum Græcia expulerat.

PROLOGUS LIB. XXXII.

SEcundo & triceſimo volumine continentur hæc. Defectio ab Achæis Lacedæmoniorum & Meſſeniorum, qua Philopœmen interiit. Romanorum in Aſia ducem ambo, adverſum Gallos bellum. Regis Philippi propter ablatas ſibi civitates, alienatus in Romanos animus, & ob hoc alter filiorum Demetrius occiſus: Concitatique ab eo Baſternæ, tranſire conati in Italiam. Inde in exceſſu dictæ res Illyricæ: ut Galli qui occuparant Illyricum rurſus redierunt in Galliam, origineſque Pannoniorum, & incrementa Daciorum, per Ruboboſten regem. In Aſia bellum à rege Eumene geſtum adverſus Gallium Ortiagonem, Parnecem Ponticum, & Pruſiana adjuvante Pruſiam Annibale Pœno. Res geſtæ Annibalis poſt victum Antiochum. Et mox mortuo Seleuco filio magni Antiochi ſucceſſit regno frater Antiochus.

PROLOGUS LIB. XXXIII.

TErtio & triceſimo volumine continentur hæc. Ut cum Perſe Philppi filio, rege Macedonum, Romani bellum geſſerint: quo capto deleta eſt Epiros: Ætolicæ civitates ab unitate corporis deductæ, inter Achæos & Lacedæmonios certamine orto: Bellum rurſum in Macedonia geſtum à Romanis cum ſeu Philippo.

PROLOGUS LIB. XXXIV.

QUarto & triceſimo volumine continentur hæc. Bellum Achaicum quod Romani per Macellum & Mummium geſſere: quo diruta eſt Corinthus. Bellum regis Eumenis cum Gallogræcis, & in Piſidias cum Selegenſibus. Res quas geſſit Syriæ rex Antiochus, & rex Ægypti Ptolemæus, Repetitæ inde origines regum Cappadocum. Epiphanes ut mortuo Ptolemæo, relicti ab eo filii duo Filometor & Evergetes, primum cum Antiocho habuere bellum, quod per Romanos finitum eſt, deinde inter ſe, quo major eſt expulſus: reſtitutoque, Romani inter fratres regna diviſerunt. Ut mortuo rege Syriæ Antiocho, Demetrius cognomine Soter, qui Romæ fuerat obſes, clam fugit; occupataque Syria bellum cum Timarcho Medorum rege habuit, Ariarathe rege Cappadocum. Ut habita inter Ariarathen & Orphernem regni certamina. Ut mortuo rege Aſiæ Eumene, ſuffectus Attalus bellum cum Selegenſibus habuit, & cum rege Pruſia.

PROLOGUS LIB. XXXV.

QVinto & triceſimo volumine continentur hæc. Bellum Ripaticum inter Cretas & Rhodios: ſeditio Chidiorum adverſum Cerinenſes. Et adverſus Demetrium Sotera ſubornatus eſt Alexander, tanquam genitus Epiphane Antiocho: quo bello victus Demetrius, inviſum ſtultitia Alexandrum bello vicit, adjuvante Ptolemæo Philometore. qui eo bello interiit. Ut deinde orta Demetrio bella ſint cum Diotoro Tryphone: expulſuſque à Tryphone regno Syriæ Demetrius. Repetit inde ſuperioris Aſiæ motus, factos per Aretheum & Arſacen Fartum.

PROLOGUS LIB. XXXVI.

SExto & triceſimo volumine continentur hæc. Ut Cypro pulſus Syria Demetrio; captaque à Parthis, bellum geſſit cum fratre ejus Antiocho cognomine, ſed ut Antiochus interfecto Hyrcano, Judæos ſubegit. Repetita inde in exceſſus

ceſſu origo Judæorum. Ut rex Aſiæ Attalus Cenoſtracas ſubegit: ſucceſſoremque imperii Attalum Philometora reliquit. Mortuo denique Philometore regno Aſiæ occupato, bellum cum Romanis geſſit, qua pactus eſt.

PROLOGUS LIB. XXXVII.

SEptimo & triceſimo volumine continentur hæc. Repetitis regum Ponticorum originibus, ut ultimum Mithridatem neupatora ſeries imperii deducta ſit: Atque ut ingreſſus ille regnum, ſubegit Pontum & Paphlagoniam, priuſquam in bella Romana deſcendit. Dictaque in Exceſſu regum Boſphoranorum & Colchorum origines & res geſta.

PROLOGUS LIB. XXXVIII.

OCtavo & triceſimo volumine continentur hæc. Ut Mithridates Eupatore occiſo Arathe Cappadociam occuparit; victoque Nicomede & Malthino Bythiniam. Ut mortuo Ptolemæo Philometore. Ac frater ejus Aſion accepto regno Ægypti ſeditione populi: deinde bellum cum uxore ſua Cleopatra & cum rege Syriæ Demetrio habuit. Inde repetitum ut Demetrius captus ſit à Parthis, (bellumque) intulerit, qui cum exercitu ſuo deletus eſt.

PROLOGUS LIB. XXXIX.

NOno & triceſimo volumine continentur hæc. Ut extincto à Parthis Antiocho Sedete, frater ejus Demetrius dimiſſus regnum Syriæ recepit: ſubornatoque in bellum adverſus eum Alexandro Zabbineo interiit: filiuſque Antiochus Gryppos, victo Zabbineo regnum occupavit. Dehinc cum fratre ſuo Antiocho Tzigeno bellum in Syria Ciliciaque geſſit. Ut Alexandria, mortuo rege Ptolemæo Phyſcone, filius ejus Ptolemaus Latyros, accepto regno expulſus eſt à matre Cyprum; & in Syria bello petitus ab eadem, ſuffecto in locum ejus Alexandrone, occiſa per Alexandrum matre recepit Ægypti regnum. Ut poſt Laphyrum filius Alexandri regnarit, expulſoque eo ſuffectus ſit Ptolemaus Nothus. Ut Syriam Judai & Arabes terreſtribus latrociniis infeſtarint,

rint. Marti Cilices piraticum bellum moverunt, quod in Cilicia Romani per Antonium geſſerunt. Ut in Syria eracleo poſt mortem regis occuparint imperium.

PROLOGUS LIB. XL.

QUadrageſimo volumine continentur hæc. Ut mortuo Cypro rege, Cizycenus cum filiis ejus bello congreſſus, interiit. Hi deinde à filio Cizyceni; eſebe exſtinctaque regubi Antiochorum domo, Tigranes Armenius Syriam occupavit. Quo mox victo, Romani abſtulere eam. Ut Alexandriam poſt interitum Ptolemæi Latirii ſubſtituti ſint: ejus filia alteri data Cypros, cui poſt Claudii rogationem Romani abſtulerunt eam, alter, ſeditione flagitatus Alexandreæ Romæ profugit: belloque per Gabinium geſto recepit imperium: quo mortuo ſucceſſit filius, qui cum ſorore Cleopatra certamine inſumpto & Pompejum Magnum interfecit, & bellum cum Cæſare Alexandriæ geſſit. Ut ſucceſſit ejus ſoror regno Cleopatra, quæ inligato in amorem ſuum M. Antonio belli Actiaci fine extinxit regum Ptolemeicorum.

PROLOGUS LIB. XLI.

UNo & quadrageſimo volumine continentur res Parthicæ & Bactrianæ. In partilis, ut eſt conſtitutum imperium, per Aſſacem regem. Succeſſores deinde ejus Artabanus, & Tigranes cognomine Deus: à quo ſubacta eſt Media & Meſopotamia. Dictuſque in exceſſu Arabiæ ſitus. In Bactrianis autem rebus, ut à Diudoto rege conſtitutum eſt: deinde quo repugnante Scythicæ gentes Sarancæ & Aſiani Bactra occupavere Socdianos. Indicæ quoque res additæ, geſtæ per Apollodorum & Menandrum reges eorum.

PROLOGUS LIB. XLII.

SEcundo & quadrageſimo volumine continentur Parthicæ res. Ut præfectus Parthis Aprateus Meſſenis bellum intulit in Babylonios & Seleuciniſſe victuſque Phyraiis

ratis ſucceſſit rex Mithridates cognomine Magnus, qui Armeniis bellum intulit. Inde repetitæ origines Armeniorum, & ſitus. Ut varia complurium regum in Parthis ſucceſſione, imperium accepit Orodes, qui Craſſum delevit, & Syriam per filium Pacorum occupavit. Illi ſucceſſit Phrahates, qui & cum Antonio bellum habuit, & cum Tiridate. Additæ res Scythicæ. Reges Thoclarorum Aſiani, interituſque Sarducarum.

PROLOGUS LIB. XLIII.

T*Ertio & quadrageſimo volumine continentur origines (Priſcorum) Latinorum, ſitus urbis Romæ, & res uſque ad Priſcum Tarquinium. Origines [deinde] Liguriæ, & Maſſilienſium res geſtæ.*

PROLOGUS LIB. XLIV.

Q*Uarto & quadrageſimo volumine continentur res Hiſpaniæ & Punicæ.*

FINIS.

TROGI POMPEJI FRAGMENTA.

De eodem, & Juſtino, veterum auctorum loca.

Priſcianus LIB. VI.

TRogus Pompejus lib. 6. Inde Scepſim petit, quo ſe media interfecta ſocru contulerat, is ab Herculide petito colloquio.

In Ms. Priſciani legantur hæc ex lib. 3. *pro* ſe media, *Mediolanenſis editio habet*, è Media. *unde legebam olim*, ſe è Media: *ſed ex lib.* 3. *Hellen. Xenophontis legendum:* quo ſe Midias. *Locum ipſum lector conſulat. De* Herculide *autem, qui in Mſs. Juſtini eſt* Derculides, *dixi ad libr.* 6. 1. 2.

Idem LIB. V.

Trogus hiſtoricus in XXII. femininum à flamine, protulit hæc flaminea, Papicio propter mortem flamineæ, flaminio obiit.

Duo Mss. Papicio flamineæ (*unus* flaminiæ) flaminio obiit. *Lego*, Papirius propter mortem flamineæ, flaminio obiit. *A. Gellius lib.* 14. *cap.* 15. *de flamine Diali.* Uxorem ſi amiſit, *inquit*, flaminio decedit. *Sed quæ Trogo & Priſciano eſt flaminea, Gellio eſt flaminica: & flaminia, flaminis domus.*

VIRGILII

Interpres Vetus, qui eſt apud P. Danielem, in illud tertii Æneïd.

Teucrus Rhœteas primum eſt advectus in oras.

TEUCRUS. De hoc fabula duplex eſt: Nam & de parentibus ejus dupliciter traditur. Alii enim

enim Cureas & Idæ Nymphæ; alii, inter quos Trogus, Scamandri filium tradunt, qui *Scamander*, cum *Creta* frugum inopia laboraret, cum parte tertia populi ad exteras ſedes quærendas profectus eſt, ab Apolline monitus, ibi eum habiturum ſedes, ubi noctu à terrigenis oppugnatus eſſet: Cum ad Frygiam veniſſet, & caſtra poſuiſſet, noctu mures arcuum nervos & laboramenta armorum adroſerunt. Scamander hos interpretatus hoſtes eſſe terrigenas, in Idæ montis radicibus ædificia collocavit: qui cum adverſus finitimos bellum gereret Victor in Fanto flumine lapſus non comparuit, qui poſt à Cretenſibus in honorem regis ſui Scamander appellatus eſt, filioque ejus Teucro regnum traditum, qui cives è ſuo nomine Teucros appellavit, qui poſt à rege Troo Trojani dicti ſunt, & templum Apollini conſtituit, quem Sminthium appellavit; Cretenſes enim murem Sminthicem dicunt, &c.

Leg. arbitror. nervos & loramenta armorum. *E atim*, in Xantho flumine.

Idem ad illud 4. Æneïd.

Ductoreſque alii, quos Africa terra triumphis
Dives alit. ---

Triumphis dives, id eſt, bellicoſa, & quidam dicunt Aſtros nunquam triumphaſſe, Plinius autem ſecundus hiſtoriæ naturalis, & Pompejus Trogus Aſtros dicunt pompam triumphi primos inveniſſe, quam ſibi Romani poſtea vindicaverunt. Livius autem Andronicus refert, eos de Romanis ſæpius triumphaſſe, ſuoſque porticus Romanis ſpoliis adornaſſe, merito ergo dives triumphis.

Pro Aſtros, *legendum omnino* Afros. *Carthaginienſes triumphaſſe indicat etiam liber* XIX *Juſtini.*

PLINIUS

In Indice Hiſtoriæ Naturalis, Trogum auctorem

ctorem multis locis laudat, ut lib. 7, 1, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 31. Quæ ex eo tranſtulit, non arbitror eſſe ex libris hiſtoriarum.

LIB. VII. CAP. III.

ET in Ægypto ſeptenos uno utero ſimul gigni, auctor eſt Trogus. *Eadem fere totidem verbis Solinus cap. 3.*

LIB. XI. CAP. XXXIX.

Pili à cute exeunt craſſa, hirti; feminis tenuiores, equis in juba largi, in armis leoni; daſypodi & in buccis intus, & in pedibus: quæ utraque Trogus & in lepore tradit, hoc exemplo libidinoſiores hominum quoque colligens.

CAP. LII.

Addidit morum quoque aſpectus ſimili modo apud nos Trogus, & ipſe auctor ſeveriſſimus, quos verbis ejus ſubjiciam. Frons ubi eſt magna, ſegnem animum ſubeſſe ſignificat; quibus parva, mobilem; quibus rotunda, iracundum, velut hoc veſtigio tumoris apparente. Supercilia quibus porriguntur in rectum, molles ſignificant; quibus juxta naſum flexa ſunt, auſteros; quibus juxta tempora inflexa, deriſores; quibus in totum deflexa, malevolos & invidos. Oculi quibuſcumque ſunt longi, maleficos eſſe judicant; qui carnoſos à naribus angulos habent, malitiæ notam præbent: candidi pars extenta, notam impudentiæ habet; qui identidem operire ſolent, inconſtantiæ Oricularum magnitudo loquacitatis & ſtultitiæ nota eſt. Hactenus Trogus.

LIB. XVII. CAP. X.

Nam folia palmarum apud Babylonios ſeti, atque

que ita arborem provenire, Trogum credidiſſe demiror.

LIB. XXXI. CAP. ULT.

Trogus auctor eſt, circa Lyciam penicillos molliſſimos naſci in alto, unde ablatæ ſint ſpongiæ.

Chariſius, LIB. I.

Sed & Valgius, & Verrius, & Trogus de animalibus: hæ res lactæ dicuntur; at conſuetudo tamen aliud ſequitur.

Leg. fortaſſe, hi tres lacte dicunt.

Fl. Vopiſcus in Aureliano.

Neminem ſcriptorum, quantum ad hiſtoriam pertinet, non aliquid eſſe mentitum: prodente quinetiam, in quo Livius, in quo Salluſtius, in quo Cornelius Tacitus, in quo denique Trogus manifeſtis teſtibus convincerentur.

Idem in Probo.

Et mihi quidem id animi fuit, non ut Salluſtios, Livios, Tacitos, Trogos, atque omnes diſertiſſimos imitarer viros in vita principum & temporibus diſſerendis.

Hieronymus Proœmio in Danielem.

Ad intelligendas autem extremas partes Danielis, multiplex Græcorum hiſtoria neceſſaria eſt, &c. precipueque noſtri Livii, & Pompeji Trogi, & Juſtini, qui omnem extremæ viſionis narrant hiſtoriam; & poſt Alexandrum uſque ad Cæſarem Auguſtum, Syriæ & Ægypti, id eſt, Seleuci & Antiochi, & Ptolemæorum bella deſcribunt.

Idem, in CAP. V. *Danielis.*

Quo (*de Balthazare loquitur*) interfecto, à Da-

rio rege Medorum, qui Cyri regis Perſarum avunculus fuit, & Cyro Perſa, quæ duo regna Eſaïas aſcenſorem bigæ cameli & aſini vocat, deſtructum eſſe imperium Chaldæorum. Quod quidem & Xenophon in Cyri majoris ſcribit infantia, & Pompejus Trogus, & multi alii, qui barbaras ſcripſere hiſtorias.

Auguſtinus LIB. IV. *de Civitate Dei, cap. 9.*

Juſtinus qui Græcam, vel potius peregrinam, Trogum Pompejum ſequutus, non Latine tantum, ſicut ille, verum etiam breviter ſcripſit hiſtoriam, opus librorum ſuorum ſic incipit: Principio rerum, *&c.*

Paulo poſt.

Qualibet autem fide rerum, vel iſte, vel Trogus ſcripſerit: nam quædam illos fuiſſe mentitos, aliæ fideliores literæ oſtendunt: conſtat tamen & inter alios ſcriptores, regnum Aſſyriorum à Nino rege fuiſſe longe lateque porrectum.

Oroſius LIB. I. CAP. VIII. *De fame Ægypti, cui Joſeph ſubvenit.*

Pompejus hiſtoricus, ejuſque breviator Juſtinus, docet.

Et CAP. X.

Ait enim Pompejus, ſive Juſtinus, hoc modo: Ægyptii cum ſcabiem & vitiliginem, *&c. quæ exſtant lib. XXXVI Juſtini.*

Tranſſcripſit autem Oroſius ad verbum pleraque ex Juſtino in ſuam Ormeſtam mundi: ita enim in Mss. inſcribitur ipſius hiſtoria. (vide C. Barthium Adverſ. 36. 17.)

Iſidorus,

Iſidorus, Libro de Natura rerum, qui in Mss. P. Pithœi inſcribitur, de Aſtronomia.

De monte Æthna Juſtinus in libro hiſtoriarum ita ſcripſit: Siciliæ tellus tenuis ac fragilis, & cavernis quibuſdam fiſtuliſque ita penetrabilis, *&c. quæ exſtant lib. IV.*

Jornandes Libro de rebus Gothicis.

Ex quorum (*Gothorum*) nomine vel genere Trogus Pompejus Parthorum dicit extitiſſe proſapiam.

Idem.

Tunc Cyrus rex Perſarum, poſt grande intervallum, & pene poſt ſexcentorum triginta annorum tempora, Pompejo Trogo teſtante, Getarum reginæ Thamiri, ſibi exitiale intulit bellum.

Martinus Polonus ſub Antonino Pio.

Eo tempore floruit Pompejus Trogus, natione Hiſpanus, qui totius orbis hiſtorias à tempore Nini regis Aſſyriorum, uſque ad monarchiam Cæſaris Latino ſermone deduxit, diſtinguens per libros XLIV. quorum abbreviationem fecit Juſtinus ejus diſcipulus. Qui Juſtinus philoſophus Antonino Pio librum de Chriſtiana religione compoſitum tradidit, & benignum eum Chriſtianis fecit.

FINIS.

INDEX RERUM

Quæ in hiſtoria Juſtini ferè continentur.

Abdalonimus ex hortulano Sidoniæ Rex. 11. 10.
Abderitæ fugati à ranis & muribus. 15. 2.
Abelani Chalc. colonia. 20. 1.
Aborigenes. 43. 1.
Abraham Damaſci Rex. 36. 2.
Abydus. 2. 13.
Acarnanes Alexandrum Pyrrhi in regnum reſtituunt. 26. 3. *Romanos implorant contra Ætolos.* 28. 1. *ſoli Græcis non miſerunt auxilia contra Trojanos.* 28. 1.
Acerbas Eliſſæ maritus occiditur. 18. 4.
Achæi a Philippo ad Romanos deſciſcunt. 29.4. *cum Nabide Belligerantur.* 31. 3. *cum Meſſeniis.* 32. 1. *cum Romanis.* 34. 2.
Achæorum inter ſe conſpiratio, fides, potentia. 34. 1.
Acheron amnis Italiæ. 12. 2. *Epiri.* 12. 2.
Acilius Cos. Rom. Antiochum vincit. 31. 6.
Adaſpii ſubiguntur ab Alex. 12. 5.
Adorari ſoliti perſarum Reges. 6. 2.
Adores Damaſci Rex. 36. 2.
Adreſtæ ſuperantur ab Alex. 12. 8.
Adria urbs Italica. 20. 1.
Adriaticum mare unde dicatur. 20. 1.
Adulteria apud Parthos graviſſime punita. 41. 3.
Æacidas Rex Moloſſ. 14. 5. *regno pellitur.* 17. 3.
Æacidarum maxima pars intra trigeſimum annum mortua. 12. 15. *eorum origo ab Hercule.* 11. 4.
Ædeſſa urbs Macedoniæ. 5. 1
Ægeæ & Ægeatæ. 7. 1.
Ægeus pater Theſei, rex Athenienſium. 2.6.42.2.

Ægy-

Ægyptus à Cambyſe ſubacta. 1. 9. *magna impenſa regum munita.* 2. 1. *occupatur ab Alex.* 11. 11. *in diviſione imperii Alex. cedit Ptolemeo.* 13. 4.
Ægypti feracitas & temperies. 2. 1.
Ægyptii ſuperſtitioſi. 1. 9. *Moſen cum populo pellunt.* 36. 2.
Æmylius Annibalem navali prælio vincit. 31. 6. *Perſeum vincit.* 33. 2. *leges Macedonibus dedit.* 33. 2. *ejus pulchrum facinus* 31. 8.
Æneas Latinos condidit. 20. 1. *venit in Italiam.* 43. 1. *pugnans contra Mezentium occubuit.* 43. 1.
Æolides inſulæ. 4. 1.
Aeeta Colch. Rex. 32. 3.
Ætnæ montis incendium. 4. 1.
Ætneorum bellum cum Syracuſ. 22. 1.
Ætoli bellum in Græcia movent. 13. 5. *fines Epiri regni & Acarnaniæ populantur.* 28. 2. *ad bellum cum Philippo impelluntur à Lavino.* 29. 4. *libertatem amittunt.* 32. 1.
Afri bella gerunt cum Carthaginienſibus. 19. 1. *ſtipendium iiſdem remittunt.* 19. 2. *ad Agathoclem deficiunt.* 22. 6. *Dionyſio militant.* 23. 1.
Africæ deſcriptio. 44. 1. *caſtella & urbes in planis abſque mœnibus.* 22. 5.
Africani egregia vox. 31. 7. *moderatio in recipiendo filio.* 31. 7.
Agas Cyrenarum Rex. 26. 3.
Agathocles ex humili genere Siciliæ tyrannus factus. 22. 1. *bis exul.* 22. 1. *navibus incenſis ſpem fugæ ſuſtulit.* 22. 6. *moritur.* 23. 2.
Agathocles Lyſimachi à patre occiditur. 17. 1.
Ageſilaus claudus altero pede. 6. 2. *ejus geſta.* 6. 4.
Agis rex Laced. 5. 2.
Alba longa conditur. 43. 1.
Albani ab Hercule conditi. 42. 3.
Alcetas Perdiccæ frater. 13. 6. *ab exercitu hoſtis appellatur.* 13. 8.
Alcibiades Dux Athen. in

in Sicilia. 4. 4. *pulcher & eloquens.* 5. 2. *revocatur ad reatum.* 4. 4. *Elidem in Exilium proficiſcitur.* 5. 1. *Lacedæm. ad bellum contra Athen. inſtigat.* 5. 1. *adulterata Agidis uxore fugit.* 5. 2. *ad Athen. partes redit.* 5. 3. *ab exilio revocatur.* 5. 3. *Lacedæm. vincit mari terraque.* 5. 4. *victus denuo in exilium abit.* 5. 5. *in cubiculo dormiens crematur.* 5. 8.

Alexander Amyntæ. 7. 2. *Perſicorum legatorum libidinem ulciſcitur.* 7. 3. *regnum Maced. egregie ampliavit.* 7. 4.

Alexander alterius Amyntæ. 7. 4. *Philippum fratrem Illyriis obſidem dat, inde Thebanis.* 7. 5. *inſidiis matris occumit.* 7 5.

Alexander, Olymp. frater Epiri R. 8. 6. *Cleopatram Philippi ducit.* 9. 6. *bellum in Italia gerit.* 12. 1. 12. 2. *occiditur.* 12. 2. *cum omnibus copiis.* 23. 1.

Alexander M. cum Amazone concumbit. 2. 4. *ſub militia. patris prima rudimenta ponit.* 9. 1. *cædis paternæ conſcius.* 9. 7. *comparatur cum patre.* 9. 8. *incipit regnare.* 11. 1. *Græcorum Dux fit.* 11. 2. *Thebas diruit.* 11. 4. *ab Athenienſibus Duces & Oratores petit.* 11. 4. *Tyrum capit.* 11. 10. *Jovis Hammonis filius ſalutatur.* 11. 11. *Darium tertio vincit.* 11. 13. *Perſis jugum ſervitutis impoſuit.* 11. 14. *ſævit in ſuos.* 12. 5. *inedia mori vult.* 12. 6. *vult adorari* 12. 7. 11. 11. *ſaxum, quod Hercules non potuit, expugnat.* 12. 7. *Porum vincit.* 12. 8. *in urbem hoſticam ſolus deſilit.* 12. 9. *vulneratur.* 12. 9. *Darii regis filiam ſtatyram ducit.* 12. 10. *æs alienum militum ſolvit.* 12. 11. *venenum bibit.* 12. 13. *militibus valedicit.* 12. 15. *moritur annos natus* XXXIII. 12. 16. *ejus mores.* 9. 8. *elogium* 12. 16. *corpus ad Hammonem delatum.*

tum. 13. 4. *tota domus à Caſſandro ſublata.* 14. 6. 15. 2. 16. 1. *nomen quaſi numen in auxilium vocatur à Maced.* 24. 5.
Alexander Alex. & Cleoſidis f. Indorum rex. 12. 7.
Alexander Lynceſtarum frater. 11. 2. *propter inſidias Alex. paratas in vincula conjicitur.* 11. 7. *occiditur.* 12. 14.
Alex. Caſſandri. 16. 1.
Alexand. Pyrrhi, cædem parentis ulciſcitur. 26. 2. *Macedoniam occupat.* 26. 2. *regnum Epiri amittit.* 26. 2. *recipit.* 26. 3. *ſororem ſuam in matrimonio habet.* 28. 1.
Alexander Perſei, cum patre capitur. 33. 2.
Alexand. falſus Demetrium Syriæ regno & vita exuit. 35. 1. *interficitur.* 35. 2.
Alexand. Zebina *à Ptol. Phyſcone in regnum Syriæ ſubornatur.* 39. 1. *occiditur.* 39, 2.
Alexander Ptolemæi matrem interfecit. 39. 4. *ob id à populo in exilium pellitur.* 39. 5.
Alexandria ab Al. extructa ſuper Tanaim. 12. 5. *in Ægypto condita ab eodem.* 11. 11. *Carthaginis æmula.* 21. 6.
Alpes à Thuſcis occupatæ. 20. 5. *poſt Herc. à Gallis ſuperatæ,* 24. 4.
Amazones duraverunt ad ætatem Alex. M. 2. 4. *unde dictæ.* 2. 4. *generatas ſe Marte dicunt.* 2: 4. *intereunt omnes.* 2. 4.
Amazonum origo. 2. 4. *regio.* 24. 3.
Ambri ſuperantur ab Alex. 12. 9.
Amphilochi Gallaciæ populi. 44. 3.
Amphictyon rex Athenienſium. 2. 6.
Amulius & Numitor. 43. 2.
Amyntas Maced. Rex. 7. 2,
Amyntas alter Menelai f. 7. 4.
Amyntas Dux Philippi in Aſia. 9. 5.
Anaxarchus philoſoph. in comitatu Alex. 12. 13.
Anaxilai juſtitia. 4. 2.
Andragoras rex. 17. 3.
Annibal Haſdrubalis f. 19. 2.

Annibal alter, ſive magnus, Dux Carth. 29. 1. *Romanos vincit.* 29. 2. *iterum.* 29. 4. *vincitur ab Æmylio.* 31. 6. *ad Antiochum confugit.* 31. 2. XVI. *annos immoratus Italiæ.* 38. 4. *per ſerpentes victoriam procuravit.* 32. 4. *venenum haurit.* 32. 4.
Annibalis parcimonia, continentia. 32. 4. *factum ad abolendam invidiam nimiarum divitiarum* 32. 4. *res geſta.* 44. 6.
Antenor Venetorum conditor. 20. 1.
Antigonus in diviſione imperii Alex. majorem Phrygiam conſequitur. 13. 4. *bellum cum Perdicca gerit.* 13. 6. *Eumenem vincit.* 14. 2. *in cuſtodiis habet.* 14. 4. *Rex appellatur.* 15. 2. *occiditur.* 15. 4. *Philippo & Alexand. regibus in omni militia ſocius.* 16. 1.
Antigonus ſuperioris nepos. 17. 2. *à Ptolemæo Macedonia pellitur.* 24. 1. *revertitur.* 25. 1. *Gallos cædit.* 25. 2. *pellitur à Pyrrho.* 25. 3. *Peloponnenſes ſubjugat.* 26. 1. *bellum Athenienſ. infert.* 26. 2. *Macedoniam amittit.* 26. 2.
Antigonus ultimus Philippi tutor. 28. 3. *diadema projicit.* 28. 3. *juſſu populi regnat.* 28. 3. *Laced. vincit & Spartam capit.* 28. 4. *moritur.* 28. 4.
Antiochia à Seleuco ex nomine patris condita. 15. 4. *à Grypo capitur.* 39. 3. *contra Demetrium conſpirat.* 35. 1. *ad filium ejus deficit.* 35. 2.
Antiochus Seleuci pater. 13. 4. *clarus inter Philippi Duces.* 15. 4.
Antiochus Soter, *Seleuci filius.* 17. 2. *pacem cum Ptolemæo facit.* 24. 1.
Antiochus Deus. 27. 1.
Antiochus Hierax. 27. 2. *ab Eumene Bithyno vincitur.* 27. 3. *à latronibus interficitur.* 27. 3.
Antiochus Magnus *Aſiæ Rex adhuc impub.* 29. 1.

Ægyptum aggreditur. 30. 1. 30. 2. *ab Ætolis in Romana bella impellitur.* 30. 4. *Ægyptum occupare ſtatuit* 31. 1. *vincitur ab Acilio.* 31. 6. *donat Scipioni filium.* 31. 7. *debellatur à Scipione.* 31. 8. *interficitur.* 32. 2.

Antiochus Epiphanes, *Magni filius, à Popilio circumſcribitur.* 34. 3.

Antiochus Deus, *Pſeud-Alexandri filius à tutore Tryphone occiditur.* 36. 1.

Antiochus Soter, *Demetrii frater, Tryphonem regno exuit.* 36. 1. *Judæos ſubigit.* 36. 1. *in Parthos ducit.* 38. 10. *Babyloniam occupat.* 38. 10. *occiditur.* 38. 10. *corpus ejus remittitur à Parthis.* 39. 1.

Antiochus Grypus *Demetrii filius.* vide *Grypus.* 39. 1.

Antiochus Cyzicenus *modo dicti fr. uterinus.* 39. 2.

Antiochus Aſiaticus, *Cyziceni filius, regno Syria, quod Lucullus dederat, à Pompejo privatur.* 40. 2.

Antiope Amazonum Regina. 2. 4.

Antipater inter amicos Philippi. 9. 4. *Macedonia præfectus.* 11. 7. *Agidem & Spartanos vincit.* 12. 1. *cum ſupplemento tyronum ad Alex. evocatur.* 12. 12. *auctor necis Alex. & quare.* 12. 14. *naſcendo Regi tutor conſtituitur.* 12. 2. *Græc. præponitur.* 13. 5. *Antigonum contra Perdiccam juvat.* 13. 6. *Eumeni auxilia mittit.* 14. 2. *Macedon. inſidiis petitur.* 14. 4. *amarior ſemper miniſter regni, quam ipſi Reges, fuit.* 16. 1.

Antipater ſuperioris nepos, matrem occidit. 16. 1. *regno exuitur.* 16. 1. *interficitur à Lyſimacho ſocero.* 16. 2.

Antonius bellum Parthis infert. 41. 2. *à Parthis vincitur.* 24. 5.

Aphellas rex Cyrenarum. 22. 7.

Apes Hieronem nutriunt.

unt. 23. 4. *earum uſus inventus.* 23. 7.
Apis Ægyptiorum Deus. 1. 9.
Apollo ultus ſe contra Brennum. 24. 8.
Apollinem legum ſuarum autorem facit Lycurgus. 3. 3.
Appollonia. 15. 2.
Appollonienſes pro Scythis auxilium à Philip. petunt. 9. 2.
Apologus de cane. 43. 4.
Appius Claudius pacem cum Pyrrho turbavit. 18. 2.
Appulorum bellum cum Alex. Epiri. 12. 2.
Apum & mellis & coaguli uſum Ariſtæus primus invenit. 13. 7.
Aquila cum Locris in acie. 20. 3.
Aquila in auſpiciis quid ſignificet. 23. 4.
Aquilæ duæ in culmine domus naſcente Alex. 12. 16.
Aquilius. 36. 4.
Aratio inventa ab Athenienſibus. 2. 6.
Araxes fluv. 1. 8.
Arbactus præpoſitus Medis. 1. 3. *creatur rex.* 1. 3.
Arcades Spartanos vincunt. 6. 6.
Archidamus dux Lacedæmoniorum vulneratur. 6. 6.
Argentea culinarum inſtrumenta in exercitu Antiochi. 38. 10.
Argæus Rex Maced. 7. 2.
Argonautæ. 32. 3. 42. 2.
Argonautarum navigatio. 32. 3.
Argyraſpidæ Alexandri. 12. 7. *victi ab Antigono.* 14. 3.
Ariarathes Artaxerxis. 10. 1.
Ariarathes Cappadocum Rex. 13. 6.
Ariarathes Artemenis, puer adhuc Cappadoc. Rex. 29. 1.
Ariarathes Cappad. Rex fratrem Oroſernem regno pellit. 35. 1. *contra Demetrium Syrum conſpirat.* 35. 1. *Rom. juvat contra Ariſtonicum.* 37. 1. *interficitur.* 38. 1.
Ariarathe ſuperioris fil. ab avunculo Mithridate interficitur. 38. 1.
Ariarathes Mithridatis. 38. 1.
Aridæus Philippi Alexandro

xandro ſuccedit. 9. 8. *nominatur pro ſucceſſore à Meleagro.* 13. 2. *recuſatur à Ptolemæo & quare.* 13. 2. *Rex appellatur à militibus.* 13. 3. *necatur ab Olympiade.* 14. 5.
Ariobarzanes Rex Cap. 38. 2. *à Tigrane pellitur.* 38. 3.
Ariſtæus Cyrenem condit. 13. 7. *mellis uſum invenit.* 13. 7.
Ariſtides proditionem Pauſaniæ detegit. 2. 15.
Ariſtonicus Eumenis ex Pellice filius. 36. 4. *à Perpenna vincitur.* 36. 4.
Ariſtoteles Alexand. præceptor. 12. 6. *ejus laus.* 12. 16.
Ariſtotimus Eliorum tyrannus. 26. 1.
Armeniæ magnitudo atque deſcriptio. 42. 2.
Armenius Jaſonis comes. 42. 2.
Arpi urbs à Diomede condita. 20. 3.
Arruba à Philip. regno exuitur. 7. 6. 8. 6. *regnum ſuum novis legibus inſtruit.* 17. 3.
Arrybas Epirotis leges conſcripſit. 17. 3.
Arſaces omnes reges Parthorum dicti. 41. 5.
Arſaces Parthorum imperium invaſit. 41. 4.
Arſacidas in victum Demetrium Clemens. 38. 9.
Arſinoë Lyſimachi uxor privignum veneno tollit. 17. 1. *à fratre in matrimonium petitur.* 17. 2. 24. 2. *in exilium abit.* 24. 3.
Arſinoë Cyren. Regina cum genero concumbit. 26. 3.
Artabanus Xerxem occidit. 3. 1. *ab Artaxerxe viciſſim occiditur.* 3. 1.
Artabanus Parth. Rex. 42. 2.
Artaxerxes CXV. *filiorum pater.* 10. 1.
Artemiſia regina. 2. 12.
Artamenes Cappadociæ R. 27. 3.
Artaphernes Darii frater, litem inter Xerxem ac fratrem ejus dirimit. 3. 10.
Artaxerxes Longimanus. 3. 1.
Artaxerxes Mnemon, *Perſarum Rex.* 5. 8.

Da-

Darii filius. 5. 11. *bellum cum fratre gerit.* 5. 11. *Conona claſſi ſuæ præficit.* 6. 1. *Græcos ab armis diſcedere jubet.* 6. 6. *filios* CXV. *habet.* 10. 1. *ex quibus multos inſidias ſibi ſtruentes interficit.* 10. 2.

Artamenes cum fratre Xerxe de regno diſceptat. 2. 10.

Artemiſiæ audacia. 2. 12.

Arvas Moſis filius 36. 2.

Aſcalonii cum Phœnicibus bellum gerunt. 18. 3.

Aſcanius Æneæ filius. 43. 1.

Aſia ſubacta à Cyro. 1. 8. *à Scythis.* 2. 3. *affectatur à Spart.* 6. 1. 6. 2. *vaſtatur ab Alcibiade.* 5. 4. *Gallorum plena.* 25. 2. *Perſarum juris.* 9. 5. *Romanorum facta, eos corrumpit.* 36. 4. *infra Taurum.* 27. 2. *cauſa multorum bellorum.* 27. 3.

Aſiæ civitates quædam ab Amazonibus ſubactæ. 2. 4. *quædam terræ motu abſorptæ.* 30. 4. *fertilitas.* 38. 7.

Aſpaſia Cyri pellex. 10. 2.

Aſphaltites lacus, ſeu mare mortuum. 36. 3.

Aſſyrii, poſtea Syri dicti, quamdiu tenuerint imperium. 1, 2.

Aſtronomiæ cultores Ægyptii, Babylonii. 20. 4.

Aſtyages avus Cyri. 1. 4. *ex rege fit præfectus Hyrcanorum.* 1. 6. *ejus hiſtoria.* 4. 4.

Atheas Scytharum Rex. 9. 2.

Athenæ alter oculus Græciæ. 5. 8. *patria communis eloquentiæ* 5. 9. *Minervæ ſacræ.* 2. 6. *ex integro conduntur.* 2. 15. *capiuntur à Spartanis.* 5. 8. *à Perſis dirutæ, Perſicis ſpoliis reſtituuntur.* 6. 5. *earum origo.* 2. 6.

Athenienſes Amazonas vincunt. 2. 4. *bellum gerunt cum Dario.* 2. 9. CC. *naves fabricant.* 2. 10. *primam gloriam ex victoria Perſica reportant.* 2. 14. *Xerxem vincunt.* 2. 15. *bellum cum Lacedamoniis gerunt.* 3. 2. *Claſſem in Ægyptum mittunt.* 3. 6. *Syracuſas obſident.* 4. 4. *ſtatum mutant.* 2. 7. *iterum.* 5. 3.

omnem ditionem amittunt. 5. 7. *Tyrannos exigunt.* 2. 9. 5. 10. *ab omnibus odio habentur.* 5. 1. *vincuntur à Philippo.* 7. 6. 9. 3. *bellum* Lamiacum *in Græcia movent.* 13. 5. *bellum cum Antigono gerunt.* 26. 2. *cum Antipatro.* 13. 5. *eloquentes.* 5. 2. *ſuperbi.* 5. 3. *rei nauticæ periti.* 6. 1.

Athenienſium ſimultas cum Dorienſibus. 2. 6. *virtus cum Epaminonda extincta.* 6. 9.

Athis Cranai filia Athenis nomen dedit. 2. 6.

Attalus Dux Philippi in Aſia, 9. 5. *Pauſaniæ ſtuprum infert.* 9. 6. *ab Alex. interficitur.* 12. 6.

Attalus alius Alexand. Dux. 13. 3.

Attalus Pergami Rex 29. 4. *contracto ex ſole morbo, decedit.* 36. 4. P. R. *hæredem inſtituit.* 36. 4.

Attali parricidia & varia ſtudia. 36. 4.

Aurum omnium malarum rerum materia. 3. 2.

Aurum Tholoſanum unde in proverbium abierit. 32. 3.

Auri contemtus apud Parthos. 41. 2. *ejuſdem & argenti contemtus apud Scythas.* 2. 3.

Authocus Apollinis filius. 13. 7.

Azelus Damaſci Rex 36. 2.

B.

Babylon conditur à Semiramide. 1. 2. *vincitur à Cyro.* 1. 7. *capitur à Seleuco.* 15. 4. *ab Orode.* 42. 4. *in diviſione imp. Alex. Peuceſti cedit.* 13. 4.

Bacaſis Mediæ præfectus. 41. 6.

Bactriani Scythar. progenies. 2. 1. 2. 3 *à Seleuco expugnantur.* 1. 4. *libertatem & omnia amittunt.* 41. 6.

Bactrianorum imperium M. urbium. 41. 1.

Balſami hiſtoria. 36. 3.

Barba & capilli promiſſi ad movendam miſericordiam. 4. 4. *reorum habitus.* 36. 4.

Barce Craſſo conceſſa à Cyro.

Cyro. 1. 7. *alia ab* Alex. *condita.* 12. 10.
Barſene Alex. *conjux.* 11. 10. *juſſu Caſſandri occiditur.* 15. 2.
Baſtarnæ Getas vincunt. 32. 3. *Mithridati adverſus Rom. auxiliantur.* 38. 3.
Battus Ariſtæi muti cognomen. 13. 7.
Belgius Gallorum Dux. 24. 5.
Belli certamen anceps. 2. 3.
Beneficia privata à publicis ſecreta. 31. 7.
Beneficio fides obſtringitur. 2. 15.
Beneficii quam ultionis honeſtior occaſio. 16. 3.
Bergamum vide *Vergamum.*
Beroë Pyrrhi nutrix. 17. 3.
Beronice Cyrenaica Demetrium ſponſum interficit. 26. 3.
Beronice à Seleuco privigno interficitur. 27. 1.
Beronice Attali ſponſa. 36. 4.
Beſſus Darii interfector excruciatur. 12. 5.
Bilbilis Hiſpaniæ Fl. durando ferro aptus. 44. 3.
Bithynia pars Gallo-græcia. 2. 2.
Bitumine muri Babylon. compacti. 1. 2. *ſolum Siculum intrinſecus ſtratum.* 4. 1.
Bœotia Mardonium vincit. 2. 14. *vetus Macedoniæ appellatio.* 7. 1.
Bœticum imperium perdunt Thebani. 3. 6.
Bœotii pro Thebanis. 8. 4.
Bomilcar Carthag. Dux cruci ſuffixus. 22. 7.
Brennus Gallorum Dux, Delphicum invaſit templum. 24. 6. *infeliciter pugnans mortem ſibi conſciſcit.* 24. 8.
Brixia à Gallis condita. 20. 5.
Brunduſium ab Ætolis conditur. 12. 2. *à veteribus Tarentinis habitatur.* 3. 4.
Bruttii unde dicti. 23. 1. *cum Tarentinis bella gerunt* 12. 2. *Alex. Epirot. cædunt.* 12. 12. *Græcorum ſoboles.* 20. 1. *eorundem geſta.* 23. 1.
Brutus & Caſſius Parthicis auxiliis adjuti. 42. 4.
Bubares Perſa Amyntæ R. Maced. filiam ducit. 7. 3.

Bubulum caput in fundamentis Carth. 18. 5.
Bucephale urbs ex nomine equi. 12. 8.
Burſia urbs trans Euphraten. 12. 13.
Byrſa quare dicta. 18. 5.
Byzantium à quo conditum. 9. 1. *à Philippo obſidetur.* 9. 1.

C

CAduſii. 10. 3.
Capio Cos. Rom. propter ablatum aurum Tholoſan. punitus. 32. 3.
Cæſaris cum Pompejo bellum. 42. 4.
Cæſares omnes Rom. Imperat. dicti. 41. 5.
Calidâ lavari à Rom. Hiſpani docti. 44. 2.
Calliſthenes Alex. *à morte revocat.* 12. 6. *eumdem adorare detrectans interficitur.* 12. 7. 15. 3.
Cambyſes Aſtyagis gener. 1. 4.
Cambyſes Cyri F. 1. 9.
Campani à Græcis conditi. 20. 1. *bellum gerunt cum Syracuſanis.* 22. 1.
Campi Themiſcyrei. 2. 4. *Marathonii.* 2. 9. *Adraſtii.* 11, 6.
Campus Cirrhæus Apollini ſacer. 24. 1.
Candaules R. Lydorum. 1. 7.
Capitolium Jovis templum. 43. 1.
Cappadoces abſque Rege vivere non poſſunt. 38. 2. *à Perdicca victi conjuges ſeque ipſos & omnia ſua perdunt.* 13, 6.
Cappadocia à Philippo occupatur. 8. 3. *a Mithridate.* 37. 3. 38. 1. *Armenii regni limes eſt.* 42. 2.
Captivitatis jus. 4. 3.
Caput Cyri in utrem ſanguine plenum conjicitur. 1. 8. *Ptolemæi lanceâ fixum in Aſia circumfertur.* 24 5. *Pyrrhi, ad Antigonum defertur.* 25. 5.
Caranus. 7. 1. *primus Maced. Rex* 7. 1. 33. 2.
Caranus Philippi, ab Alex. fratre interficitur. 11. 2.
Caria. 13. 4. 13. 6.
Cariades Dux Athen. 4. 3.
Cartalo Carth. a patre in crucem tollitur. 18. 7.
Carthago capitur. 18. 7.
Carthag. origo. 18. 3. 18. 5. *ætas.* 18. 6.

Carthago nova in Hiſpania. 44. 3.
Carthaginienſes bellum cum Pyrrho gerunt. 23. 3. *Bomilcarem patibulo affigunt* 22. 7. *canina veſcuntur.* 19. 1. *conſulem habent.* 31. 2. *dictatorem item.* 19. 1. *Græcas literas S C. prohibent.* 20. 5. *Hamilcarem tacitis ſuffragiis damnant.* 22. 3. *Hamilcarem Rhodanum injuſte interficiunt.* 21. 6. *Hannonem cum tota familia interficiunt.* 21. 4. *homines immolant.* 18. 6. *Imperium Siculum tentant.* 4, 2. 5, 4. 18, 2. 20, 5. *Hiſpan. primi occupant.* 44. 5. *legatos ad Alex. mittunt.* 12. 13. *Perſis parent.* 19. 1. *Romanis auxilia mittunt.* 18. 2. *Siciliâ pelluntur.* 22. 8. *redeunt.* 23. 2. *Syracuſas obſident.* 22. 4. *vincuntur à Maſſilienſibus.* 43. 3.
Caſſander Antipatri F. Alexandro venenum propinat. 12. 14. *in diviſione imperii Alex. ſatellitibus præficitur.* 13. 4. *regni adminiſtrator fit.* 14. 5. *Olymp. necat.* 14. 6. *bellum contra Antigonum inſtruit.* 15. 1. *omnem Alex. familiam interimit.* 15. 2. & ſeqq. 16. 1. *Rex appellatur.* 15. 2. *moritur.* 15. 4.
Caſſandri domus Alex. pœnas luit. 16. 2.
Caſſander forte alius *Cariæ præficitur.* 23. 4.
Caſſandrea urbs. 24. 2. 24. 3.
Caſſius Parthos cadit. 42. 4.
Caſtor & Pollux Locrenſibus adſunt. 20. 2.
Caſtra Alex. ſolito magnificentiora. 12. 8.
Caſtrorum luſtratio apud Maced. 13. 4. *tribunatus.* 13. 4.
Catinenſes. 43. 4. 4.
Catonis fortitudo. 33. 2.
Catumandus Maſſil. obſidet. 43. 5.
Caucaſus regni Parthici limes. 41. 6.
Caucaſi accolæ ſubiguntur ab Alex. 12. 5. *Etarchi cedunt.* 13. 4.
Cecrops R. Athen. cur biformis. 2. 6.
Ceraunus Clearchi Heracl. F. 16. 5. *Ptolemæi cognomen.* 24. 1.

Cære urbs in Italia. 20,1
Cereris ſacra Initiorum. 5,1
Cereos ignes tangere in juramento. 22,2
Cerva puerum alens. 44,4
Chalcidenſium in Italia Coloni. 20,1
Chalybs F. Hiſp. durando ferro aptus. 44,3
Chalybes hujus accolæ. 44,3
Charillus Lycurgi ex fratre nepos. 3,2
Charybdis fabula unde orta. 4,1
Cherſonenſium civitates à Philippo expugnatæ. 9,1
Chion & Leonides Tyrannicidæ. 16,5
Chodion Arſinoës legatus ad Ptolem. 24.2
Choraſmi ſubiguntur ab Alex. 16,6
Chreſtus Bithyniæ R. 38,5
Cilicia occupatur ab Alexand 11,11. *in diviſione imperii Philotæ cedit* 13. 4. *mox Philoxeno.* 13,6
Cimbri Mithrid. auxiliantur contra Rom. 38,3. *iidem Germani.* 38,4. *Cimbricum bellum ſacrilegii pœna,* 32,3
Cimon Ath. D. 2,15. *vincit Xerxem.* ibid. *patrem mortuum ſuo carcere redimit.* ibid.
Cirnus Ariſtæi pater. 13,7
Cirrhæus campus Apollini ſacer. 24,1
Civile bellum Cæſaris & Pompeji. 42,4
Civitas in civibus, non in ædificiis poſita. 2,12
Claudius pacem cum Pyrrho diſſuadet. 18,2
Cleadæ Theb. oratio ad Alex. 11,4
Clearchus Heracl. Tyrannus 16, 4. *occiditur* 16,5
Cleofis regnum concubitu Alex. redimit. 12,7
Cleomenes R. Spart. 28,4
Cleopatra Phil. conjux ſuperinducta Olympiadi 9,7. *ab ipſa necatur.* ibid.
Cleopatra Philippi F. Alex. Epiri uxor 9,6. *à Perdicca in matrimonium petitur* 13,6. *ejus apud Macedonas auctoritas.* 14,1
Cleopatra Demetrii Nic. mox fratris ejus conjux. 36,1.
Cleopatra Mithridatis F. Tigranis

Tigranis uxor. 38. 3
Cleopatra Ægyptia duorum fratrum uxor. 23. 8. *à poſteriore repudiatur.* 38. 8 *ad Demetrium generum confugit.* 39. 1
Cleopatra proxima filia, matris pellex. 38. 8 *regno præponitur.* 39. 3 *majorem F. pellit.* 39. 4 *à minori necatur.* ibid.
Cleopatra hujus F. Cyzicano nubit. 39. 3. *ſororis juſſu interficitur.* ibid.
Clitus ab Alex. inter pocula occiditur. 12. 6
Coagulum quis invenerit. 13. 7
Cocalus primus Sicil. R. 4. 2.
Codomannus præficitur Armeniis. 10. 3
Codrus ult. Rex Athenienſium. 2. 6
Colchi Iſtrorum conditores. 32. 3.
Comanus Regulus Gallus. 43. 4.
Cometes Mergidis interfector. 1. 9
Cometes inſignis magnitudinis apparet. 37. 2
Compenſatio mercium in uſu Lacedæmoniis. 3. 2.
Comum Italiæ, Gallorum colonia. 20. 5.
Conon Athen. Dux. 5. 5. *victus Cypri exulat.* 5. 6. & 6. 1. *claſſi Perſar. præficitur.* 6. 1. *Xerxen adorare noluit.* 6. 2. *Athenas reſtituit.* 6. 5.
Continentia morum bonorum mater. 2. 2.
Continentiæ Rom. exempla. 18. 2.
Convitia non decent miſeros. 14. 4.
Convitiari publice Spartani ſoliti. 3. 3.
Corcyra paucis capitur à Ptolem. Pyrrhi fil. 25. 4
Corinthii Laced. irati & cur. 5. 10. *eloquentia Demoſth. perſuaſi favent Athen.* 13. 5.
Corinthi concilium totius Græciæ. 9. 5. 11. 2.
Corinthus diruitur. 34. 2.
Corona aurea, gratulationis ergo, offertur Alex. à Tyriis. 11. 10. *Pauſaniæ Regicidæ imponitur ab Olymp.* 9. 7. *legatis Rom. donatur à Ptol.* 18. 2. *geſtatur à Clearcho Heracl. Tyranno.* 16. 5.
Corona poſt victoriam ſumi

ſumi ſolita. 9. 4.
Coronis laureis milites ſuos inſtruit Phil. contra ſacrilegos. 8. 2
Corpora ad ſepulturam poſcere, victoria conceſſa ſignum Græcis. 6. 6.
Cothurni Regum Tragicorum. 16. 5
Cranaus Athen. R. 2. 6
Craſſus infeliciter pugnat contra Ariſtonicum. 36. 4. *cum omni exercitu caditur.* 42. 4.
Craterus in Antip. locum Macedoniæ præficitur. 12. 12. *naſcendo Regi tutor conſtituitur.* 13. 2 *Regiæ pecuniæ cuſtos.* 13. 4. *Antigonum juvat contra Perdiccam.* 13. 6
Cremare mortuos. 9. 7. 19 1.
Cretenſes Demetrium Soterum *in regnum reſtituunt.* 35. 2.
Critias Ath. Tyr. ſæviſſimus bello cadit. 5. 9
Crœſus R. Lydorum. 1. 7 *capitur.* ibid.
Crotonienſes Græcorum colonia. 20. 2. *vincuntur à Locrenſ.* 20. 3 *eorum torpor & luxuria.* 20. 4. *bellum cum Dionyſio.* 20. 5.
Cuphites Indi. 12. 8.
Curetes Hiſpani. 44. 4.
Cyclopes olim in Siciliâ. 4. 2.
Cydnus Ciliciæ fl. 11. 8. 11. 14.
Cyznæa Amyntæ uxor. 7. 4
Cynagiri Athen. virtus. 2. 9.
Cyneas Pyrrhi legatus ad Rom. 18. 2.
Cypriæ virgines dotem vulgato corpore quærebant. 18. 5.
Cyprus in ditione Ptolem. 15. 1.
Cyra mons Africæ. 13. 7.
Cyrene condita. 13. 7. *ab* Ptolemæo *acquiſita.* 13. 6. *nomen à virgine accepit.* 13. 7.
Cyrenarum regnum teſtamento. ad Rom. devenit. 39. 5.
Cyrus exponitur. 1. 4. *nutritur à cane.* ibid.& 44. 4. *Perſas concitat.* 1. 6. *avo regnum aufert*, ibid. *Babylonios vincit, & Crœſum.* 1. 7. *caditur à Scythis.* 1. 8. 2. 3. 37. 3. *regnavit annos* XXX. 8. *ejus capiti inſultatur.* 1. 8.
Cyrus minor Lidiæ præficitur à patre. 5. 5.

compedibus aureis vinctus 5, 11. *bellum cum fratre gerit.* ibid. *interficitur.* ibid.
Cyzicenus bellum cum fratre gerit 39, 2. *Tryphenam interficit.* 39, 3

D.

D*Aci Getarum ſoboles.* 32, 3
Dadali montes. 12, 7
Dahæ ſubjuganttur ab Alex. 12, 6
Damaſco Syrac. Dux. 22, 1
Damaſcus urbs Syriæ. 36, 2
Danubii & Sabi confluens. 32, 3
Daphne Antiochiæ ſuburbium. 27, 1
Dara urbs Parth. clariſſima. 41, 5
Dardani expugnantur à Philip. 8, 6. *compeſcuntur ab Antigono* 28, 3. *aſſidui Maced. hoſtes.* 29. 1, *Macedon. populantur & XX. M. hominum abducunt.* 29, 4
Dardanorum legatio ad Ptolemaum. 24, 4
Darius Hiſtaſpis f. *augurio R. Perſarum fit* 1, 10. *fugatur ex Scythia* ibid. 2. 3, 7. 3. *contra Iancyrum Scytham bellum gerit* 2, 5. *Aſiam & Macedoniam domat* ibid. *vincitur ab Athen.* 2, 9. & ſeq. *obit.* 2, 10
Darius Nothus *Perſ. R. Lacedam. ſocius contra Athen.* 5, 1 *Carth. humanas hoſtias immolare & canina veſci prohibet* 19, 1. *moritur* 5, 8. 5, 11
Darius ultimus Perſ. R. Codomannus *dictus.* 10, 3. *vincitur ab Alex.* 11. 6. *iterum* 11, 9. *tertium* 11, 14. *aureis catenis a ſuis vincitur.* 11, 15. *occiditur* ibid. *ſepelitur ab Alexand.* ibid. *ejus mors vindicatur.* 12, 5
Darii hujus fiducia 11 6. *in ordinando exercitu induſtria* 11, 9. *opes* 11, 10. *mater, uxor & filia capiuntur* 11, 9. *filia Statira Alexan. nubit* 12, 10. *matris exitus.* 13, 1
Defectus ſolis aut Luna quid ſignificent 22, 6. 33, 1
Deidamia Æacida Epir. F. 14, 6

Delos inſula, ærarium Græcorum. 3. 6.
Delphicum oraculum. 2. 11. 16. 3.
Delphici templi deſcriptio. 24. 6.
Delphos diripi jubet Xerxes. 2. 12. *diripiunt Phocenſes.* 8. 1. *idem tentat Brennus Gallorum Dux.* 24. 6.
Demaratus R. exul Lac. conſilia Xerxis detegit. 2. 10.
Demaratus Pythagoræ pater. 20. 4.
Demetrius Poliorcetes, *Antigoni F.* 15. 1. *Rex appellatur.* 15. 2. *patrem amittit.* 15. 4. *Alex. Caſſandri interficit.* 16. 1. *Rex Maced. fit.* ibid. *Seleuco ſe dedit.* 16. 2.
Demetrius alter prioris nepos Maced. & Epirum occupat. 26. 2. *neptem Pyrrhi ducit, jam uxorem habens.* 28. 1. *moritur.* 28. 3.
Demetrius modo dicti patruus, à ſponſa ſua interficitur. 26. 3.
Demetrius Soter, *Antiochi M. fil. Rex Syriæ* 34. 3. *occiditur,* 35. 1.
Demetrius Nicator *ejus fil. Alex. vincit.* 35. 2. *capitur à Parthis* 36. 1. 38. 9. *fugam tentat.* ibid. *dimittitur.* 38. 10. *occiditur.* 39. 1.
Demetrius Illyriorum R. 29. 2.
Demetrius Phil. ult. F. à patre occiditur. 32. 2.
Demetrius Indorum R. 41. 6.
Demophoon Theſei F. 2. 6.
Demoſthenes Ath. Dux in Sicil. 4. 4. *mortem ſibi conſciſcit.* 4. 5.
Demoſthenes orator corruptus à Perſis. 11. 2. *exul revocatur ab Athenienſ.* 13. 5.
Deſperatio interdum in virtutem vertit. 2. 14. *victoriæ cauſa Locrenſibus.* 20. 3
Deucalion generis humani reparator vulgo cur creditus. 2. 6.
Diadema Maced. Reg. ante Alex. inſolitum. 12. 3. *ejus loco veteribus haſta.* 43. 3.
Diana pro Delphis pugnat. 24, 8.
Dido, vide Eliſſa.
Digniſſimo *imperium relinquit Alex.* 12. 15.

Diluvium temp. Deucalionis. 2. 6.
Diocles Athen. Tyran. interficitur. 2. 9
Diomedes Brunduſii conditor. 12. 2. *& Arporum.* 20. 1
Dionyſius Sic. Tyr. bellum in Italia gerit 20. 1. 20. 5. *interficitur.* ibid.
Dionyſius minor Sicil. Tyr. 21. 1. *exulat Corinthi.* 5. 8. 21. 5. *ibi ludum aperit.* ibid. *ejus parricidia & ſegnities.* 20. 5. 21. 1. *ſordidi & abjecti mores.* 21. 5
Diſcordiæ effectus. 8. 4
Diſcordiarum oblivio jure jurando ſancita apud Athenienſes. 5. 10
Diſſenſio inter Cyrum & Artaxerxem fil. Darii de regno. 5. 11
Dodonæus Jupiter. 12. 2 17. 3. 32. 2.
Doricetes Thrac. R. 16. 1
Dorienſes bellum cum Athen. gerunt. 2. 6
Dos nulla virginibus Spartanis. 3. 3.
Dotalem pecuniam corporis obſequio quærunt Cypriæ virgines. 18. 5.
Dranca ab Alex. ſubacti. 12. 5.
Drangaritani. 41. 6.

E.

Ecbatana. 12. 1.
Edeſſa Maced. urbs. 7. 1.
Elephantus ferus ultro ſe offert Sandrocotto. 15. 4. *dux belli & præliator inſignis.* ibid.
Elephantorum adſpectu territi Romani vincuntur à Pyrrho. 18. 1.
Elephantos ſuos Gallis oſtendit Antig. terroris cauſa. 25. 1.
Eleuſis. 2. 6.
Eleuſina ſacra. 2. 8.
Elimæi populi. 36. 1.
Eliſſa. alias Dido. 18. 4. *in Africam fugit.* 18. 5. *Carth. condit.* ibid. *mortem ſibi conſciſcit.* 18. 6. *à Carth. pro Dea culta.* ibid.
Emanus Gallorum Dux. 24. 7.
Emathia, quæ poſtea Macedonia. 7. 1.
Epaminondas Spartam tentat. 6. 7. *lethaliter ictus decedit.* 6. 8. *ejus virtus.* 6. 4. *encomium.* 6. 8. *eminentia.* 7. 5.

paupertas. 6. 8. *eruditio magna.* ibid. *modeſtia.* 6. 7
Epaminondæ morte vires reip. cecidere. 6. 8
Epeus equi Trojani & Metaponti conditor. 20. 2.
Ephæſtion. 12. 12.
Epheſus ab Amaz. condita. 2. 4
Epigoni. 12. 4
Epiri hiſtoria. 17. 3
Equæ vento concipiunt. 44. 3. *Equarum Scythicarum* XX M. *in Macedoniam miſſa.* 9. 2
Equo feroci Mithridat. à tutoribus imponitur. 37. 2.
Equorum uſus Parthis aſſiduus. 41. 3. *pernicium copia in Hiſpan.* 44. 1.
Erichtheus Athen. Rex. 2. 6.
Erotimus Arabs DCC. *filiorum pater.* 39. 5
Ethruſci bellum cum Ænea gerunt. 43. 1
Evagoras Cypri R. 5. 6
Evander in Italiam venit. 43. 1
Eucratidis Bactr. R. 41. 6. *à filio interficitur.* ibid.
Evergeta. 12. 5.
Eufrates fl. 1. 12. 12. 13. *Parthici regni limes.* 41. 6. *fl. Tigrin recipit.* 42. 3.
Eumenes 13. 4. *Neoptol. occidit.* 13. 8. *hoſtis à Macedon. judicatur.* ibid. *vincitur ab Antigono.* 14. 2. *denuo cum Argyraſpid.* 14. 3. *Antigono deditur.* ibid. 14. 4.
Eumenis ſtrategema. 14. 1
Eumenes Bithyniæ Rex Antiochum Hieracem & Gallos vincit. 27. 3. *Aſiæ majorem partem occupat.* ibid. *Rom. auxiliatur contra Antiochum.* 31. 8. *contra Perſeum.* 33. 1. *cum Pruſia bellum gerit.* 32. 4.
Eumenes Demetrii fil. 17. 2
Europa major pars ſub Amaz. 2. 4. *terminus Hiſpaniæ.* 44. 1.
Europus in Europa regnavit. 7. 1
Europus Maced. Rex infans in cunis ad aciem ſuorum defertur. 7. 2
Euridice Phil. mater. 7. 4. *maritum inſidiis petit.* ibid. *filios Alex.* &

& Perdiccam per inſidias interficit. 7, 5
Eurydice Aridæi uxor 14, 5 occiditur ab Olympiade. ibid.
Eurydice Lyſimachi fil. 16, 2
Eurydice Ptol. Philopatoris uxor eademque ſoror ab eo occiditur. 30, 1
Eurylochus ab Alex. interfectus. 12, 6
Eurymedon Athen. in Sicilia Dux 4, 4. fortiſſime dimicans cadit. 4, 5
Euryſaces Ajacis f. 44, 3
Expoſiti, qui in inſignes viros evaſerunt, Cyrus 1, 4. Hiero. 23, 4. Habis. 44, 4.
Extarches. 13, 4

F.

FAbricius Luſcinus Rom. legat. pacem facit cum Pyrrho 18, 2.
Faliſci Chalcid. colonia. 20, 1
Fama in majus omnia extollit. 2, 13
Famæ celeritas in clade Mardonii 2, 14. in victoria Locrenſium 20, 3.
Fames in Epiro ob cædem Laudamiæ 28, 3. in Ægypto 36, 2
Fatua Fauni uxor. 43, 1
Fatuari unde & quid ſit. ibid.
Faunus tertius Italiæ R. ibid.
Favor hominum eodem, quo fortuna inclinat. 5, 1
Fauſtulus paſtor, Romuli nutricius. 43, 2
Fax nuptialis. 11, 1
Felicitas reddit arrogantes. 16, 5
Feminis apud Parthos adſpectus virorum interdicitur. 41, 3
Figulus Agathoclis pater. 22, 1
Filios interfecerunt Lyſimachus 17, 1. Demetrii Nicanoris uxor. 39, 1. Maleus Cathag. 18, 7. Laudice 37, 1. Ptolemæus Phyſcon. 38, 8. Phrahates 42, 5.
Flaminius Cos. 30, 4. prorogata imperio 31, 1. Nabidem vincit. 31, 3
Floralia. 43, 4
Flumina Armeniæ Tigris 42, 3. Cappadociæ Thermodoon 2, 4. Epiri & Italiæ Acheron, 12, 2. Gallecia Bil-

Bilbilis, & Chalybs, 44. 3. *Galliæ* Rhodanus. 43. 3. *Indiæ* Aceſines. 12. 9. *Luſitaniæ* Tagus. 44. 3. *Scythiæ* Araxis. 1. 8. Iſter. 9. 2. Phaſis. 2. 2. Tanais. 12. 5.
Flumina ab exercitu Xerxis ſiccata. 2. 10. *Hiſpaniæ aurum vehunt.* 44. 1.
Fortuna virtute juvanda. 30. 1.
Fortunæ inconſtantia. 35. 2. *varietas.* 26. 2. *ludibrium*, Seleucus. 27. 2.
Fortuna præſenti contenti eſſe jubentur Romani. 28. 2.
Frudius auriga Caſtoris. 42. 3.
Frugalitas virtutum parens. 20. 4.
Frumenti ſatio reperta. 2. 6.
Furtum graviſſimum apud Scythas crimen. 2. 2.

G.

Gaditani Carthaginienſibus conſanguinei. 44. 5.
Galleci Græci. 44. 3.
Gallecia equorum ferax. ibid.
Galli Romam capiunt. 6, 6. 24, 4. 28, 2. *legatos ad Alex. mittunt.* 1. 13. *auguriis præſtantes.* 24. 4. *multas in Italia urbes condunt.* 20. 5. *totam fere Italiam occupant.* 28. 2. *Macedonas vincunt.* 24. 5. *apud* Delphos *pereunt.* 24. 8. *caduntur ab Antigono.* 25. 2. *ab Eumene.* 27. 3.
Galli Scordiſci. 32. 3. *Teſtoſagi.* ibid.
Gallorum res geſtæ. 24. 4. *fœcunditas & virtus.* 25. 2. *perfidia.* 27. 2. *in alias regiones effuſio.* 24. 4. *barbaries quibus autoribus manſuefacta.* 43. 4.
Gallica feritas. 43. 3.
Gallici nominis terror. 24. 4. 25. 2.
Gallia ab Hiſpanis Pyren. montibus diviſa. 44. 1. *aſſiduis ventis inquieta.* ibid. *Tranſalpina.* 38. 4.
Gallogræci Bithyniæ pars. 25. 1. *bellum cum Antigono gerunt.* 26. 2. *Mithrid. auxiliantur*

contra Rom. 38. 3.
Gallimander amicus Demetrii, & ejus fides. 38. 9
Gangaridæ. 12. 8.
Gargoris Curetum Rex. 44. 4
Gedroſi. 13. 4.
Gelo Siciliæ Tyrannus. 23. 4
Geryon. 4. 3. 44. 4
Getæ ſuperati à Gallis. 25. 1. *Dacos condidere.* 32. 3
Giſco Hamilc. fil. 19. 2
in exilium pellitur. 22. 7
Gladium amittere ignominioſum. 33. 2
Glaucus Illyr. R. 17. 3
Gobryæ forte factum. 1. 9
Gordie Phrygiæ urbs. 11. 7
Gordius Phryg. Rex & ejus hiſtoria. ibid
Gordius Cappadox. 31. 1
Gordius nodus ab Alex. ſolutus. 11. 7. *ejus nodi origo & cauſa.* ibid.
Gorgias amicus Alex. 12 12
Græcia major in Italia. 20. 2
Græciæ partem majorem aquarum illuvies abſumit. 2. 6. *laus.* 8. 4 *fatalis dies.* 9. 3
Grypus Demetrii fil. 39. 1 *Syriæ regnum caſo Pſeudo-Alex. recuperat.* 39. 2 *bellum cum fratre gerit* ibid.
Gyges. 1. 7
Gylippus Dux Lacedam. 4. 4
Gyptis Segobrigiorum R. 43. 3

H.

Habis Hiſp. R. & ejus hiſtoria. 44. 4
Halicarnaſſi Regina Xerxi auxiliatur. 2. 12
Hamilcar Magonis. 19. 1 *in Sicilia cum omni exercitu perit.* 4. 2. 19. 2
Hamilcar alius ſocietatem cum Agathocle jungit. 22. 2. *ob id à Carth. tacito ſuffragio damnatus.* 22. 3. *opportune moritur.* ibid.
Hamilcar Giſgonis. 22. 3 *Agathoclem vincit.* ibid. *Syracuſas obſidet.* 22. 4 *occiditur.* 2. 7. 22. 8.
Hamilcar Rhodanus. 21. 6.
Hamilcar Carth. in Hiſp. imperator. 44. 5.
Hammon Jupiter, Alex. pater creditus. 11. 11

Hannibal

Hannibal vide A.
Hanno Hamilc. primi fil. 19. 2.
Hanno Dux Carth. contra Dionyſ. 20. 5. *tyrannidem affectat.* 21. 4. *ob id cum tota familia interficitur.* 21. 4.
Hanno alius *contra Agathoclem.* 22. 6.
Harpagus. 1. 4.
Harpalus crudelitatem Alex. fugit. 13. 5.
Haſdrubal Magonis fil. 19. 1.
Haſdrubal ſuperioris fil. 19. 2.
Haſdrubal Annib. pater *à ſervo necatur.* 44. 2.
Haſta Græcis σκῆπτρον, *antiquis pro diademate.* 43. 3.
Helenus Priami *fil.* 17. 3.
Helenus Pyrrhi. 18. 1. *ex filia Agathoclis.* 23. 3. *abeunte ex Italia patre Tarenti cuſtos relinquitur.* 25. 3. *arceſſitur. à patre* ibid. *regni fit ſucceſſor.* 25. 5.
Hellanicus Elius contra Tyr. Ariſt. conſpirat. 26. 1.
Helleſpontus. 5. 4.
Heraclea obſidetur ab Athen. 13. 5.
Heraclea Pontica. 16. 3.
Heracleienſium factum egregium. ibid.
Hercules Amazones vincit. 2. 4. *Hiacenſanas Sileosque in India condidit.* 12. 9. *primus Alpes ſuperavit.* 24. 4. *Orientis R. fuit.* 42. 3. *Latinum genuit.* 43. 1. *Geryonis armenta rapuit.* 44. 4.
Herculi ſtatuam vovit. Phil. 9. 2.
Hercules Thebanus Æacidarum genitor. 11. 4.
Hercules Tyrius. 11. 10. *ejus ſacerdos primus à Rege.* 13. 4. *ei Carth. prædarum decimas mittunt.* 18. 7.
Hercules Alex. ex Barſine fil. 11. 10. *ab ipſo præteritus.* 12. 15. *cum Olymp. in Pydnam urb. fugit.* 14. 6. *ibi captus cuſtodiæ datur.* 14. 6. *occiditur.* 15. 2.
Hercyllides Laced. Dux. 6. 1.
Hercynio Ægypti Rex. 6. 2.
Hiarbas Maxitanorum R. Eliſſam in matrim. petit. 18. 6.
Hiero Siciliæ R. 23. 4. *ab*

apibus alitus. ibid.
Hieroclytus Hieronis pater. ibid.
Hippias Athen. Tyran. 2. 9 *in exilium agitur,* ibid. *Perſarum Dux adverſus patriam occumbit.* ibid.
Hippolochus Athen. Tyran ſæviſſimus. 5. 9
Hippolyte Amazon, uxor Theſei. 2. 4
Hippolytes Theſei ex Hippol. filius. ibid
Hiſpani propiora feris quam hominibus ingenia gerunt. 44. 2
Hiſpaniæ deſcriptio. 44. 1
Hiſpan. univerſam domuit Hannibal. 44. 5
Homines immolati Carthagine. 18. 6. *id inhibuit Darius.* 19. 1
Hymeri Phrahatis vicarii ſuperbia & crudelitas. 42 1.
Hyrcania ab Alex. ſubacta. 12. 3. *ejus amplitudo.* 1. 6

I.

I*Aſonis hiſtoria.* 42. 2 & ſeq.
Iberia dicta Hiſpania ab Ibero amne. 44. 1
Ilium regio Trojanorum. 43. 1
Ilienſium & Rom. mutua gratulatio. 31. 8
Illyrii bella cum Macedonibus gerunt. 7. 2. *cum Amynta.* 7. 4. *caeduntur à Philippo.* 7. 6. *ſunt ſub ditione Macedonica.* 11. 1 *Philoni aſſignantur.* 13. 1.
Imilco Carthagin. Dux in Sicil. amiſſo exercitu. 19. 2. *mortem ſibi conſciſcit.* 19. 3.
India invaditur ab Alex. 12. 7 *jugum excutit.* 15. 4. *occupatur ab Eucratide.* 41. 6.
India nemo præter Semiramis & Alexand. bellum intulit. 1. 2
Indus fluv. 13. 4
Inſula nova cum calidis aquis è mari enata. 30. 4
Inventa Athenienſium. 2. 6. *Ariſtæi.* 13. 7. *Gargoris.* 44. 4. *Triptolemi.* 2. 6
Invidia ex virtute. 5. 2 *ſuperatur amplitudine rerum.* 1. 2
Jocus Mithridatis. 38. 1 *Pſeud. Alexand.* 39. 2 & ſeq.

Iollas

Iollas Antipatri, venenum propinat Alexandro. 12. 14
Iones vincuntur à Dario. 2. 5. *à Themiſtocle perſuaſi Xerxen in pugna deſerunt.* 2. 12
Ioſeph Iſraëlis fil. à fratribus venditus. 36. 2. *Ægyptum à fame aſſeruit.* ibid. *ſomniorum primus intelligentiam condidit.* ibid.
Iphicrates XX. *annorum adol. Athen. Imperator.* 6. 5.
Iſmenias Thebanorum princeps. 5. 9
Iſrahel Damaſci R. decem filiorum proventu clarus. 36. 2
Iſter Scythiæ fl. 2.5.92.3 2.3.
Iſtriorum origo. ibid.
Iſtriani bellum cum Scythis gerunt. 9. 2
Itali legatos ad Alexan. mittunt. 12. 13
Italia olim Saturnia. 43. 1 *magna ex parte Græcis habitata.* 20. 1 *fere univerſa à Gallis occupata.* 28. 2. *niſi Italicis viribus non ſubigitur* 31. 5.
Italiæ & Siciliæ vicinitas. 4. 1 *horreum Hiſpania.* 44, 1 *primi cultores Aborigines.* 43, 1
Judæorum hiſtoria. 36, 1 & ſeqq.
Judas Iſrahelis. 36, 2
Jupiter Hammon. 11, 11 *Dodonæus.* 11, 2, 17, 3, 32, 2
Juvenes duo incogniti & inſoliti habitus Locrenſibus victoriam pariunt. 20, 3

L.

L*Abienus cum Parthis ſocietatem contra Rom. init.* 42, 4
Labore militum vires acuuntur. 20, 1
Lac in potu Scythis. 2, 2 *& Bruttiis.* 23, 1
Lacedæmon. 2, 15. *muris cingitur.* 14, 5. *ab Antigono capitur.* 28, 4
Lacedæmonii bellum gerunt cum Athenienſibus. 3, 2.3, 6.3, 7.5, 1. *Meſſeniis.* 3, 4.3, 5.3, 6. *Perſis* 2, 15.5, 11.6, 1.6, 2. *Thebanis.* 6, 4.6.6. *Athenienſes monent ne urbem reficiant.* 2, 15. *Pauſaniam damnant.* 2, 15. *Meſſenem expugnant.* 3, 5. *oraculi monitu Ducem ab Athenien-*

nienſibus petunt. ibid. *inducias cum Athen. faciunt.* 3. 7. *denuo.* ibid. *Athenas capiunt.* 5. 8. *Aſiam ingrediuntur.* 6. 1. *vincuntur ab Epaminonda.* 6. 4. *iterum.* 6. 7. *apud commune Græciæ concilium accuſantur & damnantur.* 8. 1. *Philippum ſoli Græcorum contemnunt.* 9. 5. 28. 4. *ab Alex. ad Perſas deficiunt.* 11. 2. *omnem ferme Græciam commovent.* 12. 1.

Laches Athen. Dux in Sicilia. 4. 3.

Lævinus Coſ. Rom. à Pyrrho vincitur 18. 1.

Lævinus Prætor Rom. contra Philippum. 29. 4.

Lamachus Athen. Dux in Sicil. 4. 4. *occumbit.* ibid.

Lamachus Athen. Dux ab Heracleotis hoſtibus ſuis inſigne beneficium accipit. 16. 3.

Lampeto Amaz. Regina. 2. 4.

Lamponius Ath. Dux in Sicilia. 4. 3.

Lariſſa urbs à Philip. capitur. 7. 6.

Lariſſæa ſaltatrix. Aridæi ex Philippo mater. 9. 8. *eadem & Lariſſæum ſcortum dicitur.* 13. 2.

Latini ab Ænea conditi. 20. 1.

Latinus Herculis filius 43. 1.

Latratus in Siculo freto. 4. 1.

Laudamia ultima ex Æacidarum gente à pop. interficitur. 28. 3.

Laudice. Seleuci Nicatoris *mater.* 15. 4

Laudice Seleuci Callinici *mater.* 27. 1

Laudice Mithrid. ſoror & conjux, veneno, quod in ipſum paraverat, perit. 37. 3.

Laudice Ariarathis uxor, quinque filios necat. 37. 1. *ob id à pop. perimitur.* ibid.

Laudice Mithrid. ſoror Ariarathis modo dicti filii. 38. 1. *mox Nicomedis uxor.* ibid.

Lavinia Æneæ conjux. 43. 1.

Lavinium urbs ex nomine ejus condita. ibid.

Leges

Leges nullæ Athen. antiquis. 2. 7. *& Scythis.* 2. 2. *imo omnibus antiquiſſimis.* 1. 1. *Lycurgi* 3. 2. *Minois.* 20. 4.
Leo dormientem Sandrocottum lambit. 15. 4. *ferociſſimus ab inermi Lyſimacho interficitur.* 15. 3.
Leonatus naſcendo Regi tutor conſtituitur. 13. 2. *occumbit.* 13. 5
Leonides Laced. Rex. 2. 10. *Thermop. contra Perſas occupat.* 2. 11. *poſt egregiam pugnam cum ſuis cæditur.* ibid.
Leonides Spartan. Regis frater, Sicil. Dux in Carthag. 19. 1.
Leonides Tyrannicida. 16. 5.
Leontini. 22. 2.
Leontiſcus Ptol. filius. 15. 2.
Leophron Rhegin. Tyran. 21. 3.
Leoſthenes Dux Athen. 13. 5.
Lepidus Ægyptio Regi tutor datur. 30. 3.
Liber pater. 12. 7. *ejus militia ab Argyraſp. ſuperata.* 14. 4.
Libido principum olim pro legibus. 1. 1. 2. 7.
Ligoras Achæorum præfectus. 32. 1.
Ligures Maſſilienſium aſſidui hoſtes. 43. 3. 43. 5. 43. 4.
Literæ occultæ. 2. 10. 21. 6
Livius à Trogo notatus. 38. 3.
Lixarum in exercitu Antiochi CC M. 38. 10.
Locri a Rom. ad Pyrrhum deficiunt. 18. 1. *ingentem Croton. exercitum cadunt.* 20. 3. *expugnantur a Dionyſio majore.* 20. 5. *ſubiguntur a Dionyſio minore.* 21. 2. *& ſpoliantur.* 21. 3. *Dionyſ. ejiciunt.* ibid.
Lucani bellum gerunt cum Alex. Epiri. 12. 2. *cum Locrenſibus.* 21. 3. *Pyrrhum in Italiam vocant.* 18. 1. *à Bruttiis, progenie ſua vincuntur.* 23. 1. *liberos ſuos quibus legibus inſtituant.* ibid.
Lucullus ſummus Imperat. 37. 1. *Tigranum vincit.* 40. 2.
Lupercus, qui & Pan & Lycæus. 43. 1.
Lupercalia. ibid.

Lupa Marti ſacra. 43, 2 *Romulum & Remum alit.* ibid.
Luporum animi Romanis. 38. 6
Lupus Hieroni puero tabulam eripit. 23, 4
Luſitanorum equorum celeritas. 44, 3
Lycaonia dono Rom. Ariarathis filiis cedit. 37, 1
Lycurgus Spart. legiſlator. 3. 2. *auctorem ll. ſuarum Apollinem Delphicum fingit.* 3. 3. *eaſque voluntario exilio firmat.* ibid.
Lycurgus alius *Spartan. Rex.* 29, 1
Lydi Rege Crœſo cum Cyro bellum gerunt. 1. 7. *ante Cyrum invicti.* ibid. *rebellantes lenocinia & artes ludicras exercere jubentur.* ibid. *Thuſcos condunt.* 20, 1
Lydia in divis. imper. Alex. Menandro evenit. 13, 4.
Lyſander Spartan. Dux Alcibiadem vincit. 5, 5. *& Cononem.* 5, 6. *Athenienſes omni ditione exuit.* 5, 7. *ipſamque urbem obſidet & capit* 5. 8. *interficitur.* 6. 4
Lyſias orator & exul Syracuſanus, vc. *milites ſuo ſtipendio conductos Athen. auxilio mittit.* 5, 9.
Lyſimachia urbs terra motu everſa. 7, 1
Lyſimachus Thraciæ & Ponto præficitur. 13, 4 *bellum Contra Antigonum inſtruit.* 15, 1 *Leonem interficit.* 15. 3 *& generum ſuum Caſſand. filium.* 16. 2 *& filium ſuum Agathoclea.* 17, 1. *Pyrrhum Macedonia pellit.* 16. 3.
Lyſimachi vita & laudes. 15, 3. & ſeq. *cum Seleuco bellum & comparatio.* 17, 1. *mors* ibid.
Lyſimachus ſuperioris filius, ab avunculo Ptolemaeo occiditur. 24. 3

M.

M*Acedones inter otia Græcorum emergunt.* 6. 9. *Regem infantem in cunis deferunt in aciem.* 7. 2. *ſub Alex.*

Alex. omnium rerum præter militiam immunes. 11. 1. *gaudent amiſſo Alex.* 13. 1. *Olympiadem occidendam decernunt.* 14. 6.
Macedonum nobilitas. 33. 1. *virtus.* 11. 6. *laus.* 11. 9. *comitatis inſtituta.* 11. 11. *reges ante Alex. diademate non uſi.* 12. 3. *ſalutantur, non adorantur.* 12. 7. *Regum ſepulcra.* 7. 2. *numerus.* 33. 2. *virtus* 7. 1
Macedonia. 7. 1. & ſeq
Maced. regni finis. 33. 2
Mæotis. 2. 1
Magi regnum Perſic. invadunt. 1. 9. *occiduntur à ſeptem.* ibid.
Magorum prædicta Alex. ſpernere jubet Anaxarchus. 12. 13
Magia Ægyptiorum ſtudium. 36. 2. *Zoroaſtris inventum.* 1. 1
Mago. 18. 7. 19. 1
Mago Carth. Dux Rom. auxilio miſſus. 18. 2
Maleus Carth. exul. 18. 7 *patriam obſidet.* ibid. *filium cruci affigit.* ibid. *occiditur.* ibid.
Manlius Maltinus à Mithrid. vincitur. 38. 3 *in Cappadocia.* 38. 4
Marathonii campi. 2. 9
Mardi ab Alex. ſubacti. 12 3. *à Phrahate.* 41. 5
Mare Adriaticum. 20. 1 *Ægyptium.* 2. 1 *Caſpium.* 42. 2 *Inferum* 20. 1 *ſuperum.* ibid. 4. 1. *Mortuum.* 36. 3. *Ponticum.* 2. 1
Marſicum bellum. 38. 4.
Marthesia Amaz. Regina. 2. 4. *interficitur* ib.
Maſiniſſa Numid. Rex Rom. ſocius. 33. 1. *ejus in Rom. merita.* 38. 6
Maſſilia conditur. 43. 3. *à Comano inſidiis petitur.* 43. 4. *obſidetur a Catumando.* 43. 5
Maſſilienſes cum Gallis & Liguribus bella gerunt. ibid. *Carthaginenſes vincunt.* ibid. *Romæ incendium publico funere proſequuntur.* ibid. *eorum inſtituta.* 43. 4.
Matrimonii origo. 2. 6. *reticenda non publicanda.* 1. 7
Mauri Carth. hoſtes. 19. 2
Maxitani. 18. 6
Medea conjux Ægei. 2. 6 *Jaſonis.* 42. 2

Media urbs. 42. 3.
Medi quandiu regnarint. 1. 6. *ſubiguntur à Parthis,* 41. 6.
Media major & minor. 13. 4.
Medici imperii origo. 1. 3. 42. 3. *finis.* 1, 6.
Mediolanum Gallorum colonia. 20. 5.
Medius Ægei ex Medea fil. 2. 6. 42. 2.
Megabazus Dux. 7. 3.
Megara à Piſiſtrato pœne capitur. 2. 8.
Megarenſes cum Athen. de proprietate Salaminæ inſula digladiantur. 2. 7. *ſtrategemate vincuntur.* 2. 8.
Meleager. 13. 2. & 3. *ſumma rerum præficitur.* 13. 4.
Menalippe Amazon ab Hercule capta, traditis à ſorore armis redimitur. 2. 4.
Menander Lydiæ præfectus. 13. 4.
Menelaus Alex. M. abavus. 7. 4.
Menelaus Philippi I frater ibid. *ab eodem occiditur.* 8. 3.
Menelaus Ptol. I. *frater a Demetrio* I. *captus fratri remittitur.* 15. 2.
Mercatus Olympiacus. 13. 5.
Meretricis in aula Ptolemai potentia. 30. 2.
Mergis a fratre Cambyſe interficitur. 1. 9.
Meſopotamia Arceſilao poſt Alex. ceſſit. 13. 4.
Meſſenia urbs a Spartanis per decennium obſidetur. 3. 4. *expugnatur non virtute, ſed inſidiis.* 3. 5. *rebellans denuo capitur.* ibid.
Metallorum copia in Hiſpania. 44. 1.
Metapontini. 20. 2. *cum Alex. Epirota fœdus jungunt.* 12. 2.
Micalus ſervus Anaxilai, & ejus liberorum tutor. 4. 2.
Mida Phryg. Rex. 11. 7.
Midas Mac. regulus. 7. 1.
Miles gregarius fit rex. 13. 4.
Miltiades Athen. Dux Darium vincit. 2. 9. *in carcere moritur.* 2. 15.
Mindarus Laced. Dux. 5. 4.
Minerva pro Delphis pugnat. 24. 8. *Maſſilienſium hoſtem terret.* 43. 5. *panificiis placatur.* 20. 2.

Minium in Hiſpania naſcitur. 44. 1. 44. 3.
Minithaa Amaz. regina. 12. 3. *eadem Minithyia, atque ultima eſt.* 4. 2.
Miſeros convitia non decent. 14. 4
Mithridates Ponticus, Heraclienſium hoſtis. 16. 4.
Mithridates alius Rom. ſocius. 37. 1.
Mithridates Eupator *ſuperioris F.* ibid. *ejus pueritia.* 37. 2. *adminiſtratio regni.* 37. 3. *Paphlagoniam invadit.* 37. 4. *Romanis ſuperbe reſpondet.* ibid. *Ariarathem ex ſorore nepotem interficit.* 38. 1. *ejus fratrem Cappadocia pellit.* 38. 2. *Rom. legatos vincit.* 38. 3.
Mithridatis oratio ad milites. 38. 4. *genus & nobilitas.* 38. 7. *parricidia.* 38. 1.
Mithridates Parthorum Rex. 41. 6.
Mithridates Parth. Rex cognomento Magnus. 42. 2. *regno ſuo pulſus a fratre interficitur.* 42. 4.
Moloſſi qui poſtea Epirotæ. 17. 3.
Mons ſacer apud Nyſam. 12. 7. *Palatinus.* 43. 1. *aureus in Hiſpania.* 44. 3. *Zapaortenon in Parthis.* 41. 5.
Montes Dædali. 12. 7. *Riphæi.* 2. 2.
Montes in plana deducti a Xerxe. 2. 10.
Monſtra in freto Siculo. 4. 1.
Mors honeſtiſſima in caſtris hoſtium. 2. 11.
Morſu navem detinet Cynægirus. 2. 9
Moſes Joſephi. 36. 2
Mothona urbs. 7. 6
Muliebris audaciæ exemplum Artemiſia. 2. 12. *Eurydice.* 14. 5. *Semiramis.* 1. 2
Mulierum bello Spartano major virtus quam virorum. 25. 4
Mummius Cos. Achæos vincit. 34. 2.
Murgantini Syrac. hoſtes. 22. ■
Mures Abderitas pellunt. 15. 2.
Murinæ pelles Scythis in uſu. 2. 2
Marus VIM. *paſſuum intra* XVII. *diem conſum-*

ſummatus. 12. 5
Mycale mons Aſiæ. 2. 14
Myrtalis quæ poſtea Olympias, mater Alex. 9. 7
Myſteria Cereris evulgare, nefas. 5. 1

N.

N*Abis Laced. Tyrannus.* 30. 4. *multas Graciæ civitates occupat.* 31. 1 *vincitur à Flaminio.* 31. 3 *bellum cum Achæis gerit.* ibid.
Nannus Segobrig. R. 43, 3
Nearchus poſt Alex. Lyciæ & Pamphiliæ præfectus. 13. 4
Neoptolemus Eumenis ſocius. 13. 6 *proditor.* 13, 8 *interficitur.* ibid.
Neoptolemus Olym. pater, Moloſſ. rex. 7, 6
Nereis Æacidarum ultima. 28, 3.
Nicæa urbs Indiæ, ab Alex. condita. 12, 8
Nicanor Parthis præficitur. 13, 4
Nicias Athen. Dux in Sicilia. 4, 4 *Syrac. duobus præliis victos obſidet,* ibid. *vincitur.* 4, 5
Nicomedes Pruſiæ Bithyni F. patrem interficit 34. 4 *inita cum Mithridate ſocietate Paphlagoniam occupat.* 37, 4 *Cappadocia à Mithridate pellitur* 38, 1 *Paphlagoniæ poſſeſſione privatur.* 38, 2
Nicomedes prioris filius ex ſaltatrice. 38, 5 *regno à Mithr. pulſus Romam venit ſupplex.* 38. 3
Nilus. 2. 1
Ninus Aſſyr. R. 2, 3 *primus bellum geſſit.* 1, 1 *totum Orientem vicit.* ibid.
Ninya Nini f. ignavus & effæminatus. 1. 2
Noctua in haſta Hieronis. 23. 4.
Nolani Chalc. coloni. 20, 1
Nomius Apollinis & Cyrenes F. 13, 7
Numidæ. 19 2, 22, 8
Numitor à fratre regno pellitur. 43, 2 & ſeq. *reſtituitur a Romulo.* 43. 3.
Nuptiæ Carth. ſine dote. 3, 3
Nuptiarum ſumptibus decreto Carth. modus ſtatutus. 21. 4
Nyſa urbs Indiæ à Libero patre condita. 12, 7

O.

Oblivio injuriarum Athenis jurejurando ſancita. 5. 10
Obſides Romæ Regum filii. 32, 2. 34, 3. 34, 44. 2, 5
Occaſio beneficii honeſtior quam ultionis. 16, 3
Occaſione utendum. 38, 5
Oceano libamenta data. 12. 10.
Ochus Artaxerxis, Perſ. R. 10. 3. crudelis. ibid. occiditur. ibid.
Octavius Perſeum capit cum duobus filiis. 33. 2
Oculorum laſcivia in Ninya. 1. 3
Oculorum valetudo ex nimia luxuria. 21. 2
Odia procerum Alexan. inter ſeſe. 13. 3
Oenanthe & ejus apud Ptolemæum authoritas. 30 2.
Olympias Filia Neoptolemi. 17. 3 Philippi I. uxor. 7. 6 repudiatur. 9. 5. 11. 11 percuſſorem ei immittit. 9. 7 quem in cruce pendentem coronat. ibid. & gladium Apollini conſecrat. ibid. Antipatrum criminatur. 14. 14 Aridæum & Eurydicen interficit. 14. necatur. 14. 6. 15. 1
Olympias Pyrrhi. 28. 1
Olympiacus mercatus. 13. 5
Olympium certamen. 7. 2 12. 16.
Olympus mons. 7. 4
Olynthii cum Macedon. bella gerunt. ibid.
Olynthus expugnatur. 2. 14 exſcinditur. 8. 3
Onomarchus Phoc. D. 8. 1
Opobalſamum apud Judæos tantum natum. 36, 3
Orchomenii Thebanorum hoſtes. 11. 3
Ordinum ductores apud Alexand. omnes ſexagenarii. 11. 6
Oreſtes Agamemnonis, Pyrrhum occidit. 17. 3
Orithyia Amaz. Reg. 2. 4
Orodes Parthorum Rex fratrem interficit. 42. 3 & Craſſum cum exercitu. ibid.
Orofernes Cappadox ingratus. 35. 1. 2. 3.
Oroles Getarum R. ſuos male prœliatos qua pœna affecerit. 32. 3
Oropaſta Magus, Perſar. Rex. 1, 9. 10
Orphei ſacra. 11. 7
Ortoardiſtes Armen. R. 42. 2.

Oſculantur Macedon. Alexandri morituri dextram. 12, 15.
Oſculum Popilio offert Antiochus. 34. 3.
Oſtanes vir ſagaciſſimus fraudem Magorum detegit. 1, 9.
Otium in exercitu periculoſum. 20. 1.
Otii rationem Cato reddendam cenſet. præf. 5.
Otio corrumpuntur vires. 2. 15. *nimio plebs laſcivit.* 16. 4.

P.

Pacores Orodis. 42. 4.
Pæonia. 7. 1.
Palanthus Dux. 3. 4
Palatinus, vide Mons.
Palanteum Arcad. urbs. 43. 1
Pamphilia. 13. 4.
Pan. 43. 1.
Panaſagorus Sagilli R. Scyth. fil. 2. 4.
Pandoſia urbs Epiri. 12. 2 *Italiæ.* ibid.
Panificiis placatur Minerva. 20. 2
Pannonia à Gallis occupatur. 24. 4. 32. 3
Paphlagonia. 13. 4. *occupatur a Mithridate & Nicomede.* 37. 4 *libertate donatur a Romanis.* 38. 2.
Parapammeni. 12. 5.
Parentatio Alexand. ad tumulum Heroum Troiæ. 11. 5. *annua parricidæ inſtituta,* 9. 7.
Parmenio Dux Philippi in Aſia. 9. 5. *Alexand. a medico cavere jubet.* 11. 8. *Perſicam claſſem occupat.* 11. 10. *pecuniæ præficitur.* 12. 1. *interficitur cum filio* 12. 5. *Jaſonis templa dirui jubet.* 42. 3.
Parnaſus. 24. 6.
Parthenia Spartanarum ſpurii vocati. 3. 4.
Parthiæ deſcriptio. 41. 1.
Parthi Scytharum progenies. 2. 1 *Perſici Imperii ſucceſſores.* 11. 15. *in diviſione Imper. Alexand. Nicanori ſorte veniunt.* 13. 4. *Demetrium capiunt.* 36. 1. *Syriæ inhiant.* 38. 9. *Antiochum occidunt.* 38. 10. *ejus corpus in Syriam remittunt.* 39. 1. *Pompejum juvant.* 42. 4

Antonium vincunt. 42. 5.
Parthorum *crudelitas.* 39. 1 *origo & hiſtoria.* 41. & 42. *ſuperbia.* 38. 10. *Imperii conditores Scythæ.* 2. 3. *Reges parricidæ.* 42. 4. *Regum origo.* 12. 4
Par*ræ*ma *ſubiguntur ab Alex.* 12. 5.
Patrem *ſuum interficit* Ptolemæus Phyſcon. 29. 1. *Nicomedes Bithynus.* 34. 4. *Bactrianorum R.* 41. 6. Phrahates. 42. 5
Patria *quantum debeatur.* 31. 7. 34. 3. 18. 6. 31. 4. 41. 5.
Patriæ *conſpectus vires ſubminiſtrat.* 9. 7.
Pauſanias *Lacedæmon. Dux. Byzantii conditor.* 9. 1. *proditionis damnatur.* 2. 15. *ob id exulat.* 6. 4.
Pauſanias *Laced. Rex.* 5. 10
Pauſanias *nobilis Macedon. Philippum interficit.* 9. 6. *immiſſus ab Olympiade* 9. 7.
Pecuniam *ex Rep. ſua movet Lycurgus.* 3. 2.
Pediculi *Italiæ populus.* 12. 2.
Pelaſgi. 13. 4.
Pelaſgi *olim, qui poſtea Macedones.* 7. 1.
Pelias *Theſſal. R.* 42. 2.
Pelius *Theſſ. mons.* 13. 7.
Pellicum *Regis Perſarum multitudo.* 12. 3.
Pelopidas *Thebanus.* 6. 9.
Peloponnenſes *bellum gerunt cum Athenienſ. pro Spartanis* 3. 6. *pro Siculis* 4. 4. *per proditionem Antigono* ultimo *traduntur.* 26. 1.
Pentheſilea *Amaz. Reg.* 2. 4
Perdicca *Macedon. Rex.* 7. 2
Perdicca *ſecundus.* 7. 5. *matris inſidiis occumbit.* ibid.
Perdicca, *Alexan. commilito, annulum à morituro accipit.* 12. 15. *ſummæ rerum præficitur a Maced.* 13. 4. *ſeditioſos necat.* ibid. *provincias inter principes dividit.* ibid. *Cappadoces vincit.* 13. 6. *Alexand. ſororem in matrimonium petit.* ibid. *eodemque tempore Antipatri filiam*

liam eoque neutram obtinet. ibid. *bellum cum Antigono gerit.* ibid. *Ægyptum petit.* ibid. *occiditur.* 13. 8 *ab Argyraſpid.* 14. 4

Perdiccæ arrogantia. 13. 8 *conſtantia.* 13. 3. *facundia.* 13. 4 *ſententia de ſucceſſore Alex.* 13. 2.

Pergamum ſive Pergamus, Aſiæ caſtellum. ibid.

Pericles Dux Athen. contra Thebanos. 3. 6 *Spartam deprædatur.* 3. 7. *agros ſuos hoſtibus intactos vitandæ ſuſpicionis ergo, patriæ donat.* ibid

Perjuriorum pœnæ. 24. 3

Perpenna Coſ. Ariſtonicum vincit. 36. 4

Perſæ à Medis deficiunt. 1. 6. *bellum gerunt cum Alex.* 11. 2. 11. 5 *cum Athen.* 2, 9 *cum Græcis.* 2. 11. 2. 14 *cum Parthis.* 36. 1 *cum Scythis.* 1. 8 37. 3 *in cuſtodes corporis ab Alex. lecti.* 12. 12. *Tleptolemo in diviſione imperii ſorte veniunt.* 13. 4 *gens obſcura quondam.* 1. 4

Perſarum clades. 1. 8. 37. 3 2. 9. 2. 14. 11. 9 *Deus Sol.* 1. 10 *legati libidinis pœnas luunt.* 7. 3 *mos in conviviis.* ibid. *in electione Regum.* 10. 1

Perſepolis. 1. 6 *capitur ab Alex.* 11. 14

Perſeus Philippi patrem ad parricidium impellit. 32. 2 *bellum cum Rom. gerit.* 32. 3 *vincitur & capitur.* 33. 2.

Perſicarum fœminarum facinus. 1. 6

Perſici Imperii finis. 11. 14

Peruſini Achæorum progenies. 20. 1

Peſtilentia in Bœotis Heracleæ urbis cauſa. 16. 3 *in Theramene Cyrenaicæ urbis cauſa.* 13. 7

Peſtis ex fame. 2. 13. *in Crotona & Metaponto ob violatum Minervæ numen.* 20. 2 *in Sicilia Carth. exercitum conſumit* 19. 2

Peſtis apud Carth. nefarium remedium. 18. 6

Peuceſtes. 13. 4

Pharnabazus. 5. 4. 6. 1

Pharnax Mithridatis avus. 38. 6

Philæmenes Paphlagon.

gon. Regum nomen. 37. 4
Philippus Argæi, primus hujus nominis Maced. R. 7. 2
Philippus Amyntæ. 7. 4. *ſecundus hujus nominis Maced. R.* 7. 5 *imperio Macedon. Aſiam & Græciam ſubjicit.* 6. 9 *vincit Athen.* 7. 6. 9. 3 *Dardanos.* 8. 6. *Illyrios.* 7. 6. *Phocenſes.* 8. 2 *Scythas.* 9. 2 *Theſſalos.* 7. 6. *Arrubam affinem ſuum regno Moloſſorum exuit.* 7. 6. 8. 6 *oculum amittit.* 7. 6. *libertati Græcorum inſidiatur.* 8. 1 *Cappadociam dolis ſubjugat.* 8. 3. & ſeq. *fratres interficit.* ibid. *piraticam exercet.* 8. 3. *arbiter duorum Regum utrumque ſpoliat.* 8. 3 *Phocenſes contra datam fidem cædit.* 8. 5. *Byzantium obſidet.* 9. 1 *vulneratur.* 9. 3 *fugatur à Scythis.* 37. 3 *Dux Græciæ ſalutatur.* 9. 4 11. 11 *pacis leges Græcis ſtatuit.* 9. 5. *interficitur.* 9. 6 *Alexandrum cum gladio inſectatur* 9. 7. *eumque filium ſuum eſſe palam inficiatur.* 11. 11
Philippi ætas. 9. 8. *comparatio cum Alex.* ibid. *exiſtimatio apud Græcos.* 8. 2 *favor apud ſuos etiam poſt mortem.* 13. 2. 13 6 *laudatio Clito exitiabilis.* 12. 6 *liberi.* 9. 8. *moderatio.* 7. 6 *mores.* 9. 8 *nomen quaſi numen in auxilium vocatum.* 24. 5 *perfidia.* 8. 3. 8. 5
Philippus Antigoni pater. 13. 4
Philippus Antipatri, inter Alex. interfectores 12. 14.
Philippus Aridæus tertius hujus nominis *Mac. R.* 13. 3.
Philippus Caſſandri Mac. Rex, ejus nominis quartus, 15. 4. *moritur* 16. 1
Philippus Demetrii. 28. 3 *Maced. R.* ejus nominis quartus. 28. 4. *annorum* XIV. *puer.* 29. 1 *bellum gerit cum Ætolis.* ibid. *cum Rom.* 29. 2. 30. 3. 30. 4 *vincitur.* ibid. *moritur* 32. 3
Philippus Lyſimachi ab avun-

avunculo Ptol. occiditur. 24. 3.
Philippus Lyſimachi frater ejusque mors. 15. 3
Philippus Perſei cum patre captus. 33. 2
Philippus amicus Alex. Hyrcanis præficitur. 13. 4
Philippus medicus Alex. 11. 8
Philo in diviſione Imper. Alex. Illyrios accipit. 13. 4
Philoctetes Thurinorum conditor. 20. 1
Philomelus Phocenſ. Dux templum Delphicum ſpoliat. 8. 1. *Thebanos caſtris exuit.* ibid. *occumbit.* ibid.
Philopœmen Achæor. Dux inſidiis a Philippo petitur. 29. 4. *laudatur.* 31. 3. *capitur a Meſſeniis.* 32. 1. *veneno perit.* ibid. *inter ſummos Imperatores recenſetur.* 32. 4
Philoſophia non præſtat Græcis, quantum Scythis natura. 2. 2
Philotas Parmenionis quare interfectus. 12. 5
Philotas alius *ſorte accipit Ciliciam.* 13. 4 *& iterum amittit.* 13. 6
Philoxenus Philotæ in Cilicia ſucceſſor. ibid.
Phocenſes a Theb. apud commune Græciæ concilium accuſantur. 8. 1 *templum Delph. ſpoliant.* ibid. *a Philippo vincuntur.* 8. 2. *contra datam fidem caeduntur.* 8. 5
Phocenſium coloni Maſſilienſes. 37. 1. 43. 3
Phœnice in ditione Ptolemæi. 15. 1
Phœnices Tyri conditores. 18. 3
Phrahates Parth. Rex. 41. 5
Phrahates alter. 42. 1. *Demetrium talis aureis donat.* 38. 9
Phrahates tertius, patrem, fratres, & filium interficit. 42. 5. *Antonium vincit.* ibid.
Phrataſernes. 13. 4
Phrygia major Antigono traditur. ibid. *minor Leonato.* ibid. *poſt Eumeni adjicitur.* 13. 6
Phyle caſtellum Atticum occupatam a Thraſybulo. 5. 9

Phyton

Phyton ab exercitu Maced. hoſtis appellatur. 13. 8
Pietas Cimonis erga patrem. 2. 15. *mulierum.* 11. 9. *patris & filii mutua.* 16. 2
Piratica apud veteres in laude. 43. 3 *eam exercet Agathocles.* 22. 1. *Phil. ſecundus.* 8. 3. 9. 1
Piſa Græca colonia. 20. 1
Piſandrus Lac. Dux. 6. 3
Piſiſtratus Athen. Dux Megarenſes cadit. 2. 8 *patriam opprimit.* ibid.
Pithon Alex. Dux colonias in Indis accipit. 13. 4.
Plato diſcip. ſuos ad virtutem erudiit. 16. 5
Plauſtra Scythis pro domibus. 2. 2
Plauſtrum Gordii. 11. 7
Plataenſes Athen. contra Darium ſocii. 2. 9
Platea incenduntur à Xerxe. 2. 12
Pœni, vidi Charthaginienſes.
Polybites Spart. R. 3. 3
Polydamas amicus Alex. 12. 12.
Polyperchon amicus Alexand. 12. 10. *dimittitur.* 12. 12. *Græciæ & Macedoniæ præponitur.* 13. 6. *occiditur.* 13. 8. *Olympiadi favet.* 14. 5.
Pompejus Mithrid. vincit. 37. 1. *Antiocho Syriam adimit.* 40. 2
Pompejus Trogus. vide Trogus.
Pontibus maria ſternere Xerxes conatur. 2. 10
Pontus regio Scythis propinqua. 2. 2. 12. 2. *Lyſimacho obtingit.* 13. 4.
Popilius Rom. Legatus ad Antiochum. 34. 3.
Porus Indor. R. 12. 8.
Præfecti Alexan. Reges fiunt. 13. 4.
Priapatius Parth. Rex. 41. 5
Privata beneficia à publicis ſecreta. 31. 7
Prodigia, quæ in Alex. ortu evenere. 12. 16. *quæ Hieroni obvenere.* 23. 4. *in ortu Mithridatis.* 37. 2.
Pruſias Venator *Bith. R. cum Eumene bellum gerit.* 32. 4. *à filio interficitur.* 34. 4.
Ptolemæus Lagi, qui & Soter & Magnus, *venenata ſagitta ictus herba per quietem Alexan-*

lexandro monſtrata ſanatur. 12, 10 *Aridæum Regem recuſat.* 13, 2 *bellum cum Perdicca gerit*, 13, 8 *cum Antigono* 15, 1 *Demetrium vincit.* ibid. *& rurſus ab ipſo vincitur.* 15, 2 *Rex appellatur.* ibid. *bellum cum Demetrio gerit.* 16, 2 *regnum minori ex filiis tradit.* ibid.

Ptolemæus Philadelphus *regnum a patre accipit.* ibid. *reconciliatur fratri.* 17, 2

Ptolemæus Ceraunus. 24, 1 *Seleucum occidit.* 17, 2 *ſororem ducit.* ibid. 24, 2 & 3 *ejusque filios vita, ipſam regno privat.* 17, 2 *Macedon. occupat.* 24, 1 *occiditur à Gallis.* 24. 5

Ptolemæus Evergetes *bellum cum Antigono* minore *gerit.* 26, 2 *Beronicen fratris filiam ducit.* 26, 3 *ſorori a Seleuco* Callinico *obſeſſæ auxilio venit.* 27, 1 *Seleucum vincit.* 27, 2 *ſub ſpecie ſororiæ vindictæ Aſiæ inhiat.* 27. 8 *Antiochum* Hieracem *ad ſe confugientem in cuſtodia habet.* ibid. *interficitur à filio.* 28. 4. 29, 1

Ptolemæus Philopator *parricida.* ibid. *ejus vita & obitus.* 30. 1 & 2

Ptolemæus Epiphanes. 30, 2 *bello ab Antigono petitur.* 31. 1

Ptolemæus Philometor *ab Antiocho* Epiphane *avunculo ſuo bello petitur.* 34, 2 *contra Demetrium Syriæ Regem Pſeud. Alexandrum juvat.* 35, 1 39, 1 *mox contra hunc Grypum Demetr. filium.* 39, 2.

Ptolemæus Evergetes, qui & Phyſco, *ſuperioris frater.* 34, 2 *fit rex Ægypti.* 38. 8 *ejus mores & facinora.* ibid. *moritur.* 39, 3

Ptolemæus Lathurus, *regno à matre pellitur.* 39, 4 *ſed poſt ejus mortem à populo revocatur.* 39, 5

Ptolemæus Apion, Cyren. Rex, P. R. *hæredem inſtituit.* ibid.

Ptolemæus Pyrrhi. 18, 1 *Anti-*

Antigonum minorem *vincit*. 25, 3 *laudatur*. 25, 4 *occiditur*. ibid.
Pudicitia verum matronarum ornamentum. 20 4
Puerorum Spart. inſtitutio. 3, 3 *eadem & Lucanorum* 23. 1
Pydna capitur à Caſſandro. 14. 6
Pygmalion Tyr. R. ſororium ſuum necat. 18. 4
Pyræus Athen. portus. 5. 8
Pyrenæi montes inter Hiſp. & Gall. 44. 1
Pyrrhidæ, qui poſtea Epirotæ. 17. 3
Pyrrhus Achillis, Epirotarum conditor. ibid.
Pyrrhus Æacidæ, Epir. R. Demetrium regno Maced. exuit. 16. 2 *ſed inde a Lyſimacho pellitur*. 16. 3 Ptolem. Cerauni *filiam ducit*. 17. 2. 24. 1. *in Italiam trajicit*. 18. 1. *Romanos vincit*. ibid. *in Siciliam navigat*. 18. 2 *ejus R. appellatur* ibid. 23. 3 *Siciliam amittit*. ibid. *Antigonum vincit*. 25. 3. *Maced. occupat*. ibid. *facile acquirit regna, facile amittit*. 25. 4. *cum Spartan. bellum gerit*. ibid. *cum* VM. *Maced. Romanos ter vincit*. 38. 4
Pyrrhi infantis pericula. 17. 3 *vox de occiſo filio*. 25. 4 *obitus & elogium* 25. 5.
Pyrrhus modo dicti nepos. 28. 1 *regno Epiri a matre accepto moritur*. 28. 3
Pythagoras. 20. 4 *templo ex ejus domo facto ipſe pro deo colitur*. ibid.

Q.

Quadringenti Tyranni Athenis. 5. 3
Quanto ſerior mala fortuna, tanto amarior. 32. 1
Quatridui religio apud Spartanos. 2. 9
Quinqueremis à Ptolem. Pyrrhi, cum ſeptem viris ex ſcapha inſilientibus capitur. 25. 4
Quo plura habent, eo plura homines cupiunt. 6. 1

R.

RAnarum apud Abderitas multitudo. 35. 2
Raptor virginum Apollo. 13. 7
Rectores triginta Athenis. 5. 8. trecenti Thebis. 9. 4.
Reges antiqui quales. 1. 1 Romanorum quales. 38. 6. Laced. poteſtas. 3. 3. omnes odio Romanis. 38.6.
Regis mores omnis Regia ſequitur. 30 1.
Regum arbitria olim pro legibus. 1. 1
Regno periculoſo tuta vita potior. 39. 4
Religionum vis. 11. 7
Remus. 43. 2.
Reorum habitus, barba & capillus ſubmiſſi. 36. 4.
Rhea Veſtalis Romuli & Remi mater. 43. 2.
Rhegium unde dictum. 4. 1.
Rhegini diſcordia laborantes ab auxiliis ſuis caduntur. 4. 3 ſub Tyrannis. 21. 3
Rhetus Thuſcorum Dux Rhetia nomen dedit. 20 5
Rhodanus Galliæ fl. 43. 3
Rhodus occupatur ab Alexand. 11.11. terræ motu concutitur. 30. 4
Rhodiorum legati Romæ queruntur de Philippo. 30. 3
Riphæi montes. 2. 2
Roma conditur. 43. 3 quando. 18.6. capitur à Gallis. 6. 6. 20. 5. de ea judicium Cyneæ. 18. 2
Romani bellum gerunt cum Achæis. 34. 2 Ætolis. 32. 1 Antiocho Magno. 31. 6 Mithridate. 37. 1. 38. 8 Perſeo 33. 1 & dehinc. Philippo. 30. 3 Pyrrho. 17.2.18.1. 23.3 Tarentinis. 17. 2 Annibali inſidiantur. 31. 2 dedi ſibi poſtulant. 32. 4 ubique perſequuntur & mori compellunt. 32. 4 Antiochum Epiphanem bello Ægyptio abſtinere jubent. 34. 3 Aſiaticis moribus corrumpuntur. 36. 4 cauſas bellorum quærunt adverſus Philip. 30. 3. 34. 1 fœdus cum Alexandro Epir. habent. 12. 2 foris invicti,

cti, domi fragiles. 31. 5 non niſi ſuis armis vinci poſſunt. ibid. Pyrrhi munera ſpernunt. 18. 2 facile de alieno largi. 36. 3 in ſecundis moderati, in adverſis conſtantes. 31. 8 ſub jugum miſſi. 38. 4 vincuntur ab Annibale. 29. 4. 29. 7 à Pyrrho. 18. 1 38. 4

Romanorum arma audive re, non ſenſere Scythæ. 2. 3 eorundem & Ilienſium conſanguineorum mutua gratulatio. 31. 8

Romulus. 43. 2

Roxane Alexan. conjux prægnans relicta. 12. 15 13. 2 cum Olymp. & filio ſuo Pydnam fugit. 13. 6. cuſtoditur Amphipoli. 14. 6 interficitur. 15. 2

S.

SAbbathum Judaicum 36, 2

Sabini Græcorum progenies. 20, 1

Sabinarum virginum raptus. 43, 3

Sabus fluv. 32, 3

Sacerdotes & Reges iidem apud Judæos. 36, 3

Sacrilegium Phocenſ. 8, 1 Philippi. 8, 3 Gallorum punitur. 24, 8 Antiochi Magni punitur. 32, 2 Tectoſagorum item. 32, 3 & Romanorum. ibid. Alexandri Zebinæ, 39. 2

Sagillus Scythiæ Rex. 2, 4

Sagitta Herculis fatum Troiæ. 20. 1

Sagitta veneno armata. 12. 10

Salamina Cypri urbs. 44. 3

Salluſtius à Trogo reprehenſus. 38. 3

Samnites Pyrrhum evocant contra Rom. 18. 1 Samnites Græci. 21. 1

Samothracia. 24. 3. 33. 2

Sandrocottus Ind. R. 15. 4

Sappho Hasdrubalis. 19. 2

Sardanapalus Aſſyr. R. ultimus; nihil virile habuit præter mortem. 1. 3

Sardinia bello à Carth. petita. 18. 7. 19. 1

Sardis Lydiæ metrop. 14. 1

Satio frumenti reperta. 2. 6

Sa-

Saturnalia. 43. 1
Saturnia quondam, quæ nunc Italia. ibid.
Saturnus Aboriginum R. ibid.
Saturus Heracl. Tyrannus. 16. 5
Saxum miræ altitudinis Alexander capit. 12. 7. & ſeq.
Scelerum materia aurum & argentum. 3. 2
Sceptra Græcis, quæ Latinis haſtæ. 43. 3
L. Scipio Aſiaticus *Cos.* 31. 7 *Antiochum vincit.* 31. 8
Scipio Africanus Lucii fratris legatus. 31. 7 *e[illegible] jus vox memorabilis.* ibid. 31. 8 *Legatus it ad Ptolem.* 38. 8 *ſpectaculo eſt Alexandrinis.* ibid. *moritur.* 32. 4
Scipiones Hiſpania Pœnos *expellunt.* 44. 5 *eorum laus.* 31. 7
Scolopitus Scytha domo pulſus. 2. 4
Scomma Brenni. 24. 6 *Alex.* Sebinæ. 39. 2 *Mithridatis.* 38. 1 *Scordiſci Galli.* 32. 3
Scutum ſuum oſculatur moriens Epaminondas. 6. 8
Scynus inter Succeſſores, Alexan. 13. 4
Scythaus. ibid.
Scythæ Ægyptum uſque victores veniunt. 2. 3 *Alexand. præfectum cædunt.* 12. 2. 37. 3 *Amazonibus auxilio contra Athen. veniunt.* 3. 4 *Aſiam domant.* 2. 3 *cum Ægyptiis de antiquitate contendunt.* 2. 1 *cum ſervis ſuis bellum gerunt,* 2. 5 *prius ebrietate quam bello vincuntur à Cyro.* 1. 8 *Cyrum occidione cædunt.* ibid. 37. 3 *Par[illegible]s vincunt.* 42. 1 *Phraatem in regnum reſtituunt.* 42. 5
Scytharum gloria bellica. 2. 3. *mores.* 2. 2 *paupertas.* 9. 2
Scythia ſitus. 2. 1
Securi inſidiis opportuni. 6. 6 21. 3
Seditio inter Phrygas. 11. 7 *inter Alex. milites quæ ab ipſo punitur.* 12. 11 *altera poſt ipſius mortem.* 13. 3 *in exercitu Agathoclis.* 22. 7 & 8 *in Ægypto.* 27. 1 *Macedonum adverſus Antigonum.* 28. 3

Segobrigii. 43. 3
Selene Ptolem. fratri in matrimonium data. 39. 3 *mox ablata,* 39. 4 *Grypo nubit.* 39. 3
Seleucia Syriæ urbs. 35. 1
Seleucus Nicanor aut Nicator, *ſummus Caſtrorum tribunus.* 13. 4 *bellum cum Antigono gerit.* 15. 1 *Demetrium capit.* 16. 2 *ejus origo & virtus.* 15. 4 *poſteri omnes cum anchora in femore nati.* ibid. *cum Lyſimacho comparatio & bellum.* 17. 1 *victoria.* 17. 2 *cædes.*
Seleucus Callinicus periofis nepos. 27. 1 *vincitur à Parthis.* 41. 4 *à Ptolem.* 27. 2 *à fratre* ibid. *obit.* 27. 3
Seleucus Demetrii Nicatoris filius, à matre interficitur. 39. 1
Semiramis, ejusgeſta & interitus. 1. 2 *ex ea genus fuit Regibus Aſſyriis.* 36. 2
Senatus Græciæ unus & ſupremus ex omnibus lectus. 9. 5 *Romanus inſtituitur à Romulo.* 43. 3 *Spartanorum legum cuſtos.* 3. 3
Senes apud Spartanos honoratiſſimi. ibid.
Senes in caſu neceſſitatis arma capiunt. 5. 6 6. 7
Senibus maxime uſus in militia. Alex. 11. 6. 12. 11
Septentrionalis plaga frigidiſſima. 2. 1
Sepultura Parthorum qualis. 41. 3
Sepulturæ cura veteribus maxima. 3. 5
Sepulturam Theban. interfectorum vendidit Philip. 9. 4
Servi cujuſdam Hiſpani fides. 44. 2. 44. 5
Servi Scytharum cum dominis bellum gerunt. 2. 5 *Lacedæmoniorum ad ſupplementum exercitus manumittuntur.* 3. 5 *& eadem de cauſa ab Agathocle.* 22. 4. *Tyriorum dominos interficiunt.* 18. 3
Servi fiunt jure captivitatis. 4. 3
Servorum exercitus Parthis. 41. 2

Servis ſuis nubere coguntur Heracleinſes fœmina. 16. 5
Servilia ingenia multum inferiora ingenuis. 18. 3
Servilius Rom. legatus in Africam. 31. 2
Servitus ſub Saturno nulla. 43. 1
Sexus fœmineus à periculis bellorum immunis. 39. 3
Sibyrtius Alexan. Dux. 13. 4
Sicilia deſcriptio. 3, 7. 4. 1. *bello petitur à Carth.* 5. 4. *Dionyſio paret.* 20. 1
Siculi legatos ad Alex. mittunt. 12, 13. *Pyrrho totius inſulæ imperium tradunt.* 18. 2. *auxilium contra Carthag. à Spartanis petunt.* 19. 1
Sidon unde appellata. 18. 3.
Silei ab Hercule conditi, Alex. ſe dedunt. 18. 3.
Siris urbs Ital. à Croton. expugnatur. 23. 2
Sogdiani. 13. 4. *bellum cum Bactrianis gerunt* 41. 6
Sol deus Perſarum. 1. 10
Solis ſacerdotium apud Perſas. 10. 2
Solem orientem qui primus vidiſſet, rex Tyri deſtinatur. 18. 3
Solis defectio milites Agathoclis terret. 22. 6.
Solibus duobus mundum regi poſſe negat Alex. ad Darium. 11. 12
Solon Athen. legis lator. 2. 7. 3. 2. *ejus memorabile factum.* 2. 7
Somnium Alexand. 12. 10 *Aſtyagis.* 1. 4. *Cambyſis.* 1. 9. *Catumandi.* 43. 5. *Cyri.* 1. 6. *Gaditanorum.* 44. 5. *Laudices matris Seleuci.* 15. 4. *Olympiadis.* 12. 16
Somniorum intelligentiam primus Joſeph condidit. 36. 2.
Sophene Armeniæ regio. 42. 3
Sophocles Tragœd. ſcriptor Athen. Dux adverſus Spartanos. 3. 6
Sopyrion Alex. Dux cum toto exercitu deletur à Scythis. 2. 3. 12. 2. 37. 3.
Soror eadem & uxor. 17. 2. 24. 2. 30. 1. 37. 3. 39. 3. 39. 4.
Sororem ſuam occidit Ptolem. Philopator. 30, 7. *Mithridates, & quidem*

quidem merito. 37. 3
Soſthenes Macedoniam à Gallis defendit. 24. 5
Sparta , Spartani. vide Laced.
Speus Theſſ. R. 13. 7
Spinambri Græci , Tarquiniorum conditores. 20. 1.
Statanor Dux Alexan. 13, 4
Statira Darii filia, Alex. uxor. 12. 10
Straton ſolus Tyriorum in communi dominorum ſtrage ſuperſtes , Rex creatur. 18. 3 *ejus progenies honoratur ab Alex.* ibid.
Sugambri. 12. 9
Sulpitius Cos. contra Perſeum. 33, 1
Suniatus Carth. patriæ proditor. 20, 5
Suſiana gens Scyno aſſignata. 13, 4
Sybaris Cyri in expeditione ſua comes. 1, 6
Sybaritani cæteros Græcos Italia pellere nituntur. 20, 2
Sycion Peloponneſi *urbs.* 13, 5
Sylla ſummus Imperator. 37, 1
Syna mons. 36, 2
Syracuſæ obſidentur ab Athen. 4, 4 *ab Agathocle.* 22, 2 *a Carth.* 22, 4 *capiuntur a Dionyſio.* 21, 4 *urbs ſemper Pœnis infeſta , & Carthaginis de imperio Siciliæ æmula.* 22. 3
Syracuſani ab Athenienſibus bello petiti, auxilium a Laced. petunt. 4, 4 *vincunt.* 4. 5. *cum Dionyſio minore belligerantur , eumque urbe pellunt.* 21, 2 *denuo.* 21, 5
Syri , qui prius Aſſyrii. 1, 2
Syri Reges a Semirami orti. 36, 2
Syria occupatur ab Alexand. 11, 10 *poſt eum cedit Laomedonti.* 13, 4 *a Pompejo in provinciæ formam redigitur.* 40. 2
Syria Dea. 36. 2

T.

TAbella lignea. 2, 10 21. 6
Taciturnitas Hiſpanorum 44. 2

Talis aureis in exprobrationem puerilis levitatis donatur Demetrius Nicator. 38. 9.
Tamyris, Scytharum Regina, Cyrum cædit. 1. 8.
Tanais fl. 12. 5.
Tanaus Scyth. Rex. 1. 1.
Tarentum occupatur à Partheniis. 3. 4.
Tarentini veteres Brundusium migrant. 3. 4. *decipiuntur à Palanto.* ibid.
Tarentini Lacedam. propago. 20. 1. *auxilia petunt ab Alexandro Epirota adverſus Bruttios.* 12. 2. *adverſus Roman. à Pyrrho.* 17. 2
Tarquinii Thuſcorum populi. 20. 1
Tarquinius Rom. Rex. 43. 3.
Tarſus Ciliciæ urbs. 11. 8.
Tarteſii Hiſpani. 44. 4.
Taurus Aſia mons. 11. 8. 27. 2.
Taxiles Indorum R. 13. 4.
Tectoſagi ob ſacrilegia peſte vexantur. 32. 3.
Telamon Ajacis pater. 44. 3.
Terræ motus in Aſia. 30. 4. *in Cherſoneſo.* 17. 1. *Delphis.* 24. 8. *in Europa.* 30. 4. *in Helleſponto.* 17. 1. *in Phœnicia.* 18. 3. *in Syria.* 40. 2.
Terror Alexan. per univerſum orbem. 12. 13. Gallici *nominis.* 25. 2.
Terror e nominis ſui non minus quam armis præfectos Darii vicit Alex. 11. 6.
Teſtamentum Darii Nothi *Perſ. Reg.* 5. 11. *Attali.* 36. 4. *Ptolemæi Apion.* 39. 5.
Teucer Telamonis. 44. 3.
Texena Agathoclis uxor, ejuſque erga maritum fides & pietas. 23. 2.
Thaleſtris, ultima Amazonum Regina, ad Alexand. prolis quærendæ cauſa proficiſcitur. 2. 4. 12. 3. 42. 3.
Thara Parthorum vicus. 11. 15.
Thebæ Athen. exulum receptaculum. 5. 9. *antiquæ ſeveritatis urbs.* 7. 5. *diruuntur ab Alexan.* 11. 4.
Thebani bellum gerunt cum Athenienſ. 3. 6. *cum Laced.* 6. 4. 6. 6. *cum Philippo.* 9. 3. *cum* Pho-

Phocenſibus. 8. 1. Lacedæm. æmuli. 8. 4. ſervitutis Græciæ cauſa. 8. 1. Bæoticum imperium tempore Perſici belli amittunt. 3. 6. cum Epaminonda omnem virtutem & potentiam perdunt. 6. 8.
Themiſcyrei campi. 2. 4.
Themiſtocles clarus pugna Marathonia. 2. 9. Athen. Dux. 2. 12. Ionas ab hoſtibus avertit. ibid. oraculum interpretatur. 2. 12. Xerxen ſpecie benevolentiæ decipit. ibid. 2. 12. primam belli laudem adipiſcitur. 2. 14. Lacedæm. ludificatur. 2. 15. à civibus ingenti gaudio excipitur. ibid.
Theodotus mille Bactrianarum urbium. R. 41. 4.
Theramene inſula. 13. 7.
Theramenes unus ex XXX. Athen. Tyran. a Collegis interficitur. 5. 9.
Theraſia inſula. 30. 4.
Thermodoon fl. 2. 4.
Thermopylæ. 2. 11. 8. 2. 8. 4.
Theſeus Hippolyten Amaz. capit. 2. 4. Athen. Rex. 2. 6.
Theſpienſes. 11. 3.
Theſpiæ incenduntur a Xerxe. 2. 12.
Theſſali Phocenſes odio habent. 8. 4. & contra eos Philip. Ducem eligunt. 8. 2. Tarquinios condunt. 20. 1. Demetrii morte exultantes compeſcuntur ab Antigono. 28. 3.
Theſſalia à Philippo ſubigitur. 7. 6.
Theſſaliæ auraria. 8. 3.
Theſſalonica urbs Mac. 25. 3.
Theſſalonice Phil. Aridæi filia. 14. 6. Caſſandro nubit. ibid. interficitur a filio. 16. 1.
Theſſalorum Brenni Dux. 24. 7.
Theſſalus medicus Alex. venenum propinat. 12. 13.
Thogarii bellum cum Parthis gerunt. 42. 2.
Thraces aſſidui Maced. hoſtes 7. 2. ſub ditione Mac. 11. 1. in exercitu Alex. 11. 9.
Thracia a Dario ſubigitur. 7. 3. Lyſimacho obtingit. 13. 4. in ea argenti fodinæ. 8. 3.
Thraſybulus pro patria pugnat. 5. 9. Tyran-

nos Athenien. vincit. ibid.
Thurii. 12. 2
Thurini a Philoctete conditi. 20, 1
Tigranes Armen. R. 38, 3 *ſocietatem cum Mith. init adverſus Rom.* ibid. *Syriæ Rex fit.* 40. 1 *à Lucullo vincitur.* 40. 2
Tigris fl. 42, 13
Tiſſaphernes Lyd. præfectus Laced. amicus. 5, 1 *amovetur præfectura.* 5, 5
Tiſſafernes Artaxerxis præfectus. 6, 1 *removetur.* ibid.
Titanes bellum cum diis gerunt. 44, 4
Tleptolemus Perſis præficitur. 13, 4
Toloſa Thectoſagorum patria. 32, 3
Tholoſanum aurum. ibid.
Triballi Phil. vulnerant. 9, 3 *ſuperantur à Gallis.* 25. 1
Tridentum Ital. urbs à Gallis condita. 20, 5
Trinacria, quæ jam Sicilia. 4, 2
Triptolemus frugum repertor. 2, 6
Troas Olymp. ſoror. 7. 6
Trogus Pompejus priſcæ eloquentiæ vir, totius orbis hiſtorias ſcripſit. præf. 11. *Salluſt. & Liv. reprehendit.* 38. 3. *ejus genus.* 43. 5
Troja à Græcis expugnatur. 43. 1
Trojæ fatum Herculis ſagittæ. 20. 1. *ruina optabilis.* 31. 8
Trojani Romani. conditores. 28. 1. *Venetorum.* 20. 1.
Tryphena Grypi uxor. 39. 2. *ſororem interfici curat.* 39. 3. *ab ejus marito viciſſim occiditur.* ibid.
Triphon occupatum ſcelere regnum cum vita amittit. 36. 1. 38. 9. 39. 1.
Turnus. 43. 1.
Tuſci Lyd. ſoboles. 20. 1. *à Gallis pulſi.* 20. 5. *Rhetos condunt.* ibid.
Tutores Regis Syriæ pupillum occidunt. 34. 3
Tyberis. 43. 3
Tympanum ſignum pugnæ apud Parthos. 41. 2
Tyrannus Athen. primus Piſiſtratus. 2. 8.
Tyranni Athenis triginta. 5. 8. *decem.* 5. 10.

Tyrannorum feraciſſima Sicilia. 4. 2
Tyrannicidia. 2. 9. 16. 5. 26. 1.
Tyridates Part. Rex. 42. 5
Tyrtæus poëta claudus Laced. D. 3. 5. *Meſſenios debellat.* ibid.
Tyrus urbs. 18. 5. 21. 6. *occupatur ab Alex.* 11. 10 *ejus vetuſtas.* 18. 3.
Tyrii Phœnicum propago. ibid. *a ſervis ſuis ad internecionem caduntur.* ibid. *ab Alexand. quaſi denuo conditi.* 18, 4
Tyrii templi religio. 39, 1

V.

V*Alerius Lavinus.* vide *L.*
Vectigal annuum Carth. pro ſolo pendunt. 18, 5 19, 1
Veneti Trojanor. progenies. 20, 1
Ventidius Parthos vincit. 42, 4
Vento concipientes equæ. 44, 3
Venti aſſidui in Gallia. 44, 1 & *Sicilia.* 4, 1
Vergamum Ital. urbs a Gallis condita. 20, 5
Verona a Gallis condita. ibid.
Veſtis Aſſyriorum. 1. 2 *Parthorum.* 41, 2 *Scytharum.* 2, 2 *nulla Lucanorum pueris.* 23, 1 *tantum una toto anno juvenibus Spart.* 3, 3
Vexoris Rex Ægypti. 1, 1 *bellum indicit Scythis.* 2, 3
Vicentia Ital. urbs a Gallis condita. 20, 5
Victoria inſperata ſperata quandoque certior. ibid. *proxima quæque inſtrumentum ſequentis.* 1. 1 15. 4
Victoria dea. 39, 2
Vincendo fatigati Laced. occumbunt. 2, 11
Vini uſus Ath. inventum. 2. 6
Virgines Laced. ſine dote nubunt. 3, 3 *Cypriæ dotalem pecuniam corporis obſequio quærunt.* 18, 5
Virginum raptor Apollo. 13, 7
Virgines ſuas ſe proſtituturas vovent Locrenſes. 21. 3

Viriati laus & res geſtæ. 44. 2.
Virtus invidiam parit. 5. 2.
Virtute juvanda fortuna. 30. 1
Virtutis cognitio vitiorum ignoratione minus utilis. 2. 2.
Virtutum genitrix frugalitas. 20. 4.
Vires hominum adverſus Deos nullæ. 2. 12. *militum labore acuuntur.* 20. 1. *otio corrumpuntur.* 2. 15.
Vlulatus in Orgiis Bacchi 12. 7.
Vocontii Trogi majores. 43. 5.
Vtica Africæ urbs Tyr. Colonia. 18. 4.
Vxoris erga Agathoclem fides & pietas. 23. 2.
Vxorem ſuam occidit Ptolem. Philopat. 30. 1. *Mithridates.* 37. 3. 38. 1.
Vxores liberosque ſuos cædunt Galli. 26. 2.
Vxores & liberi delinquentium interfecti. 10. 2.
Vxores ducendæ, non pecuniæ. 3. 3.
Vxores apud Perſas convivio adhibentur. 7. 3.
Vxorum Heracl. ſervis ſuis nubere coactarum virtus. 16. 5.
Vxorum querelis Scythæ ex Aſia revocantur. 2. 3. & *Lacones ab oppugnatione Meſſen.* 3. 4.

X.

Xerxes cum fratre de ſucceſſione litigat. 2. 10. *bellum adverſus Græciam inſtruit.* ibid. *cum Leonida pugnat.* 2. 11. *ad diripiendum Delphicum mittit.* 2. 12. *Athenas incendit,* ibid. *decipitur a Themiſtocle ſpecie benevolentiæ.* ibid. & 2. 13. *fugit.* ibid. *bellum inſtaurat.* 2. 15. *denuo victus fugit.* ibid. *trucidatur a ſuis.* 3. 1. *omnem regionem inter Olympum & Hæmum Maced. Regi dono dat.* 7. 4. *primus Judæos ſubigit.* 36. 3.
Xerxis copiæ. 2. 10. *ejus inſolentia & timiditas,* 2. 10. 2. 12.

INDEX.

Y.

Y *Linos nobilis Scytha.* 2. 4

Z.

Z *Apaortenon mons in Parthis.* 41. 5

Zopyri facinus memorabile 1. 10

Zoroaſtres Bactrian. R. artium magicarum inventor. 1. 1 *occiditur a Nino.* ibid.

FINIS.

00565320

Digitized by Google